

Rozwój miast pogranicza polsko-ukraińskiego w XXI w.

The development of cities
in the Polish-Ukrainian borderland in 21st century

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Lubelski Ośrodek Badań Regionalnych, Urząd Statystyczny w Lublinie
Lubelskie Centre for Regional Surveys, Statistical Office in Lublin

Pod kierunkiem

Supervised by

Krzysztof Markowski

Zespół autorski

Editorial team

Andrzej Jakubowski

Prace redakcyjne

Editorial work

Andrzej Jakubowski

Tłumaczenie

Translation

Andrzej Jakubowski

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Andrzej Jakubowski

Publikacja dostępna na stronie

Publications available on website

<http://lublin.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery>

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła.

When publishing Statistics Poland data please indicate the source.

ISBN 978-83-7402-256-9

Przedmowa

Współczesne miasta są nie tylko miejscem zaspokajania podstawowych potrzeb zamieszkującej je ludności oraz mieszkańców okolicznych terenów wiejskich, ale stają się również istotnymi ośrodkami aktywizacji społeczno-gospodarczej w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym, a nawet globalnym. Będąc miejscem koncentracji różnorodnych zasobów, pełnią one kluczową rolę w kreowaniu warunków i dynamizacji rozwoju społeczno-gospodarczego. W sposób szczególny dotyczy to polsko-ukraińskiego obszaru transgranicznego, charakteryzującego się niskim poziomem urbanizacji oraz rozwoju gospodarczego. Procesy zachodzące w głównych ośrodkach miejskich pogranicza rezonują na całym polsko-ukraińskim obszarze transgranicznym, stając się czynnikiem stymulującym i dynamizującym jego rozwój.

Mając to na uwadze, przedstawiam Państwu publikację „Rozwój miast pogranicza polsko-ukraińskiego w XXI w.” opracowaną przez pracowników Urzędu Statystycznego w Lublinie. Jest ona kolejną pozycją wydawniczą z cyklu opracowań poświęconych problematyce obszarów transgranicznych. W pracy przedstawiono analizę procesów społeczno-ekonomicznych w 21 miastach polsko-ukraińskiego obszaru transgranicznego, obejmującego obszar województwa lubelskiego i podkarpackiego oraz obwodu lwowskiego i wołyńskiego w okresie 2000-2020, przedstawiającą zagadnienia demografii, rynku pracy, podmiotów gospodarki narodowej, przemysłu i budownictwa, infrastruktury społecznej, warunków mieszkaniowych oraz infrastruktury technicznej.

Niniejsze opracowanie powstało w wyniku współpracy Urzędu Statystycznego w Lublinie z partnerami z Ukrainy: Głównym Urzędem Statystycznym w obwodzie lwowskim oraz Głównym Urzędem Statystycznym w obwodzie wołyńskim. W związku z tym pragnę podziękować dyrektorom obydwu jednostek – Pani Switłanie Zymowinie oraz Panu Wadymowi Naumenko – za przekazane materiały oraz współpracę podczas przygotowania publikacji. Jednocześnie pragnę wyrazić swoją solidarność zarówno z pracownikami służb statystyki publicznej Ukrainy, jak i całym narodem ukraińskim w obliczu trwającej wojny.

Jestem przekonany, że przedstawiony materiał statystyczny będzie dla Państwa użytecznym źródłem informacji na temat procesów rozwojowych zachodzących w miastach pogranicza polsko-ukraińskiego w XXI w. pozwalając na uchwycenie podobieństw i różnic pomiędzy poszczególnymi ośrodkami miejskimi.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Lublinie



dr Krzysztof Markowski

Lublin, sierpień 2022 r.

Preface

Contemporary cities are not only a place where the basic needs of the population living there and in the surrounding rural areas are met, but they are also becoming important factors in socio-economic activation on a local, regional, national and even global scale. Being a place of concentration of diverse resources, they play a special role in creating the conditions for socio-economic development. This is particularly true for the Polish-Ukrainian border area, characterised by a low level of urbanisation and economic development. The processes taking place in the main urban centres of the border region resonate in the whole Polish-Ukrainian borderland, becoming a factor stimulating and dynamising its development.

With this in mind, I present the publication entitled "The development of cities in the Polish-Ukrainian borderland in the 21st century", prepared by the employees of the Statistical Office in Lublin. It is the consecutive publication in a series of elaborations devoted to the problems of cross-border areas. The study presents an analysis of socio-economic processes in 21 cities of the Polish-Ukrainian borderland, which includes the area of the Lubelskie and Podkarpackie voivodeships and the Lviv and Volyn oblasts, in the period 2000-2020, covering issues of demography, labour market, national economy entities, industry and construction, social infrastructure, housing conditions and technical infrastructure.

The following study was prepared as a result of cooperation between the Statistical Office in Lublin and partners from Ukraine: the Central Statistical Office in Lviv Oblast and the Central Statistical Office in Volyn Oblast. I would therefore like to thank the directors of both units – Ms Svitlana Zymovina and Mr Vadym Naumenko – for the materials provided and their cooperation in preparing the publication. At the same time, I would like to express my solidarity with both the staff of the State Statistics Service of Ukraine and the entire Ukrainian people in the face of the ongoing war.

I am convinced that the presented statistical material will become a useful source of information on the development processes taking place in the cities of the Polish-Ukrainian borderland in the 21st century, allowing the readers to grasp similarities and differences between individual urban centres.

Director
of the Statistical Office
in Lublin



Krzysztof Markowski, PhD.

Lublin, August 2022

Spis treści

Contents

Przedmowa	3
Preface	4
Spis treści	5
Contents	5
Spis wykresów	7
List of charts	7
Spis map	9
List of maps	9
Spis tablic – tekst	9
List of tables – text	9
Spis tablic – Aneks	9
List of tables – Annex	9
Objaśnienia znaków umownych	12
Symbols	12
Ważniejsze skróty	12
Main abbreviations	12
Wstęp	13
Introduction	15
Synteza	17
Executive summary	21
Rozdział 1	25
Chapter 1	
Miejska sieć osadnicza pogranicza	25
Urban settlement structure of the borderland	
1.1. Sieć osadnicza	25
1.1. Settlement structure	
1.2. Struktura miast według wielkości	27
1.2. Structure of cities by size	
1.3. Rozwój przestrzenny miast	29
1.3. Spatial development of the cities and towns	
Rozdział 2	31
Chapter 2	
Potencjał demograficzny	31
Demographic potential	
2.1. Stan ludności	31
2.1. Population size	
2.2. Struktura ludności	36
2.1. Structure of population	
2.3. Ruch naturalny	41
2.3. Vital statistics	

2.4. Ruch migracyjny.....	46
2.4. Migration	
Rozdział 3.....	49
Chapter 3.	
Potencjał gospodarczy i rynek pracy	49
Economic potential and labour market	
3.1. Podmioty gospodarki narodowej	49
3.1. Entities of the national economy	
3.2. Produkcja sprzedana przemysłu.....	52
3.2. Sold production of industry	
3.3. Pracujący w gospodarce narodowej.....	54
3.3. Employment in national economy	
3.4. Bezrobocie.....	56
3.4. Unemployment	
3.5. Wynagrodzenia.....	57
3.5. Wages and salaries	
Rozdział 4.....	60
Chapter 4.	
Infrastruktura społeczna.....	60
Social infrastructure	
4.1. Wychowanie przedszkolne.....	60
4.1. Pre-primary education	
4.2. Szkolnictwo wyższe.....	62
4.2. Higher education	
4.3. Instytucje kultury i sztuki.....	65
4.3. Institutions of culture and art	
4.4. Opieka zdrowotna	68
4.4. Health care	
4.5. Baza noclegowa turystyki	70
4.5. Tourist accommodation establishments	
Rozdział 5.....	74
Chapter 5.	
Warunki mieszkaniowe i infrastruktura techniczna.....	74
Housing Conditions and technical infrastructure	
5.1. Zasoby mieszkaniowe	74
5.1. Dwelling stocks	
5.2. Mieszkania oddane do użytkowania.....	76
5.2. Dwellings completed	
5.3. Wyposażenie mieszkań w instalacje	78
5.3. Dwellings equipped with instalations	
5.4. Infrastruktura transportowa i komunikacja miejska.....	81
5.4. Transport infrastructure and public transport	
5.5. Infrastruktura techniczna	83
5.5. Technical infrastructure	

Aneks.....	85
Annex	
Tablice statystyczne.....	85
Statistical tables	
Bibliografia.....	117
Bibliography	

Spis wykresów

List of charts

1. Miasta według liczby mieszkańców.....	29
1. Cities by number of population	
2. Powierzchnia miast.....	30
2. Total area of the cities	
3. Liczba ludności.....	32
3. Number of population	
4. Zmiana liczby ludności w latach 2000-2020.....	33
4. Population change in 2000-2020	
5. Gęstość zaludnienia w 2020 r.....	34
5. Population density in 2020	
6. Wskaźnik feminizacji.....	37
6. Sex ratio	
7. Udział ludności w wieku 0-14 lat.....	38
7. Share of population aged 0-14 years	
8. Udział ludności w wieku 15-64 lata.....	39
8. Share of population aged 15-64 years	
9. Udział ludności w wieku 65 lat i więcej.....	40
9. Share of population aged 65 years and older	
10. Współczynnik obciążenia demograficznego.....	41
10. Demographic dependency ratio	
11. Współczynnik małżeństw.....	42
11. Marriages rate	
12. Współczynnik urodzeń.....	43
12. Birth rate	
13. Współczynnik zgonów.....	44
13. Death rate	
14. Współczynnik salda migracji.....	48
14. Net migration per 1000 population	
15. Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności.....	50
15. Entities of the national economy per 10 thous. population	
16. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według sektora własności w 2020 r.....	51
16. Structure of entities of the national economy by ownership sectors in 2020	

17. Produkcja sprzedana przemysłu.....	53
17. Sold production of industry	
18. Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca.....	54
18. Sold production of industry per 1 inhabitant	
19. Zmiana liczby pracujących w gospodarce narodowej w latach 2010-2020.....	55
19. Change in the number of employed in the national economy in 2010-2020	
20. Pracujący na 1000 ludności.....	56
20. Employed per 1000 of population	
21. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto.....	58
21. Average monthly gross wages and salaries	
22. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (kraj = 100).....	59
22. Average monthly gross wages and salaries (country = 100)	
23. Zmiana liczby placówek wychowania przedszkolnego w latach 2000-2020.....	61
23. Change in the number of the entities of pre-preliminary education in 2000-2020	
24. Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym na 100 dzieci w wieku przedszkolnym.....	62
24. Children in pre-primary school education per 100 children of pre-primary school age	
25. Studenci na 1000 ludności.....	64
25. Students per 1000 of population	
26. Zwiedzający muzea.....	66
26. Museum visitors	
27. Widzowie w teatrach.....	67
27. Audience in theatres	
28. Słuchacze w instytucjach muzycznych.....	67
28. Audience in musical institutions	
29. Łóżka szpitalne na 10 tys. ludności.....	69
29. Beds in hospitals per 10 thous. of population	
30. Lekarze na 10 tys. ludności.....	70
30. Doctors per 10 thous. of population	
31. Miejsca noclegowe w hotelach.....	72
31. Number of beds in hotels	
32. Mieszkania.....	75
32. Dwellings	
33. Średnia powierzchnia użytkowa 1 mieszkania.....	76
33. Usable floor space per dwelling	
34. Mieszkania oddane do użytkowania.....	77
34. Dwellings completed	
35. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności.....	78
35. Dwellings completed per 1000 of population	
36. Mieszkania wyposażone w wodociąg.....	79
36. Dwellings fitted with water-line system	
37. Mieszkania wyposażone w kanalizację.....	79
37. Dwellings fitted with sewerage system	
38. Mieszkania wyposażone w gaz.....	80
38. Dwellings fitted with gas	

39. Mieszkania wyposażone w centralne ogrzewanie	81
39. Dwellings fitted with central heating	
40. Drogi publiczne o nawierzchni utwardzonej	82
40. Hard surface public road	
41. Długość czynnej sieci wodociągowej	83
41. Length of the active water supply network	
42. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej	84
42. Length of the active sewage network	

Spis map

List of maps

1. Miejska sieć osadnicza w 2020 r.	27
1. Urban settlement structure in 2020	
2. Zmiana liczby ludności w latach 2000-2020	35
2. Population change in 2000-2020	
3. Współczynnik przyrostu naturalnego	45
3. Natural increase rate	
4. Ruch migracyjny w latach 2010-2020	47
4. Migration in 2010-2020	

Spis tablic – tekst

List of tables – text

1. Miasta według liczby mieszkańców w 2020 r.	28
1. Cities by population in 2020	
2. Główne ośrodki akademickie	63
2. Main academic centres	

Spis tablic – Aneks

List of tables – Annex

1. Miasta według liczby ludności	85
1. Cities by the number of inhabitants	
1. Міста за чисельністю населення	
2. Powierzchnia i ludność	86
2. Territory and population	
2. Територія та чисельність населення	

3.	Stan ludności	87
3.	Size of population	
3.	Населення	
4.	Ludność według biologicznych grup wieku	88
4.	Population by biological age groups	
4.	Вікова структура населення	
5.	Małżeństwa.....	89
5.	Marriages	
5.	Шлюби	
6.	Urodzenia żywe.....	90
6.	Live births	
6.	Живонароджені	
7.	Zgony	91
7.	Deaths	
7.	Смертність	
8.	Przyrost naturalny	92
8.	Natural increase	
8.	Природний приріст	
9.	Migracje ludności na pobyt stały.....	93
9.	Migration of population for permanent residence	
9.	Міграція населення на постійне проживання	
10.	Migracje ludności na pobyt stały w latach 2010-2020.....	95
10.	Migration of population for permanent residence in 2010-2020	
10.	Міграція населення на постійне проживання у 2010-2020 рр.	
11.	Podmioty gospodarki narodowe.....	98
11.	Entities of national economy	
11.	Суб'єкти господарювання	
12.	Produkcja sprzedana przemysłu.....	99
12.	Sold production of industry	
12.	Реалізована продукція промисловості	
13.	Pracujący	100
13.	Employed persons	
13.	Зайняте населення	
14.	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto	101
14.	Average monthly gross wages and salaries	
14.	Середньомісячна заробітна плата	
15.	Wychowanie przedszkolne	102
15.	Pre-primary education	
15.	Дошкільна освіта	
16.	Szkolnictwo wyższe	103
16.	Higher education institutions	
16.	Вища освіта	
17.	Ochrona zdrowia.....	105
17.	Health care	
17.	Охорона здоров'я	
18.	Kultura.....	107
18.	Culture	
18.	Культура	

19. Zasoby mieszkaniowe	111
19. Dwelling stocks	
19. Житловий фонд	
20. Mieszkania oddane do użytkowania	112
20. Dwellings completed	
20. Кількість нових квартир, прийнятих в експлуатацію	
21. Wyposażenie mieszkań w urządzenia techniczno-sanitarne.....	113
21. Dwellings fitted with sanitary and technical installations	
21. Санітарно-технічне обладнання квартир	
22. Infrastruktura techniczna	115
22. Technical infrastructure	
22. Технічна інфраструктура	

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Znak umowny Symbol	Opis Meaning
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Zero: (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit
Kropka (.)	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data is impossible or purposeless
"W tym" "Of which"	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy not all elements of the sum are given

Ważniejsze skróty

Main abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
r.	rok year
s.	strona page
tys.	tysiąc thousand
km ²	kilometr kwadratowy square kilometer
cd.	ciąg dalszy continued
cont.	continued
dok.	dokończenie continued
p.proc.	punkt procentowy percentage point
pp	percentage point

Wstęp

Współczesne miasta są bez wątpienia najistotniejszym elementem sieci osadniczej państw i regionów oraz ich systemów społeczno-ekonomicznych. Odgrywają kluczową rolę w tworzeniu warunków rozwojowych, będąc istotnymi siłami napędowymi gospodarki, miejscami koncentracji zasobów ludzkich, kapitału oraz kreatywności i innowacji, a także najważniejszymi ośrodkami usług świadczonych nie tylko na rzecz swoich mieszkańców, ale również na rzecz otaczających je obszarów.

Ze względu na koncentrację różnorodnych potencjałów i funkcji, obejmujących niemal wszystkie przejawy aktywności społeczno-gospodarczej (w tym o charakterze administracyjnym, politycznym, przemysłowym, usługowym, transportowym, religijnym, edukacyjnym, naukowym oraz kulturowym), miasta są swego rodzaju „biegunami wzrostu” oddziałującymi na otaczające je obszary, a zachodzące w nich procesy społeczne i gospodarcze mają szczególne znaczenie dla rozwoju na poziomie krajowym i regionalnym.

Kwestia kierunków oraz dynamiki rozwoju ośrodków miejskich posiada szczególne znaczenie w przypadku słabo zurbanizowanych regionów pogranicza polsko-ukraińskiego, charakteryzujących się relatywnie niskim poziomem rozwoju gospodarczego. Wzrost przedsiębiorczości i podaży nowych miejsc pracy w sektorach charakteryzujących się wysoką wartością dodaną brutto, wzmocnienie sektora usług wyższego rzędu oraz rozwój powiązań transgranicznych pomiędzy miastami analizowanego makroregionu, mogą pozytywnie oddziaływać na procesy społeczno-ekonomiczne zachodzące na całym jego obszarze.

Współczesne miasta to jednak nie tylko obszary kumulacji różnorodnych potencjałów, ale też wyzwania rozwojowych. W miastach ogniskują się bowiem różnorodne problemy i wyzwania o charakterze demograficznym, społecznym, gospodarczym, ekologicznym, przestrzennym, infrastrukturalnym i komunikacyjnym. W wielu miastach pogranicza polsko-ukraińskiego obserwowany jest stopniowy regres zaludnienia wraz z postępującym procesem starzenia się społeczeństwa. W sferze ekonomicznej zauważalne są znaczne zapóźnienia strukturalne, przekładające się na relatywnie niższy poziom rozwoju przedsiębiorczości, słabość rynku pracy oraz niższy poziom wynagrodzeń w odniesieniu do miast pozostałych regionów krajów objętych analizą. Stosunkowo niski jest również stopień powiązań sieci miejskiej na obszarze pogranicza polsko-ukraińskiego, warunkowany długim okresem istnienia granicy polsko-radzieckiej o niskim stopniu przenikalności oraz ponownym uszczelnieniem wschodniej granicy Polski jako zewnętrznej granicy Unii Europejskiej w XXI w. W związku z tym miasta analizowanego pogranicza charakteryzuje relatywnie niski stopień powiązań przestrzennych i funkcjonalnych łączących jego poszczególne części. Ewentualna peryferyzacja miast tego obszaru może doprowadzić do pogłębienia peryferyzacji pogranicza polsko-ukraińskiego.

Celem publikacji jest analiza potencjału społeczno-gospodarczego oraz dynamiki rozwoju miast pogranicza polsko-ukraińskiego w XXI w., a także ukazanie przestrzennego zróżnicowania badanych zjawisk. W tym celu wykorzystany został szeroki zakres wskaźników z zakresu demografii, rynku pracy, podmiotów gospodarki narodowej, przemysłu i budownictwa, infrastruktury społecznej, warunków mieszkaniowych oraz infrastruktury technicznej. Przeprowadzone badania pozwalają zrozumieć podstawowe szanse i bariery rozwoju społeczno-gospodarczego ośrodków miejskich analizowanego makroregionu transgranicznego.

Analizą zostały objęte miasta położone w przygranicznych województwach Polski (lubelskie i podkarpackie) oraz obwodach Ukrainy (wołyński i lwowski). W części dotyczącej sieci osadniczej oraz potencjału demograficznego miast uwzględnione zostały wszystkie ośrodki miejskie analizowanego obszaru. Ze względu na ograniczenia w dostępności danych statystycznych, analizą potencjału demograficznego i gospodarczego, rynku pracy, infrastruktury społecznej oraz warunków mieszkaniowych i infrastruktury technicznej zostały objęte wyłącznie miasta na prawach powiatu (Polska) oraz miasta znaczenia obwodowego (Ukraina), tj. łącznie 21 jednostek administracyjnych. Mając na uwadze ograniczenia dostępności danych, analizą zostały objęte jedynie miasta w granicach administracyjnych, tj. bez uwzględnienia ich obszarów funkcjonalnych.

Ramy czasowe publikacji obejmują lata 2000-2020. W przypadkach uzasadnionych brakiem danych lub ich nieporównywalnością wynikającą ze zmian metodologicznych, w niektórych obszarach tematycznych szczegółowa analiza została przeprowadzona dla lat 2005-2020 lub 2010-2020. Dane w tablicach zostały opracowane dla 5-letnich lub 10-letnich przekrojów (2000, 2005, 2010, 2015) oraz roku 2020. W przypadku niektórych zjawisk przywołano również dane za rok 2019. Taki zabieg pozwolił na uchwycenie zmian będących wynikiem pandemii koronawirusa SARS-CoV-2, stanowiących często odstępstwo od wieloletnich trendów.

Ze względu na zakres podmiotowy opracowania, obejmujący ośrodki miejskie (tj. jednostki administracyjne szczebla lokalnego) położone na obszarze dwóch państw (z czym niekiedy wiąże się odmienna metodologia badań statystycznych realizowanych w poszczególnych państwach), zakres danych wykorzystanych do analizy był ograniczony. W pracy wykorzystane zostały jedynie najważniejsze, porównywalne dane i wskaźniki w zakresie powierzchni, demografii, rynku pracy, podmiotów gospodarki narodowej, przemysłu i budownictwa, infrastruktury społecznej, warunków mieszkaniowych oraz infrastruktury technicznej.

Introduction

Modern cities are undoubtedly the most important elements of the settlement network of countries and regions and their socio-economic systems. They play key role in the creation of development conditions, being essential drivers of the economy, places of concentration of human resources, capital and creativity and innovation, as well as the most important centres of services provided not only to their residents but also to the surrounding areas.

Due to the concentration of various potentials and functions, covering almost all forms of socio-economic activity (including those of an administrative, political, industrial, service, transportation, religious, educational, scientific, and cultural nature), cities are a kind of "growth poles" that affect the surrounding areas. The social and economic processes taking place in cities determine the development at the national and regional levels.

The issue of the directions and dynamics of development of urban centres is of particular importance in the case of poorly urbanized regions of the Polish-Ukrainian borderland, characterized by a relatively low level of economic development. The development of entrepreneurship, the provision of new jobs in sectors characterized by high gross value added, the strengthening of the tertiary sector and the development of cross-border ties between the cities of the analyzed macroregion can positively affect the socio-economic processes taking place in the entire area.

Modern cities are not only areas of accumulation of diverse potentials but also of development challenges. That is because many demographic, social, economic, environmental, spatial, infrastructural and communication problems and challenges are concentrated in cities. In many cities of the Polish-Ukrainian border region, a gradual depopulation is observed with the progressive ageing of the population. In the economic sphere, significant structural underdevelopment is noticeable, translating into a relatively lower level of entrepreneurship, weakness of the labour market and a lower level of wages in relation to the cities of the other regions of the countries included in the analysis. The degree of urban network connections in the Polish-Ukrainian border area is also relatively low, conditioned by the long existence of the Polish-Soviet border with a low degree of permeability and the resealing of Poland's eastern border as the external border of the European Union in the 21st century. As a result, the cities of the analyzed border region are characterized by a relatively low degree of spatial and functional links connecting its various parts. The possible peripheralization of the cities of this area may deepen the peripheralization of the Polish-Ukrainian borderland.

The purpose of the publication is to analyze the socio-economic potential and development dynamics of the cities of the Polish-Ukrainian borderland in the 21st century, as well as to show the spatial differentiation of the studied phenomena. For this purpose, a wide range of indicators in demography, labour market, entities of national economy, industry and construction, social infrastructure, housing conditions and technical infrastructure were used. The research allows us to understand the main opportunities and barriers to the socio-economic development of the urban centres of the analyzed cross-border macro-region.

The analysis included cities located in Poland's border voivodships (Lubelskie and Podkarpackie) and in Ukraine's oblasts (Volyn and Lviv). In the section on the settlement network and demographic potential of cities, all cities and towns of the analyzed area were included. Due to limitations in the availability of statistical data, the analysis of economic potential, labour market, social infrastructure, and housing and technical infrastructure included only cities with powiat rights (Poland) and cities of regional importance (Ukraine), i.e. a total of 21 administrative units. Due to limitations in the availability of data (especially for the Ukrainian side), the analysis covered only cities within their administrative boundaries, i.e. without including their functional areas.

The timeframe of the publication covers the years 2000-2020. In cases justified by the lack of data or their incomparability due to methodological changes, in some areas the detailed analysis was carried out for the years 2005-2020 or 2010-2020. The data in the tables were compiled for 5-year or 10-year cross-sections (2000, 2005, 2010, 2015) and the year 2020. For some phenomena, data for 2019 were also used.

Such an approach made it possible to capture changes resulting from the SARS-CoV-2 coronavirus pandemic, which presented a deviation from multi-year trends.

Due to the subject scope of the study, which covers urban centres (i.e., administrative units of the local level) located in the territory of the two countries (which sometimes entails different methodologies for statistical surveys carried out in each country), the scope of data used for analysis was limited. Only the most important comparable data and indicators on land use structure, demographics, labour market, national economic entities, industry and construction, social infrastructure, housing conditions and technical infrastructure were used in the study.

Synteza

Pogranicze polsko-ukraińskie charakteryzuje się relatywnie niskim poziomem urbanizacji. Według stanu na 31 grudnia 2020 r., na jego obszarze zlokalizowane były 154 miasta, a od 2000 r. przybyło 14 jednostek tego typu, głównie ośrodków najmniejszych, liczących poniżej 5 tys. ludności. Największą gęstością sieci miast charakteryzuje się województwo podkarpackie (gdzie jedno miasto przypada na 349,9 km² powierzchni), a jednocześnie jest ono regionem charakteryzującym się najniższą wartością współczynnika urbanizacji (41,4%), wobec 46,4% w przypadku województwa lubelskiego, 52,3% - obwodu wołyńskiego i 61,1% - obwodu lwowskiego.

Miasta pogranicza polsko-ukraińskiego są generalnie słabe pod względem demograficznym. Na jego obszarze przeważają ośrodki małe, liczące poniżej 20 tys. ludności (117 miast w 2020 r.). Ponadto na pograniczu polsko-ukraińskim znajdowały się 22 ośrodki liczące od 20,0 do 49,9 tys. ludności, 11 ośrodków liczących od 50,0 do 99,9 tys. i zaledwie 4 miasta liczące ponad 100,0 tys. ludności. Największym ośrodkiem miejskim polsko-ukraińskiego obszaru transgranicznego jest Lwów, który w 2020 r. zamieszkiwany był przez 753,8 tys. osób. Kolejne miejsca zajmują: Lublin (338,6 tys.), Łuck (214,1 tys.) i Rzeszów (196,6 tys.).

Na niemal całym obszarze pogranicza polsko-ukraińskiego (poza województwem podkarpackim) od kilkunastu lat obserwuje się postępujące procesy depopulacyjne, a zjawisko to nie ominęło również miast. W okresie 2000-2020 wzrost liczby ludności odnotowano w zaledwie trzech ośrodkach miejskich – Rzeszowie (wzrost o 35,8 tys. osób), Łucku (wzrost o 8,5 tys. osób) oraz w Kowlu (wzrost o 16,6 tys. osób). Największy spadek liczby ludności w wartościach bezwzględnych nastąpił w Lublinie (o 23,3 tys. mieszkańców), natomiast w wartościach względnych – w Czerwonogrodzie (o 20,3%). W wielu przypadkach ubytkowi ludności w miastach pogranicza polsko-ukraińskiego towarzyszy jednak wzrost liczby ludności zamieszkującej obszary podmiejskie (zjawisko suburbanizacji).

W okresie 2000-2020 w miastach pogranicza polsko-ukraińskiego doszło do znacznych przemian w zakresie struktury ludności według wieku. Obserwowany był znaczny spadek odsetka osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym oraz wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym. Niekorzystne tendencje w strukturze wiekowej ludności miast pogranicza obrazuje wartość wskaźnika obciążenia demograficznego osobami starszymi, którego średnia wartość w 2000 r. wyniosła 15,4, w 2010 r. – 17,4, a w 2020 r. już 28,4. Proces starzenia się populacji w analizowanym okresie postępował szczególnie dynamicznie w miastach położonych w polskiej części obszaru transgranicznego. Wynikało to m.in. z niższej bazy w 2000 r. w przypadku miast polskich, wchodzenia w wiek poprodukcyjny osób urodzonych w trakcie tzw. powojennego wyżu demograficznego oraz dłuższego przeciętnego dalszego trwania życia.

W okresie 2000-2020 w większości miast pogranicza polsko-ukraińskiego doszło do wzrostu zarówno wartości współczynnika urodzeń, jak i współczynnika zgonów, przy czym liczba urodzeń żywych była generalnie niższa od liczby zgonów, a liczba miast charakteryzujących się przyrostem naturalnym stale malała. W 2020 r. przyrost naturalny odnotowano wyłącznie w Rzeszowie, zaś w 2019 r. – w Rzeszowie, Lublinie i Białej Podlaskiej. Duży wpływ na taką sytuację miał wybuch pandemii koronawirusa COVID-19, która doprowadziła do znacznego wzrostu współczynnika zgonów we wszystkich badanych ośrodkach.

W 2020 r. w analizowanych miastach pogranicza polsko-ukraińskiego osiedliło się łącznie ponad 26,1 tys. osób, wobec 35,3 tys. osób w 2019 r. i 29,5 tys. osób w 2010 r. Jednocześnie w 2020 r. odnotowano skumulowany odpływ ludności z analizowanych miast pogranicza polsko-ukraińskiego na poziomie 25,9 tys. ludności, wobec 33,2 tys. w 2019 r. i 22,4 tys. 2010 r. Oznacza to, że miasta pogranicza polsko-ukraińskiego mają przeważnie odpływowy charakter. W 2020 r. przeciętna wartość współczynnika salda migracji dla wszystkich analizowanych jednostek wyniosła -1,7‰, przy średniej na poziomie -3,2‰ dla miast położonych w polskiej części oraz -0,8‰ dla miast położonych w ukraińskiej części pogranicza. O ile w 2020 r. dodatnie saldo migracji zaobserwowano wyłącznie w Rzeszowie (4,4‰), Stryju (3,7‰), Lwowie (2,2‰) i Łucku (1,5‰), o tyle w 2010 r. przyrost migracyjny wystąpił jeszcze w Nowowołyńsku, Samborze, Nowym Rozdole i Włodzimierzu.

Zarówno województwa lubelskie i podkarpackie, jak i obwody wołyński i lwowski (choć w mniejszym zakresie) charakteryzują się relatywnie niskim poziomem rozwoju gospodarczego na tle państw odniesienia. Może to pośrednio wskazywać na relatywną słabość miast pogranicza, biorąc pod uwagę, że to właśnie miasta są ośrodkami koncentracji działalności gospodarczej oraz centrami rozwoju gospodarczego regionu.

W latach 2010-2020 liczba podmiotów gospodarki narodowej (bez osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą) w miastach pogranicza polsko-ukraińskiego wzrosła o 55,8% z poziomu 66,4 tys. do 103,4 tys. podmiotów. Największą dynamiką wzrostu liczby podmiotów gospodarki narodowej charakteryzowały się miasta: Rzeszów, Łuck oraz Lwów. W 2020 r. średnia wartość współczynnika przedsiębiorczości, liczonego jako liczba podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 10 tys. ludności, wyniosła 321,3 (przeciętnie 376,6 w miastach ukraińskich oraz 287,2 tys. w miastach polskich). Najwyższe wartości odnotowano w przypadku Rzeszowa (600,8), Lwowa (570,0) oraz Łucka (509,0 podmiotów na 10 tys. ludności).

Liczba pracujących w gospodarce narodowej w analizowanych miastach pogranicza polsko-ukraińskiego w 2020 r. wyniosła 728,5 tys. osób i była niższa o 61,0 tys. w stosunku do 2010 r. (spadek o 7,7%). Sytuacja ta była konsekwencją znacznego spadku liczby pracujących w miastach ukraińskich – w latach 2010-2020 uległa ona redukcji z 473,4 tys. osób do 396,4 tys. osób (spadek o 26,3%). W tym samym czasie w miastach na prawach powiatu położonych na obszarze województw lubelskiego i podkarpackiego doszło do wzrostu liczby pracujących z 316,1 tys. osób do 332,1 tys. osób (wzrost o 5,1%).

Duże ośrodki miejskie tradycyjnie funkcjonują jako regionalne centra oraz obszary wzrostu. Przesądza o tym koncentracja przemysłu, usług oraz funkcji administracyjnych, a także wykwalifikowanej kadry. W 2020 r. do grupy ośrodków o największej liczbie pracujących w gospodarce narodowej należały miastostolice poszczególnych regionów: Lwów (244,9 tys.), Lublin (132,7 tys.), Rzeszów (95,6 tys.) oraz Łuck (69,9 tys.). Pracujący w ww. miastach stanowili w 2020 r. aż 74,6% wszystkich pracujących w miastach pogranicza polsko-ukraińskiego wobec 69,8% w 2010 r., co wskazuje na postępującą koncentrację miejsc pracy w największych ośrodkach miejskich makroregionu.

W 2020 r. poziom przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w analizowanych miastach na pograniczu polsko-ukraińskim kształtował się na poziomie od 172,40 euro (Truskawiec) do 1241,50 euro (Rzeszów). Oznacza to znaczną, ponad siedmiokrotną dysproporcję, która dodatkowo uległa zwiększeniu w porównaniu z 2010 r. W okresie 2010-2020 r. większym wzrostem poziomu przeciętnych wynagrodzeń brutto wyrażonych w euro charakteryzowały się ośrodki ukraińskie. W ich przypadku przeciętny wzrost wyniósł 69,5%, wobec 45,8% w przypadku miast polskich. O relatywnie niskim poziomie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w miastach polsko-ukraińskiego obszaru transgranicznego świadczą dane na temat względnego (procentowego) odchylenia wynagrodzeń w poszczególnych miastach od średniej płacy w danym kraju. W 2020 r. w żadnym z ośrodków objętych analizą nie odnotowano poziomu płac, który przewyższałby średnią krajową, a w przypadku niektórych miast odchylenie przekraczało -20%. Jedynie w trzech ośrodkach regionalnych – Rzeszowie, Lublinie oraz Lwowie – poziom przeciętnych wynagrodzeń pozostawał w 2020 r. zbliżony do średniej krajowej i wynosił odpowiednio 99,9%, 98,0% i 96,3%. O niekorzystnych tendencjach w zakresie poziomu płac świadczy fakt, że poziom dysproporcji przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto względem średniej krajowej w latach 2010-2020 uległ zwiększeniu w 12 spośród 21 analizowanych ośrodków.

Współcześnie o pozycji miast świadczy nie tylko ich potencjał demograficzny i gospodarczy, ale również zakres dostępnych usług publicznych, w tym realizowanych przez obiekty infrastruktury społecznej, takie jak placówki oświatowe, szkoły wyższe, obiekty i instytucje kultury, zakłady opieki zdrowotnej oraz obiekty noclegowe turystyki. W 2020 r. w miastach pogranicza polsko-ukraińskiego działały 74 szkoły wyższe. W dekadzie 2010-2020 obserwowany był trend spadkowy liczby uczelni, będący konsekwencją likwidacji części szkół niepublicznych. W 2020 r. największa liczba uczelni zlokalizowana była we Lwowie (29), mieście będącym największym ośrodkiem akademickim pogranicza. W tym czasie w Lublinie funkcjonowało 9 szkół wyższych, w Łucku – 7, w Rzeszowie – 5, natomiast w Drohobyczu i Samborze – po 4. Szkoły wyższe zlokalizowane były w 18 spośród 21 miast pogranicza objętych badaniem. Łączna liczba studentów kształcących się na uczelniach pogranicza polsko-ukraińskiego wyniosła w 2020 r. 238,6 tys. i była znacznie niższa niż w 2010 r. (331,3 tys.) i 2015 r. (263,6 tys.).

W 2020 r. w miastach obszaru transgranicznego działały 54 muzea, 19 teatrów, 17 instytucji muzycznych (m.in. oper, filharmonii i teatrów muzycznych) oraz 33 kina. Głównymi ośrodkami kultury były miasta Lwów, Lublin, Rzeszów oraz Łuck. W okresie 2000-2019 stale wzrastała liczba osób korzystających z oferty kulturalnej analizowanych miast, a zaobserwowany w 2020 r. duży spadek w tym zakresie spowodowany był restrykcjami związanymi z wybuchem pandemii COVID-19.

W 2020 r. łączna liczba łóżek szpitalnych we wszystkich miastach pogranicza wyniosła 24,1 tys., z czego 9,6 tys. znajdowało się w szpitalach położonych w miastach polskiej części obszaru transgranicznego a 14,4 tys. – w ukraińskiej. W stosunku do 2000 r. liczba łóżek zmniejszyła się o 14,1%. Największą liczbą łóżek dysponowały placówki położone we Lwowie (10,1 tys. wobec 12,2 tys. w 2010 r.), Lublinie (4,0 tys., wobec 3,6 tys. w 2010 r.) oraz Rzeszowie (2,3 tys. wobec 1,9 tys. w 2010 r.). O jakości służby zdrowia i dostępności do niej w danym mieście w jeszcze większym stopniu niż liczba łóżek szpitalnych przesądza liczba lekarzy. W 2020 r. w analizowanych miastach pogranicza pracowało 18,2 tys. lekarzy (dane według podstawowego miejsca pracy, bez miasta Sambor) wobec 18,9 tys. w 2010 r. i 17,4 tys. w 2000 r. W ośrodkach ukraińskich ich liczba kształtowała się na poziomie 11,2 tys., zaś w polskiej – 7,0 tys.

Jednym z najważniejszych czynników rozwoju turystyki na danym obszarze, pozwalającym na odpowiednie wykorzystanie jego potencjału oraz walorów turystycznych, jest infrastruktura turystyczna, oznaczająca wszelkiego rodzaju obiekty oraz urządzenia, które mają na celu obsługę turystów przyjeżdżających na dany obszar. W 2020 r. w badanych miastach pogranicza polsko-ukraińskiego łączna liczba obiektów noclegowych wyniosła 259 wobec 345 w 2015 r., 278 w 2010 r. i 208 w 2000 r. Z tego grona 172 obiekty znajdowały się w miastach polskiej części pogranicza, natomiast 87 - ukraińskiej. O ile wśród miast polskich pod względem liczby obiektów noclegowych wyróżniał się: Lublin (55), Rzeszów (42) i Zamość (21), o tyle wśród miast ukraińskich pod względem liczby obiektów noclegowych wyróżniały się Lwów (56) i Truskawiec (13). Największą liczbą miejsc noclegowych dysponowały obiekty noclegowe Lwowa (6,1 tys.), wyprzedzając pod tym względem Lublin (4,7 tys.), Rzeszów (3,3 tys.) oraz Truskawiec (2,2 tys.). W 2020 r. rynek turystyczny został bardzo mocno dotknięty przez wybuch pandemii koronawirusa SARS-CoV-2, a wprowadzone ograniczenia wpłynęły niekorzystnie na mobilność ludności. Łączna liczba turystów, którzy korzystali z noclegów w obiektach noclegowych wyniosła w 2020 r. 666,0 tys. osób wobec 1387,6 tys. rok wcześniej (spadek o 52%). Największą popularnością wśród turystów cieszył się Lublin, wyprzedzając pod tym względem Lwów i Rzeszów.

Zasoby mieszkaniowe stanowią jeden z kluczowych wyznaczników warunków życia ludności, a pośrednio również rozwoju jednostek przestrzennych. W 2020 r. w badanych miastach pogranicza polsko-ukraińskiego znajdowało się 1018,4 tys. mieszkań, z czego 384,3 tys. (tj. 37,7%) w polskiej części obszaru transgranicznego oraz 634,1 tys. (tj. 62,3%) w części ukraińskiej. W porównaniu z 2010 r. liczba mieszkań w miastach polskich wzrosła o 16,3% z poziomu 330,4 tys. mieszkań, natomiast w miastach ukraińskich – o 22,3% z poziomu 518,3 tys. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania dla miast polskiej części pogranicza wyniosła 65,8 m² wobec 57,6 m² w części ukraińskiej. Najwyższe wartości odnotowano w Krośnie (72,2 m²), Białej Podlaskiej (70,0 m²) oraz Samborze (68,2 m²), tj. miastach średniej wielkości. Zdecydowanie mniejszą przeciętną powierzchnią charakteryzowały się natomiast mieszkania w ośrodkach dużych, takich jak Łuck (55,8 m²), Lwów (55,9 m²), a także Lublin (60,2 m²). Zdecydowana większość mieszkań wyposażona była w podstawowe instalacje (wodociąg, kanalizacja, gaz, centralne ogrzewania), a w latach 2000-2020 obserwowany był stały progres w tym zakresie.

Liczba mieszkań oddanych do użytkowania w badanych miastach polsko-ukraińskiego obszaru transgranicznego w ciągu dwóch pierwszych dekad XXI w. charakteryzowała się trendem wzrostowym. O ile w 2000 r. do użytkowania oddano 4,7 tys. mieszkań, w 2005 r. – 6,2 tys. a w 2010 r. – 6,3 tys., o tyle w 2015 r. ich liczba wzrosła do 14,4 tys., natomiast w 2020 r. – 21,0 tys., co stanowi prawie trzyipółkrotny wzrost w stosunku do początku analizowanego okresu. W pierwszej dekadzie XXI w. więcej mieszkań budowano i oddawano do użytkowania w miastach polskiej części pogranicza niż w części ukraińskiej. W kolejnej dekadzie większą liczbę mieszkań oddawano do użytkowania w miastach ukraińskich.

Kluczową rolę w funkcjonowaniu tak złożonych układów, jakimi są współczesne miasta, pełni infrastruktura transportowa. W 2020 r. łączna długość dróg publicznych o nawierzchni twardej w analizowanych miastach pogranicza polsko-ukraińskiego wyniosła 3137,6 km i była o 447,5 km dłuższa niż w 2010 r. (wzrost o 15,1%). Najbardziej rozbudowaną siecią dróg publicznych charakteryzował się

Lwów (499,3 km), wyprzedzając pod tym względem Lublin (489,1 km), Łuck (308,4 km), Rzeszów (307,7 km) i Czerwonogród (306,9 km). Ostatnie z wyżej wymienionych miast odznaczało się największym przyrostem długości dróg publicznych o nawierzchni twardej w porównaniu do 2010 r., który wyniósł 82,3 km.

Znaczny rozwój zaobserwowano również w przypadku liniowej infrastruktury technicznej, obejmującej wodociągi i kanalizację. W latach 2000-2020 łączna długość wodociągów w miastach polsko-ukraińskiego obszaru transgranicznego (bez uwzględnienia Morszyna i Nowego Rozdołu) wzrosła o 1976,9 km z poziomu 3320,0 km do 5242,7,9 km (wzrost o 57,9%), natomiast sieć kanalizacyjna z 2571,9 km w 2000 r. do 4240,3 km w 2020 r. W okresie 2000-2020 znaczny rozwój infrastruktury technicznej obserwowany był zwłaszcza w miastach położonych w polskiej części obszaru transgranicznego – w tym czasie sieć kanalizacyjna w ośrodkach polskich wydłużyła się z 1266,2 km do 2564,7 km, tj. ponad dwukrotnie. Najbardziej rozbudowaną czynną siecią kanalizacyjną wyróżnił się Rzeszów (818,6 km), wyprzedzając Lublin (693,9 km), Lwów (580,0 km) i Łuck (221,4 km).

Executive summary

The Polish-Ukrainian borderland is relatively low urbanized. As of December 31, 2020, there were 154 cities located in its area, and their number has increased by 14 since 2000. These were mainly the smallest centres, with a population of less than 5,000. The highest density of the network of cities is in the Podkarpackie Voivodeship (with a city per 349.9 square kilometres of area), and at the same time, it is the region with the lowest value of the urbanization rate (41.4%), compared to 46.4% for the Lublin Voivodeship, 52.3% for the Volyn Oblast and 61.1% for the Lviv Oblast.

The cities of the Polish-Ukrainian border region are generally weak in terms of demographics. Its area is dominated by small centres with a population of less than 20.0 (117 cities in 2020). In addition, there were 22 centres with a population of 20.0 to 49.9 thousand in the Polish-Ukrainian borderland, 11 with a population of 50.0 to 99.9 thousand, and only four cities with a population of more than 100.0 thousand. The largest urban centre of the Polish-Ukrainian cross-border area is Lviv, which was inhabited by 753.8 thousand people in 2020. The following positions are held by: Lublin (338.6 thousand), Lutsk (214.1 thousand) and Rzeszow (196.6 thousand).

In almost the entire area of the Polish-Ukrainian borderland (except for the Podkarpackie Voivodeship), progressive depopulation processes have been observed for more than a dozen years, and this phenomenon has not omitted cities either. In the period 2000-2020, the population grew in only three urban centres - Rzeszow (an increase of 35.8 thous. of people), Lutsk (an increase of 8.5 thous. of people) and Kowel (16.6 thous. of people). The highest decrease in population in absolute terms was observed in Lublin (by 23.3 thous. of people), while in relative terms, it was in Cherwonohrad (by 20.3%). In many cases, however, population decline in the cities of the Polish-Ukrainian borderland is accompanied by an increase in the population living in suburban areas (the phenomenon of suburbanization).

In the period 2000-2020, the cities of the Polish-Ukrainian border region underwent significant changes in the population structure by age. A considerable decrease in the percentage of people of pre-working and working age and an increase in the share of people of post-working age were observed. The unfavourable trends in the age structure of the population of the border cities are illustrated by the value of the old-age dependency ratio, the average value of which in 2000 was 15.4, in 2010 - 17.4, and 2020 - 28.4. Ageing of the population in the analyzed period progressed particularly dynamically in cities located in the Polish part of the cross-border area. It was due, among other things, to a lower base in 2000 in the case of Polish cities, the entry into post-working age of people born during the so-called 'post-war baby boom' and longer average life expectancy.

From 2000-2020, most cities in the Polish-Ukrainian border region experienced an increase in both birth and death rates, with the number of live births generally lower than the number of deaths. The number of cities with a natural increase is steadily declining. In 2020, natural growth was recorded only in Rzeszów, while in 2019 - in Rzeszów, Lublin and Biała Podlaska. A major influence on this situation was the outbreak of the COVID-19 coronavirus pandemic, which led to a significant increase in the death rate in all the surveyed centres.

In 2020, more than 26.1 thousand people settled in the analyzed cities of the Polish-Ukrainian borderland, compared to 35.3 thous. in 2019 and 29.5 thous. in 2010. At the same time, in 2020 there was a cumulative outflow of population from the analyzed cities of the Polish-Ukrainian borderland at the level of 25.9 thous., against 33.2 thous. in 2019 and 22.4 thous. 2010. This means that the analyzed cities are predominantly of outflow character. In 2020, the average value of the net migration coefficient for all analyzed units was -1.7‰, with an average of -3.2‰ for cities located in the Polish part and -0.8‰ for cities in the Ukrainian part of the borderland. While in 2020 a positive net migration was observed only in Rzeszow (4.4‰), Stryj (3.7‰), Lviv (2.2‰) and Lutsk (1.5‰), in 2010 migration growth occurred also in Novovolynsk, Sambir, Novyi Rozdil and Volodymyr.

Both the Lublin and Subcarpathian provinces, as well as the Volyn and Lviv regions (albeit to a lesser extent), are characterized by a relatively low level of economic development compared to the reference

countries. This may indirectly indicate the relative weakness of the border cities, given that the cities are the centres of concentration of economic activity and the centres of economic development in the region.

From 2010-2020, the number of national economy entities (excluding natural persons conducting economic activity) in the cities of the Polish-Ukrainian borderland increased by 55.8% from 66.4 thous. to 103.4 thous. entities. The highest dynamics of growth in the number of national economy entities was observed in the cities of Rzeszow, Lutsk and Lviv. In 2020, the average value of the entrepreneurship index – calculated as the number of national economy entities per 10 thous. the population – was 321.3 (an average of 376.6 in Ukrainian cities and 287.2 thousand in Polish cities). The highest values were recorded for Rzeszów (600.8), Lviv (570.0) and Lutsk (509.0 entities per 10 thous. population).

The number of people employed in the national economy in the analyzed cities of the Polish-Ukrainian border region in 2020 was 728.5 thous., down 61.0 as compared to 2010 (-7.7%). This situation resulted from significant decrease in the number of employed people in Ukrainian cities - from 2010-2020 it was reduced from 473.4 thous. people to 396.4 thous. people (-26.3%). At the same time, there was an increase of employed persons from 316.1 thous. to 332.1 thous. (5.1%) in cities with county rights located in the Lubelskie and Podkarpackie voivodeships.

Large cities have traditionally functioned as regional centres and growth areas. This is determined by the concentration of industry, services and administrative functions, and skilled labour. In 2020, the group of centres with the highest number of employees in the national economy included the cities-capital cities of the respective regions: Lviv (244.9 thous.), Lublin (132.7 thous.), Rzeszow (95.6 thous.) and Lutsk (69.9 thousand). Employed in the above-mentioned cities accounted for 74.6% of all employed in the cities of the Polish-Ukrainian border region in 2020, compared to 69.8% in 2010. This suggests a progressive concentration of jobs in the macroregion's largest urban centres.

In 2020, the average gross monthly wages and salaries in the analyzed cities in the Polish-Ukrainian border region ranged from EUR 172.40 (Truskavets) to EUR 1241.50 (Rzeszów). It means a significant disparity of more than seven times, which further increased compared to 2010. From 2010-2020, a higher increase in the level of average gross wages expressed in EUR was characterized by Ukrainian centres. In their case, the average increase was 69.5% compared to 45.8% for Polish cities. The relatively low level of average gross monthly wages and salaries in the cities of the Polish-Ukrainian cross-border area is evidenced by data on the relative (percentage) deviation of wages in individual cities from the average wages in the respective countries. In 2020, none of the centres included in the analysis had wage levels that exceeded the national average, and for some cities, the deviation exceeded -20.0%. Only in three regional centres - Rzeszow, Lublin and Lviv - did the level of average wages and salaries remain close to the national average in 2020, at 99.9%, 98.0% and 96.3%, respectively. The unfavourable trends in the level of wages are evidenced by the fact that the level of the disproportion of the average monthly gross wage to the national average in 2010-2020 increased in 12 of the 21 centres analyzed.

Nowadays, the position of cities is evidenced not only by their demographic and economic potential but also by the range of available public services, including those provided by social infrastructure facilities, such as educational institutions, higher education institutions, cultural facilities and institutions, health care facilities and tourist accommodation. In 2020, 74 higher education institutions operated in the cities of the Polish-Ukrainian border region. In the decade 2010-2020, a downward trend in the number of universities was observed. It was the consequence of the liquidation of some non-public schools. In 2020, the highest number of universities were in Lviv (29), a city that is the largest academic centre in the borderland. At that time, there were 9 higher education institutions in Lublin, 7 in Lutsk, 5 in Rzeszow, and 4 in Drohobych and Sambor. Higher education institutions were located in 18 of the 21 analyzed borderland cities. The total number of students studying at universities in the Polish-Ukrainian borderland amounted to 238.6 thous. in 2020 and was significantly lower than in 2010 (331.3 thous.) and 2015 (263.6 thous.).

In 2020, 54 museums, 19 theatres, 17 musical institutions (including opera houses, philharmonics and musical theatres) and 33 cinemas operated in the cities of the cross-border area. The main cultural centers were the cities of Lviv, Lublin, Rzeszow and Lutsk. In the period 2000-2019, the number of people using the cultural offer of the analyzed cities steadily increased. The large decrease observed in 2020 in this regard was due to restrictions related to the outbreak of the COVID-19 pandemic.

In 2020, the total number of hospital beds in all border cities amounted to 24.1 thousand, of which 9.6 thous. in hospitals located in cities in the Polish part of the cross-border area and 14.4 thous. - in the Ukrainian one. Compared to 2000, the number of beds decreased by 14.1%. The largest number of beds was available at institutions located in Lviv (10.1 thous. vs. 12.2 thous. in 2010), Lublin (4.0 thous. vs. 3.6 thous. in 2010) and Rzeszow (2.3 thous. vs. 1.9 thous. in 2010). The quality of health care and accessibility in a given city is determined even more than the number of hospital beds by the number of doctors. In 2020, there were 18.2 thousand doctors working in the analyzed border cities (data by primary place of work, excluding Sambor) compared to 18.9 thous. in 2010 and 17.4 thous. in 2000. In Ukrainian centres, their number amounted to 11.2 thous., while in the Polish one - 7.0 thous.

One of the most important factors in the development of tourism in a given area, allowing for the proper use of its potential and tourist values, is tourism infrastructure, meaning all kinds of facilities and equipment to serve tourists coming to the area. In 2020, in the surveyed cities of the Polish-Ukrainian borderland, the total number of accommodation facilities amounted to 259, compared to 345 in 2015, 278 in 2010 and 208 in 2000. Of this group, 172 facilities were located in the cities of the Polish part of the borderland, while 87 - were in the Ukrainian part. While among Polish cities in terms of the number of accommodation facilities the following stood out: Lublin (55), Rzeszów (42) and Zamość (21), while among Ukrainian cities Lviv (56) and Truskavets (13) equalled in terms of the number of accommodation facilities. Lviv's accommodation facilities had the largest number of beds (6.1 thousand), ahead of Lublin (4.7 thousand), Rzeszów (3.3 thousand) and Truskavets (2.2 thousand). In 2020, the tourism market was hit hard by the outbreak of the SARS-CoV-2 coronavirus pandemic, and the restrictions imposed adversely affected the mobility of the population. The total number of tourists who used overnight accommodations in lodging establishments was in 2020. 666.0 thousand compared to 1,387.6 thousand a year earlier (down 52%). Lublin was the most popular among tourists, overtaking Lviv and Rzeszów in this respect.

The housing stock is one of the key determinants of the living conditions of the population, and indirectly of the development of spatial units. In 2020, the studied cities of the Polish-Ukrainian border region had 1018.4 thousand dwellings, of which 384.3 thousand (i.e. 37.7%) in the Polish part of the cross-border area and 634.1 thousand (i.e. 62.3%) in the Ukrainian part. Compared to 2010, the number of dwellings in Polish cities increased by 16.3% from 330.4 thousand housing units, while the number of dwellings in Ukrainian cities increased by 22.3% from 518.3 thous. The average usable area of a dwelling for cities in the Polish part of the border area was 65.8 m² compared to 57.6 m² in the Ukrainian part. The highest values were recorded in Krosno (72.2 m²), Biała Podlaska (70.0 m²) and Sambir (68.2 m²), i.e. medium-sized cities. On the other hand, apartments were characterized by a much smaller average area in large centres, such as Lutsk (55.8 m²), Lviv (55.9 m²), and Lublin (60.2 m²). The vast majority of dwellings were equipped with basic installations (water supply, sewerage, gas, central heating), and a steady progression in this regard was observed between 2000 and 2020.

The number of dwellings completed in the studied cities of the Polish-Ukrainian cross-border area during the first two decades of the 21st century was characterized by an upward trend. While in 2000 4.7 thous. dwellings were completed, in 2005. - 6.2 thous., in 2010 - 6.3 thous., by in 2015 their number increased to 14.4 thous., while in 2020. - 21.0 thous., an increase of almost three and a half times from the beginning of the analyzed period. In the first decade of the 21st century, more dwellings were completed in the cities of the Polish part of the border region than in the Ukrainian part. In the next decade, a greater number of dwellings were completed in Ukrainian cities.

A key role in the functioning of such complex systems as modern cities is played by transportation infrastructure. In 2020, the total length of hard-surfaced public roads in the analyzed cities of the Polish-Ukrainian borderland amounted to 3137.6 km and was 447.5 km longer than in 2010. (an increase of 15.1%). Lviv had the most extensive public road network (499.3 km), ahead of Lublin (489.1 km), Lutsk (308.4 km), Rzeszow (307.7 km) and Chervonohrad (306.9 km). The last of the above-mentioned cities had the largest increase in the length of hard-surfaced public roads compared to 2010, which amounted to 82.3 km.

A significant development was also observed in the case of linear technical infrastructure, including water supply and sewage systems. From 2000-2020, the total length of water pipelines in the cities of the Polish-

Ukrainian cross-border area (excluding Morshyn and Novy Rozdol) increased by 1976.9 km from 3320.0 km to 5242.7.9 km (a 57.9% increase), while the sewerage network increased from 2571.9 km in 2000 to 4240.3 km in 2020. In the period 2000-2020, significant development of technical infrastructure was observed especially in cities located in the Polish part of the cross-border area - during this period the sewerage network in Polish centres extended from 1266.2 km to 2564.7 km, i.e. more than twice. Rzeszow (818.6 km) stood out as having the most extensive active sewerage network, ahead of Lublin (693.9 km), Lviv (580.0 km) and Lutsk (221.4 km).

Rozdział 1.

Chapter 1.

Miejska sieć osadnicza pogranicza

Urban settlement structure of the borderland

Miejska sieć osadnicza, będąca układem węzłowo-przestrzennym ośrodków miejskich, jest swego rodzaju „szkieletem strukturalno-funkcjonalnym regionu” (Jażewicz 2017). Definiowana jest zazwyczaj jako zbiór miast (tj. węzłów) położonych w przestrzeni geograficznej oraz ich połączeń (tj. linii), obejmujących zarówno szlaki komunikacyjne, jak również rozmaite powiązania funkcjonalne, w tym o charakterze administracyjnym, społecznym, finansowym, biznesowym, kulturalnym oraz religijnym. Treść niniejszego rozdziału koncentrować się będzie wyłącznie na pierwszym spośród wyżej wymienionych aspektów, tj. na rozmieszczeniu oraz wielkości ośrodków miejskich pogranicza.

Współczesna miejska sieć osadnicza pogranicza polsko-ukraińskiego została ukształtowana w toku wielowiekowego procesu rozwoju, warunkowanego zmianami demograficznymi, społecznymi, gospodarczymi oraz politycznymi. Procesy urbanizacji na analizowanym obszarze odzwierciedlały zmienne losy makroregionu, a duży wpływ na ich kształt i przebieg miały liczne zmiany w przynależności państwowej oraz przebiegu granic. W ostatnich dziesięcioleciach ważnym czynnikiem rozwoju wielu miast analizowanego obszaru był charakter oraz stopień przenikalności granicy polsko-ukraińskiej. Powstała po II wojnie światowej granica państwowa charakteryzowała się wysokim poziomem szczelności, co wpływało niekorzystnie na rozwój ośrodków miejskich położonych w jej sąsiedztwie oraz powiązania funkcjonalne pomiędzy nimi (Miszczyk i Jakubowski 2019). Była to o tyle doniosła zmiana, że w ciągu kilku wcześniejszych wieków analizowane miasta były położone na terenie jednego (I i II Rzeczpospolita) lub dwóch państw (Cesarstwo Rosyjskie i Monarchia Austro-Węgierska), przy czym układ granic miał wówczas przebieg równoleżnikowy, a nie jak ma to miejsce obecnie – południkowy (Eberhardt, Gorzym-Wilkowski, Miszczyk 1997). W wielu przypadkach powstanie granicy doprowadziło do zerwania dotychczasowych powiązań funkcjonalnych pomiędzy analizowanymi miastami a miejscowościami położonymi w ich otoczeniu oraz wpłynęło na ograniczenie ich obszarów oddziaływania, rzutując na kierunki rozwoju miejskiej sieci osadniczej polsko-białorusko-ukraińskiego obszaru transgranicznego. Po II wojnie światowej procesy osadnicze i rozwój sieci miejskiej kształtowany był przede wszystkim przez proces odgórnej industrializacji oraz związane z nim przemieszczenia ludności wiejskiej do miast. Procesy te przebiegały jednak z różnym natężeniem w Polsce i Związku Radzieckim. Znaczny wpływ na obecną strukturę miast miały także przekształcenia w zakresie podziału administracyjnego, co dotyczyło przede wszystkim części polskiej. Doprowadziły one do wzmocnienia demograficznego i gospodarczego kilku miast średniej wielkości, które w latach 1975-1998 pełniły funkcję stolic województw, a dziś są ważnymi ośrodkami w skali subregionalnej.

1.1. Sieć osadnicza

1.1. Settlement structure

Sieć osadnicza jest jednym z najbardziej trwałych i stabilnych elementów zagospodarowania przestrzeni. Współczesny system osadniczy pogranicza polsko-ukraińskiego kształtował się na przestrzeni kilkunastu wieków. Jego strukturę na analizowanym obszarze cechuje stosunkowo wysoki stopień policentryczności z dość umiarkowanym prymatem miast wojewódzkich oraz stolic obwodów (poza Lwowem). Struktura miast obejmuje kilkustopniowy układ hierarchiczny, obejmujący niemal wszystkie kategorie ośrodków miejskich, poza metropoliami o zasięgu globalnym lub kontynentalnym. Cechą charakterystyczną analizowanego obszaru jest wzrastająca gęstość sieci miast z północnej części obszaru w kierunku

południowym. Jest ona również większa w jego zachodniej, niż we wschodniej części (por. Węclawowicz i in., 2006).

Według stanu na 31 grudnia 2020 r., na obszarze pogranicza polsko-ukraińskiego zlokalizowane były 154 miasta. Począwszy od 2000 r. przybyło 14 jednostek tego typu, głównie ośrodków najmniejszych, liczących poniżej 5 tys. ludności. Przyrost w tej grupie miast jest przede wszystkim konsekwencją nadawania (lub przywracania) praw miejskich jednostkom, które dotychczas nie posiadały tego statusu lub posiadały go w odległej przeszłości. Dotyczyło to jednak wyłącznie polskiej części analizowanego makroregionu, w której w latach 2000-2020 tzw. prawa miejskie uzyskało łącznie 13 ośrodków: Boguchwała (2008), Brzostek (2009), Przecław, Łaszczów, Kołaczyce (2010), Pruchnik (2011), Zaklików, Modliborzyce (2014), Urzędów, Siedliszcze, Lubycza Królewska (2016), Rejowiec (2017) i Józefów nad Wisłą (2018). Biorąc pod uwagę fakt, iż dane dotyczące liczby miast publikowane są według stanu na koniec roku, natomiast miasta otrzymują tzw. prawa miejskie z dniem 1 stycznia, w latach 2000-2020 przybyło *de facto* 14 miast, a powyższe zestawienie należy uzupełnić o Tyszowce (2000). Wszystkie wyżej wymienione ośrodki posiadały w przeszłości status miasta, który utraciły w XVIII, XIX lub na początku XX wieku.

Oprócz miast, na obszarze Ukrainy należy wyróżnić również osiedla (miejscowości) typu miejskiego¹ jako specyficzną kategorię jednostek osadniczych, uzupełniających sieć miejską. Chociaż nie posiadają formalnych praw miejskich, to jednak wykazują szereg cech miejskich, zarówno o charakterze morfologicznym (skoncentrowana zabudowa), jak i strukturalnym (przewaga ludności nierolniczej), pełniąc przy tym niekiedy ważne w skali lokalnej i ponadlokalnej funkcje przemysłowe, komunikacyjne, społeczno-kulturalne, czy też uzdrowiskowe. Tym samym ich status i rolę w strukturze osadniczej można określić jako pośrednie pomiędzy obszarami wiejskimi i miastem. Na analizowanym obszarze zlokalizowanych jest łącznie 66 osiedli typu miejskiego, w tym 22 jednostki na obszarze obwodu wołyńskiego oraz 34 – obwodu lwowskiego. W kilku przypadkach jednostki osadnicze należące do kategorii osiedli typu miejskiego odznaczają się większą liczbą ludności niż niektóre spośród ośrodków posiadających status miasta (np. Maniewicze oraz Ratne w obwodzie wołyńskim).

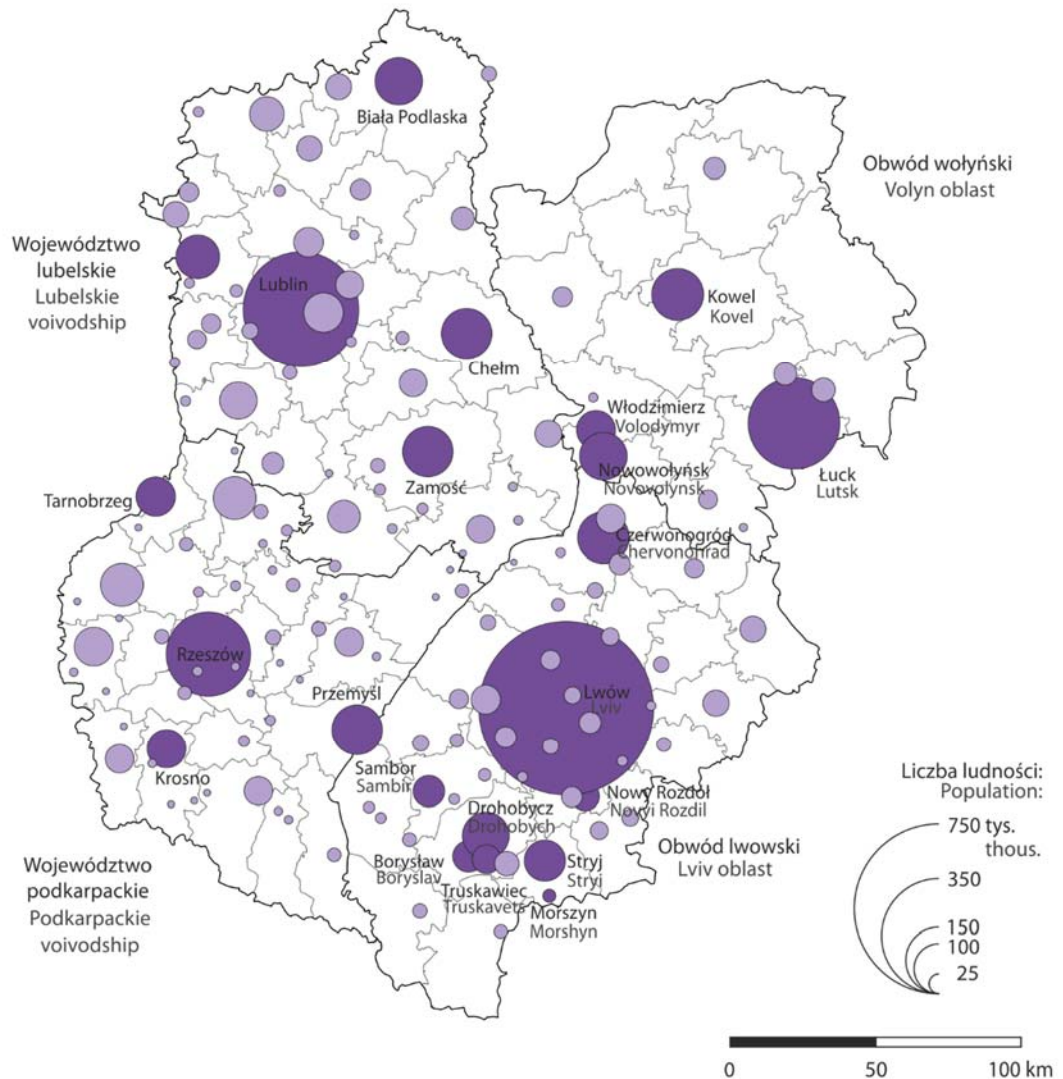
Największą gęstością sieci miast, nie uwzględniając ich wielkości, charakteryzuje się województwo podkarpackie, gdzie w 2020 r. jedno miasto przypadało na 349,9 km² powierzchni. Stosunkowo gęsta jest również sieć miast obwodu lwowskiego, gdzie jedno miasto przypadało na 496,2 km² oraz województwa lubelskiego (jedno miasto na 523,4 km² powierzchni), przy czym gęstość sieci miejskiej wymienionych województw polskiej części pogranicza należy do najniższych w kraju. Znacznie mniejszą gęstością charakteryzuje się sieć miejska obwodu wołyńskiego, w którym w 2020 r. jedno miasto przypadało na 1831,3 km² powierzchni regionu.

Gęstość sieci miejskiej tylko do pewnego stopnia znajduje odzwierciedlenie w wartości współczynnika urbanizacji. Charakteryzujące się największą gęstością sieci miejskiej województwo podkarpackie jest jednocześnie regionem o najniższym udziale ludności miejskiej (41,4%). Niewiele wyższą wartość miernik ten przyjmuje w przypadku województwa lubelskiego (46,4%). W przypadku obwodu wołyńskiego ludność miejska stanowi ponad połowę ogółu mieszkańców (52,3%), zaś w obwodzie lwowskim jej udział kształtował się na poziomie 61,1%.

Stolice poszczególnych województw i obwodów pogranicza polsko-ukraińskiego, które stanowią centra regionalnych układów osadniczych, charakteryzują się dość zróżnicowanym rozmieszczeniem. Peryferyjnym położeniem przy południowo-wschodniej granicy obwodu wołyńskiego wyróżnia się Łuck, a ośrodkiem równoważącym w regionie jest do pewnego stopnia Kowel. Z kolei względnie centralne położenie Lwowa, Lublina i Rzeszowa sprawia, że miasta te pełnią ważne funkcje węzłowe zarówno w skali regionalnej, jak i ponadregionalnej.

¹ Jednostki administracyjne o podobnym statusie istniały również w Polsce (Polska Rzeczpospolita Ludowa) w latach 1954-1972.

Mapa 1. Miejska sieć osadnicza w 2020 r.
Map 1. Urban settlement structure in 2020



1.2. Struktura miast według wielkości

1.2. Structure of cities by size

Miasta pogranicza polsko-ukraińskiego są generalnie dość słabe pod względem demograficznym. Na analizowanym obszarze przeważają ośrodki małe, liczące poniżej 20 tys. mieszkańców, które stanowią ponad trzy czwarte ogółu (117, tj. 76,0%). Ponad jedną trzecią wszystkich ośrodków miejskich stanowią jednostki najmniejsze, liczące poniżej 5 tys. ludności. Tworzą one najniższe pod względem demograficznym elementy struktury miejskiej. Często pełnią funkcje lokalne jedynie w ograniczonym zakresie, zapewniają jednak dostęp do podstawowych usług mieszkańcom obsługiwanych przez nie obszarów wiejskich. W tej grupie w latach 2000-2020 odnotowano największy przyrost jednostek. Ich liczba wzrosła o 12 (w 2000 r. na obszarze pogranicza znajdowało się 41 miast tej wielkości), przy czym wzrost ten był konsekwencją zarówno nadawania praw miejskich miejscowościom wiejskim

(w przypadku Polski często przywracania praw miejskich utraconych w przeszłości), jak również postępującej degradacji demograficznej jednostek zakwalifikowanych uprzednio do kolejnej klasy, obejmującej miasta liczące od 5 do 10 tys. mieszkańców. Przyrost miast o populacji poniżej 5 tys. dokonał się wyłącznie w polskiej części analizowanego pogranicza.

W 2020 r. na pograniczu polsko-ukraińskim zlokalizowane były 34 miasta liczące od 5 do 10 tys. ludności, z tego 18 miast w polskiej części analizowanego obszaru oraz 16 – ukraińskiej. Drugą pod względem liczebności zbiorowość tworzyły miasta liczące od 10 do 20 tys. ludności. Pod koniec 2020 r. było ich 30 (18 w części polskiej i 12 w części ukraińskiej). W kolejnej wyróżnionej grupie, obejmującej miasta o liczbie ludności od 20 do 50 tys., w 2020 r. znalazły się 22 jednostki (12 w Polsce i 10 na Ukrainie). Ośrodki należące do tej kategorii rozmieszczone były w miarę równomiernie na całym analizowanym obszarze, pełniąc funkcje o znaczeniu ponadlokalnym, przede wszystkim w zakresie produkcji, handlu, edukacji, czy też opieki zdrowotnej. W okresie 2000-2020 liczba miast należących do tej grupy wielkościowej nie uległa zmianie.

Tablica 1. Miasta według liczby mieszkańców w 2020 r.

Table 1. Cities by population in 2020

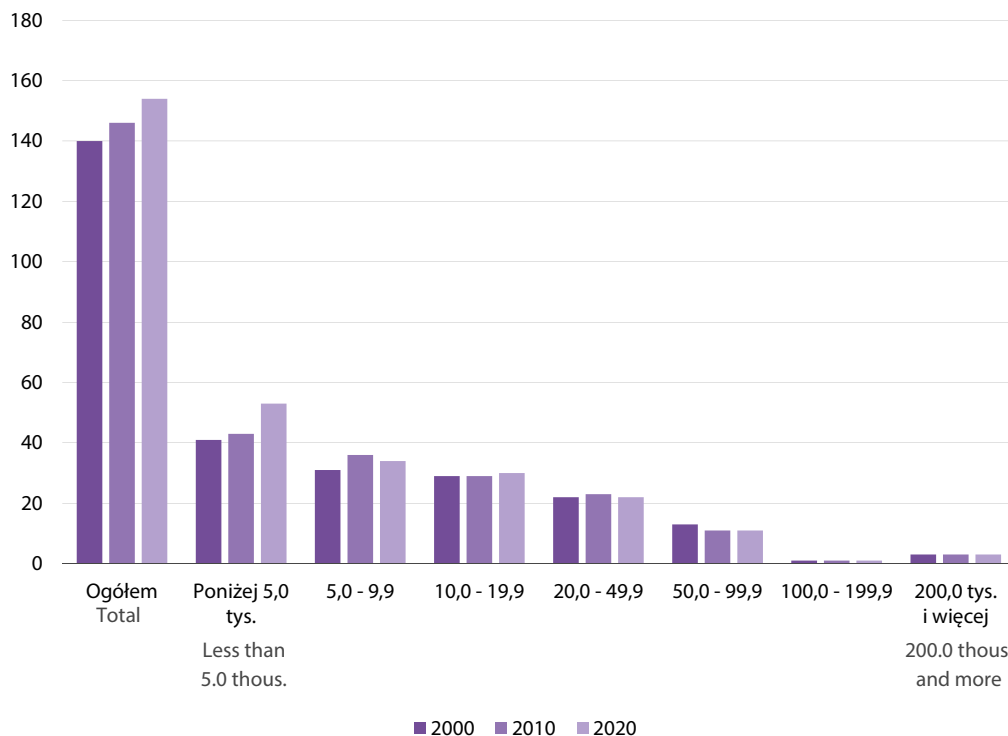
Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	O liczbie ludności Number of population						
		poniżej 5000 less than 5000	5000 - 9999	10000 - 19999	20000 - 49999	50000 - 99999	100000- 199999	200000 i więcej 200000 and more
Ogółem Total	154	53	34	30	22	11	1	3
Polska Poland	99	43	18	18	12	6	1	1
województwo lubelskie Lubelskie voivodship	48	23	5	10	6	3	-	1
województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship	51	20	13	8	6	3	1	-
Ukraina Ukraine	55	10	16	12	10	5	-	2
obwód wołyński Volyn oblast	11	2	1	4	1	2	-	1
obwód lwowski Lviv oblast	44	8	15	8	9	3	-	1

Kolejną analizowaną kategorię stanowią miasta średnie, liczące od 50 do 100 tys. mieszkańców oraz pełniące ważne funkcje o charakterze subregionalnym. Pod koniec 2020 r. na obszarze pogranicza polsko-ukraińskiego zlokalizowanych było 11 ośrodków należących do tej kategorii, z czego 6 w polskiej części pogranicza i 5 w ukraińskiej. W stosunku do 2000 r. liczba jednostek zakwalifikowanych do tej kategorii uległa zmniejszeniu o 2. Wpływ na to miał spadek ludności mieszkańców poniżej poziomu 50 tys. w miastach Puławy (województwo lubelskie) oraz Krosno (województwo podkarpackie).

Stosunkowo niewielka (mając na uwadze powierzchnię analizowanego obszaru) jest natomiast liczba miast dużych, liczących ponad 100 tys. mieszkańców, pełniących funkcje o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym oraz będących miejscem koncentracji różnorodnych kapitałów (finansowego, intelektualnego, społecznego, innowacyjnego itp.). Ośrodki takie przesądają o charakterze i przebiegu procesów rozwojowych, pełniąc funkcję centrów wzrostu gospodarczego.

W grupie ośrodków liczących od 100 tys. do 200 tys. mieszkańców znajduje się zaledwie 1 miasto pogranicza – zamieszkiwany przez 189,7 tys. mieszkańców Rzeszów.

Wykres 1. Miasta według liczby mieszkańców
Chart 1. Cities by number of population



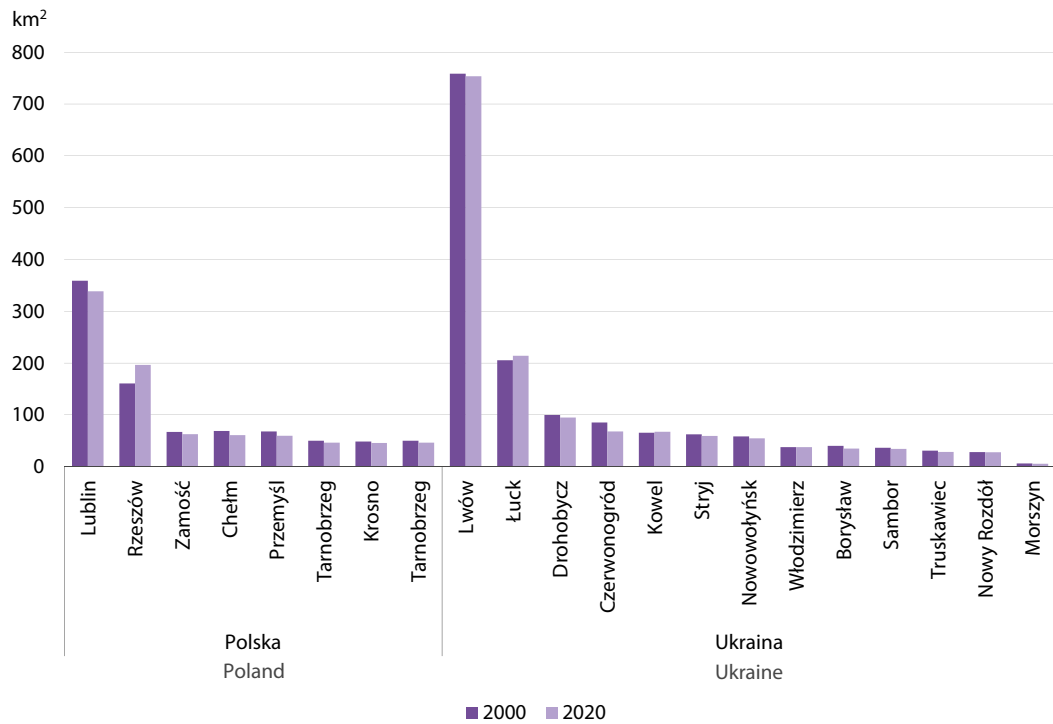
Jedynie 3 miasta pogranicza liczą ponad 200 tys. ludności, a zaledwie jedno – Lwów – ponad 500 tys. Jest to również jedyny ośrodek miejski, który ze względu na wielkość, skalę oddziaływania oraz pełnione funkcje, może zostać uznane za ośrodek metropolitalny (Markowski i Marszał 2006). W analizowanej grupie znajdują się niemal wszystkie stolice analizowanych województw i obwodów (Lwów, Lublin oraz Łuck), z wyjątkiem Rzeszowa, tj. stolicy województwa podkarpackiego. Wyżej wymienione ośrodki charakteryzują się nie tylko największą liczbą mieszkańców, ale również posiadają znaczny potencjał ekonomiczny i rozwinięty sektor usług (w tym wyższego rzędu), potencjał naukowy i innowacyjny (w postaci rozwiniętego sektora badawczo-rozwojowego oraz instytucji naukowych), a także pełnią rolę ważnych węzłów komunikacyjnych w skali ponadregionalnej.

1.3. Rozwój przestrzenny miast

1.3. Spatial development of the cities and towns

Jedną z podstawowych cech każdego miasta jest jego wielkość oraz struktura przestrzenna, uzależniona przede wszystkim od położenia, ukształtowania terenu, czasu powstania i jego rozwoju w czasie, a także pełnionych funkcji – zarówno w przeszłości, jak i obecnie (Szmytkie, 2009). W okresie powojennym miasta pogranicza polsko-ukraińskiego doświadczyły szybkiego rozwoju, stymulowanego polityką industrializacji. Wpłynęło to nie tylko na rozwój demograficzny miast i zmianę ich struktury społecznej, ale także wymusiło rozwój przestrzenny i funkcjonalno-przestrzenny.

Wykres 2. Powierzchnia miast
Chart 2. Total area of the cities



W XXI w. w części miast pogranicza doszło do zmian ich powierzchni administracyjnej. W niektórych przypadkach niewielkie korekty były konsekwencją zmian w metodzie pomiaru, nie zaś decyzji administracyjnych. W ten sposób zmianie ulegała powierzchnia administracyjna Zamościa oraz Tarnobrzega. Największy wzrost powierzchni spośród wszystkich analizowanych ośrodków miejskich pogranicza odnotowano w przypadku stolicy województwa podkarpackiego (Rzeszowa), którego powierzchnia uległa zwiększeniu z 53,7 km² do 116,4 km² (wykres 2). Zwiększenie powierzchni miasta poprzez dokonanie zmian administracyjnych samo w sobie oczywiście nie jest czynnikiem stymulującym rozwój. W wielu przypadkach, nawet w sytuacji braku odpowiednich terenów inwestycyjnych, wystarczająco skutecznym rozwiązaniem może okazać się rozwój współpracy z obszarami (jednostkami) ościennymi. Niemniej przykład Rzeszowa wskazuje, że może ono być jednym z czynników dynamizujących procesy rozwojowe, choćby ze względu na fakt zwiększenia podaży gruntów inwestycyjnych.

Rozdział 2.

Chapter 2.

Potencjał demograficzny

Demographic potential

Możliwości rozwoju każdej jednostki przestrzennej pozostają w dużej mierze zależne od jej potencjału demograficznego, rozumianego jako zespół cech demograficznych (takich jak liczba i struktura ludności według płci i wieku oraz przeciętna długość życia) oraz procesy demograficzne (ruch naturalny oraz ruch migracyjny), kształtujące jej potencjał gospodarczy. W sposób bezpośredni wpływa on na wielkość zasobów pracy, natomiast w sposób pośredni na ich jakość (Flaga, Pantyley, Łoboda 2017).

Dokonujące się w XXI w. dynamiczne przekształcenia społeczno-gospodarcze w Polsce oraz na Ukrainie nie ominęły również miast analizowanego pogranicza, co potwierdzają zmienne opisujące najważniejsze zjawiska, procesy i struktury demograficzne. W każdej z analizowanych części obszaru transgranicznego przebieg procesów demograficznych miał jednak inną dynamikę i charakter, przekładając się pośrednio na kształtowanie się kapitału ludzkiego i społecznego, a tym samym na szeroko pojętą sytuację społeczno-ekonomiczną i możliwości rozwoju. W związku z tym celem rozdziału jest opis demograficznych struktur ludności miast pogranicza polsko-ukraińskiego w latach 2000-2020 oraz procesów demograficznych wpływających na ich poziom i kształt.

2.1. Stan ludności

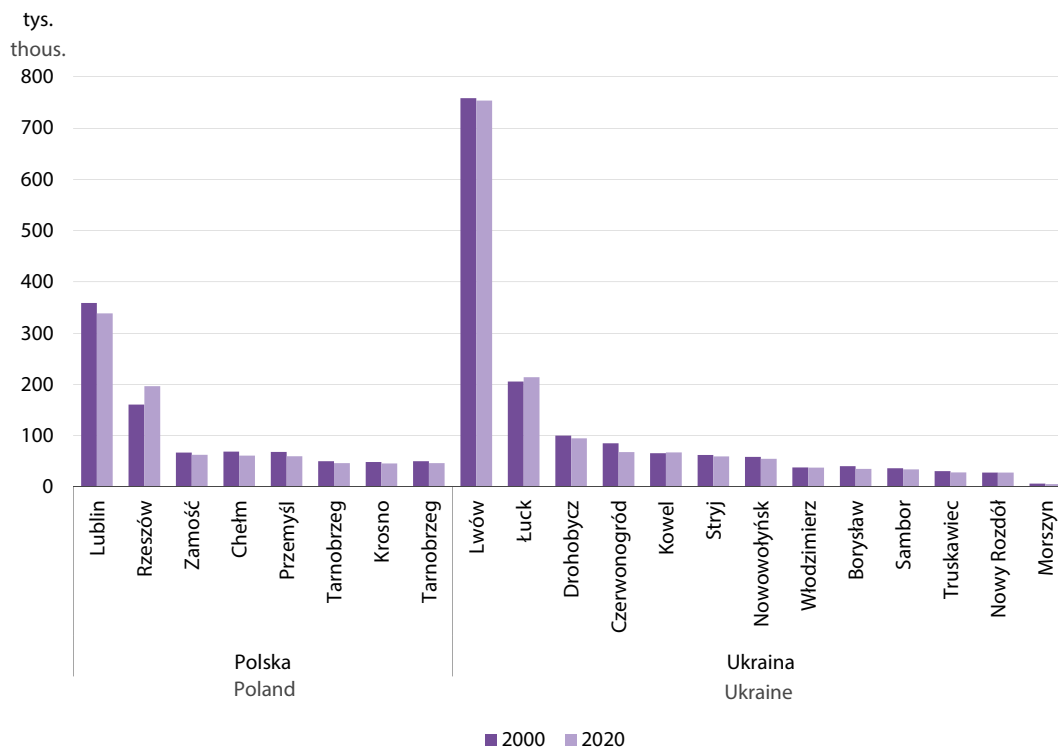
2.1. Population size

Na niemal całym analizowanym obszarze (poza województwem podkarpackim) od kilkunastu lat obserwuje się postępujące procesy depopulacyjne. Zjawisko to przebiega jednak w odmienny sposób w układzie miasto-wieś, a dodatkowo w tym zakresie zarysowują się pewne różnice w poszczególnych regionach polskiej i ukraińskiej części pogranicza. O ile w województwie lubelskim, obwodzie lwowskim oraz obwodzie wołyńskim obserwowany jest spadek ludności zarówno w miastach, jak i na obszarach wiejskich, o tyle w województwie podkarpackim zjawisko to dotyczy wyłącznie obszarów wiejskich, a stopień jego nasilenia jest niewielki. W latach 2000-2020 liczba ludności ogółem w obwodzie wołyńskim zmniejszyła się o 37,0 tys. osób (-3,4%), natomiast w obwodzie lwowskim o 164,8 tys. osób (6,2%), przy jednoczesnym spadku liczby ludności miejskiej na poziomie 13,2 tys. (2,5%) w obwodzie wołyńskim i 72,5 tys. (4,5%) w obwodzie lwowskim. W województwie lubelskim spadek ogólnej liczby ludności wyniósł 110,9 tys. (5,0%), przy ubytku ludności miejskiej na poziomie 57,1 tys. (5,6%). Z kolei w województwie podkarpackim w latach 2000-2020 doszło do wzrostu zarówno liczby ludności ogółem (o 19,9 tys., tj. 0,9%), jak również ludności miejskiej (o 22,6 tys., tj. 2,6%). Zmiany te przekładają się na przekształcenia struktury wielkościowej miast, prowadząc do rozwoju demograficznego w jednych oraz regresu demograficznego w drugich.

W latach 2000-2020 wzrost liczby ludności odnotowano w przypadku zaledwie trzech analizowanych ośrodków miejskich, natomiast spadek – w szesnastu (wykres 3 i 4). Największy przyrost, zarówno w wartościach bezwzględnych, jak i względnych, zanotowano w przypadku Rzeszowa. Liczba mieszkańców miasta w analizowanym okresie wzrosła z 160,8 do 196,6 tys., tj. o 35,8 tys. osób (wzrost o 22,3%). W przypadku Rzeszowa wzrost liczby ludności był konsekwencją nie tylko przyrostu demograficznego, warunkowanego przyrostem naturalnym oraz napływem migracyjnym, ale również zmian administracyjnych, polegających na przyłączeniu do miasta niekiedy stosunkowo gęsto zaludnionych obszarów podmiejskich. Przyrost liczby ludności dotyczył również Łucka – z 205,6 tys. w 2000 r. do 214,1 tys. osób w 2020 r. (wzrost o 8,5 tys., tj. 4,1%). Trzecim miastem, w którym

w analizowanym okresie odnotowano przyrost liczby mieszkańców był Kowel, w którym w 2020 r. zamieszkiwało 67,4 tys. osób wobec 65,8 tys. w 2000 r. (wzrost o 1,6 tys., tj. 2,4%).

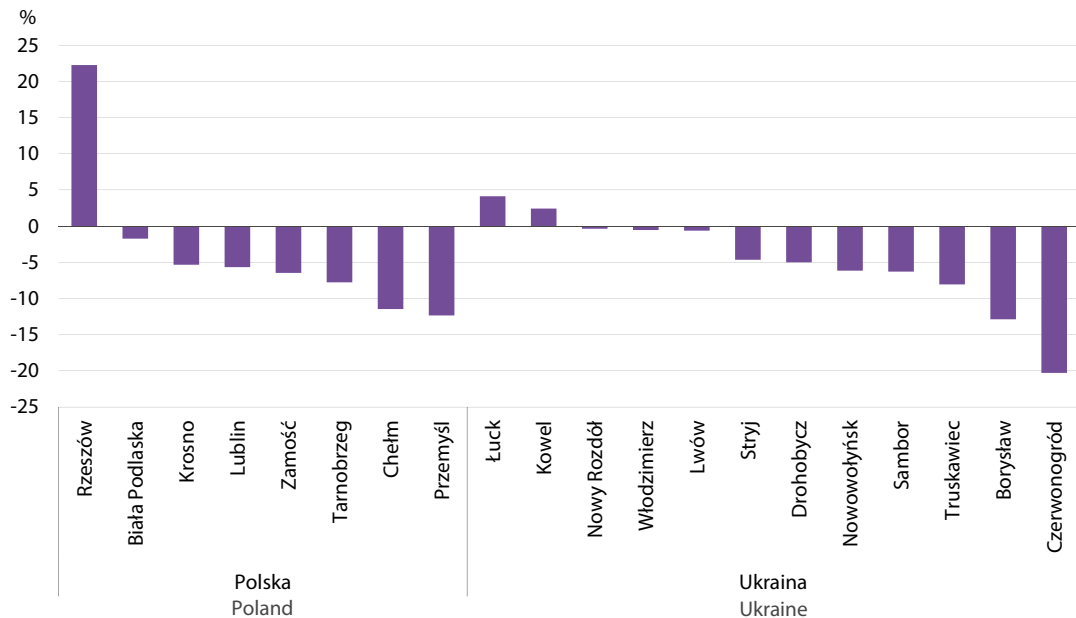
Wykres 3. Liczba ludności
Chart 3. Number of population



Współcześnie wiele ośrodków miejskich doświadcza również zjawiska depopulacji, które często określane jest mianem „kurczenia się” miast (*shrinking cities*). Podstawowym miernikiem w badaniach w tym zakresie jest ubytek ludności w danym przedziale czasu. W latach 2000-2020 największy ubytek ludności w liczbach bezwzględnych zanotowano w Lublinie. Liczba mieszkańców tego miasta uległa zmniejszeniu z 358,9 tys. osób w 2000 r. do 338,6 tys. osób w 2020 r., tj. o 20,3 tys. mieszkańców (-5,7%). Pomimo tych niekorzystnych zmian, Lublin wciąż plasuje się na 2. pozycji miast analizowanego obszaru pod względem liczby ludności. W wartościach względnych, najwyższy spadek liczby mieszkańców zaobserwowano w Czerwonogrodzie (20,3%), przy czym spadek ten był w dużej mierze spowodowany zmianami granic administracyjnych miasta. Wyższe niż w przypadku Lublina względne wartości spadku liczby ludności odnotowano jeszcze w: Borysławiu (-12,9%), Przemyślu (-12,3%), Chełmie (-11,5%), Truskawcu (-8,1%), Tarnobrzegu (-7,8%), Zamościu (-6,5%), Samborze (-6,3%) oraz Nowowołyńsku (-6,1%). W tej grupie przeważały ośrodki średniej wielkości, liczące od 50 do 100 tys. ludności.

Zmiany w liczbie ludności wykazują pewne zróżnicowanie przestrzenne. Wzrost liczby ludności zaobserwowano w dwóch największych miastach obwodu wołyńskiego (Łuck i Kowel), natomiast we Włodzimierzu spadek wyniósł zaledwie 0,2 tys. osób, tj. 0,5%. Z kolei miasta województwa lubelskiego oraz podkarpackiego (za wyjątkiem Rzeszowa), a także obwodu lwowskiego charakteryzowały się znacznym spadkiem liczby ludności. Na ogólną liczbę 8 miast analizowanych województw Polski Wschodniej ubytek mieszkańców zaobserwowano w 7. Z kolei w gronie dwunastu miast części ukraińskiej znalazło się dziesięć miast depopulacyjnych. W tym zakresie na szczególną uwagę zasługuje Lwów – największe miasto analizowanego obszaru, a jednocześnie ośrodek, który w latach 2000-2020 zanotował jeden z najmniejszych ubytków ludności – zaledwie -0,6% (4,7 tys. osób).

Wykres 4. Zmiana liczby ludności w latach 2000-2020
 Chart 4. Population change in 2000-2020



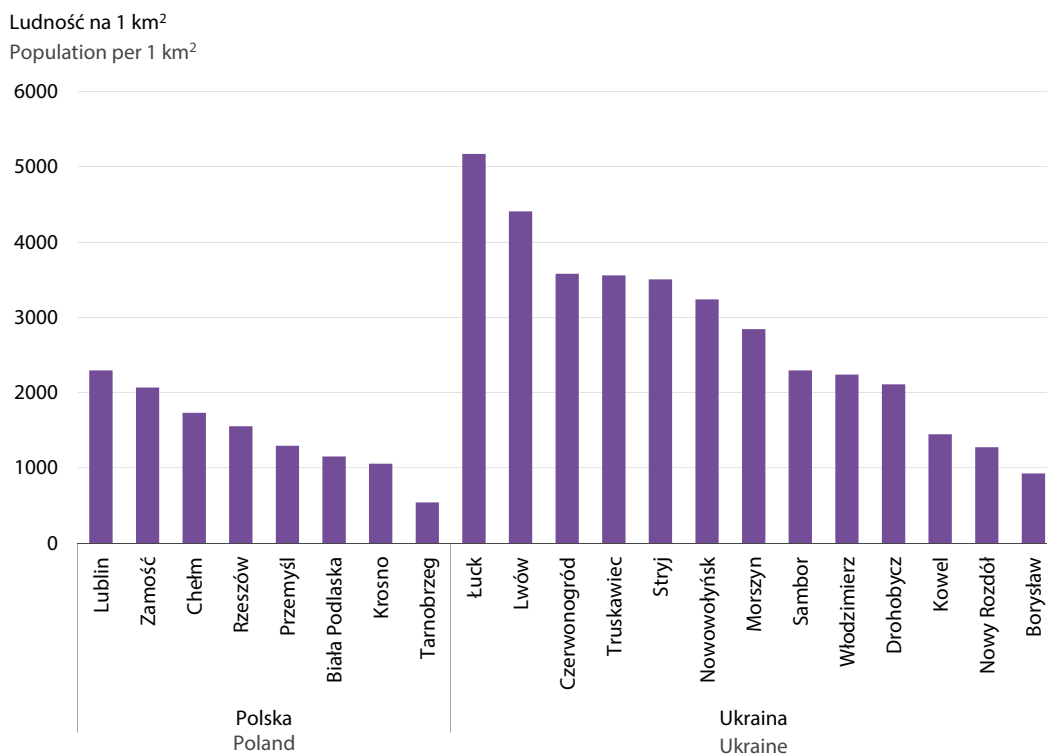
Szczegółowa analiza dynamiki zmian liczby ludności w poszczególnych miastach wskazuje na znaczne zróżnicowanie tempa i kierunków zachodzących w nich procesów demograficznych. Przykładowo w Łucku początkowo (w latach 2000-2005) obserwowano spadek liczby mieszkańców, zaś od 2006 r. - wzrost. W Rzeszowie ludność wzrastała w całym analizowanym okresie, ale przyspieszenie tendencji wzrostowej nastąpiło wraz ze zmianą granic administracyjnych miasta. Natomiast w przypadku Kowla i Włodzimierza wzrost liczby mieszkańców odnotowywano jedynie do 2015-2016 r., po czym nastąpiło odwrócenie trendu. W pozostałych miastach obserwowane trendy długookresowe mają względnie stabilny charakter, co dotyczy zwłaszcza ośrodków charakteryzujących się ubytkiem ludności. Jedynie w przypadku Stryja i Nowego Rozdołu zaobserwowano krótkookresowe odwrócenie negatywnego trendu oraz stopniowy wzrost liczby ludności w ciągu kilkuletnich okresów (w latach 2005-2013 w Nowym Rozdole oraz po 2018 r. w Stryju).

Zmiany w liczbie ludności nie pozostają bez wpływu na gęstość zaludnienia analizowanych miast. Największą liczbą ludności na 1 km² w 2020 r. charakteryzowały się główne miasta ukraińskiej części pogranicza – Łuck (5171 os. na 1 km²) oraz Lwów (4408 os. na 1 km²). W przypadku pierwszego z nich w latach 2000-2020 doszło do wzrostu gęstości zaludnienia w związku ze wzrostem liczby ludności. Natomiast w przypadku Lwowa – spadku (z poziomu 4741 os. na 1 km²), będącego konsekwencją zmian administracyjnych, a w ostatnich latach również ubytku demograficznego. Spadek liczby ludności przełożył się jednak szczególnie wyraźnie na redukcję gęstości zaludnienia w przypadku Czerwonograda (z 5021 do 3580 os. na 1 km²), Truskawca (z 4434 do 3559 os. na 1 km²) oraz Stryja (z 4165 do 3506 os. na 1 km²). Gęstością zaludnienia na poziomie niższym niż 2000 os. na 1 km² wyróżniał się wyłącznie Borysław, Nowy Rozdół oraz Kowel (odpowiednio 926, 1276 i 1447 os. na 1 km²).

Badane miasta polskiej części pogranicza charakteryzowały się stosunkowo dużym zróżnicowaniem poziomu gęstości zaludnienia, mieszczącym się w przedziale od 555 os. na 1 km² w przypadku Tarnobrzega do 2296 os. na 1 km² w przypadku Lublina. Uśredniona wartość kształtowała się jednak w tej grupie miast na poziomie znacznie niższym niż w części ukraińskiej analizowanego obszaru transgranicznego. O ile w ukraińskiej części jedynie trzy miasta odznaczały się gęstością zaludnienia poniżej 2000 os. na 1 km², o tyle w polskiej części próg ten przekraczało zaledwie jedno miasto (Lublin). W większości ośrodków w okresie 2000-2020 odnotowano nieznaczny spadek gęstości zaludnienia.

W gronie ośrodków, w których w 2020 r. zaobserwowano spadek wartości wskaźnika względem 2000 r., wyróżnił się Rzeszów. W mieście tym – na skutek zmian administracyjnych miasta – doszło bowiem do spadku gęstości zaludnienia z 2977 os. na 1 km² do 1553 os. na 1 km², tj. o 47,8%.

Wykres 5. Gęstość zaludnienia w 2020 r.
Chart 5. Population density in 2020



Zjawiskiem powszechnym na całym obszarze pogranicza polsko-ukraińskiego jest depopulacja peryferyjnych obszarów wiejskich oraz koncentracja ludności w większych ośrodkach miejskich, bądź w ich bezpośrednim otoczeniu (miejskie obszary funkcjonalne, obszary metropolitalne). Procesy te przebiegają w ramach trzech następujących po sobie faz (Węclawowicz i in. 2006):

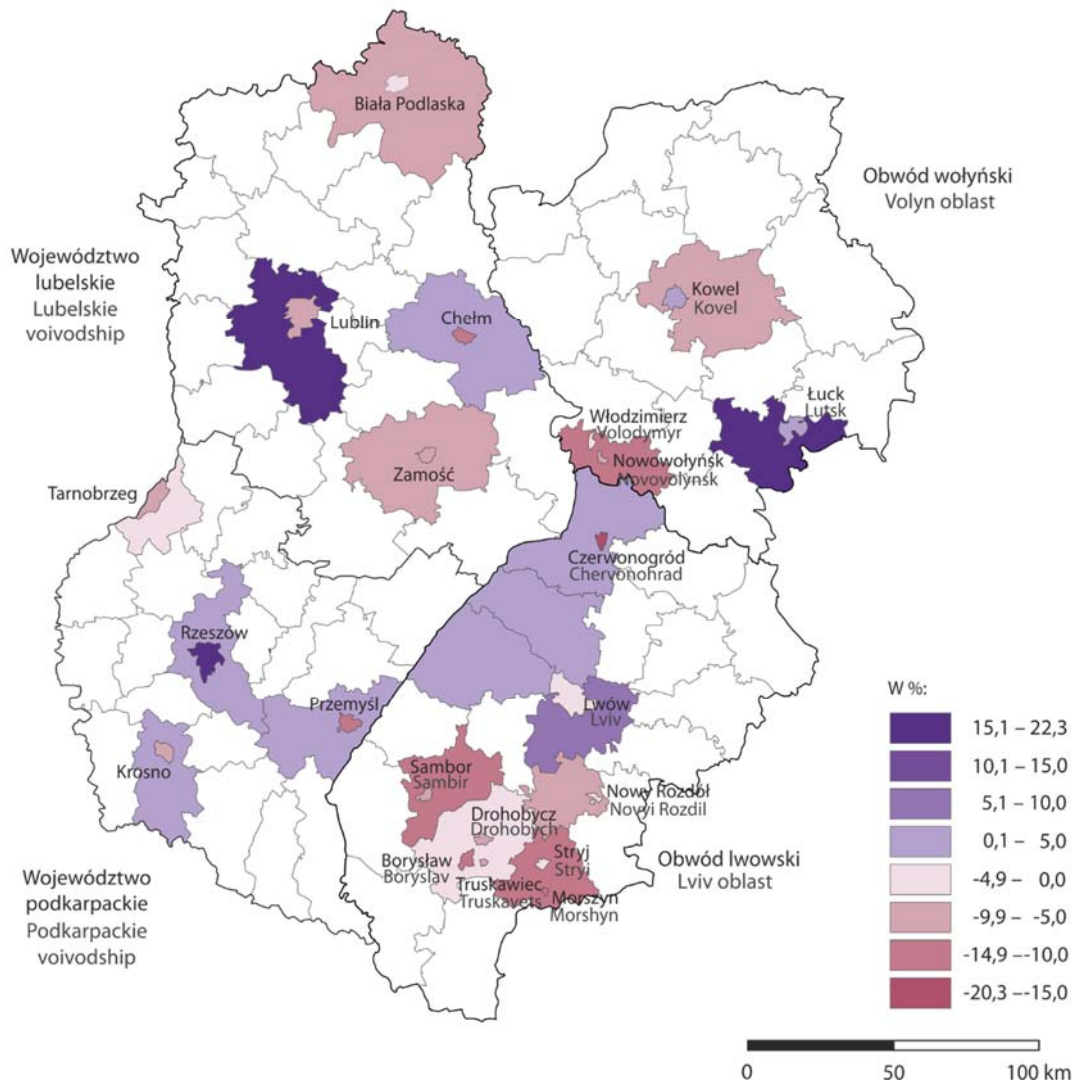
- depopulacji peryferyjnych obszarów wiejskich
- koncentracji na obszarach metropolitalnych
- dekoncentracji w obrębie (wewnątrz) obszarów metropolitalnych.

W celu zbadania trzeciego z ww. procesów, tj. dekoncentracji ludności w rdzeniu aglomeracji lub obszaru metropolitalnego na rzecz obszarów otaczających, zbadano przebieg zmian w liczbie zaludnienia w układzie miasto (ośrodek centralny) – obszar podmiejski. Ze względu na brak porównywalnych danych na niższym poziomie agregacji, za obszar podmiejski uznano otaczającą miasto jednostkę lub zespół jednostek podziału terytorialnego państw na szczeblu powiatu (Polska) lub rejonu (Ukraina).

W polskiej części analizowanego obszaru transgranicznego można wyróżnić trzy zasadnicze typy rozwoju demograficznego w układzie miasto-obszar podmiejski. Pierwszy obejmuje sytuację, w której w latach 2000-2020 zaobserwowano wzrost liczby zarówno ludności ośrodka miejskiego, jak również obszaru podmiejskiego. Sytuacja taka wystąpiła w Rzeszowie (wzrost liczby mieszkańców miasta o 35,9 tys. osób oraz wzrost liczby mieszkańców powiatu rzeszowskiego o 2,4 tys. osób). Uwzględniając proces znacznego rozszerzenia granic administracyjnych Rzeszowa należy uznać, że wysoki wzrost liczby mieszkańców miasta jest w dużej mierze wynikiem procesów suburbanizacji. Drugi typ dotyczy miast, które

doświadczyły spadku liczby mieszkańców przy jednoczesnym wzroście liczby osób zamieszkujących tereny podmiejskie. W tej grupie wyróżnia się Lublin, w którym zaobserwowano spadek liczby ludności miasta w latach 2000-2020 o 20,3 tys. osób przy jednoczesnym wzroście liczby mieszkańców powiatu lubelskiego o 20,8 tys. osób. Podobna sytuacja wystąpiła w przypadku Chełma, Przemysła oraz Krosna, przy czym jedynie w ostatnim przypadku wzrost liczby mieszkańców obszaru podmiejskiego przewyższył spadek liczby mieszkańców miasta. Z kolei trzeci typ obejmuje przypadki, w których zaobserwowano zarówno spadek liczby ludności miast, jak również obszarów podmiejskich, Do tej grupy należą: Biała Podlaska, Zamość oraz Tarnobrzeg.

Mapa 2. Zmiana liczby ludności w latach 2000-2020
Map 2. Population change in 2000-2020



W ukraińskiej części analizowanego pogranicza przeważają ośrodki miejskie charakteryzujące się regresem demograficznym, otoczone rejonami, które w latach 2000-2020 również doświadczyły ubytku ludności (mapa 2). Do tej grupy należą: Borysław, Drohobycz i Truskawiec (rejon drohobycki), Sambor (rejon samborski), Stryj i Morszyn (rejon stryjski), Nowy Rozdół (rejon mikołajowski), a także Włodzimierz

i Nowowołyńsk (rejon włodzimierski). W przypadku stolicy i największego miasta obwodu lwowskiego – Lwowa – zaobserwowano nieznaczny spadek liczby ludności (o 4,7 tys. osób) przy wzroście liczby ludności zamieszkującej obszar 3 rejonów podmiejskich – pustomyckiego, jaworowskiego oraz żółkiewskiego o 12,4 tys. osób. Znaczny spadek liczby ludności odnotowano w Czerwonogrodzie (-17,3 tys.) przy jednoczesnym wzroście liczby ludności rejonu sokalskiego (o 2,7 tys.), przy czym zmiany w obu jednostkach uwarunkowane były czynnikami o charakterze administracyjnym. Niewielki wzrost liczby ludności zaobserwowano w Kowlu, przy jednoczesnym spadku liczby mieszkańców rejonu kowelskiego. Jedynie w przypadku Łucka oraz rejonu łuckiego zaobserwowano zarówno wzrost liczby ludności miasta (o 8,4 tys. osób) jak też obszaru podmiejskiego, tj. rejonu łuckiego (o 11,9 tys. osób).

2.2. Struktura ludności

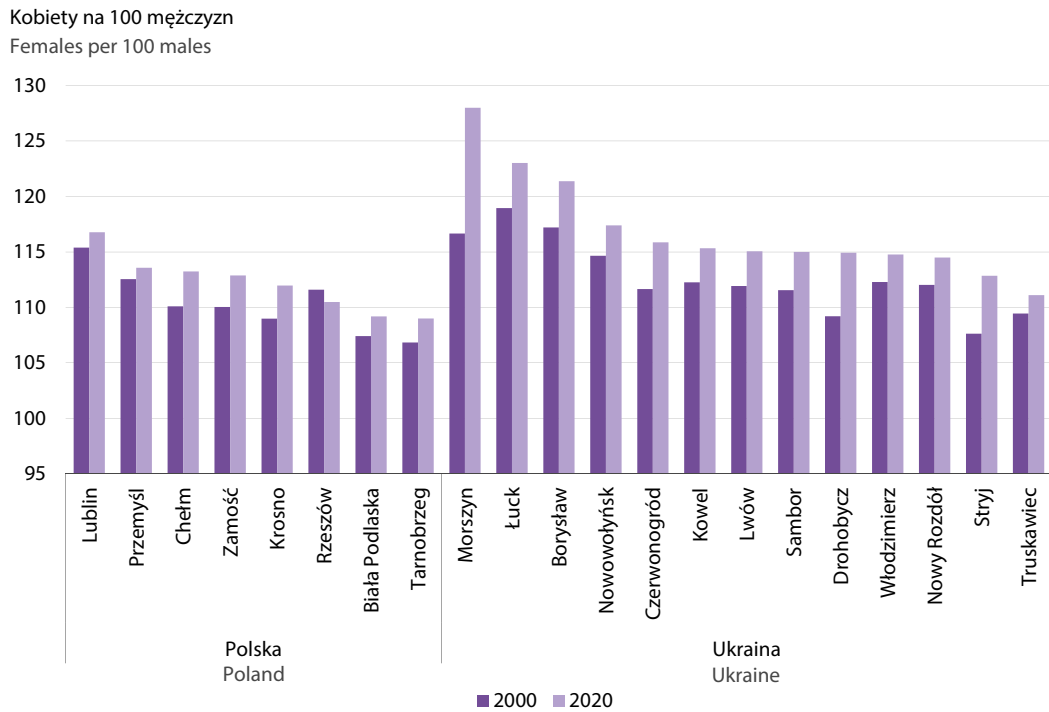
2.1. Structure of population

Struktura ludności według płci i wieku w dużym stopniu wpływa na kształtowanie się przyszłych trendów w zakresie rozrodzności i umieralności, przesądając o określonym poziomie ruchu naturalnego. Struktura ludności ma również wiele istotnych konsekwencji o charakterze społecznym i gospodarczym.

Pierwsza z analizowanych cech, tj. struktura ludności według płci, wpływa na natężenie zawieranych małżeństw oraz urodzeń, a poprzez to – na dynamikę zmian liczby ludności. W miastach pogranicza polsko-ukraińskiego zauważalna jest przewaga liczby kobiet (1258,6 tys.) nad liczbą mężczyzn (1092,3 tys.). Przewaga kobiet była obserwowana w latach 2000-2020 we wszystkich miastach polsko-ukraińskiego obszaru transgranicznego.

Wartość wskaźnika feminizacji (wykres 6), wyliczanego jako stosunek liczby kobiet do liczby mężczyzn, kształtowała się w przedziale od 107 do 119 w 2000 r. oraz od 109 do 128 w 2020 r. Najniższą wartość wskaźnika w 2020 r. zanotowano w Tarnobrzegu i Białej Podlaskiej (Polska), natomiast najwyższą – w Morszynie (Ukraina). Nadwyżka kobiet była szczególnie wysoka w przypadku ośrodków miejskich ukraińskiej części pogranicza. W tej grupie średnia wartość miernika wyniosła w 2020 r. 117 kobiet na 100 mężczyzn (wobec 113 w 2000 r.). Poza wspomnianym już Morszynem, największą przewagę liczebną kobiet odnotowano w Łucku (123) oraz w Borystawiu (121). Znaczne zróżnicowanie proporcji ludności według płci w przypadku analizowanych miast ukraińskich jest z jednej strony konsekwencją wysokiej nadumieralności mężczyzn (krótszym przeciętnym trwaniem życia), a z drugiej nadreprezentacji kobiet w grupie imigrantów z obszarów wiejskich do miast. W miastach polskiej części obszaru transgranicznego przeciętna wartość analizowanego miernika wyniosła 112 w 2020 r. wobec 110 w 2000 r. Najwyższą wartość odnotowano w Lublinie (117 kobiet na 100 mężczyzn).

Wykres 6. Wskaźnik feminizacji
Chart 6. Sex ratio



Do charakterystyki struktury ludności według wieku wykorzystuje się przede wszystkim tzw. wskaźniki struktury, określające udział ludności według określonych grup wieku w ogólnej liczbie ludności. Ze względu na różnice w zakresie ekonomicznych grup wieku w poszczególnych państwach objętych analizą, do celów porównań międzynarodowych, w niniejszej pracy zastosowano klasyfikację zgodną z metodologią Międzynarodowej Organizacji Pracy, obejmującą grupy ludności w wieku 0-14 lat (wiek przedprodukcyjny), 15-64 lata (wiek produkcyjny) oraz 65 lat i więcej (wiek poprodukcyjny).

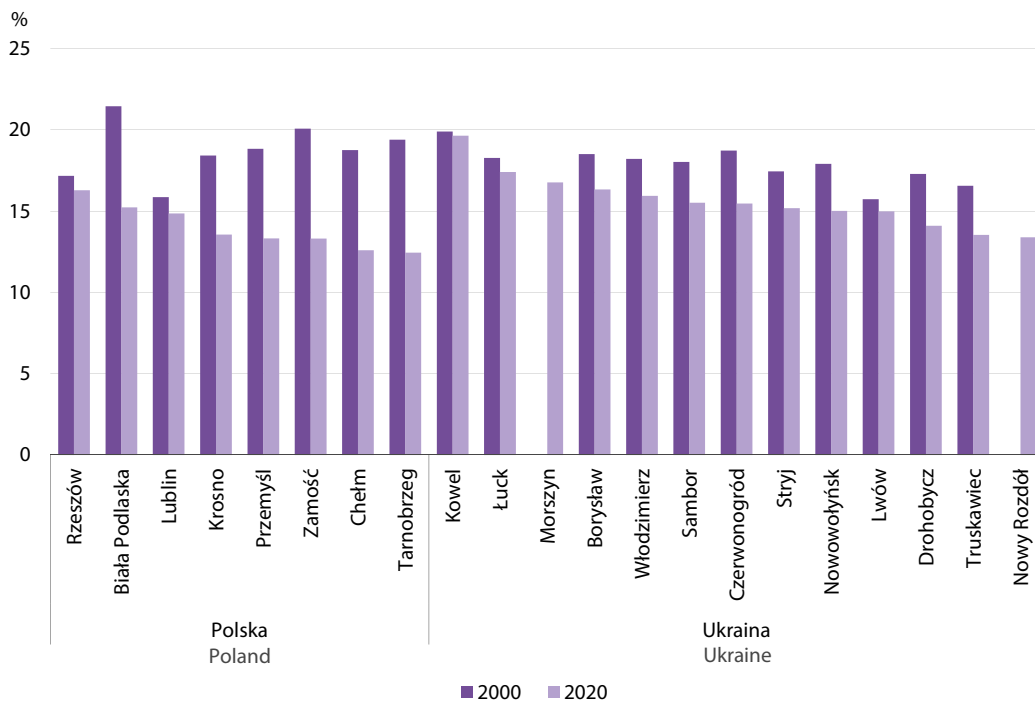
Pierwszym wskaźnikiem pozwalającym na ocenę struktury wiekowej ludności jest udział osób w wieku przedprodukcyjnym (0-14 lat) w liczbie ludności ogółem. Pozwala on na analizę przyszłościowego potencjału demograficznego danej jednostki przestrzennej oraz jej możliwości w zakresie odtwarzania zasobów osób w wieku produkcyjnym (tj. zasobów pracy). Miernik ten określany jest również mianem współczynnika młodości demograficznej.

W 2020 r. największy odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym odnotowano w Kowlu (19,6%). Wysokie wartości wskaźnika charakteryzowały również Łuck (17,4%) oraz Morszyn (16,8%). Znacznie niższe wartości przyjmował on w przypadku miast położonych w polskiej części obszaru transgranicznego. W Tarnobrzegu udział osób w wieku 0-14 lat w 2020 r. wyniósł 12,5%, zaś Chelma – 12,6%. Największy odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym odnotowano w Rzeszowie (16,3%). Było to jedyne miasto polskiej części pogranicza, gdzie wartość wskaźnika kształtowała się na poziomie wyższym od średniej wartości dla miast ukraińskich (15,6%, przy średniej wartości dla miast polskich wynoszącej 14,0%).

Analiza porównawcza danych dotyczących udziału osób w wieku przedprodukcyjnym wskazuje, że w okresie 2000-2020 największy spadek wartości wskaźnika miał miejsce w przypadku ośrodków miejskich polskiej części obszaru transgranicznego. W 2000 r. średnia wartość wskaźnika dla analizowanych miast polskich wyniosła 18,8%, kształtując się na poziomie wyższym od przeciętnego dla miast ukraińskich (17,9%). Ponadto, najwyższe wartości wskaźnika zanotowano w dwóch analizowanych jednostkach położonych na obszarze województwa lubelskiego: Białej Podlaskiej (21,5%) oraz Zamościu

(20,1%). Zmiana w wartości wskaźnika udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym w wybranych ośrodkach polskiej części obszaru transgranicznego przekroczyła 6 p.proc. (Tarnobrzeg, Zamość, Biała Podlaska, Chełm) w stosunku do 2000 r., podczas gdy przeciętny spadek udziału ludności w tej grupie wiekowej w miastach ukraińskich wyniósł 2,2 p.proc. W najmniejszym stopniu spadek wartości analizowanego miernika dotknął miast: Kowel (0,3 p.proc.), Lwów (0,7 p.proc.), Łuck oraz Rzeszów (0,9 p.proc.).

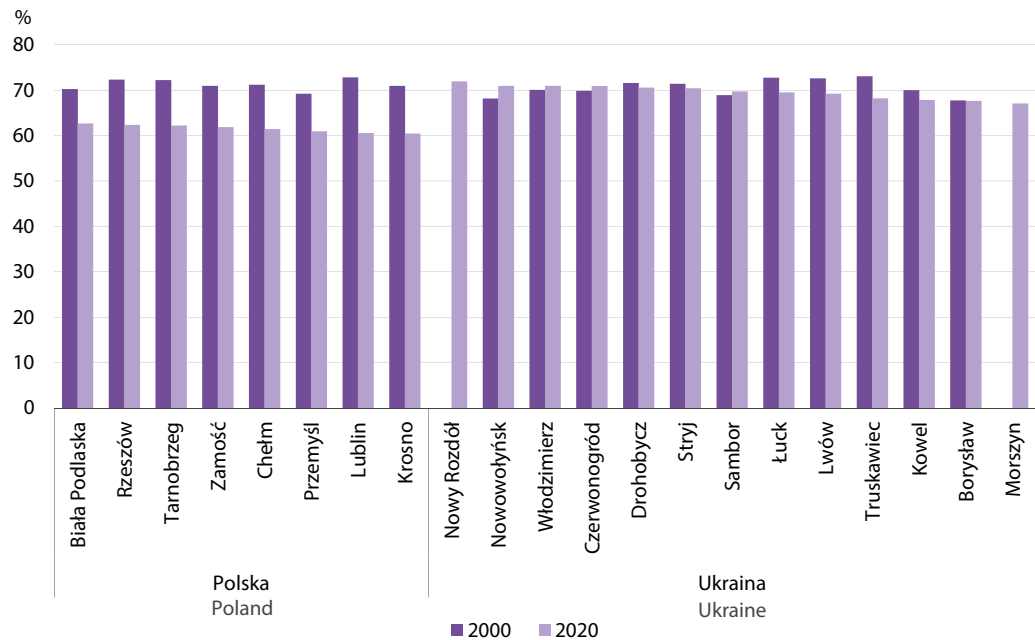
Wykres 7. Udział ludności w wieku 0-14 lat^a
Chart 7. Share of population aged 0-14 years^a



a Morszyn i Nowy Rozdół – dane za 2000 r. niedostępne.
a Morshyn and Novyi Rozdil – data for 2000 are not available.

Kolejną analizowaną grupę stanowią osoby w wieku produkcyjnym (15-64 lata). Przesądzą ją w dużej mierze o wielkości lokalnych zasobów pracy, wpływając na potencjał ekonomiczny miast. W 2020 r. udział osób w tej kategorii wiekowej kształtował się na poziomie od 60,5% w przypadku Lublina do 71,9% w przypadku Nowego Rozdołu. Przeciętny odsetek ludności miejskiej w wieku produkcyjnym we wszystkich analizowanych ośrodkach w 2020 r. wyniósł 66,5%, przy czym wśród miast polskich kształtował się na poziomie 61,5%, zaś ukraińskich – 69,6%. We wszystkich analizowanych ośrodkach polskiej części pogranicza zaobserwowano spadek odsetka osób w wieku 15-64 lata w stosunku do 2000 r., przeciętnie o 9,7 p.proc. W przypadku miast ukraińskich do spadku udziału ludności w analizowanych przedziale wiekowym doszło w Truskawcu, Lwowie, Łucku, Kowlu, Drohobyczu, Stryju i Borysławiu. Z kolei wzrost odsetka osób w wieku produkcyjnym odnotowano w Nowowołyńsku, Czerwonogrodzie, Włodzimierzu i Samborze. Udział osób tej kategorii wiekowej we wszystkich miastach ukraińskiej części pogranicza zmniejszyła się o 0,9 p.proc.

Wykres 8. Udział ludności w wieku 15-64 lata^a
 Chart 8. Share of population aged 15-64 years^a

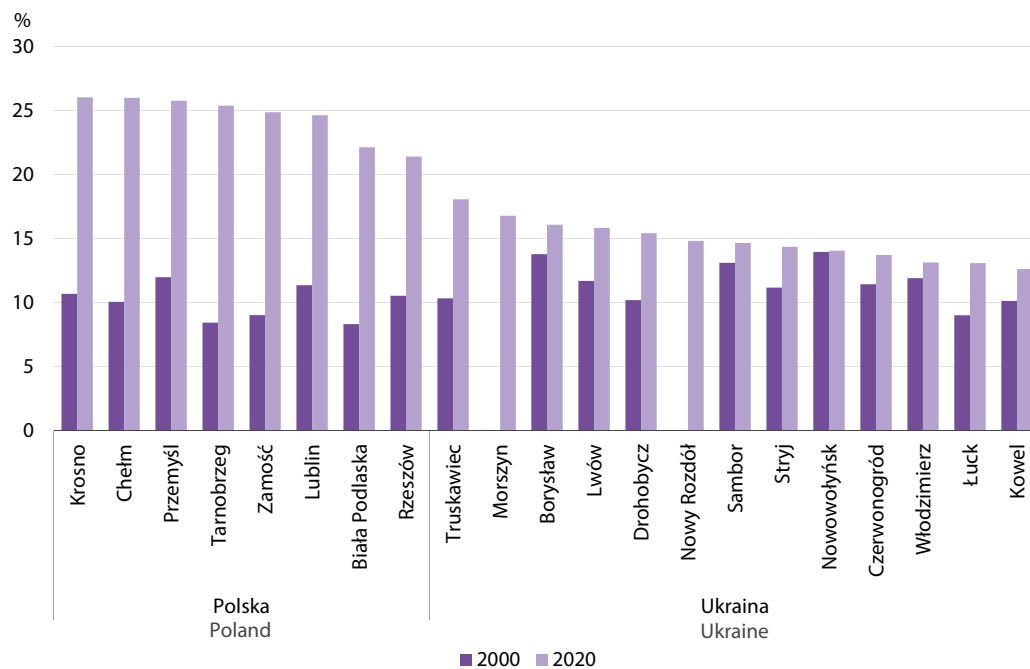


^a Morszyn i Nowy Rozdół – dane za 2000 r. niedostępne.
^a Morshyn and Novyi Rozdil – data for 2000 are not available.

Ostatnią kategorię stanowią osoby w wieku poprodukcyjnym (powyżej 65 lat). Znaczny, rosnący udział osób w tej kategorii wiekowej stanowi obecnie jedno z najważniejszych wyzwań na płaszczyźnie społeczno-ekonomicznej. W 2020 r. przeciętny udział osób w wieku poprodukcyjnym w analizowanych jednostkach wyniósł 18,5%. Zauważalne są jednak duże różnice w tym zakresie pomiędzy miastami położonymi w poszczególnych państwach objętych analizą. Znacznie bardziej zaawansowane procesy starzenia się społeczeństwa obserwowane są w miastach polskich (w których średni udział osób w wieku poprodukcyjnym wyniósł w 2020 r. 24,5%), niż w miastach ukraińskich (średnia 12,2%). Szczególnie wysokie wartości wskaźnika odnotowano w Chełmie i Krośnie (po 26,0%), Przemysłu (25,7%) oraz Tarnobrzegu (25,4%). Z kolei najmniejszy odsetek osób w wieku 65 lat i więcej odnotowano w Kowlu (12,6%) oraz Łucku i Włodzimierzu (po 13,1%). Takie zróżnicowanie jest w dużej mierze konsekwencją odmiennej sytuacji w zakresie ruchu migracyjnego (napływ lub odpływ ludności w wieku produkcyjnym mobilnym) oraz ruchu naturalnego (przyrost naturalny), charakteryzującej miasta w polskiej i ukraińskiej części obszaru transgranicznego. Nie bez znaczenia pozostaje również fakt krótszego dalszego trwania życia w przypadku ludności miast ukraińskich.

W stosunku do 2000 r. średni odsetek osób w wieku poprodukcyjnym we wszystkich analizowanych ośrodkach miejskich wzrósł o 7,6 p.proc. Znacznie większą zmianę zaobserwowano w polskich miastach obszaru transgranicznego, gdzie przeciętny udział osób w wieku powyżej 65 lat wzrósł w latach 2000-2020 o 14,5 p.proc., wobec 3,3 p.proc. w części ukraińskiej. W gronie polskich ośrodków najwyższy wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym w strukturze ludności miał miejsce w Tarnobrzegu (o 16,9 p.proc.), Chełmie (15,9 p.proc.) oraz Zamościu (o 15,8 p.proc.). Z kolei w najmniejszym stopniu zmiany wartości analizowanego współczynnika dotknęły Nowowolyńsk (wzrost o 0,1 p.proc.), Włodzimierz (o 1,2 p.proc.) i Sambor (o 1,6 p.proc.).

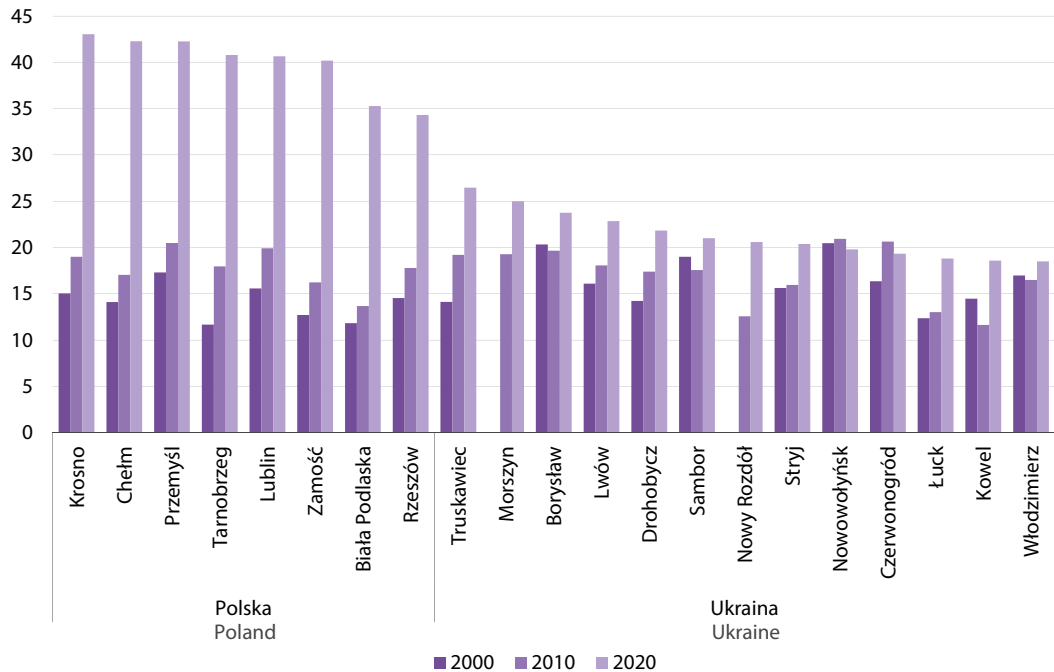
Wykres 9. Udział ludności w wieku 65 lat i więcej^a
 Chart 9. Share of population aged 65 years and older^a



^a Morszyn i Nowy Rozdół – dane za 2000 r. niedostępne.
^a Morshyn and Novyi Rozdil – data for 2000 are not available.

W celu zbadania przemian w strukturze ludności analizowanych miast, wykorzystany został również jeden ze współczynników obciążenia demograficznego – wskaźnik obciążenia demograficznego osobami starszymi, obliczany jako stosunek liczby osób w wieku 65 lat i więcej przypadającej na 100 osób w wieku 15-64 lata (wykres 10). Wskaźnik ten, podobnie jak odsetek osób starszych, wykorzystywany jest do oceny stopnia zaawansowania procesu starzenia się społeczeństwa (por. Holzer 2003; Kurek 2008; Abramowska-Kmon 2011). W 2000 r. średnia wartość współczynnika dla miast obszaru pogranicza wyniosła 15,4, w 2010 r. – 17,4, natomiast w 2020 r. – już 28,4. Na początku analizowanego okresu wartości wskaźnika kształtowały się na poziomie od 11,7 w Tarnobrzegu do 20,5 w Nowowołyńsku. W tym okresie relatywnie niskie wartości odnotowywano zwłaszcza w wybranych miastach położonych po stronie polskiej. Relatywnie wysoki poziom wskaźnika obciążenia demograficznego charakteryzował natomiast niektóre miasta położone w ukraińskiej części analizowanego makroregionu – m.in. Sambor (19,0), Borysław (20,3) oraz wspomniany już Nowowołyńsk. W okresie 2000-2020 (a zwłaszcza 2011-2020) zanotowano znaczny wzrost wartości współczynnika w miastach polskiej części pogranicza. W szczególności dotyczyło to Tarnobrzega (wzrost o 29,1 p.proc), Chełma (28,2 p.proc.), Krosna (28,0 p.proc.) i Zamościa (27,5 p.proc.). W gronie tym dominowały średniej wielkości miasta położone na terenie województw lubelskiego i podkarpackiego. Najniższy wzrost nastąpił w Rzeszowie, ale i w tym przypadku ukształtował się on na wysokim poziomie 19,8 p.proc. W przypadku miast ukraińskich wzrost wartości wskaźnika przekraczający 10 p.proc. odnotowano jedynie w przypadku Truskawca – uzdrowiska położonego w obwodzie lwowskim (12,3 p.proc.) przy średniej na poziomie 4,9 p.proc. Jedynym ośrodkiem, w którym doszło do spadku wartości wskaźnika obciążenia demograficznego osobami starszymi był Nowowołyńsk, tj. miasto charakteryzujące się jego najwyższą wartością w roku bazowym analizy. Tak znaczne zróżnicowanie pomiędzy polską i ukraińską częścią analizowanego miernika wynika z kilku przyczyn. Po pierwsze jest ono związane z niższą bazą w 2000 r. w przypadku miast polskich. Po drugie, wynika ono z faktu wchodzenia w wiek poprodukcyjny znacznej liczby osób urodzonych w trakcie tzw. powojennego wyżu demograficznego (lata 50. XX wieku). Po trzecie zaś wynika z dłuższego przeciętnego trwania życia w miastach polskiej części pogranicza, co wpływa na większą populację osób w wieku poprodukcyjnym.

Wykres 10. Współczynnik obciążenia demograficznego^a
 Chart 10. Demographic dependency ratio^a



^a Morszyn i Nowy Rozdół – dane za 2000 r. niedostępne.
^a Morszyn and Novyi Rozdil – data for 2000 are not available.

Podsumowując można stwierdzić, iż miasta pogranicza polsko-ukraińskiego charakteryzują się generalnie niekorzystnymi przemianami w zakresie struktury ludności według wieku, prowadzącymi do postępującego „starzenia się” społeczeństwa, choć natężenie i tempo tych zmian pozostaje zróżnicowane przestrzennie. Najszybszy wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym oraz spadek udziału osób w wieku przedprodukcyjnym obserwowany jest w średnich miastach polskiej części badanego obszaru transgranicznego, natomiast w mniejszym stopniu w części ukraińskiej. Omówione niekorzystne tendencje są charakterystyczne dla wielu miast europejskich. W przypadku relatywnie słabych pod względem gospodarczym miast pogranicza polsko-ukraińskiego, mogą one stać się istotną barierą rozwoju analizowanych miast w przyszłości.

2.3. Ruch naturalny

2.3. Vital statistics

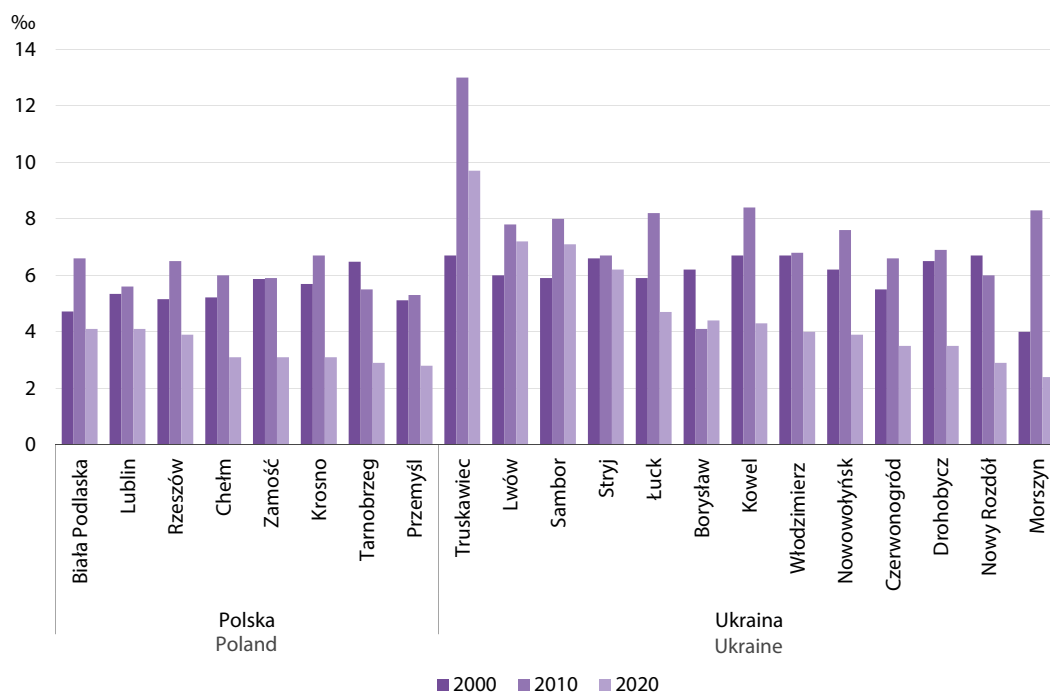
Kierunek oraz tempo zmian w zakresie liczby oraz struktury ludności warunkowane są przez ruch naturalny oraz ruch migracyjny ludności. Przemiany w zakresie ruchu naturalnego w miastach pogranicza polsko-ukraińskiego zostaną scharakteryzowane za pomocą analizy danych dotyczących małżeństw, urodzeń, zgonów oraz przyrostu naturalnego.

W 2020 r. w analizowanych ośrodkach miejskich pogranicza polsko-ukraińskiego zawartych zostało łącznie 12,0 tys. małżeństw, wobec 16,7 tys. w 2010 r. (spadek o 28,4%) oraz 14,2 tys. w 2000 r. spadek o 15,6%). Tak znaczne spadki obserwowane w 2020 r. były jednak związane z restrykcjami wynikającymi z pandemii COVID-19. W 2019 r. liczba zawartych związków małżeńskich w badanych miastach obszaru transgranicznego wyniosła 16,2 tys. i była niższa jedynie o 3,1% względem 2010 r. oraz wyższa o 14,2% w stosunku do 2000 r. W 2020 r. znacznie więcej małżeństw zawarto w miastach ukraińskiej części

pogranicza – 8,7 tys. (z czego w samym Lwowie 5,4 tys.), niż w miastach polskich – 3,2 tys. W 2019 r. w badanych ośrodkach miejskich dwóch przygranicznych obwodów Ukrainy odnotowano również wyraźny wzrost liczby zawieranych związków małżeńskich w porównaniu z 2000 r. – o 2,7 tys., tj. o 28,4%. W tym samym okresie w ośrodkach miejskich polskiej części analizowanego obszaru zanotowano spadek liczby zawartych małżeństw z 4,7 tys. do 4,0 tys. (o 14,3%).

Analizowane ośrodki charakteryzowały się dość dużym zróżnicowaniem w zakresie natężenia zawieranych związków małżeńskich w przeliczeniu na 1000 ludności. W miastach polskiej części obszaru transgranicznego wartość współczynnika małżeństw mieściła się w 2020 r. w przedziale od 2,8‰ do 4,1‰, natomiast w części ukraińskiej – od 2,4‰ do 9,7‰, przy średniej 4,3‰ dla wszystkich analizowanych ośrodków. Najniższą wartość współczynnika odnotowano w Morszynie, natomiast najwyższą – w Truskawcu. W porównaniu z 2000 r. największy spadek wartości współczynnika zanotowano w Nowym Rozdole i Tarnobrzegu, natomiast największy wzrost – w Truskawcu, Lwowie i Samborze. Inaczej prezentują się wyniki za 2019 r., które lepiej odzwierciedlają wieloletnie trendy. W roku poprzedzającym wybuch pandemii COVID-19 w Polsce i na Ukrainie wartość analizowanego wskaźnika dla miast polskiej części pogranicza zawierała się w przedziale od 3,7‰ do 4,9‰, natomiast w części ukraińskiej – od 3,0‰ do 13,3‰. Średnia wartość współczynnika dla wszystkich analizowanych ośrodków kształtowała się na poziomie 5,8‰.

Wykres 11. Współczynnik małżeństw
Chart 11. Marriages rate

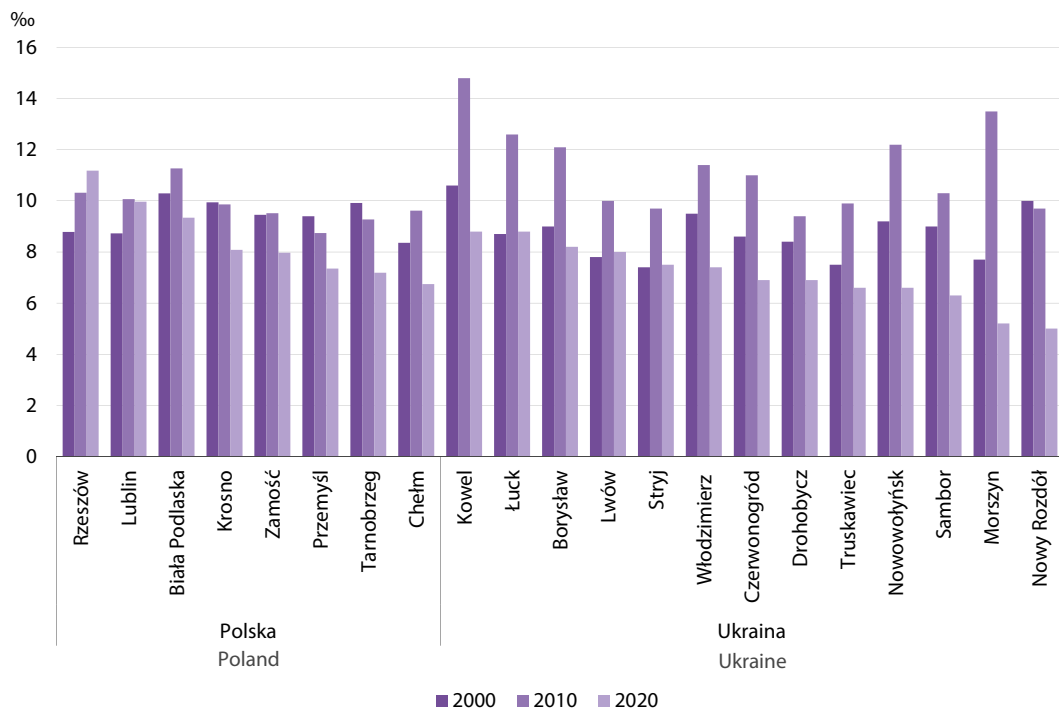


Potencjał demograficzny miast i regionów kształtowany jest w dużej mierze poprzez liczbę urodzeń. W 2020 r. w analizowanych miastach pogranicza polsko-ukraińskiego urodziło się łącznie 19,8 tys. dzieci, z czego 11,6 tys. w miastach ukraińskich oraz 8,2 tys. w miastach polskich. W stosunku do 2000 r. zaobserwowano spadek liczby urodzeń ogółem o 1,0 tys. (tj. o 5,0%), natomiast w stosunku do 2010 r. spadek o 5,2 tys. (o 20,7%). Większość analizowanych miast charakteryzowała się wzrostem liczby urodzeń w latach 2000-2010 oraz jej spadkiem w kolejnej dekadzie (2010-2020). W miastach ukraińskiej części pogranicza doszło do wzrostu liczby urodzeń z 12,9 tys. w 2000 r. do 16,2 tys. w 2010 r., po czym nastąpił spadek do 12,3 tys. w 2019 r. i 11,6 tys. w 2020 r. Z kolei w miastach polskiej części obszaru

transgranicznej liczba urodzeń w latach 2000-2010 wzrosła z 8,0 tys. do 8,8 tys., a następnie zmniejszyła się do 8,5 tys. w 2019 r. i 8,2 tys. w 2020 r.

Miarą pozwalającą na ocenę natężenia opisywanych procesów w zakresie ruchu naturalnego w badanych miastach jest współczynnik urodzeń, obliczany jako stosunek liczby urodzeń żywych w danym roku do liczby ludności według stanu na środek danego roku wyrażony w ‰ (tj. na 1000 ludności). Średnia wartość współczynnika dla wszystkich miast pogranicza wyniosła 7,6‰ w 2020 r., wobec 8,8‰ w 2000 r. i 10,3‰ w 2010 r. W miastach polskiej części pogranicza zaobserwowano nieznaczny wzrost wartości współczynnika w 2010 r. względem 2000 r. (9,8‰ wobec 9,4‰) oraz ich spadek w 2020 r. do poziomu 8,5‰. Podobnie przedstawiała się sytuacja w ośrodkach ukraińskich, gdzie odnotowano następujące wartości średnie: 8,4‰ w 2000 r., 10,6‰ w 2010 r. oraz 7,1‰ w 2020 r. Za wyjątkiem 2010 r. wyższe średnie wartości miernika zaobserwowano w części polskiej. W 2020 r. rozpiętość wartości współczynnika urodzeń dla analizowanych jednostek mieściła się w przedziale od 5,0‰ (Nowy Rozdół) do 11,2‰ (Rzeszów). Nowy Rozdół był również miastem w którym odnotowano największy spadek wartości współczynnika w stosunku do 2000 r. (z poziomu 10,0‰). Z kolei największe wzrosty miały miejsce w Rzeszowie – z 8,8 do 11,2 urodzeń na 1000 ludności oraz Lublinie – z 8,7 do 10,0 urodzeń na 1000 ludności.

Wykres 12. Współczynnik urodzeń
Chart 12. Birth rate

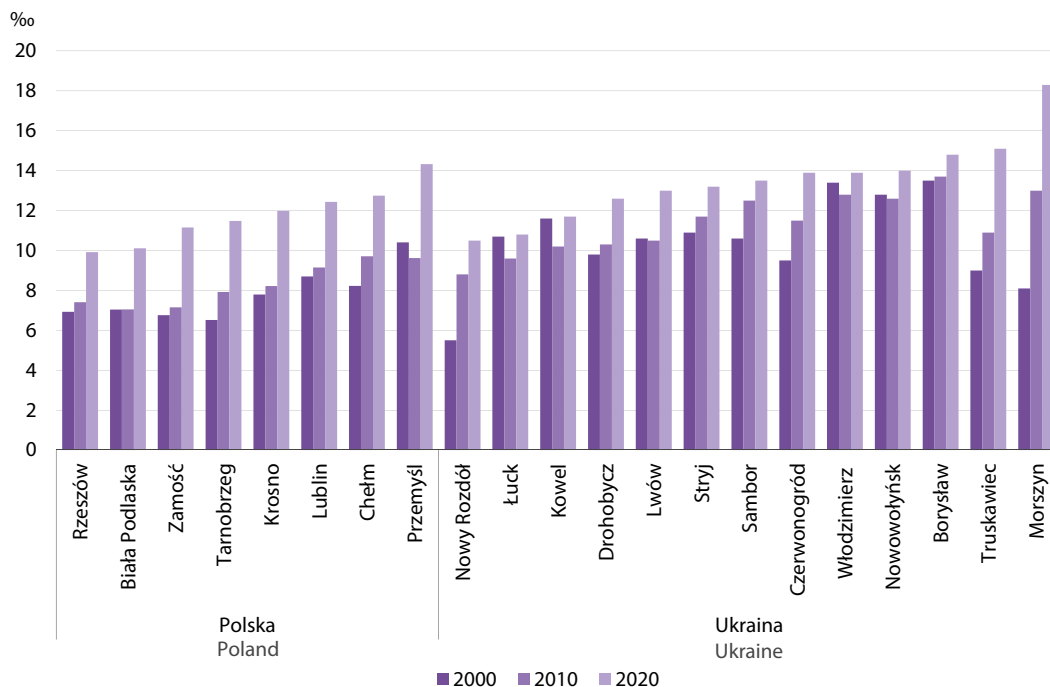


W 2020 r. w badanych miastach pogranicza polsko-ukraińskiego zmarło 29,1 tys. mieszkańców, wobec 25,8 tys. osób zmarłych w 2019 r., 23,5 tys. w 2010 r. i 23,6 tys. osób w 2000 r. W miastach ukraińskiej części pogranicza odnotowano 18,9 tys. zgonów, z czego niemal połowę stanowiły zgodny we Lwowie (8,9 tys.). W miastach położonych w części polskiej zanotowano 10,2 tys. zgonów, najwięcej w Lublinie (3,6 tys.). Znaczny wzrost liczby zgonów w 2020 r. w stosunku do 2019 r. (o 12,8%) był w dużej mierze wynikiem wybuchu pandemii COVID-19 wywołanej przez koronawirusa SARS-CoV-2. Największy wzrost liczby zgonów we wskazanym okresie zaobserwowano w Morszynie (o 42,6%), Truskawcu (36,0%), Chełmie (29,5%) oraz Przemyślu (29,3%).

Miarą wykorzystywaną do porównywania jednostek przestrzennych pod względem natężenia zgonów jest współczynnik zgonów. Współczynnik ten wyraża się liczbą zgonów przypadających na 1000 ludności. W 2020 r. średnia wartość współczynnika zgonów w grupie analizowanych miast wyniosła 12,8‰ (wobec 11,0‰ w 2019 r.) i była wyższa od średniej wartości współczynnika urodzeń. W analizowanym okresie zaobserwowano znaczny wzrost liczby zgonów na 1000 ludności – w 2010 r. wartość wskaźnika kształtowała się na poziomie 10,2‰, natomiast w 2010 r. – 9,4‰.

Największe natężenie liczby zgonów w 2020 r. wystąpiło w Morszynie (18,3‰). Wysokie wartości wskaźnika odnotowano również w Truskawcu (15,1‰), Boryslawiu (14,8‰), Przemyślu (14,3‰) oraz w Nowowołyńsku (14,0‰). Z kolei najniższy poziom natężenia zgonów wystąpił w Rzeszowie (9,9‰), Białej Podlaskiej (10,1‰) i Nowym Rozdole (10,5‰). W stosunku do 2000 r. wartość współczynnika zgonów wzrosła we wszystkich miastach polskiej oraz ukraińskiej części obszaru transgranicznego. Największy wzrost zaobserwowano w Morszynie, Truskawcu, Tarnobrzegu i Nowym Rozdole. Najmniejszy wzrost wartości współczynnika zgonów odnotowano w Kowlu, Łucku i Włodzimierzu, tj. miastach położonych na obszarze obwodu wołyńskiego.

Wykres 13. Współczynnik zgonów
Chart 13. Death rate

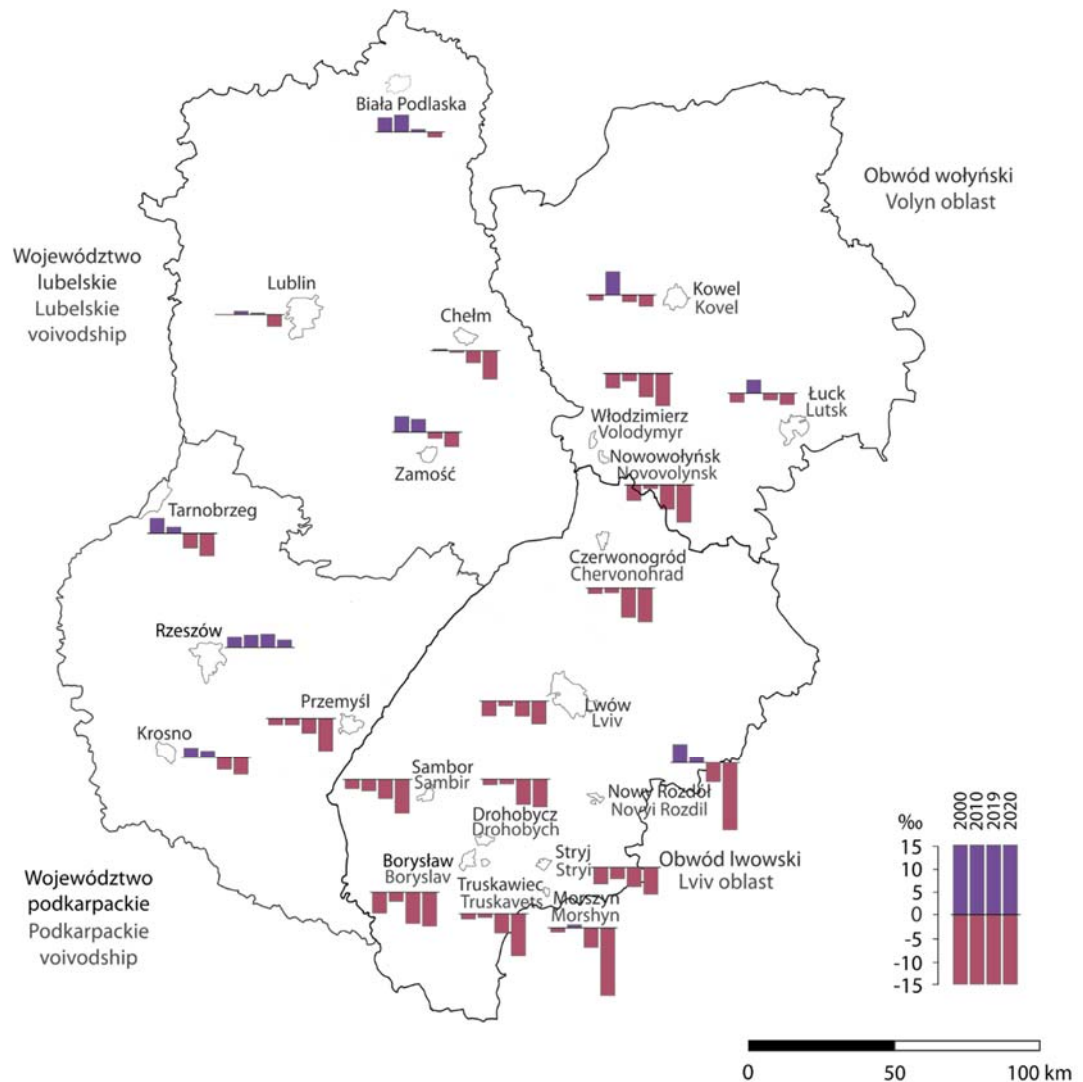


W 2020 r. bilans liczby urodzeń oraz liczby zgonów był ujemny we wszystkich ośrodkach pogranicza polsko-ukraińskiego za wyjątkiem Rzeszowa, który był jedynym miastem, w którym odnotowano przyrost naturalny (0,2 tys. osób). Na taki stan rzeczy wpłynęła pandemia COVID-19. W 2019 r. grono miast charakteryzujących się dodatnim bilansem urodzeń i zgonów było jednak jedynie nieznacznie większe i obejmowało trzy ośrodki: Rzeszów, Lublin oraz Białą Podlaską. Z kolei w 2010 r. relacja pomiędzy miastami, w których odnotowano przyrost i ubytek naturalny wyniosła 10 do 11, zaś w 2000 r. – 8 do 13. Na skutek analizowanych procesów w 2020 r. łączna liczba ludności miast pogranicza zmniejszyła o 9,3 tys. mieszkańców. W 2019 r. spadek wyniósł 4,9 tys. osób, wobec wzrostu o 1,4 tys. w 2010 r. i spadku o 2,8 tys. w 2000 r. W 2020 r. największy spadek liczby ludności warunkowany ruchem naturalnym odnotowano we Lwowie (3,8 tys. osób), w Lublinie (0,8 tys. osób), Drohobyczu (0,6 tys. osób) oraz w Czerwonogrodzie (0,5 tys. osób).

Przyrost naturalny obserwowany był w każdym analizowanym roku jedynie w Rzeszowie, co wynikało z relatywnie młodej struktury wiekowej ludności. Pomijając 2020 r., w którym na wzrost liczby zgonów wpłynęła pandemia koronawirusa SARS-CoV-2, przyrost naturalny w badanym okresie (tj. w latach 2000, 2005, 2010, 2015 i 2019) wystąpił jedynie w przypadku Białej Podlaskiej i Lublina, zaś w 2000, 2005, 2010 i 2015 r. w Zamościu. Z kolei w większości analizowanych miast ukraińskich przeważnie odnotowywano ubytek naturalny. W tej grupie wyróżniają się dwa ośrodki położone na obszarze obwodu wołyńskiego (Łuck i Kowel), w których przyrost naturalny odnotowano w latach 2005, 2010 i 2015. oraz Nowy Rozdół, gdzie przyrost naturalny wystąpił jeszcze w 2000 r.

Jedną z najczęściej stosowanych miar reprodukcji ludności jest współczynnik przyrostu naturalnego ludności, obliczany jako stosunek różnicy pomiędzy liczbą urodzeń a liczbą zgonów w ciągu roku w stosunku do liczby ludności w połowie roku. Jest on wyrażony w przeliczeniu na 1000 ludności.

Mapa 3. Współczynnik przyrostu naturalnego
Map 3. Natural increase rate



W analizowanym okresie zaobserwowano początkowy wzrost wartości współczynnika przyrostu naturalnego (w 2010 r. w stosunku do 2000 r.), a następnie jej spadek (w 2020 r. w stosunku do 2010 r.). W 2000 r. średnia wartość miernika dla wszystkich analizowanych miast wyniosła $-0,5\%$, w 2010 r. osiągnęła poziom $0,2\%$, natomiast w 2019 i 2020 r. średni przyrost naturalny był ujemny i wyniósł odpowiednio $-3,0\%$ oraz $-5,6\%$. Sytuacja ta była konsekwencją wzrostu średniej wartości współczynnika urodzeń w 2010 r. w stosunku do 2000 r. oraz jej spadku w 2020 r. w stosunku do 2010 r., a także wzrostu średniej wartości współczynnika zgonów w poszczególnych latach objętych badaniem (szczególnie w 2020 r.).

W 2020 r. dodatnią wartość współczynnika przyrostu naturalnego odnotowano jedynie w Rzeszowie ($1,3\%$). Największym natężeniem ubytku naturalnego na 1000 ludności w ukraińskiej części obszaru transgranicznego charakteryzowały się miasta Morszyn ($-13,1\%$), Nowy Rozdół ($-13,1\%$) i Truskawiec ($-8,5\%$), zaś w części polskiej – Przemyśl ($-7,0\%$). Z kolei na początku XXI w. najwyższy poziom wartości wskaźnika odnotowano w Nowym Rozdole ($4,5\%$) i Tarnobrzegu ($3,4\%$), zaś największe natężenie ubytku wystąpiło w Borysławiu ($-4,5\%$), Włodzimierzu Wołyńskim ($-3,9\%$) i Nowowołyńsku ($-3,6\%$).

2.4. Ruch migracyjny

2.4. Migration

Ruch migracyjny ludności stanowi drugi obok ruchu naturalnego czynnik wpływający na liczebność populacji danej jednostki przestrzennej oraz na jej strukturę według wieku i płci. Na wielkość i kierunki przepływów migracyjnych wpływa szereg różnorodnych czynników „przyciągających” i „wypychających”, odnoszących się do szeroko pojętej atrakcyjności danego obszaru. Do najważniejszych ośrodków napływowych zalicza się miasta oraz ich okolice, będące głównymi miejscami koncentracji podaży pracy.

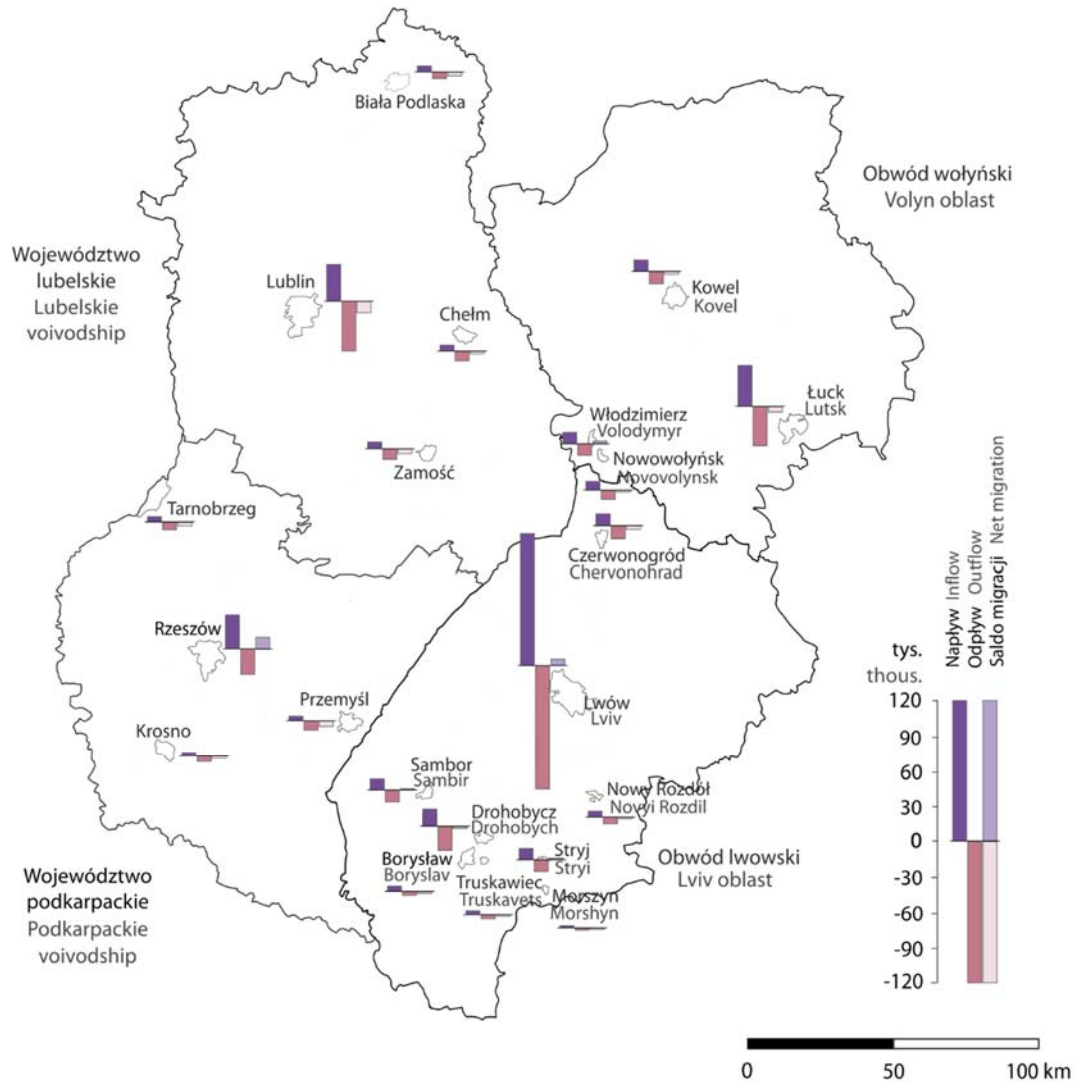
Dokonując analizy ruchu wędrownego ludności należy podkreślić, że nie dotyczy ona rzeczywistych przepływów ludności, ale danych rejestrowych, ukazujących liczbę dokonanych zgłoszeń zmian miejsca zamieszkania. Wpływa to na ograniczoną porównywalność danych w układach międzynarodowych. Tym samym różnice w zakresie wielkości i natężenia ruchu migracyjnego pomiędzy analizowanymi miastami pogranicza niekoniecznie wynikają z większej mobilności ludności Ukrainy, co raczej z nieco większej dbałości obywateli w zakresie zgłaszania zmiany miejsca zamieszkania (Jakubowski 2015).

W 2020 r. w analizowanych miastach pogranicza polsko-ukraińskiego osiedliło się łącznie ponad 26,1 tys. osób, wobec 35,3 tys. osób w 2019 r. i 29,5 tys. osób w 2010 r. Spośród ośrodków polskich w 2020 r. największy napływ ludności odnotowano w Lublinie (3,1 tys. osób) oraz w Rzeszowie (2,8 tys. osób). W gronie miast położonych w ukraińskiej części pogranicza w tym samym okresie najwięcej osób zameldowało się na pobyt stały we Lwowie (10,1 tys. osób) oraz w Łucku (2,8 tys. osób). Jednocześnie w 2020 r. odnotowano skumulowany odpływ ludności z analizowanych miast pogranicza polsko-ukraińskiego na poziomie 25,9 tys. ludności, wobec 33,2 tys. w 2019 r. i 22,4 tys. 2010 r. W 2020 r. najwięcej osób wymeldowało się ze Lwowa (8,5 tys.), Lublina (3,3 tys.), Łucka (2,5 tys.) oraz Rzeszowa (2,0 tys.). Spośród wymienionych ośrodków przyrost ludności generowany ruchem migracyjnym zanotowano we Lwowie (1,6 tys. osób), Rzeszowie (0,9 tys. osób) oraz w Łucku (0,3 tys. osób), natomiast w Lublinie doszło do ubytku migracyjnego na poziomie $-0,2$ tys. osób. Powyższe dane wskazują na dużą atrakcyjność największych ośrodków miejskich pogranicza polsko-ukraińskiego, wykazujących zdolność do przyciągania znacznej liczby nowych mieszkańców. Jednocześnie miasta te doświadczają znacznego odpływu ludności, przy czym w dość dużym stopniu jest on związany z przemieszczeniami ludności na obszary podmiejskie. Przykładowo w przypadku Lublina skumulowany odpływ ludności w latach 2010-2020 wyniósł 39,0 tys. osób przy jednoczesnym napływie ludności do powiatu lubelskiego na poziomie 25,0 tys. osób. W tym samym okresie odpływ ludności z Rzeszowa wyniósł 20,7 tys. osób, natomiast napływ do powiatu rzeszowskiego – 21,7 tys. osób (mapa 4).

Warto również zwrócić uwagę na wpływ pandemii koronawirusa SARS-CoV-2 na wielkość ruchu migracyjnego w analizowanych ośrodkach miejskich pogranicza polsko-ukraińskiego. Doprowadził on do

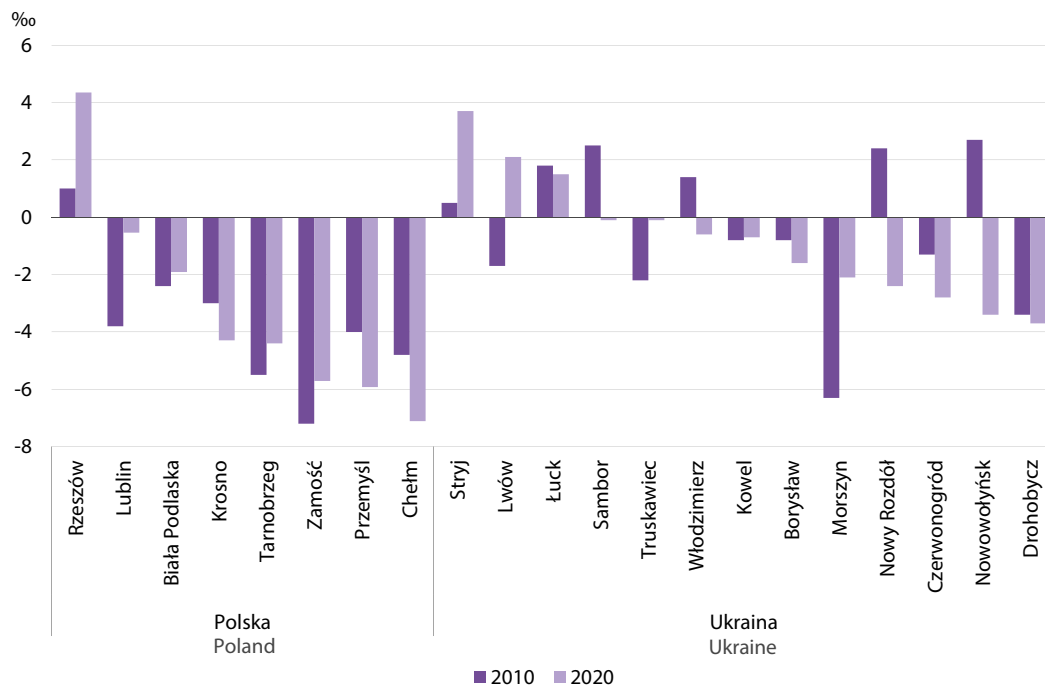
znacznego spadku mobilności ludności, przynosząc ograniczenie napływu migracyjnego o 26,2% oraz spadek odpływu ludności o 22,6% (w stosunku do 2019 r.).

Mapa 4. Ruch migracyjny w latach 2010-2020
Map 4. Migration in 2010-2020



Natężenie ruchu migracyjnego w poszczególnych jednostkach odzwierciedlają współczynniki napływu, odpływu oraz salda migracji ludności wyrażane w przeliczeniu na 1000 ludności. W 2020 r. średnia wartość współczynnika napływu ludności dla wszystkich miast objętych badaniem wyniosła 9,5‰, wobec 13,4‰ w 2019 i 2010 r. Wartość współczynnika odpływu ludności wyniosła w 2020 r. średnio 11,2‰, wobec 15,1‰ w 2019 i 2010 r. Największym natężeniem napływu ludności w 2020 r. odznaczał się Stryj (14,6‰), Rzeszów (14,4‰), Włodzimierz (13,8‰) oraz Lwów (13,3‰), natomiast największym natężeniem odpływu – Włodzimierz (14,4‰), Chełm (14,1‰) oraz Zamość (13,5‰).

Wykres 14. Współczynnik salda migracji
 Chart 14. Net migration per 1000 population



Podstawowym miernikiem pozwalającym na ocenę skutków procesów migracyjnych na populację poszczególnych miast jest współczynnik salda migracji, określający przyrost lub ubytek ludności danej jednostki administracyjnej na skutek migracji przypadający na 1000 mieszkańców tej jednostki wg stanu na połowę badanego okresu. W 2020 r. przeciętna wartość wskaźnika dla wszystkich analizowanych jednostek wyniosła $-1,7\%$, przy średniej na poziomie $-3,2\%$ dla miast położonych w polskiej części oraz $-0,8\%$ dla miast położonych w ukraińskiej części pogranicza. Jednocześnie wskazane wartości nie odbiegały znacznie od obserwacji za 2010 r. oraz 2019 r. O ile jednak w 2020 r. dodatnie saldo migracji zaobserwowano wyłącznie w Rzeszowie ($4,4\%$), Stryju ($3,7\%$), Lwowie ($2,2\%$) i Łucku ($1,5\%$), o tyle w 2010 r. przyrost migracyjny wystąpił jeszcze w Nowowołyńsku, Samborze, Nowym Rozdole i Włodzimierzu (wykres 14).

Rozdział 3. Chapter 3.

Potencjał gospodarczy i rynek pracy Economic potential and labour market

Miasta pełnią kluczową rolę w rozwoju gospodarczym państw i regionów. To w nich zlokalizowane są miejsca pracy, świadczona są różnorodne usługi, tworzone są innowacje. Współczesne ośrodki miejskie stają się również węzłami licznych powiązań i przepływów o zróżnicowanym charakterze. Bez wątpienia największe znaczenie w tym zakresie posiadają miasta duże, w tym przede wszystkim ośrodki metropolitalne. Rozwój gospodarczy państw i regionów zależy jednak w dużej mierze również od potencjału pozostałych jednostek, w tym miast o znaczeniu regionalnym, subregionalnym i lokalnym.

Do oceny poziomu rozwoju gospodarczego najczęściej wykorzystuje się dane o wartości produktu krajowego brutto. Jego wartość w 2020 r. w przeliczeniu na 1 mieszkańca w przypadku województwa lubelskiego wyniosła 41315 zł (9295 euro), natomiast w przypadku województwa podkarpackiego 41937 zł (9435 euro), co stanowiło odpowiednio 68,1% i 69,1% średniej krajowej. Wartość PKB per capita w przypadku obwodu wołyńskiego w analogicznym okresie wyniosła 75193 hrywien (2442 euro), zaś w przypadku obwodu lwowskiego 94317 hrywien (3063 euro)². Stanowiło to odpowiednio 74,3% oraz 93,3% wartości PKB per capita na Ukrainie. Oznacza to, że zarówno województwo lubelskie i podkarpackie, jak również obwody wołyński i lwowski (choć w mniejszym zakresie) charakteryzują się relatywnie niskim poziomem rozwoju gospodarczego na tle państw odniesienia. Może to również wskazywać na relatywną słabość miast analizowanego pogranicza, biorąc pod uwagę fakt, że to miasta są ośrodkami koncentracji działalności gospodarczej, a tym samym centrami rozwoju gospodarczego.

Analiza potencjału gospodarczego miast pogranicza polsko-ukraińskiego przeprowadzona została przy wykorzystaniu danych o liczbie i strukturze podmiotów gospodarki narodowej oraz produkcji sprzedanej przemysłu, natomiast w obszarze rynku pracy – danych o liczbie pracujących, stopie bezrobocia oraz poziomie wynagrodzeń.

3.1. Podmioty gospodarki narodowej 3.1. Entities of the national economy

Kluczową rolę w rozwoju gospodarczym miast i regionów pełnią podmioty gospodarki narodowej. Odpowiadają one za kreowanie miejsc pracy, wprowadzają na rynek nowe produkty i usługi oraz przyczyniają się do lepszej alokacji zasobów.

W 2020 r. w badanych miastach pogranicza polsko-ukraińskiego zarejestrowanych było 103,4 tys. podmiotów gospodarki narodowej³ wobec 66,4 tys. podmiotów zarejestrowanych w 2010 r. (wzrost o 55,8%). W miastach polskiej części pogranicza w 2020 r. liczba podmiotów kształtowała się na poziomie 37,9 tys. wobec 25,8 tys. w 2010 r. (wzrost o 46,9%), natomiast w miastach położonych w części ukraińskiej – 65,6 tys. wobec 40,6 tys. w 2010 r. (wzrost o 61,5%). Analizując dane na temat liczby podmiotów gospodarki narodowej w Polsce i Ukrainie należy mieć jednak na uwadze ich nieco odmienną strukturę w obydwu państwach. W przypadku Polski duży odsetek podmiotów ogółem, znacznie wyższy niż

² Przeliczeń dokonano w oparciu o wskaźniki średniorocznych kursów walut według Narodowego Banku Polski oraz Narodowego Banku Ukrainy.

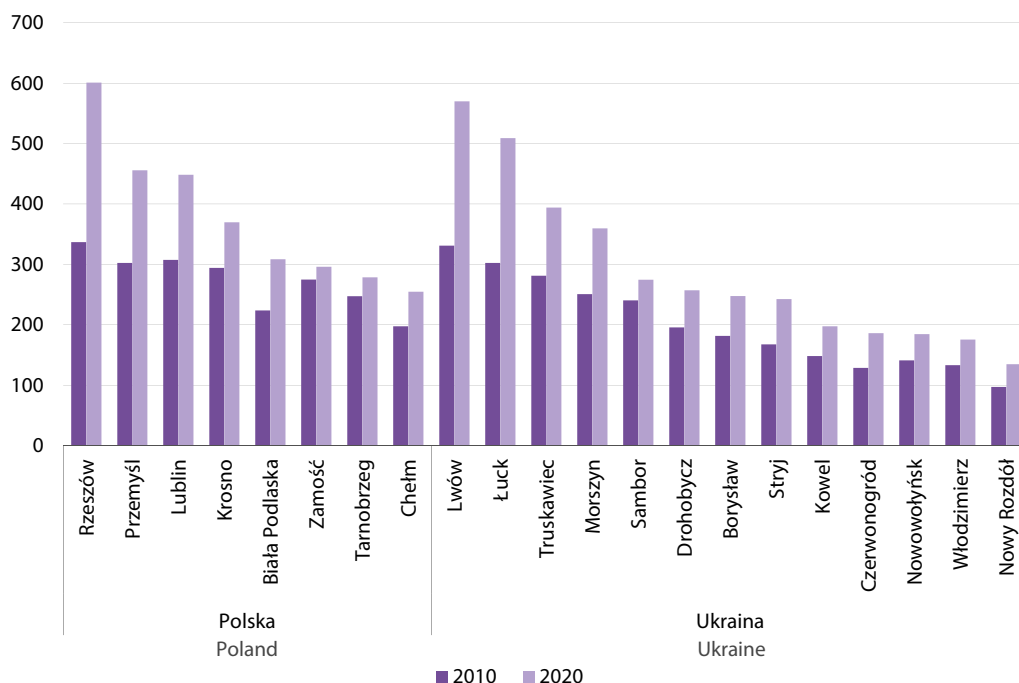
³ Polska: Bez osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą; Ukraina: Osoby prawne oraz jednostki wyodrębnione zarejestrowane w JPR – Jedynym Państwowym Rejestrze osób prawnych, bez osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

w przypadku Ukrainy, stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, które nie zostały uwzględnione w niniejszej analizie.

W grupie badanych miast pogranicza polsko-ukraińskiego największa liczba podmiotów gospodarki narodowej (bez uwzględnienia osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą) zarejestrowana była we Lwowie i wynosiła 46,0 tys. Oznacza to, że w stolicy obwodu lwowskiego działało 65,6% wszystkich podmiotów zarejestrowanych w badanych miastach ukraińskich oraz 41,5% podmiotów zarejestrowanych we wszystkich 21 badanych miastach. Dużą liczbą podmiotów gospodarki narodowej wyróżniał się również Lublin (15,2 tys.), Rzeszów (11,8 tys.) oraz Łuck (10,9 tys.). Największy wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej w stosunku do 2010 r. odnotowano w Rzeszowie (o 95,7%). Bardzo dużą dynamiką liczby podmiotów wyróżniał się ponadto Łuck (o 72,7%) oraz Lwów (o 70,7%). Z kolei najniższe wzrosty liczby podmiotów gospodarki narodowej w latach 2010-2020 zanotowano w Zamościu (o 2,4%) i Tarnobrzegu (o 6,9%), zaś w gronie miast ukraińskich – w Samborze (o 12,2%).

Jednym z najważniejszych wskaźników ilustrujących kondycję lokalnej gospodarki jest liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Miernik ten ukazuje poziom lokalnej przedsiębiorczości oraz odzwierciedla atrakcyjność inwestycyjną i konkurencyjność miast. W 2020 r. średnia wartość współczynnika przedsiębiorczości dla wszystkich miast analizowanego obszaru transgranicznego wyniosła 321,3 podmioty na 10 tys. ludności, w części polskiej – 376,6 podmiotów na 10 tys. ludności, natomiast w części ukraińskiej – 287,2 podmioty na 10 tys. ludności. W latach 2010-2020 zanotowano wzrost wartości współczynnika we wszystkich analizowanych miastach pogranicza, który w 2010 r. kształtował się na średnim poziomie 227,8 podmiotów na 10 tys. ludności w grupie wszystkich analizowanych ośrodków oraz odpowiednio 273,1 i 200,0 podmiotów na 10 tys. ludności w miastach polskich i miastach ukraińskich.

Wykres 15. Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności
 Chart 15. Entities of the national economy per 10 thous. population



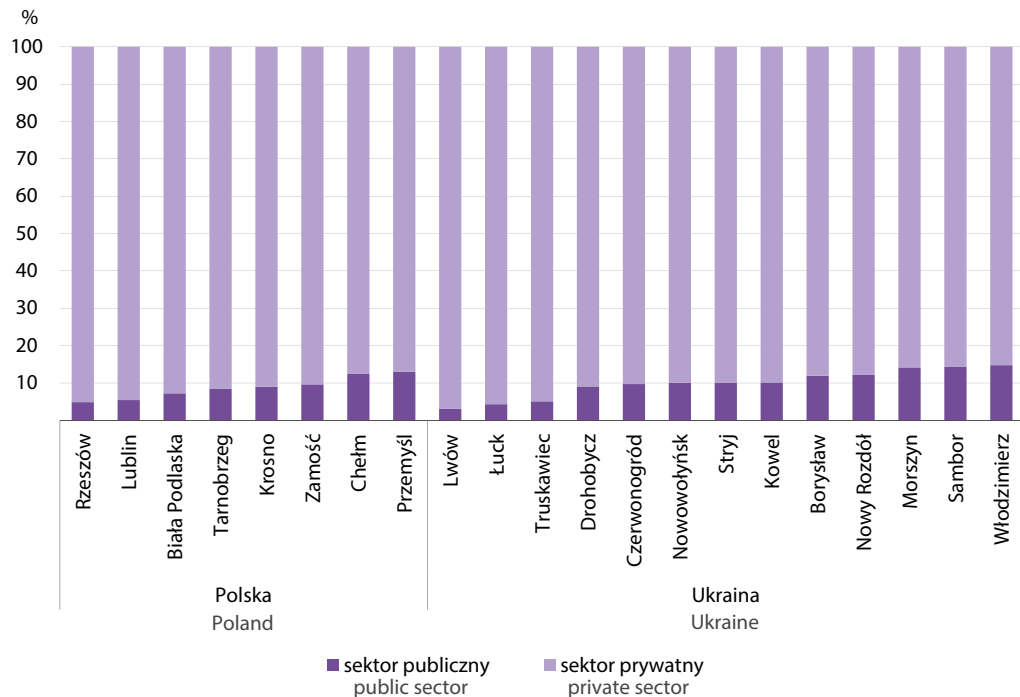
Polska: Bez osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą; Ukraina: Osoby prawne oraz jednostki wyodrębnione zarejestrowane w JPR - Jedynym Państwowym Rejestrze osób prawnych, bez osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.
 Poland: Excluding natural persons conducting economic activity; Ukraine: Legal entities registered in EDR - The Only State Register of Legal Persons.

Wśród ośrodków miejskich pogranicza polsko-ukraińskiego objętych badaniem największym natężeniem współczynnika przedsiębiorczości charakteryzował się Rzeszów, w którym w 2020 r. na 10 tys. ludności przypadało 600,8 podmiotów (wykres 15). Wysokie wartości miernika odnotowano również w przypadku Lwowa (570,0 podmiotów na 10 tys. ludności) oraz Łucka (509,0 podmiotów na 10 tys. ludności). Relatywnie dużym nasyceniem podmiotami gospodarki narodowej charakteryzował się również Przemyśl (455,9 podmiotów na 10 tys. ludności) oraz Lublin (448,3 podmiotów na 10 tys. ludności). Z kolei najniższy poziom przedsiębiorczości zaobserwowano w Nowym Rozdole (134,9 podmiotów na 10 tys. ludności), a także we Włodzimierzu, Nowowołyńsku i Czerwonogrodzie, tj. w miastach w których zlokalizowane są duże podmioty gospodarki narodowej z sektora wydobywczego.

Większość zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej stanowiły jednostki z sektora prywatnego. W 2020 r. ich liczba wyniosła 95,2 tys. podmiotów, tj. 92,0% ogółu. Liczba podmiotów reprezentujących sektor publiczny wyniosła 5,4 tys., tj. 5,2% ogółu. Największym udziałem podmiotów z sektora prywatnego charakteryzowały się miasta Lwów i Łuck (odpowiednio 96,9% i 95,7%), zaś najmniejszym – Przemyśl i Chełm (odpowiednio 83,9% i 84,1%). W porównaniu z 2010 r. w niemal wszystkich miastach pogranicza polsko-ukraińskiego zanotowano spadek liczby podmiotów gospodarki narodowej z sektora publicznego oraz dynamiczny wzrost liczby podmiotów z sektora prywatnego, co przełożyło się na znaczne zmiany w strukturze podmiotów według sektora własności (wykres 16).

Wykres 16. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według sektora własności w 2020 r.

Chart 16. Structure of entities of the national economy by ownership sectors in 2020



Polska: Bez osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą; Ukraina: Osoby prawne oraz jednostki wyodrębnione zarejestrowane w JPR - Jedynym Państwowym Rejestrze osób prawnych, bez osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.
 Poland: Excluding natural persons conducting economic activity; Ukraine: Legal entities registered in EDR - The Only State Register of Legal Persons.

W gronie 103,4 tys. podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w analizowanych miastach pogranicza polsko-ukraińskiego w 2020 r. 6,6 tys. (tj. 6,4% ogółu) prowadziło działalność w przemyśle (sekcje B, C, D i E), 6,4 tys. (tj. 6,2%) – w budownictwie (sekcja F), natomiast 19,2 tys. (tj. 18,5%) – w handlu (sekcja G). Największym udziałem podmiotów przemysłowych wyróżniały się miasta Nowy Rozdół (13,5%), Krosno (11,1%) oraz Borysław (10,6%), natomiast najmniejszym – Truskawiec (3,9%), będący popularnym ukraińskim miastem uzdrowiskowym, a także Przemyśl (4,5%) i Chełm (5,5%). Pod względem

udziału podmiotów budowlanych pozytywnie wyróżniał się Lublin (8,5%) oraz Rzeszów (8,1%), z kolei najmniejszy udział podmiotów z sekcji F zanotowano Samborze (2,2%) i Nowowojnyńsku (2,7%). Największym udziałem podmiotów prowadzących działalność w handlu charakteryzowały się miasta położone w polskiej części pogranicza: Tarnobrzeg (25,0%), Zamość (24,0%) oraz Biała Podlaska i Krosno (po 23,3%).

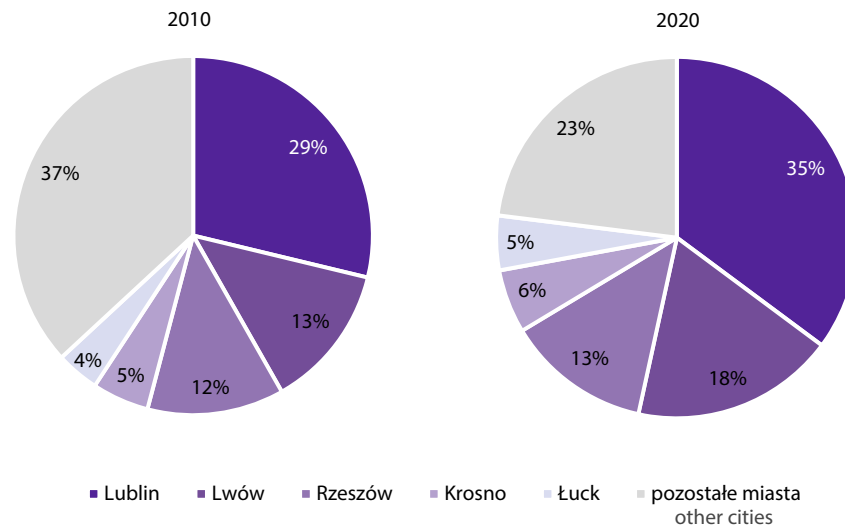
3.2. Produkcja sprzedana przemysłu

3.2. Sold production of industry

Produkcja sprzedana przemysłu jest jednym z podstawowych mierników działalności gospodarczej (działalności przemysłowej, budowlano-montażowej, transportowej i innej) przedsiębiorstw i firm przemysłowych, tj. jednostek gospodarczych zaliczonych do sekcji B, C, D, E. W 2020 r. wartość produkcji sprzedanej przemysłu w miastach polskiej części pogranicza wyniosła 23815,8 mln zł (tj. 5358,1 mln euro) wobec 14615,0 mln zł (3623,0 mln euro) w 2010 r. W przypadku miast ukraińskich wartość produkcji sprzedanej przemysłu w 2020 r. wyniosła 100699,7 mln hrywni (tj. 3270,5 mln euro) wobec 32962,5 mln hrywni w 2010 r. (3129,5 mln euro). Łączna wartość produkcji sprzedanej przemysłu we wszystkich analizowanych miastach wyniosła w 2020 r. 8628,7 mln euro w stosunku do 6752,5 mln euro w 2010 r., co oznacza wzrost o 27,8%.

W 2020 r. udział ośrodków położonych w polskiej części pogranicza w łącznej wartości produkcji sprzedanej przemysłu wyniósł 62,1% wobec 37,9% przypadających na podmioty zarejestrowane w miastach położonych w części ukraińskiej. W 2010 r. udział podmiotów prowadzących działalność w badanych miastach województw lubelskiego i podkarpackiego był niższy i wyniósł 53,7%. Największą wartością omawianego miernika działalności gospodarczej charakteryzował się Lublin. Produkcja sprzedana przemysłu wygenerowana przez podmioty zarejestrowane w tym mieście wyniosła w 2020 r. 3034,6 mln euro, tj. niewiele mniej niż skumulowana wartość wskaźnika dla wszystkich miast położonych w części ukraińskiej. Oprócz Lublina, bardzo wysokie wartości miernika odnotowano również we Lwowie (1574,8 mln euro), Rzeszowie (1118,5 mln euro) oraz w Krośnie (492,9 mln euro) i Łucku (420,6 mln euro). W pięciu ww. miastach w 2020 r. produkcja sprzedana przemysłu osiągnęła wartość 6641,3 mln euro, co stanowiło 77,0% sumy dla wszystkich badanych miast. Jednocześnie w okresie 2010-2020 wartość produkcji sprzedanej przemysłu w pozostałych miastach polsko-ukraińskiego obszaru transgranicznej zmniejszyła się z 2490,7 mln euro do 1987,3 mln euro, tj. z 36,9% do 23,0% (wykres 17). Przemiany te wskazują na postępującą koncentrację działalności przemysłowej w największych miastach.

Wykres 17. Produkcja sprzedana przemysłu
 Chart 17. Sold production of industry

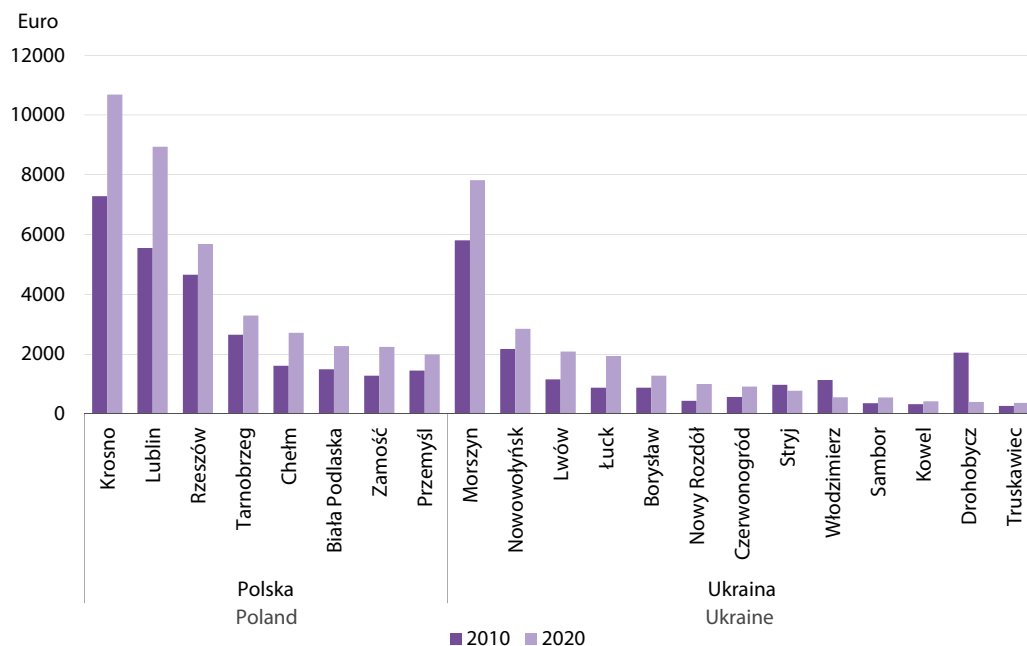


Właściwym miernikiem poziomu rozwoju funkcji przemysłowej w poszczególnych jednostkach administracyjnych jest wartość produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca. Średnia wartość wskaźnika dla miast polskiej części pogranicza wyniosła w 2020 r. 21006,1 zł (tj. 4726,0 euro) wobec 13088,0 zł (3244,5 euro) w 2010 r. Dla miast ukraińskich poziom analogicznego wskaźnika kształtował się na średnim poziomie 49601,0 hrywni (tj. 1610,9 euro) w 2020 r. wobec 13769,8 hrywni (1307,3 euro) w 2010 r. Średnia wartość produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca dla wszystkich miast pogranicza polsko-ukraińskiego wyniosła 2045,3 euro w 2010 r., natomiast w 2020 r. osiągnęła poziom 2797,6 euro (wzrost o 36,7%).

Do miast odznaczających się największymi względnymi wartościami produkcji sprzedanej przemysłu (tj. w przeliczeniu na 1 mieszkańca) w 2020 r. należały: Krosno (10682,6 euro), Lublin (8937,2 euro), Morszyn (7814,4 euro) oraz Rzeszów (5682,6 euro). Z kolei najniższe wartości odnotowano w Truskawcu (369,2 euro), Drohobyczu (397,4 euro) oraz Kowlu (419,6 euro). O ile niski poziom produkcji przemysłowej w Truskawcu jest konsekwencją uzdrowiskowego charakteru miasta, o tyle w przypadku Drohobycza i Kowla – ważnych w strukturze miejskiej pogranicza ośrodków średniej wielkości – stanowi odzwierciedlenie niekorzystnych konsekwencji transformacji gospodarczej.

W 2010 r. najwyższą wartością produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca charakteryzowało się Krosno (7280,3 euro), wyprzedzając pod tym względem Morszyn (5807,2 euro), Lublin (5548,5 euro) oraz Rzeszów (4652,6 euro). W okresie 2010-2020 wzrost wartości wskaźnika zaobserwowano we wszystkich ośrodkach polskiej części pogranicza oraz w 10 spośród 13 miast położonych w części ukraińskiej. Największy wzrost produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca nastąpił w Nowym Rozdole (o 127,9%), Łucku (o 120,8%) i Lwowie (o 80,5%). Spadek wartości wskaźnika w analizowanym okresie zaobserwowano natomiast w Drohobyczu, Włodzimierzu oraz Stryju (wykres 18).

Wykres 18. Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca
 Chart 18. Sold production of industry per 1 inhabitant



3.3. Pracujący w gospodarce narodowej

3.3. Employment in national economy

Poziom rozwoju gospodarczego oraz liczba i struktura podmiotów gospodarki narodowej w miastach przekłada się na zapotrzebowanie na pracę, wykonywaną przez odpowiednie zasoby pracy. O kondycji danego lokalnego rynku pracy decyduje relacja podaży miejsc pracy i popytu na pracę, mająca również wpływ na poziom wynagrodzeń. Liczba pracujących w gospodarce narodowej we wszystkich analizowanych miastach pogranicza polsko-ukraińskiego w 2020 r. wyniosła 728,5 tys. osób i była niższa o 61,0 tys. w stosunku do 2010 r. (spadek o 7,7%). Sytuacja ta była konsekwencją znacznego spadku liczby pracujących w miastach ukraińskich – w latach 2010-2020 uległa ona redukcji z 473,4 tys. osób do 396,4 tys. osób (spadek o 26,3%). W tym samym czasie w miastach na prawach powiatu położonych na obszarze województw lubelskiego i podkarpackiego doszło do wzrostu liczby pracujących z 316,1 tys. osób do 332,1 tys. osób (wzrost o 5,1%).

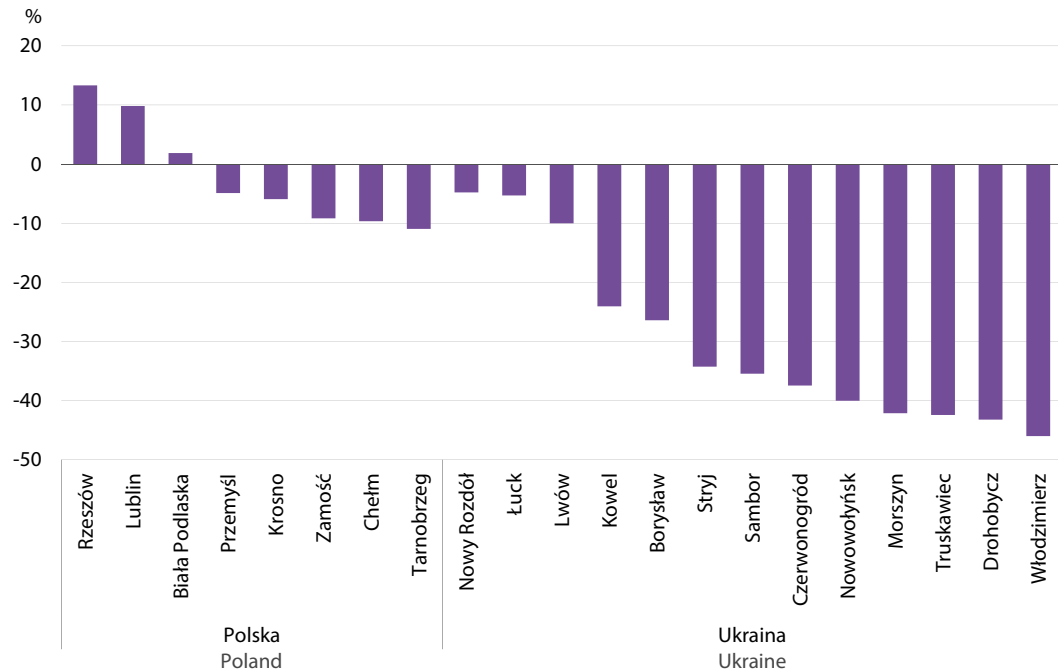
Duże ośrodki miejskie tradycyjnie funkcjonują jako regionalne centra oraz obszary wzrostu. Przesądza o tym koncentracja przemysłu, usług oraz funkcji administracyjnych, a także wykwalifikowanej kadry. W 2020 r. do grupy ośrodków o największej liczbie pracujących w gospodarce narodowej należały miastostolice poszczególnych regionów: Lwów (244,9 tys.), Lublin (132,7 tys.), Rzeszów (95,6 tys.) oraz Łuck (69,9 tys.). Pracujący w ww. miastach stanowili w 2020 r. aż 74,6% wszystkich pracujących w miastach pogranicza polsko-ukraińskiego wobec 69,8% w 2010 r., co wskazuje na postępującą koncentrację miejsc pracy w największych ośrodkach miejskich.

O ile w latach 2010-2020 Lublin oraz Rzeszów zanotowały wzrost liczby pracujących (odpowiednio o 11,9 tys. oraz 11,2 tys. osób, tj. 9,8% i 13,3%), o tyle w przypadku Lwowa i Łucka nastąpił spadek ich liczby (o odpowiednio 27,2 tys. oraz 3,9 tys. osób, tj. -10,0% i -5,3%). W porównaniu do 2010 r. spadek liczby zatrudnionych zaobserwowano jednak we wszystkich miastach pogranicza, poza wspomnianymi już Lublinem i Rzeszowem, a także Białą Podlaską. W pozostałych ośrodkach redukcja liczby pracujących w gospodarce narodowej mieściła się w przedziale od -4,8% w przypadku Nowego Rozdołu do aż -46,0% w przypadku Włodzimierza. Poza Włodzimierzem, szczególnie duży spadek liczby pracujących

w gospodarce narodowej miał miejsce w Drohobyczu (-43,2%), Truskawcu (-42,4%), Morszynie (-42,1%), Nowowohyńsku (-40%) oraz Czerwonogrodzie (-37,4%) (wykres 19).

Wykres 19. Zmiana liczby pracujących w gospodarce narodowej w latach 2010-2020

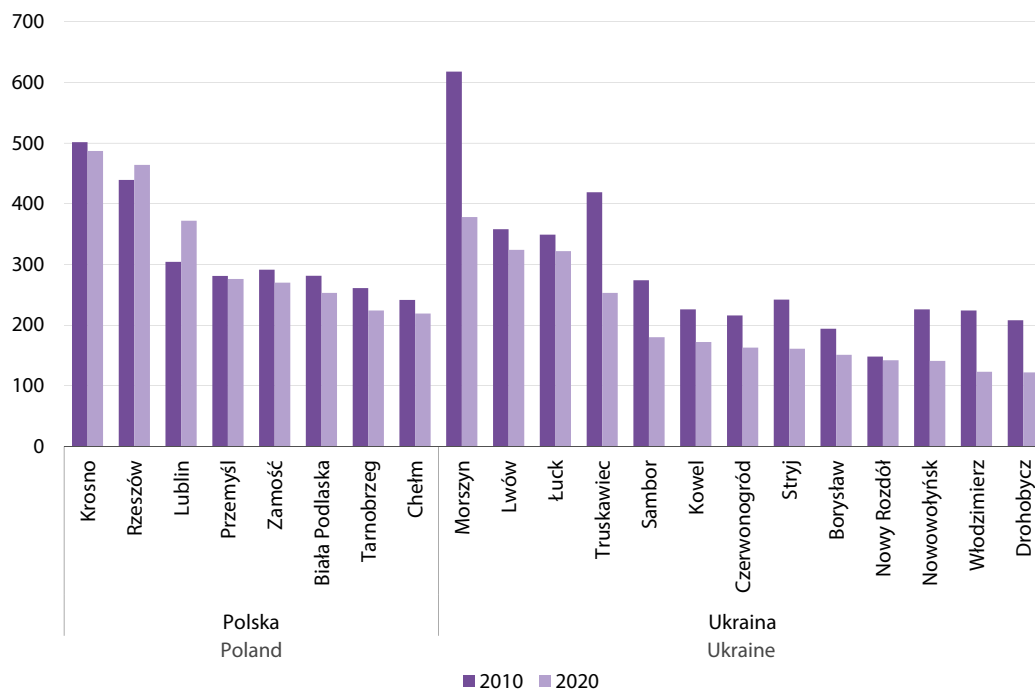
Chart 19. Change in the number of employed in the national economy in 2010-2020



Ważną miarą ukazującą sytuację na lokalnym rynku pracy jest współczynnik liczby pracujących na 1000 ludności. W 2020 r. średnia wartość miernika dla wszystkich analizowanych ośrodków wyniosła 247,5 wobec 300,2 w 2010 r. Zarówno w 2010 r., jak i w 2020 r. przeciętna liczba pracujących na 1000 ludności była wyższa w miastach położonych w polskiej części badanego obszaru transgranicznego, niż w części ukraińskiej. O ile jednak na początku analizowanego okresu dysproporcja ta nie była duża (325 do 285), o tyle w 2020 r. różnica wyniosła średnio aż 118 pracujących na 1000 ludności (średnio 321 w części polskiej wobec 203 w części ukraińskiej). Sytuacja ta stanowi odzwierciedlenie niekorzystnych trendów na rynku pracy w Ukrainie wywołanych m.in. wybuchem wojny w 2014 r. a także częściowym otwarciem rynku pracy UE (w tym przede wszystkim Polski) dla pracowników pochodzących z Ukrainy.

Najmniejszą liczbą pracujących na 1000 ludności w 2020 r. charakteryzowały się miasta: Krośno (487), Rzeszów (464), Morszyn (378), Lublin (372) oraz Lwów (324) i Łuck (322). Z kolei najniższe wartości wskaźnika odnotowano w Drohobyczu (122), Włodzimierzu (123), Nowowohyńsku (141) i Nowym Rozdole (142) (wykres 20). Uwzględniając zmiany w liczbie ludności, w okresie 2010-2020 wzrost liczby pracujących na 1000 ludności zaobserwowano wyłącznie w Lublinie (o 22,2%) i w Rzeszowie (o 5,7%). W pozostałych ośrodkach wartość wskaźnika uległa zmniejszeniu, przy czym w największym stopniu dotyczyło to Włodzimierza i Drohobycza.

Wykres 20. Pracujący na 1000 ludności
 Chart 20. Employed per 1000 of population



3.4. Bezrobocie

3.4. Unemployment

Zjawisko bezrobocia jest jedną z podstawowych kategorii rynku pracy, a jednocześnie nieodłączną cechą gospodarki wolnorynkowej. Bezrobocie definiowane jest jako nadwyżka podaży pracy nad popytem na pracę. Wśród jego głównych przyczyn wymienia się obowiązujące w danej gospodarce regulacje, koniunkturę gospodarczą, niedopasowanie kwalifikacji siły roboczej do potrzeb rynku pracy oraz niedostosowanie lokalizacji miejsc pracy do obszarów zamieszkania potencjalnej siły roboczej.

W przypadku miast polskich i ukraińskich zauważalne są widoczne różnice w poziomie rejestrowanej stopy bezrobocia. Są one konsekwencją skłonności osób bezrobotnych (lub jej braku) do rejestrowania się w odpowiednich organach administracji publicznej. Z tego względu dane dla Polski i Ukrainy nie są w pełni porównywalne, mogą jednak posłużyć do analizy trendów rozwojowych w analizowanym okresie. W 2020 r. średnia wartość stopy bezrobocia dla miast polskiej części pogranicza wyniosła 8,4% wobec 12,7% w 2010 r. i 11,5% w 2015 r. Tym samym poziom bezrobocia w miastach województwa lubelskiego i podkarpackiego charakteryzował się wyraźnym trendem spadkowym. W tym samym okresie w miastach położonych na obszarze obwodów wołyńskiego i lwowskiego zaobserwowano nieznaczny wzrost średniej wartości miernika – z poziomu 2,3% w 2010 r., 2,6% w 2015 r. oraz 3,6% w 2020 r.

W gronie miast polskich najwyższy poziom stopy bezrobocia w 2020 r. odnotowano w Chełmie, gdzie wyniósł on 12,0%. Nieco niższe wartości charakteryzowały Przemysł (11,4%), Białą Podlaską (10,8%) oraz Zamość (10,0%). Z kolei najkorzystniejszą sytuacją w zakresie analizowanego miernika wyróżniały się dwa największe ośrodki położone po polskiej stronie granicy – Lublin (5,6%) oraz Rzeszów (5,8%). W porównaniu z 2010 r. stopa bezrobocia zmniejszyła się we wszystkich ośrodkach, a największy spadek miał miejsce w Przemysłu (o 7,0 p.proc.), Tarnobrzegu (o 5,6 p.proc.) i Zamościu (o 5,1 p.proc.).

W całym analizowanym okresie stopa bezrobocia rejestrowanego w miastach położonych w części ukraińskiej pogranicza kształtowała się na poziomie niższym niż w części polskiej. W 2020 r. najwyższy poziom wskaźnika odnotowano w Morszynie (9,0%) i Borysławiu (5,6%), natomiast najniższy – we Lwowie (1,8%).

3.5. Wynagrodzenia

3.5. Wages and salaries

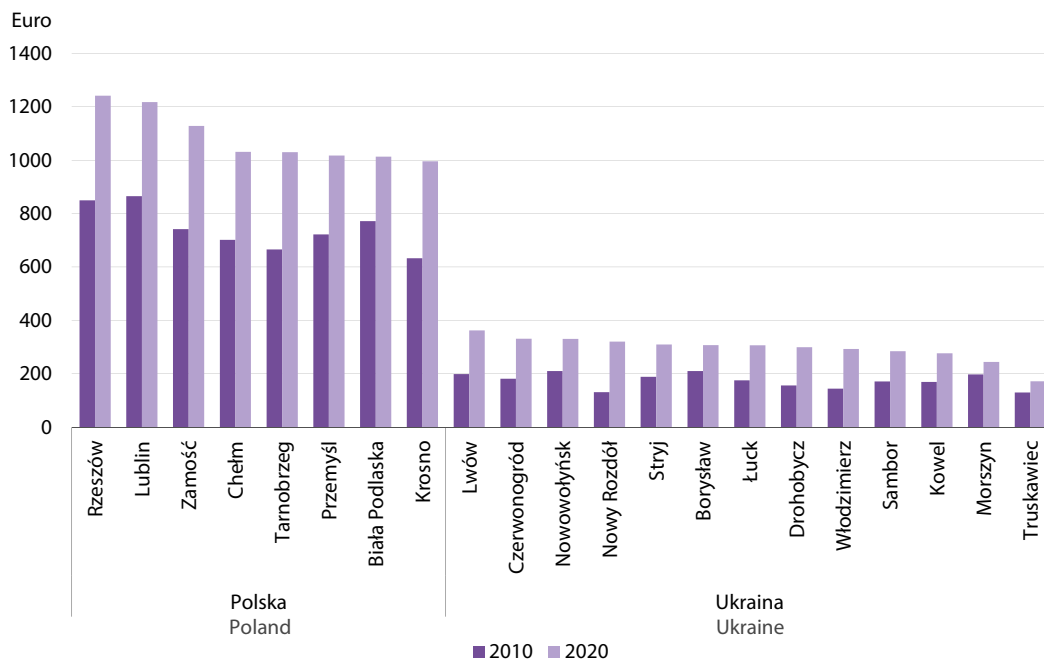
Pogranicze polsko-ukraińskie cechuje znaczne zróżnicowanie przestrzenne w poziomie wynagrodzeń, zarówno w układzie transgranicznym, jak również w układach wewnątrz krajowych. Taka sytuacja uwarunkowana jest wieloma czynnikami o charakterze społeczno-ekonomicznym, historycznym i instytucjonalnym. Przyczyn takiego stanu rzeczy należy się doszukiwać przede wszystkim w zróżnicowaniu w poziomie stopy bezrobocia, liczbie i strukturze wielkościowej podmiotów gospodarki narodowej oraz strukturze gospodarki, przekładającej się na wielkość i strukturę zatrudnienia ludności. Wpływ na zmiany dokonujące się w tym obszarze ma również proces koncentracji aktywności gospodarczej, który przejawia się w wyższym poziomie wynagrodzeń na obszarach charakteryzujących się wyższym poziomem rozwoju (Jakubowski i in. 2011, Przekota 2016).

Przestrzenne zróżnicowanie poziomu wynagrodzeń ma różnorakie konsekwencje, obserwowane zarówno na poziomie makroekonomicznym, jak i mikroekonomicznym. W ujęciu makroekonomicznym poziom wynagrodzeń można potraktować jako istotny czynnik pozwalający na uzyskanie przewagi konkurencyjnej. Wysoki poziom wynagrodzeń może sprzyjać przyciąganiu najlepiej wykwalifikowanych lub kreatywnych pracowników, natomiast niski może wpływać na decyzje inwestycyjne podejmowane przez inwestorów, dla których jedną z kluczowych przesłanek w zakresie lokalizacji inwestycji są koszty pracy. Przestrzenne zróżnicowanie w poziomie wynagrodzeń jest również jednym z najważniejszych czynników determinujących decyzje migracyjne, które z kolei mogą prowadzić do wzrostu nierówności na płaszczyźnie demograficznej. W ten sposób można wyjaśnić przepływy migracyjne z mniejszych do większych ośrodków miejskich, zaś w układzie transgranicznym – z państwa charakteryzującego się niższym poziomem wynagrodzeń do państwa, w którym są one wyższe. Zjawisko to jest obserwowane również w przypadku pogranicza polsko-ukraińskiego, przy czym jego skala jest trudna do określenia.

W 2020 r. poziom przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w analizowanych miastach na pograniczu polsko-ukraińskim kształtował się na poziomie od 172,40 euro (Truskawiec) do 1241,50 euro (Rzeszów). Oznacza to znaczną, ponad siedmiokrotną dysproporcję, która dodatkowo uległa zwiększeniu w porównaniu z 2010 r. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w miastach położonych w polskiej części pogranicza wyniosło w 2020 r. 1084,31 euro (tj. 4819,56 zł) wobec 745,75 euro (tj. 3000,23 zł w 2010 r.). Najwyższy poziom wynagrodzeń wyrażonych w euro w 2020 r., poza wskazanym już Rzeszowem, charakteryzował Lublin (1217,69 euro) oraz Zamość (1127,93 euro). Jedynym miastem, w którym poziom płac utrzymywał się na poziomie poniżej 1000 euro było Krosno.

Znacznie większe dysproporcje pod względem wysokości przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto oraz dynamiki wzrostu w latach 2010-2020 zaobserwowano w ukraińskiej części pogranicza. W tej grupie ośrodków przeciętne płace kształtowały się w przedziale od 172,35 euro (Truskawiec) do 362,49 euro (Lwów) przy średniej wynoszącej w 2020 r. 295,54 euro (tj. 9099,71 hrywni). Relatywnie wysokim poziomem przeciętnego wynagrodzenia brutto charakteryzował się również Czerwonogród (331,62 euro), Nowowołyńsk (331,02 euro), Stryj (309,85 euro) oraz Łuck (306,76 euro). We wskazanych miastach wynagrodzenia kształtowały się na poziomie niemal dwukrotnie wyższym, niż w Truskawcu (wykres 21).

Wykres 21. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto^a
Chart 21. Average monthly gross wages and salaries^a



a Przeliczeń dokonano w oparciu o wskaźniki średniorocznych kursów walut według Narodowego Banku Polski oraz Narodowego Banku Ukrainy.

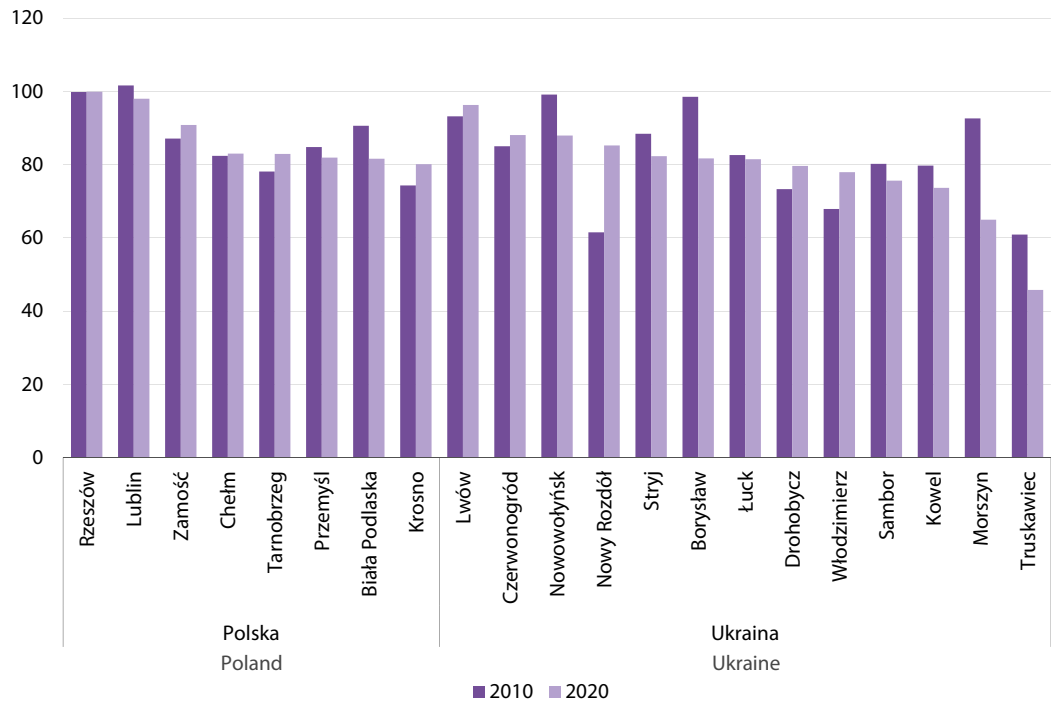
a The conversions were made on the basis of average annual exchange rates of the National Bank of Poland and the National Bank of Ukraine.

W okresie 2010-2020 r. większym wzrostem poziomu przeciętnych wynagrodzeń brutto wyrażonych w euro charakteryzowały się ośrodki ukraińskie. W ich przypadku przeciętny wzrost wyniósł 69,5% wobec 45,8% w przypadku miast polskich. W tym zakresie wyróżniał się Nowy Rozdół, w którym wzrost płac wyniósł 144,2%, a także Włodzimierz (wzrost o 103,1%). Drohobycz (o 91,5%), Czerwonogród (82,6%) i Lwów (82,2%). W miastach polskiej części pogranicza wyróżniał się Tarnobrzeg, w którym przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wzrosło o 54,8%. Analiza współczynnika zmienności wskazuje na nieznaczny wzrost dysproporcji w poziomie wynagrodzeń w części polskiej (dywergencja) oraz spadek w części ukraińskiej (konwergencja).

O relatywnie niskim poziomie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w miastach polsko-ukraińskiego obszaru transgranicznego świadczą dane na temat względnego (procentowego) odchylenia wynagrodzeń w poszczególnych miastach od średniej płacy w danym kraju. W 2020 r. w żadnym z ośrodków objętych analizą nie odnotowano poziomu płac, który przewyższałby średnią krajową, a w przypadku niektórych miast odchylenie *in minus* przekraczało 20%. Jedynie w trzech ośrodkach regionalnych – Rzeszowie, Lublinie oraz Lwowie – poziom przeciętnych wynagrodzeń pozostawał w 2020 r. zbliżony do średniej krajowej i wynosił odpowiednio 99,9%, 98,0% i 96,3%. Największa różnica w stosunku do krajowego poziomu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto występowała w Truskawcu i wyniosła w 2020 r. -54,2% (wykres 22).

O niekorzystnych tendencjach w zakresie poziomu płac świadczy fakt, że poziom dysproporcji przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto względem średniej krajowej w latach 2010-2020 uległ zwiększeniu w 12 spośród 21 analizowanych ośrodków. Największa poprawa sytuacji w tym zakresie wystąpiła w Drohobyczu (wzrost o 6,3 p.proc. z poziomu 73,3% do 79,6) oraz w Krośnie (wzrost o 5,8 p.proc. z poziomu 74,3% do 80,1%). Nie zmienia to jednak faktu, że w obydwu ośrodkach poziom wynagrodzeń pozostawał na wyraźnie niższym poziomie niż w państwach stanowiących punkt odniesienia.

Wykres 22. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (kraj = 100)
 Chart 22. Average monthly gross wages and salaries (country = 100)



Rozdział 4.

Chapter 4.

Infrastruktura społeczna

Social infrastructure

Infrastruktura społeczna definiowana jest jako zespół instytucji i usług mających na celu zaspokajanie w zorganizowany sposób ludzkich potrzeb w zakresie prawa, bezpieczeństwa, kształcenia, oświaty, kultury, pomocy społecznej, opieki zdrowotnej, a nawet budownictwa mieszkaniowego (Wojnowski 2002). Obejmuje ona szereg urządzeń i instytucji świadczących usługi w zakresie oświaty i wychowania, kultury, ochrony zdrowia, opieki społecznej, turystyki, kultury fizycznej oraz wypoczynku i rekreacji.

Odpowiednio rozwinięta infrastruktura społeczna ma także duże znaczenie w zakresie jakości życia mieszkańców, kształtując warunki bytowe, a tym samym stając się ważnym czynnikiem wspomagającym rozwój miast i regionów (Cichosz 2011). Stanowi ona jeden z najważniejszych, a jednocześnie niezbędnych i najbardziej efektywnych czynników zrównoważonego rozwoju. Infrastruktura społeczna odpowiada na określone potrzeby społeczne, które z reguły są zmienne w czasie i rosnące jakościowo i ilościowo w miarę postępującego rozwoju gospodarczego. Z drugiej strony to właśnie infrastruktura społeczna stanowi jeden z kluczowych czynników rozwoju, wpływając na rozwój społeczny w sferze wykształcenia, zdrowotności czy kultury społeczeństwa. Jednocześnie, mając na uwadze znaczenie analizowanych ośrodków miejskich, pełniących funkcje na poziomie regionalnym i subregionalnym (ponadlokalnym), zasięg oddziaływania infrastruktury społecznej zlokalizowanej w miastach pogranicza nie ogranicza się wyłącznie do ich granic administracyjnych, ale zapewnia również obsługę ludności mieszkającej na obszarach podmiejskich.

4.1. Wychowanie przedszkolne

4.1. Pre-primary education

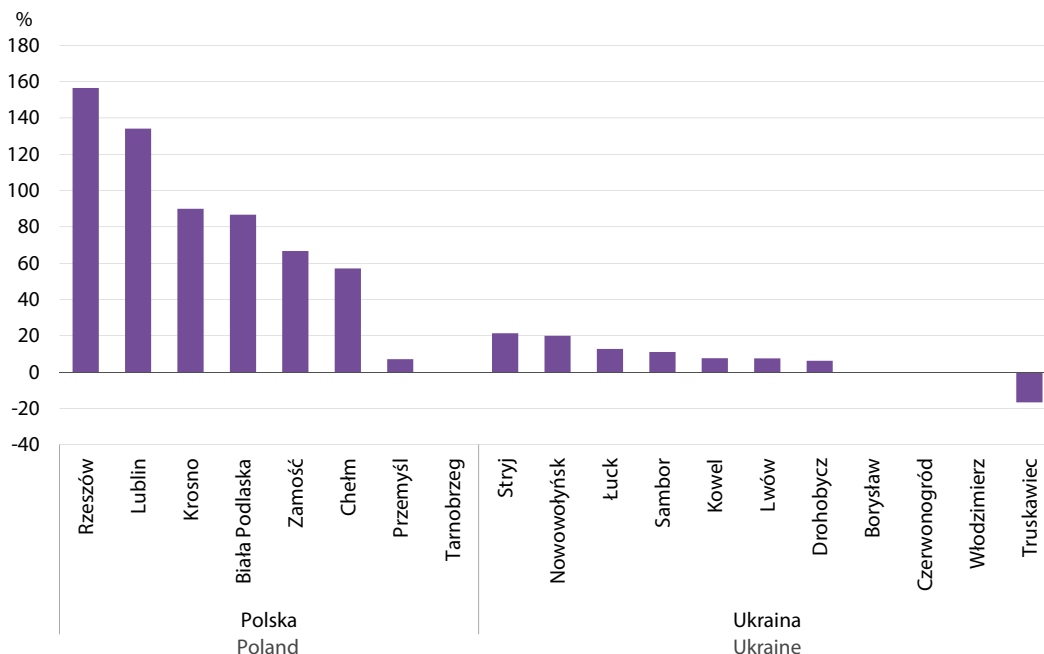
Przedszkola to instytucje opiekuńczo-wychowawcze, do których uczęszczają dzieci do momentu objęcia ich obowiązkiem szkolnym. Pełnią one nie tylko bardzo istotną rolę w zakresie rozwoju intelektualnego i społecznego oraz procesu wychowania dziecka, ale ich działalność ma również wpływ na funkcjonowanie lokalnego rynku pracy, poprzez umożliwienie rodzicom podjęcia zatrudnienia.

W 2020 r. w miastach polsko-ukraińskiego obszaru transgranicznego działało 731 placówek wychowania przedszkolnego, z czego 462 (63,2% ogółu) zlokalizowane były w miastach położonych po polskiej stronie granicy, natomiast 269 (36,8% ogółu) – w miastach położonych po stronie ukraińskiej. Najwięcej placówek tego typu znajdowało się w Lublinie (199), Rzeszowie (118) oraz Lwowie (113), natomiast najmniej – zaledwie jedna – w Morszynie.

W ciągu analizowanych dwóch dekad XXI wieku w miastach pogranicza polsko-ukraińskiego doszło do znacznego rozwoju sieci placówek wychowania przedszkolnego – ich liczba zwiększyła się z 478 w 2000 r. do 585 w 2010 r. i 731 w 2020 r., co oznacza wzrost o 52,9% w całym badanym okresie. Rozwój sieci przedszkoli dokonywał się jednak w sposób nierównomierny. W większej mierze zachodził on w miastach polskiej części pogranicza, w których liczba przedszkoli wzrosła o 97,4%, tj. niemal dwukrotnie (z poziomu 234 jednostek w 2000 r. do 462 w 2020 r.). W tym samym okresie liczba przedszkoli w miastach ukraińskich wzrosła o 10,2%, z poziomu 244 do 269. Szczególnie dynamiczne przemiany nastąpiły w Rzeszowie i Lublinie, w których odnotowano wzrost liczby placówek przedszkolnych o odpowiednio 156,5% oraz 134,1%. Jeszcze w 2000 r. w Rzeszowie funkcjonowało 46 jednostek tego typu, w 2010 r. – 74, natomiast w 2020 r. już 118. Jeszcze większy wzrost wyrażony w liczbach bezwzględnych nastąpił w Lublinie,

w którym w 2000 r. działało 85 przedszkoli, w 2010 – 142, natomiast w 2020 – 199. Dynamicznie rozwijała się również sieć przedszkoli w Krośnie (wzrost o 90,0%) oraz Białej Podlaskiej (86,7%), natomiast w przypadku Tarnobrzega liczba przedszkoli w 2020 r. kształtowała się na poziomie z 2000 r. W gronie miast ukraińskich najwięcej placówek wychowania przedszkolnego przybyło we Lwowie (wzrost ze 105 w 2000 r. do 113 w 2020 r.). Z kolei największy procentowy wzrost liczby przedszkoli odnotowano w Stryju (o 21,4%) i Nowowolyńsku (o 20%). W Tarnobrzegu, Borysławiu, Czerwonogrodzie oraz Włodzimierzu liczba przedszkoli w ciągu analizowanych dwóch dekad nie uległa zmianie, natomiast jedynym miastem w którym nastąpił spadek liczby placówek opieki przedszkolnej był Truskawiec (wykres 23).

Wykres 23. Zmiana liczby placówek wychowania przedszkolnego w latach 2000-2020
Chart 23. Change in the number of the entities of pre-preliminary education in 2000-2020



W 2020 r. w badanych miastach opieką przedszkolną objętych było 89,2 tys. dzieci wobec 54,8 tys. w 2000 r. i 76,4 tys. w 2010 r. (wzrost o 63% w stosunku do 2000 r.). Pod koniec drugiej dekady XXI w. na jedno przedszkole przypadało przeciętnie 122 dzieci, wobec 115 dzieci w 2000 r. i 131 dzieci w 2010 r. Choć w miastach położonych w ukraińskiej części pogranicza zlokalizowanych było mniej placówek wychowania przedszkolnego, to obejmowały one opieką większą liczbę dzieci – w 2020 r. 52,6 tys. i 31,5 tys. w 2000 r. (wzrost o 67,0%). W tym czasie liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w miastach polskich kształtowała się na poziomie 36,6 tys. w 2020 r. i 23,3 tys. (wzrost o 57,5%). Oznacza to, że w 2020 r. na jedno przedszkole w miastach ukraińskich przypadało średnio 196 dzieci (wobec 129 w 2000 r.), natomiast w miastach polskich – 79 dzieci (wobec 99 w 2000 r.). Największy wzrost liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2000-2020 zaobserwowano w Rzeszowie (o 113,7%), Lwowie (o 91,1%), Lublinie (o 62,9%), Białej Podlaskiej (o 60,6%) oraz Łucku (o 59,7%).

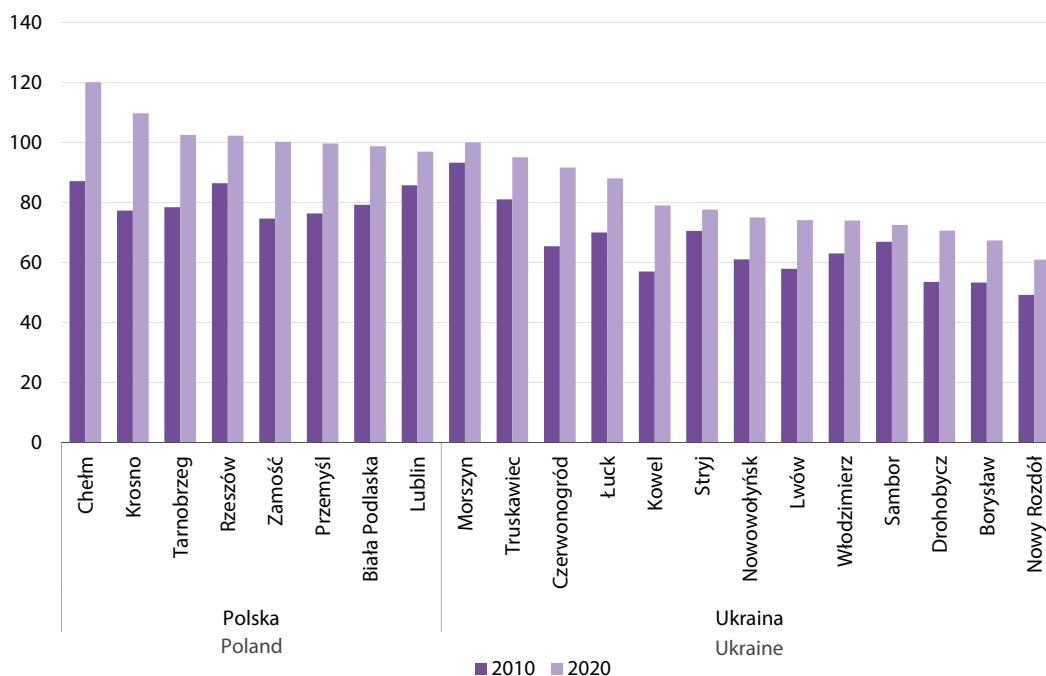
Ważnym miernikiem określającym efektywność systemu wychowania przedszkolnego w danej jednostce administracyjnej jest wskaźnik liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w przeliczeniu na 100 dzieci w wieku przedszkolnym⁴. Ukazuje on zdolność lokalnej infrastruktury społecznej w zakresie wychowania przedszkolnego do zaspokajania potrzeb ludności w tym obszarze. W 2020 r. średnia wartość miernika dla wszystkich badanych miast wyniosła 88,4 i była o 17,5 punktu wyższa niż w 2010 r.

⁴ W Polsce dzieci w wieku od lat 3 do rozpoczęcia nauki w szkole podstawowej, stan na początku roku szkolnego; w Ukrainie dzieci w wieku od 1 roku do rozpoczęcia nauki w szkole podstawowej, stan na koniec roku.

W przypadku miast położonych w polskiej części pogranicza średnia wartość miernika w 2020 r. wyniosła 103,7 wobec 80,6 w 2010 r. (wzrost o 23,1 punktów), natomiast w przypadku miast ukraińskich 78,9 w 2020 r., wobec 64,8 w 2010 r. (wzrost o 14,1 punktów).

Do grona miast wyróżniających się najwyższymi wartościami wskaźnika liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w przeliczeniu na 100 dzieci w wieku przedszkolnym należały w 2020 r. miasta: Chełm (120,0), Krosno (109,7), Tarnobrzeg (102,5), Rzeszów (102,2), Zamość (100,2) oraz Morszyn (100,0), przy czym wartości miernika powyżej 100 oznaczają, że placówki wychowania przedszkolnego zlokalizowane w danym mieście obsługiwały również ludność zamieszkałą w innych jednostkach administracyjnych. Najniższe wartości miernika w 2020 r. odnotowano w Nowym Rozdole (60,9) oraz Drohobyczu (70,6) (wykres 24). W latach 2010-2020 nastąpiła poprawa sytuacji w omawianym obszarze w każdym z analizowanych miast polsko-ukraińskiego obszaru transgranicznego. Największy progres nastąpił w Chełmie (o 32,9 punktów), Krośnie (o 32,4 punkty) i Czerwonogrodzie (o 26,2 punkty). Natomiast w odniesieniu do 2000 r. w przypadku wielu ukraińskich miast (Czerwonogród, Drohobycz, Lwów, Truskawiec, Nowowoiłyńsk czy Włodzimierz) doszło do podwojenia wartości analizowanego wskaźnika.

Wykres 24. Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym na 100 dzieci w wieku przedszkolnym^a
Chart 24. Children in pre-primary school education per 100 children of pre-primary school age^a



^a W Polsce dzieci w wieku od lat 3 do rozpoczęcia nauki w szkole podstawowej, stan na początku roku szkolnego; w Ukrainie dzieci w wieku od 1 roku do rozpoczęcia nauki w szkole podstawowej, stan na koniec roku.

^a In Poland children aged 3 years and up until starting primary school, as of the beginning of the school year; in Ukraine children aged 1 year and up until starting primary school, as of the end of the year.

4.2. Szkolnictwo wyższe

4.2. Higher education

W obliczu malejącej roli tradycyjnej funkcji przemysłowej oraz wzrostu znaczenia wyspecjalizowanych kadr oraz nowoczesnych technologii w miastach, jedną z kluczowych funkcji dużych ośrodków miejskich staje się ich funkcja akademicka. Jednocześnie nauka, należąca do tak zwanych usług wyższego rzędu, przesądza w dużej mierze o tożsamości miasta. Współczesna rola szkolnictwa wyższego w miastach nie ogranicza się wyłącznie do sfery edukacji, ponieważ wywołuje ono liczne implikacje również w sferze

społecznej, gospodarczej, kulturowej oraz przestrzennej. Szkoły wyższe pełnią trzy podstawowe funkcje: działalność edukacyjną, działalność naukowo-badawczą oraz współdziałanie z otoczeniem, wpływając na rozwój społeczno-gospodarczy w wymiarze lokalnym, regionalnym i ogólnokrajowym. Poprzez dostarczanie wykwalifikowanych kadr, generują popyt na rynku pracy przez studentów i absolwentów uczelni. Ośrodki akademickie przyciągają również młodzież, która wpływa na zmianę struktury demograficznej miast (Jakubowski i Dziaduch 2013; Jakubowski 2018a).

W 2020 r. w miastach pogranicza polsko-ukraińskiego działały 74 szkoły wyższe, z tego 24 w ośrodkach położonych w polskiej części pogranicza i 52 w ośrodkach położonych na Ukrainie. W dekadzie 2010-2020 obserwowany był trend spadkowy liczby uczelni, będący konsekwencją likwidacji części szkół niepublicznych. W 2020 r. największa liczba uczelni zlokalizowana była we Lwowie (29), mieście będącym największym ośrodkiem akademickim pogranicza. W tym czasie w Lublinie funkcjonowało 9 szkół wyższych, w Łucku – 7, w Rzeszowie – 5, natomiast w Drohobyczu i Samborze – po 4. Szkoły wyższe zlokalizowane były w 18 spośród 21 miast pogranicza objętych badaniem.

Łączna liczba studentów kształcących się na uczelniach pogranicza polsko-ukraińskiego wyniosła w 2020 r. 238,6 tys. i była znacznie niższa niż w 2010 r. (331,3 tys.) i 2015 r. (263,6 tys.). Pomimo utrzymującej się na wysokim poziomie popularności studiów oraz ciągłego wzrostu aspiracji edukacyjnych młodzieży, spadek liczby studentów stanowi konsekwencję wchodzenia w wiek edukacyjny coraz mniej licznych roczników.

Największym ośrodkiem akademickim zachodniej Ukrainy, jak i pogranicza polsko-ukraińskiego jest Lwów (tablica 2). W mieście tym w 2020 r. kształciło się 96,5 tys. studentów, w 2010 r. – 123,0 tys., natomiast w 2000 r. 92,9 tys. Lwów jest miastem o długiej tradycji akademickiej i ugruntowanej renomie międzynarodowej. Do najbardziej znanych uczelni miasta należy Państwowy Uniwersytet Lwowski im. Iwana Franka, Politechnika Lwowska, Lwowska Akademia Handlowa, Lwowska Akademia Rolnicza, Lwowska Akademia Medyczna im. Daniela Halickiego oraz Lwowska Akademia Sztuk Pięknych. Drugim najważniejszym ośrodkiem akademickim pogranicza jest Lublin, będący siedzibą m.in. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego im. Jana Pawła II, Uniwersytetu Medycznego, Uniwersytetu Przyrodniczego i Politechniki Lubelskiej. W 2020 r. na dziewięciu uczelniach Lublina kształciło się łącznie 60,4 tys. studentów wobec 84,2 tys. w 2010 r. i 76,6 tys. w 2000 r. Kolejne miejsce pod względem liczby studentów zajmował Rzeszów, w którym w 2020 r. na poziomie wyższym kształciło się 36,1 tys. studentów wobec 54,5 tys. w 2010 r. i 50,8 tys. w 2000 r. Do najważniejszych uczelni zlokalizowanych w mieście należą Uniwersytet Rzeszowski i Politechnika Rzeszowska. Czwartą lokatę w gronie ośrodków akademickich pogranicza zajmuje Łuck, w którym w 2020 r. studiowało 22,9 tys. osób (28,6 tys. w 2010 r. i 21,9 tys. w 2000 r.). Głównymi szkołami wyższymi w mieście są Wschodnioukraiński Uniwersytet im. Łesi Ukrainki oraz Łucki Uniwersytet Techniczny.

Tablica 2. Główne ośrodki akademickie
Table 2. Main academic centres

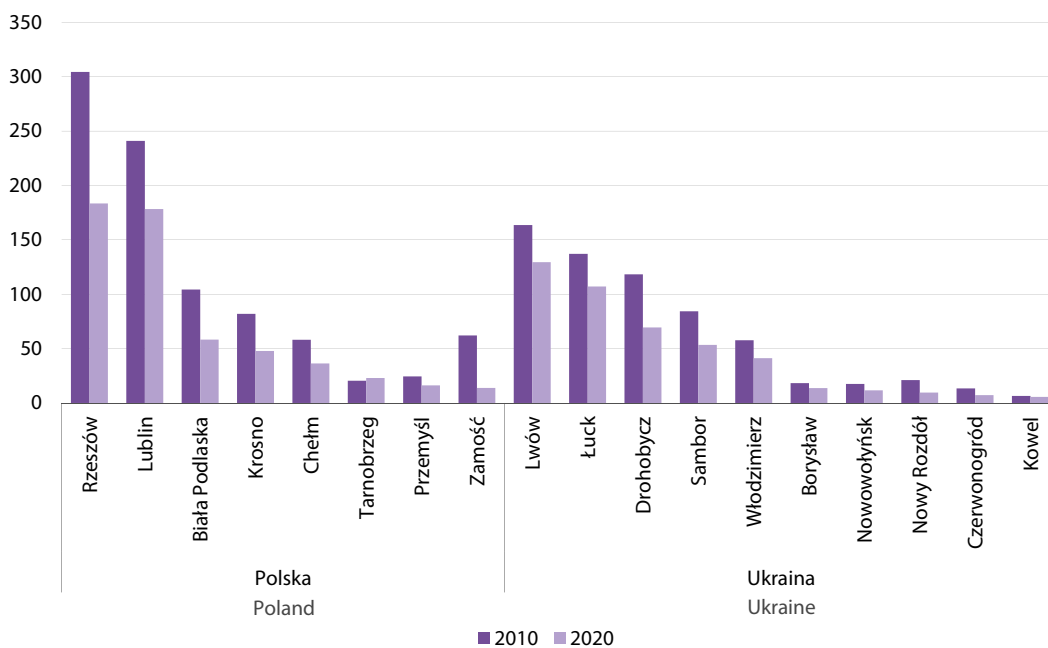
Wyszczególnienie Specification	Szkoły wyższe Higher educational institutions		Studenci Students		Absolwenci Graduates		Doktoranci PhD Students	
	2010	2020	2010	2020	2010	2020	2010	2020
Ogółem Total	84	74	331260	238592	89142	64248	6061	4419
Lwów Lviv	32	29	122991	96524	28789	24849	2602	1839
Lublin Lublin	9	9	84221	60364	24597	15009	2521	1823
Rzeszów Rzeszów	5	5	54529	36074	16399	10837	370	359
Łuck Lutsk	7	7	28595	22911	7282	7131	450	296
Pozostałe ośrodki Other centres	30	24	40924	22719	12075	6422	118	102

Współcześnie powszechnym i dużym wyzwaniem dla szkół wyższych jest wspomniany już spadek liczby studentów, który przekłada się zarówno na wielkość zatrudnienia w sektorze szkolnictwa wyższego, jak

również wielkość podaży zasobów pracy w mieście czy popyt na wynajem nieruchomości. W stosunku do 2010 r. największy spadek liczby studentów miał miejsce w Zamościu (o 79%). O ponad połowę zmniejszyła się również liczba studiujących w Czerwonogrodzie i Nowym Rozdole, zaś niemal o połowę – w Białej Podlaskiej, Chełmie, Krośnie i Drohobyczu. Niekorzystne tendencje w nieco mniejszym stopniu dotknęły największe ośrodki pogranicza – w Łucku spadek liczby studentów wyniósł 19,9%, we Lwowie – 21,5%, Lublinie – 28,3%, natomiast w Rzeszowie 33,8%. Jedynym miastem w którym zaobserwowano wzrost liczby studentów był Tarnobrzeg, przy czym liczba osób kształcących się na poziomie wyższym w tym mieście kształtowała się na relatywnie niskim poziomie w całym okresie objętym analizą.

Rolę, jaką szkolnictwo wyższe odgrywa w danym mieście, bardzo dobrze obrazuje wskaźnik liczby studentów w przeliczeniu na 1000 ludności. Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w przypadku Rzeszowa, w którym w 2020 r. na 1000 mieszkańców przypadało 183 studentów. Niewiele niższa wartość wskaźnika charakteryzowała Lublin, w którym na 1000 ludności przypadało 178 studentów. Kolejne pozycje zajmował Lwów (129 studentów na 1000 ludności), Łuck (107 studentów na 1000 ludności) oraz Drohobycz (69 studentów na 1000 ludności). Ten ostatni ośrodek w 2010 r. jedynie nieznacznie ustępował stolicy obwodu wołyńskiego (118 studentów na 1000 ludności w Drohobyczu wobec 137 w Łucku). O tym, jak duża jest skala zmniejszenia się liczby studentów świadczy zestawienie wartości wskaźnika za 2010 i 2020 r. W ciągu analizowanej dekady zmniejszyła się ona z 304 do 183 w Rzeszowie, z 241 do 178 w Lublinie, ze 164 do 129 we Lwowie oraz ze 104 do 58 w Białej Podlaskiej (wykres 25).

Wykres 25. Studenci na 1000 ludności
Chart 25. Students per 1000 of population



Kolejną cechą charakteryzującą instytucje szkolnictwa wyższego jest liczba absolwentów, wykazująca wysoki poziom korelacji z liczbą studentów. W 2020 r. łączna liczba absolwentów uczelni położonych w miastach pogranicza polsko-ukraińskiego wyniosła 64,2 tys., z czego 28,5 tys. osób zakończyło studia w ośrodkach polskich a 35,7 tys. – ukraińskich. Najwięcej absolwentów opuściło mury uczelni lwowskich (24,8 tys.), lubelskich (15,0 tys.) i rzeszowskich (10,8 tys.). Będący konsekwencją spadku liczby studentów spadek liczby absolwentów obserwowany był we wszystkich ośrodkach akademickich pogranicza, przy czym w większym stopniu dotknął on miast polskich (łączny spadek liczby absolwentów o 39,3%) niż ukraińskich (spadek o 15,3%).

O randze naukowej szkół wyższych świadczy m.in. posiadanie uprawnień do prowadzenia studiów doktoranckich oraz nadawania stopnia doktora. Na pograniczu polsko-ukraińskim uczelnie posiadające takie uprawnienia zlokalizowane były wyłącznie w pięciu miastach: Lwowie, Lublinie, Rzeszowie, Łucku oraz Drohobyczu. W 2020 r. największa liczba doktorantów (w przypadku Ukrainy – aspirantów) kształciła się w szkołach wyższych Lwowa i Lublina (po 1,8 tys. osób). Pomimo promowania idei kształcenia się przez całe życie (tzw. *life-long learning*) oraz wzrostu aspiracji edukacyjnych ludności, również liczba doktorantów uległa w ostatnich dwóch dekadach znacznej redukcji. W sposób szczególny dotyczy to Lublina, w którym w 2010 r. na studiach doktoranckich kształciło się 2,5 tys. osób, natomiast w 2015 – 3,2 tys. osób.

4.3. Instytucje kultury i sztuki

4.3. Institutions of culture and art

Zgodnie z definicją przedstawioną w Encyklopedii PWN (2022), kultura w szerokim rozumieniu obejmuje wszystko to, co w zachowaniu się i wyposażeniu członków społeczeństw ludzkich stanowi rezultat ich działalności, oznaczając całokształt ich dorobku, przede wszystkim w wymiarze duchowym. Instytucje kultury i sztuki nie tylko pozwalają na korzystanie z wytworów działalności kulturalnej człowieka mieszkańcom miast i ich okolic (m.in. poprzez dostępność atrakcyjnej oferty muzealnej, teatralnej czy też koncertowej), ale też stanowią ważny czynnik budowy ich wizerunku poprzez kształtowanie obrazu miasta jako miejsca interesującego i atrakcyjnego (Jakubowski 2018b).

W miastach pogranicza polsko-ukraińskiego funkcjonuje wiele instytucji kultury i sztuki, a niektóre z nich odznaczają się wieloletnią historią działalności. Czerpiąc z bogatego dziedzictwa kultury europejskiej, narodowej oraz kultury lokalnej, wpływają na tworzenie się tzw. tożsamości miast poprzez kształtowanie ich współczesnego charakteru. Instytucje kultury i sztuki odgrywają również istotną rolę w budowaniu wizerunku miasta, kreowaniu atrakcyjnej oferty turystycznej, a także podnoszeniu jakości życia mieszkańców.

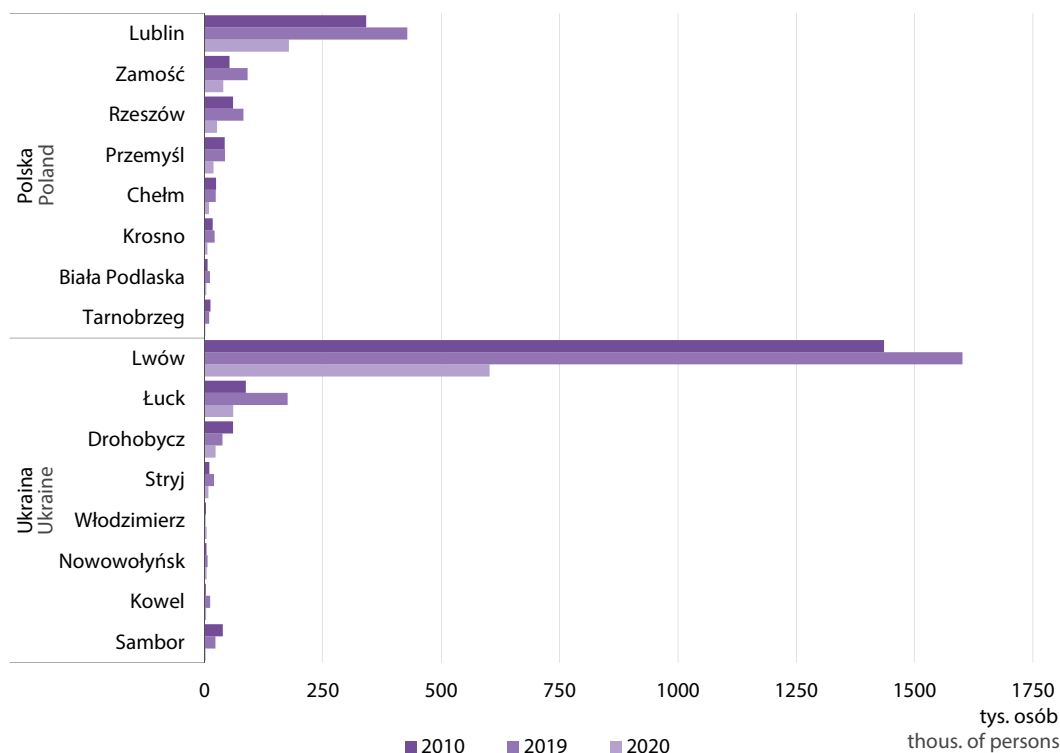
Nie bez znaczenia jest również aspekt gospodarczy. Współcześnie szeroko pojęte środowiska twórcze, których działalność koncentruje się wokół instytucji kultury i sztuki, stanowią ważny czynnik rozwoju postindustrialnego tworząc tzw. sektor kreatywny. Związek między kapitałem kreatywnym (tworzonym przez tzw. klasę kreatywną) a rozwojem gospodarczym miast jest dość dobrze zbadany i opisany w literaturze przedmiotu. Zgodnie z teorią kapitału kreatywnego, lepiej rozwijają się te miasta, w których otoczenie społeczne jest przyjazne, otwarte na różnorodność i tolerancyjne. Kultura uznawana jest właśnie za sferę, która sprzyja budowaniu kreatywnej i tolerancyjnej atmosfery, która z kolei może sprzyjać osiedlaniu się w mieście naukowców, menadżerów, czy też specjalistów z dziedziny technologii (Kłosowski 2009).

Trudną do przecenienia rolę w życiu kulturalnym miast pełnią muzea. W 2020 r. w miastach obszaru transgranicznego działały 54 jednostki tego rodzaju wobec 58 w 2019 r., 52 w 2010 r. oraz 42 w 2000 r. Najwięcej instytucji muzealnych zlokalizowanych było we Lwowie (13) oraz w Lublinie (11). Stosunkowo dużo obiektów tego typu działało również w Rzeszowie (5), Przemyślu (5) i Krośnie (4). W 2020 r. działały one w 16 spośród 21 miast makroregionu transgranicznego, natomiast w 2000 r. – w 15.

Obiekty muzealne pogranicza polsko-ukraińskiego przyciągnęły w 2020 r. 990,2 tys. zwiedzających, co oznacza spadek o 61,7% w stosunku do roku 2019, w którym łączna liczba zwiedzających wyniosła 2585,9 tys. osób. Tak duży spadek był spowodowany restrykcjami związanymi z wybuchem pandemii COVID-19. Pomijając wyjątkowy 2020 r., dwie pierwsze dekady XXI w. charakteryzowały się wyraźnym trendem wzrostowym w liczbie zwiedzających muzea zlokalizowane w badanych miastach. W 2000 r. ich liczba wyniosła 1516,5 tys. osób, w 2010 r. – 2196,3 tys., by w 2019 r. przekroczyć 2,5 mln. Ponad 60% wszystkich zwiedzających przypadła na instytucje muzealne zlokalizowane we Lwowie (1001,4 tys. w 2000 r., 1435,2 tys. w 2010 r. i 1601,0 w 2019 r. oraz 602,1 tys. w 2020 r.). Drugie miejsce w zestawieniu zajął Lublin, którego muzea w 2000 r. odwiedziło 256,9 tys. zwiedzających, w 2010 r. – 341,4 tys., natomiast w 2019 r. ich liczba sięgnęła 428,0 tys., by w 2020 r. spaść do 178,1 tys. Dużą popularnością zwiedzających cieszyły

się również obiekty muzealne Łucka – w 2000 r. zwiedziło je 51,5 tys. osób, w 2019 r. ich liczba wzrosła do 175,4 tys., zaś w 2020 r. spadła do poziomu 60,5 tys. W grupie najbardziej atrakcyjnych miast pod względem oferty muzealnej należy również wymienić Zamość, Rzeszów, Drohobycz oraz Sambor (wykres 26).

Wykres 26. Zwiedzający muzea
Chart 26. Museum visitors

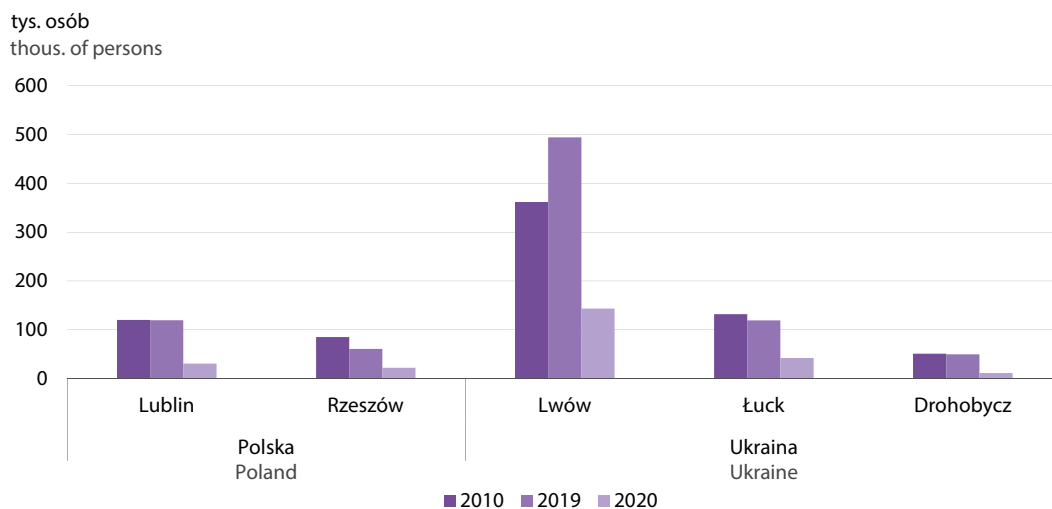


Jedną z najstarszych form tzw. kultury wysokiej jest teatr. W 2020 r. w miastach analizowanego obszaru działało 19 teatrów: 9 we Lwowie (m.in. Lwowski Państwowy Teatr Akademicki Opery i Baletu im. S. Kruszelnickiej, Lwowski Państwowy Akademicki Teatr Dramatyczny im. M. Zańkowieckiej oraz Teatr Dramatyczny im. L. Kurbasa), 5 w Lublinie (m.in. Teatr im. J. Osterwy, Teatr Stary w Lublinie i Teatr im. H. Ch. Andersena w Lublinie), po 2 w Rzeszowie (Teatr im. Wandy Siemaszkowej i Teatr Maska w Rzeszowie) i Łucku (Wołyński Akademicki Regionalny Ukraiński Teatr Muzyki i Dramatu im. Tarasa Szewczenki i Wołyński Obwodowy Akademicki Teatr Lalek) oraz 1 w Drohobyczu (Lwowski Akademicki Teatr Muzyczno-Dramatyczny im. Jurija Drohobycza).

W 2020 r. liczba widzów w teatrach położonych w miastach pogranicza polsko-ukraińskiego wyniosła 248,9 tys. wobec 842,8 tys. w 2019 r. (mniej o 593,9 tys.) i 749,5 tys. w 2010 r. Największą popularnością cieszyły się spektakle wystawiane w teatrach lwowskich – w 2020 r. liczba widzów sięgnęła 143,3 tys. wobec 4949,3 tys. w 2019 r. i 361,8 tys. w 2010 r. W Łucku liczba widzów w teatrach kształtowała się na poziomie 41,9 tys. w 2020 r. oraz 119,0 tys. w 2019 r. i 131,9 tys. w 2010 r. Dużą liczbą widzów cieszyły się również instytucje teatralne Lublina, w którym liczba widzów w 2020 r. wyniosła 30,6 tys. wobec 119,3 tys. w 2019 r. i 120,2 tys. w 2010 r. (wykres 27).

Wykres 27. Widzowie w teatrach

Chart 27. Audience in theatres

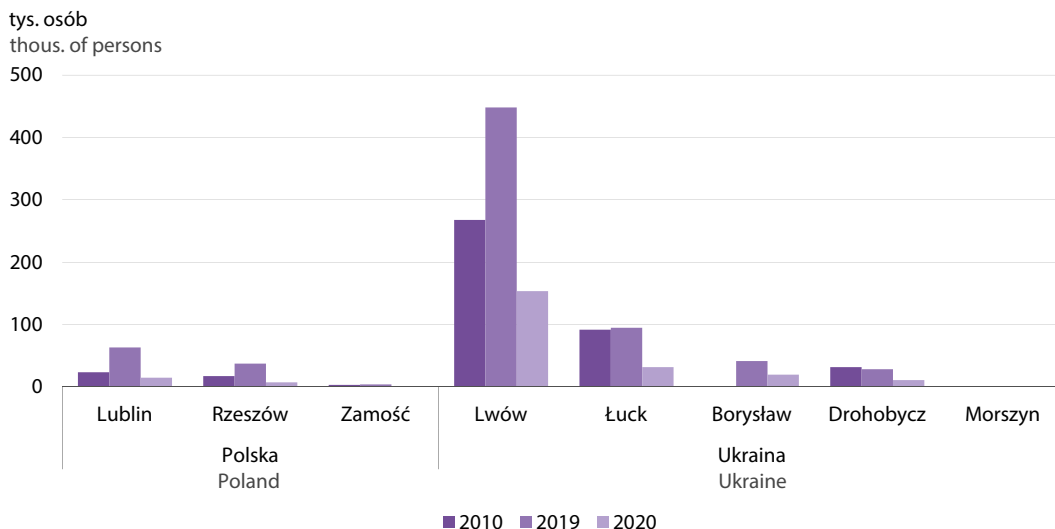


Instytucje muzyczne (m.in. opery, filharmonie i teatry muzyczne) działały w 2020 r. w 8 ośrodkach miejskich pogranicza polsko-ukraińskiego: Lublinie, Zamościu, Rzeszowie, Borysławiu, Drohobyczu, Lwowie, Morszynie i Łucku wobec 6 ośrodków działających w 2010 r. (bez Borysławia i Morszyna). Aż 6 spośród 17 instytucji tego typu prowadziło działalność kulturalną we Lwowie, 4 w Drohobyczu, 2 w Morszynie, natomiast w pozostałych miastach po jednej instytucji muzycznej.

Łączna liczba słuchaczy instytucji muzycznych kształtowała się na poziomie nieznacznie niższym niż liczba widzów w teatrach i wyniosła 240,1 tys. w 2020 r. wobec 718,6 tys. w 2019 r. i 435,9 tys. w 2010 r. Prawie dwie trzecie osób z tej grupy przyciągnęły instytucje muzealne Lwowa – 153,7 tys. w 2020 r. i 448,1 tys. w 2019 r. W przypadku Łucka liczba słuchaczy wyniosła 31,7 tys. w 2020 r. i była niemal trzykrotnie niższa niż w latach 2019 i 2010 (odpowiednio 95,0 tys. i 91,9 tys.). Liczną widownię przyciągnęły również spektakle wstawiane w Lublinie, Rzeszowie, Drohobyczu oraz Borysławiu (wykres 28).

Wykres 28. Słuchacze w instytucjach muzycznych

Chart 28. Audience in musical institutions



Biorąc pod uwagę znaczenie kinematografii we współczesnej kulturze masowej oraz jej popularność w społeczeństwie, uwzględnienie w analizie życia kulturalnego miast pogranicza wydaje się w pełni uzasadnione. W 2020 r. w badanych ośrodkach miejskich (z wyłączeniem Lwowa) działały 33 instytucje tego typu wobec 22 w 2010 r. Najwięcej, bo 8 instytucji tego typu działało w Lublinie, 5 – w Rzeszowie, 4 w Łucku oraz 3 w Krośnie. O rosnącej roli tej formy kultury i rozrywki świadczy ponad dwukrotny wzrost liczby widzów w latach 2010-2019 z 1855,4 tys. widzów do 3933,5 tys. W 2020 r. ze względu na obostrzenia związane z wybuchem pandemii koronawirusa SARS-CoV-2 liczba widzów w kinach spadła jednak do poziomu 1324,8 tys. osób. Nie uwzględniając Lwowa, największą liczbą widzów odznaczały się kina Lublina (352,1 tys. w 2020 r. wobec 1170,2 tys. w 2019 r. i 779,2 w 2010 r.), Rzeszowa (352,1 tys. w 2020 r. wobec 1025,2 tys. rok wcześniej i 641,8 tys. w 2010 r.).

4.4. Opieka zdrowotna

4.4. Health care

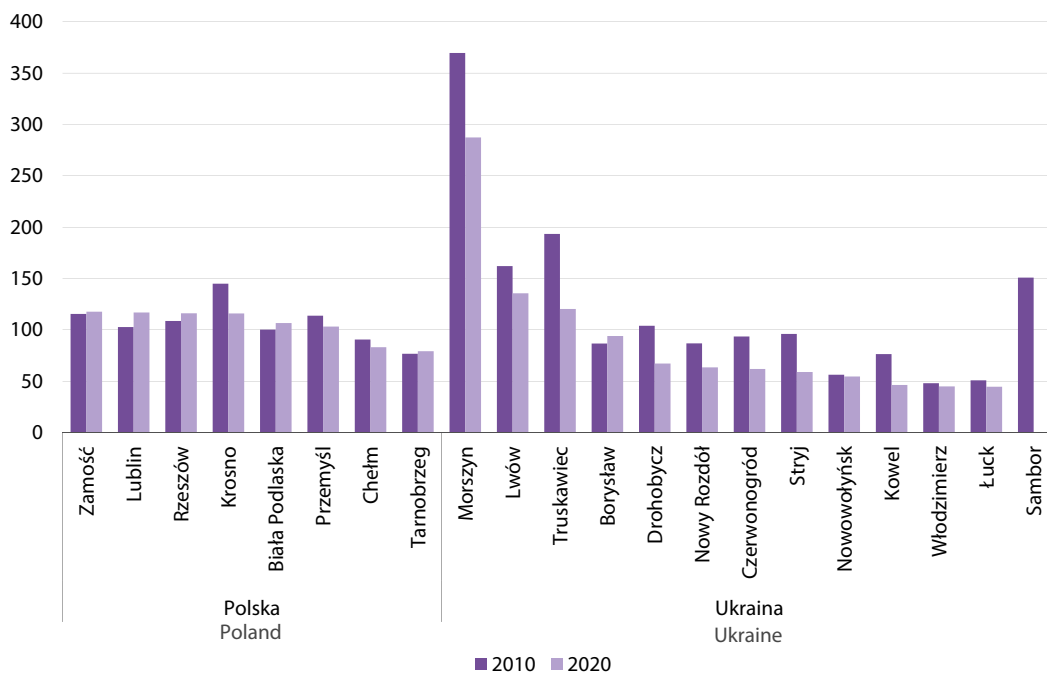
Opieka zdrowotna stanowi jedną z podstawowych potrzeb człowieka, a dostęp do niej stanowi jeden z kluczowych aspektów jakości życia. Analiza infrastruktury oraz dostępności do opieki zdrowotnej została przeprowadzona w oparciu o dane na temat liczby łóżek szpitalnych oraz liczby lekarzy.

W 2020 r. łączna liczba łóżek szpitalnych we wszystkich miastach pogranicza wyniosła 24,1 tys., z czego 9,6 tys. znajdowało się w szpitalach położonych w miastach polskiej części obszaru transgranicznego a 14,4 tys. – w ukraińskiej. W stosunku do 2010 r. liczba łóżek zmniejszyła się o 14,2%, zaś w stosunku do 2000 r. o 14,1%. Największą liczbą łóżek dysponowały placówki położone we Lwowie (10,1 tys. wobec 12,2 tys. w 2010 r.), Lublinie (4,0 tys. wobec 3,6 tys. w 2010 r.) oraz Rzeszowie (2,3 tys. wobec 1,9 tys. w 2010 r.). Chociaż dane za 2020 r. sugerują wzrost liczby łóżek szpitalnych w polskiej części pogranicza, to jednak wieloletni trend wskazuje na systematyczny spadek ich liczebności, zaś relatywnie wysokie wartości w 2020 r. związane są z tworzeniem *ad hoc* nowych oddziałów w związku z wybuchem pandemii koronawirusa SARS-CoV-2.

Miarą pozwalającą na ocenę dostępności opieki zdrowotnej w szpitalach jest współczynnik łóżek szpitalnych na 10 tys. ludności. W 2020 r. średnia wartość wskaźnika dla miast polskiej części pogranicza wyniosła 104,9, wobec 106,7 w 2010 r. i 108,0 w 2000 r. W przypadku miast ukraińskiej części obszaru transgranicznego przeciętna liczba łóżek szpitalnych w przeliczeniu na 10 tys. ludności kształtowała się na poziomie 90,0 w 2020 r. wobec 121,1 w 2010 r. i 95,3 w 2000 r. Tak duża zmienność wynikała przede wszystkim ze zmian w liczbie łóżek w szpitalach zlokalizowanych w Morszynie i Truskawcu, tj. stosunkowo małych miejscowościach, a tym samym podatnych na znaczne zmiany wartości wskaźnika. To właśnie w tych ośrodkach doszło w 2020 r. do największego spadku wartości omawianego miernika w porównaniu z 2010 r. Z kolei w gronie miast polskich największą redukcję w liczbie łóżek szpitalnych na 10 tys. ludności zaobserwowano w Krośnie.

Spośród wszystkich ośrodków miejskich pogranicza polsko-ukraińskiego najlepszą dostępnością do opieki zdrowotnej w szpitalach ogólnych mierzoną liczbą łóżek szpitalnych na 10 tys. ludności charakteryzował się Morszyn (287,4), Lwów (135,6) oraz Truskawiec (120,3), natomiast w części polskiej – Zamość (117,7) i Lublin (116,9). Relatywnie niskie wartości miernika charakteryzowały natomiast miasta obwodu wołyńskiego, szczególnie Łuck, dla którego wartość współczynnika osiągnęła poziom 44,6 łóżek na 10 tys. ludności (wykres 29).

Wykres 29. Łóżka szpitalne na 10 tys. ludności^a
 Chart 29. Beds in hospitals per 10 thous. of population^a



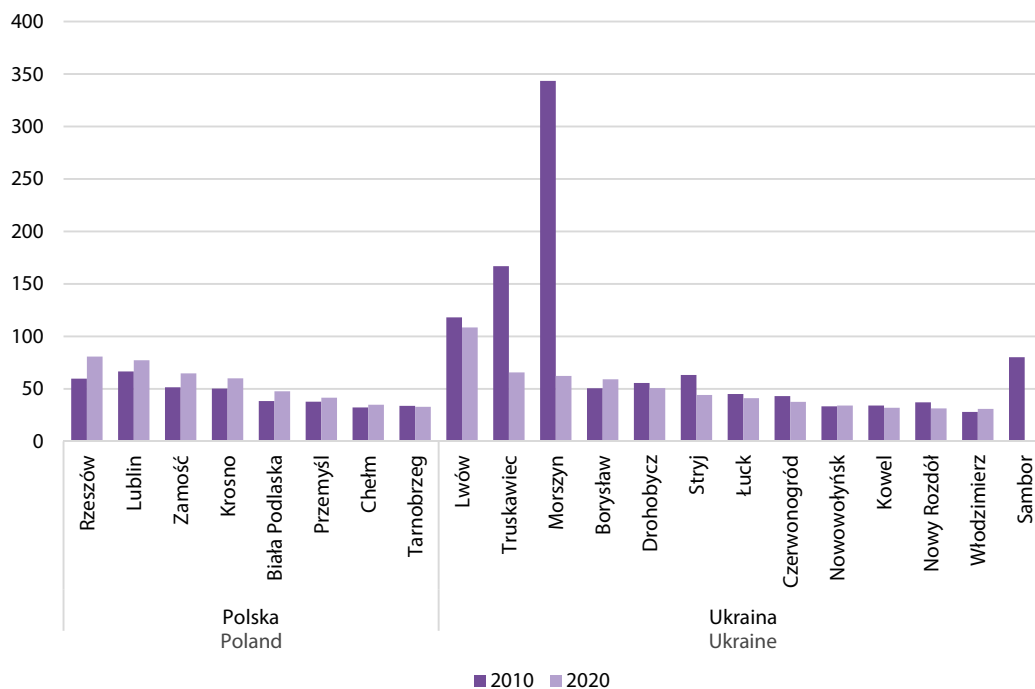
a Sambor – brak danych za 2020 r.
 a Sambir – data for 2020 are not available.

O jakości służby zdrowia i dostępności do niej w danym mieście w jeszcze większym stopniu niż liczba łóżek szpitalnych przesądza liczba lekarzy. W 2020 r. w analizowanych miastach pogranicza pracowało 18,2 tys. lekarzy (dane według podstawowego miejsca pracy, bez miasta Sambor) wobec 18,9 tys. w 2010 r. i 17,4 tys. w 2000 r. W ośrodkach ukraińskich ich liczba kształtowała się na poziomie 11,2 tys., zaś w polskiej – 7,0 tys. W samym Lwowie pracowało w 2020 r. więcej lekarzy (8,1 tys.) niż we wszystkich ośmiu miastach na prawach powiatu zlokalizowanych w województwach lubelskim i podkarpackim. Relatywnie dużo lekarzy zatrudnionych było również w placówkach ochrony zdrowotnej w Lublinie (2,6 tys.), Rzeszowie (1,6 tys.) i Łucku (0,9 tys.).

Miernikiem pozwalającym na ocenę dostępności do opieki lekarskiej jest współczynnik liczby lekarzy na 10 tys. ludności. W 2020 r. średnia wartość wskaźnika dla ośrodków położonych w polskiej części pogranicza wyniosła 55,1, natomiast dla ukraińskiej – 49,9 lekarzy na 10 tys. ludności. W 2010 r. i 2000 r. znacznie wyższe średnie wartości wskaźnika charakteryzowały jednak ośrodki ukraińskie. Na taką sytuację wpłynęły przede wszystkim wysokie wartości wskaźnika dla Morszyna oraz Truskawca.

W 2020 r. największą dostępnością do opieki lekarskiej wyrażaną za pomocą współczynnika liczby lekarzy na 10 tys. ludności odznaczał się Lwów, dla którego wartość miernika wyniosła 108,6. Wysokie wartości odnotowano również w przypadku Rzeszowa (80,8), Lublina (77,3), Truskawca (65,7) i Zamościa (64,8). Z kolei najniższe wartości zaobserwowano we Włodzimierzu (31,0), Nowym Rozdole (31,4), Kowlu (32,0) i Tarnobrzegu (33,0). W okresie 2010-2020 sytuacja w analizowanym obszarze uległa poprawie w 10 badanych miastach, natomiast w kolejnych 10 – pogorszeniu. Poprawę odnotowano w większości miast polskich, przede wszystkim w Rzeszowie (wzrost wartości miernika o 21,0 punktów), Zamościu (wzrost o 13,3 punktów) i Lublinie (wzrost o 10,7 punktów). Z kolei spadek dostępności opieki lekarskiej był szczególnie duży w Morszynie i Truskawcu (wykres 30).

Wykres 30. Lekarze na 10 tys. ludności^a
 Chart 30. Doctors per 10 thous. of population^a



a Sambor – brak danych za 2020 r.
 a Sambir – data for 2020 are not available.

4.5. Baza noclegowa turystyki

4.5. Tourist accommodation establishments

Turystyka stanowi ważną gałąź gospodarki, w której zatrudnienie znajduje coraz więcej osób. Jej znaczenie dla procesów rozwojowych ośrodków miejskich nie ogranicza się jednak wyłącznie do sfery zatrudnienia. Poprzez tzw. efekt mnożnikowy, staje się ona swego rodzaju kołem zamachowym procesów gospodarczych, oddziałując na wiele innych branż zaopatrujących gospodarkę turystyczną w środki wytwórcze. Możliwości rozwoju turystyki w danym regionie określa z jednej strony popyt, czyli poziom ruchu turystycznego, z drugiej zaś jego zasoby i infrastruktura turystyczna, będące punktem wyjścia dla tworzenia produktu turystycznego (oferty). Miasta pogranicza polsko-ukraińskiego wyróżniają się cennymi walorami turystycznymi, charakteryzując się bogactwem materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Przez wiele lat główną barierą rozwojową turystyki w miastach pogranicza polsko-ukraińskiego była słaba infrastruktura noclegowa. Pewnym ograniczeniem była również ograniczona dostępność komunikacyjna, warunkowana słabą siecią połączeń lotniczych oraz drogowych. W ostatnich latach obserwowana jest jednak stała poprawa w zakresie dostępności, warunkowana realizacją kolejnych inwestycji w zakresie infrastruktury transportowej oraz – w mniejszym stopniu – rozwojem połączeń komunikacyjnych. W przypadku Lwowa kluczowe znaczenie w tym zakresie ma dynamiczny rozwój sieci połączeń lotniczych, co dotyczy również (choć w mniejszym zakresie) Rzeszowa i Lublina. Duże znaczenie ma również poprawiająca się dostępność drogową, zauważalna w ostatnich latach szczególnie w przypadku Rzeszowa i Lublina.

Kluczowym czynnikiem atrakcyjności turystycznej są walory turystyczne. O pozycji ośrodków miejskich pogranicza polsko-ukraińskiego świadczy w tym zakresie fakt, że na jego obszarze znajdują się dwa obiekty wpisane na listę światowego Dziedzictwa UNESCO. Pierwszym z nich jest zespół urbanistyczny

Starego Miasta w Zamościu. Obejmuje on m.in. ratusz, będący jedną z najpiękniejszych budowli późnorenansansowych w Polsce, kolegiatę, Pałac Zamoyskich, kamienice podcieniowe oraz budowle fortyfikacyjne. Na terenie obwodu lwowskiego największe skupisko zabytków zlokalizowane jest we Lwowie. Do najcenniejszych lwowskich obiektów (wpisanych na listę) należy gotycka katedra obrządku łacińskiego wraz z Kaplicą Boimów, greckokatolicka Katedra św. Jura, kościół oo. Dominikanów, katedra ormiańska, kościół pobernardyński św. Andrzeja Apostoła (obecnie cerkiew greckokatolicka), Cerkiew Uspieńska, Wieża Korniaкта, rynek otoczony 44 kamienicami, Pałac Potockich, budynek opery oraz gmach Uniwersytetu im. I. Franki. Duże znaczenie historyczne oraz sentymentalne ma również Cmentarz Łyczakowski, będący miejscem spoczynku wybitnych lwowian różnych narodowości począwszy od końca XVIII w. Liczne walory turystyczne posiada również Lublin, miasto wpisane na tzw. prezydencką listę zabytków uznanych za Pomniki Historii Państwa Polskiego. O jego roli przesądza historyczny zespół architektoniczno-urbanistyczny. Obejmuje on m.in. Zamek Królewski z XIV w. (przebudowany w I poł. XIX w.) wraz z romańską wieżą obronną (donżonem) z XIII w. oraz gotycką Kaplicą Trójcy Świętej pokrytą unikalnymi freskami w stylu rusko-bizantyjskim z pocz. XV w., a także ukształtowane w średniowieczu Stare Miasto wraz z licznymi kamienicami i kościołami w stylu charakterystycznego dla miasta i regionu tzw. renesansu lubelskiego, w tym archikatedrę oraz zespół bazyliki i klasztoru o.o. Dominikanów. W Chełmie na uwagę turystów zasługuje zespół pokatedralny położony na Górze Zamkowej w miejscu, w którym w średniowieczu znajdowała się siedziba króla Rusi Daniela I Halickiego, a także słynne Podziemia Kredowe. Wiele spośród zabytków obwodu wołyńskiego zlokalizowanych jest w jego stolicy – Łucku. Do najcenniejszych zabytków tego miasta należy tzw. Zamek Lubarta z XIII-XIV w., cerkiew Opieki Matki Bożej z XIII-XV w., Katedra św. Apostołów Piotra i Pawła z XVII w., Cerkiew pw. Podwyższenia Krzyża Św. z XVII w., synagoga z XVII w., Sobór Św. Trójcy z XVI-XVII w. oraz kościół ewangelicko-augsburski z początku XX w. Zabytki te objęte są szczególną ochroną w ramach utworzonego w 1985 r. Państwowego rezerwatu historyczno-kulturowego „Stary Łuck”. Unikalny charakter posiada jedyne na terenie Ukrainy łuckie Muzeum Ikony Wołyńskiej, w którego zbiorach znajduje się cudowna ikona Matki Bożej Chełmskiej z XI w. Wiele cennych obiektów zabytkowych znajduje się we Włodzimierzu Wołyńskim, dawnym grodzie czerwieńskim oraz średniowiecznej stolicy Księstwa Wołyńsko-Halickiego. Do najważniejszych należy Sobór Zaśnięcia NMP z XII w., Cerkiew św. Bazylego z XIII-XIV w. oraz pozostałości średniowiecznego grodziska. Równie ważnym ośrodkiem turystycznym pozostaje Przemyśl, w którym znajduje się największa liczba obiektów zabytkowych na obszarze województwie podkarpackiego oraz jedna z największych w skali ogólnopolskiej.

Jednym z najważniejszych czynników rozwoju turystyki na danym obszarze, pozwalającym na odpowiednie wykorzystanie jego potencjału oraz walorów turystycznych, jest infrastruktura turystyczna, oznaczająca wszelkiego rodzaju obiekty oraz urządzenia, które mają na celu obsługę turystów przyjeżdżających na dany obszar. W 2020 r. w badanych miastach pogranicza polsko-ukraińskiego łączna liczba obiektów noclegowych wyniosła 259 wobec 345 w 2015 r., 278 w 2010 r. i 208 w 2000 r.⁵ Z tego grona 172 obiekty znajdowały się w miastach polskiej części pogranicza, natomiast 87 - ukraińskiej. O ile wśród miast polskich pod względem liczby obiektów noclegowych wyróżniał się: Lublin (55), Rzeszów (42) i Zamość (21), o tyle wśród miast ukraińskich największą liczbą obiektów noclegowych charakteryzowały się Lwów (56) i Truskawiec (13).

Z punktu widzenia oceny potencjału do obsługi ruchu turystycznego, kluczowe znaczenie posiada jednak nie tylko liczba obiektów noclegowych, ale również udostępnianych przez nie miejsc noclegowych. W 2020 r. ich łączna liczba wyniosła 22,1 tys. wobec 28,3 tys. w 2019 r. (tj. przed wybuchem pandemii SARS-CoV-19). Obiekty noclegowe zlokalizowane w miastach polskiej części pogranicza dysponowały łącznie 12,0 tys. miejsc noclegowych, wobec 14,4 tys. w 2019 r. (spadek o 16,7%) oraz 8,2 tys. w 2010 r. i 7,2 tys. w 2000 r. Świadczy to o bardzo dynamicznym rozwoju bazy noclegowej w okresie 2000-2019, w trakcie którego doszło niemal do podwojenia liczby miejsc noclegowych. Ten pozytywny trend został jednak zahamowany przez wybuch pandemii koronawirusa SARS-CoV-2.

Interpretując wyniki dla miast ukraińskiej części ukraińskiej pogranicza należy zwrócić uwagę na brak porównywalności pomiędzy danymi za 2000 i 2010 (odnoszącymi się do hoteli i podobnych obiektów

5 Ukraina: w latach 2000 i 2010 obiekty infrastruktury turystycznej obejmowały hotele i podobne obiekty noclegowe oraz obiekty specjalistyczne (sanatoryjne), w latach 2019-2020 – hotele i podobne obiekty noclegowe z 10 i więcej miejscami noclegowymi. W 2015 r. – z uwzględnieniem osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

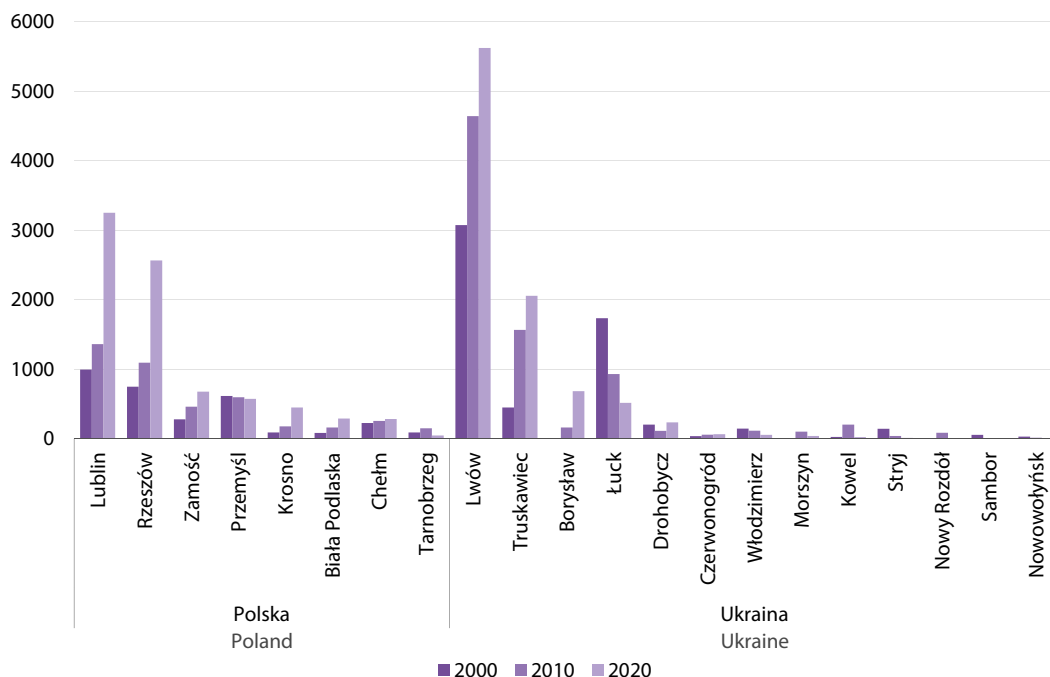
noclegowych oraz obiektów specjalistycznych (sanatoryjnych) oraz 2019 i 2020 r. (odnoszących się do hoteli i podobnych obiektów noclegowych z 10 i więcej miejscami noclegowymi). W 2020 r. liczba miejsc noclegowych, jakimi dysponowały obiekty noclegowe zlokalizowane w miastach ukraińskiej części pogranicza wyniosła 10,1 tys. wobec 13,9 tys. w 2019 r. (spadek o 27,3%). W 2000 r. hotele i podobne obiekty noclegowe oraz obiekty specjalistyczne (sanatoryjne) w miastach ukraińskich dysponowały łącznie 19,3 tys. miejsc noclegowych, natomiast w 2010 r. – 21,9 tys.

W 2020 r. największą liczbą miejsc noclegowych dysponowały obiekty noclegowe Lwowa (6,1 tys.), wyprzedzając pod tym względem Lublin (4,7 tys.), Rzeszów (3,3 tys.) oraz Truskawiec (2,2 tys.). W 2019 r., a więc przed wybuchem pandemii COVID-19, największą bazą noclegową dysponował również Lwów (6,5 tys. miejsc noclegowych), kolejne miejsce zajmował natomiast Truskawiec (5,2 tys.), któremu ustępowały dwa duże miasta wojewódzkie położone w polskiej części pogranicza, tj. Rzeszów (5,1 tys.) i Lublin (4,6 tys.).

Wśród obiektów infrastruktury turystycznej, w których świadczone są odpłatnie usługi noclegowe, kluczową rolę odgrywają hotele. W 2020 r. wszystkie obiekty tego typu działające w analizowanych miastach pogranicza polsko-ukraińskiego dysponowały 17,5 tys. miejsc noclegowych, z czego 8,1 tys. stanowiły miejsca w obiektach położonych w miastach polskich, natomiast 9,3 tys. – ukraińskich. W stosunku do 2000 r. liczba miejsc noclegowych w hotelach wzrosła o 93,0% (z poziomu 9,0 tys.). W okresie 2000-2020 dynamika liczby miejsc noclegowych w hotelach była wyższa w polskiej części pogranicza i wyniosła 159,5% wobec 57,7% w części ukraińskiej. O skali rozwoju bazy hotelarskiej w badanych miastach w Polsce świadczy fakt, że jeszcze w 2010 r. hotele położone w analizowanych miastach ukraińskich dysponowały niemal dwukrotnie większą liczbą miejsc noclegowych niż w miastach polskich (8,0 tys. wobec 4,3 tys.).

Wykres 31. Miejsca noclegowe w hotelach

Chart 31. Number of beds in hotels



W 2020 r. niemal jedna trzecia wszystkich miejsc noclegowych w hotelach znajdowała się w Lwowie (5,6 tys., co stanowi wzrost o 83% w stosunku do 2000 r.). Bardzo dużą liczbą miejsc noclegowych dysponowały również hotele w Lublinie (3,3 tys.), Rzeszowie (2,6 tys.) oraz Truskawcu (2,1 tys.). Relatywnie duża liczba miejsc noclegowych w hotelach znajdowała się również w Borysławiu (0,7 tys.), Zamościu

(0,7 tys.) i Łucku (0,5 tys.). Spośród ww. ośrodków największy wzrost liczby miejsc noclegowych w hotelach odnotowano w Truskawcu (o 357,3%). Dużą dynamiką charakteryzowała się również liczba miejsc noclegowych w Rzeszowie (wzrost o 242,3%) i Lublinie (wzrost o 226,1%) (wykres 31).

Łączna liczba turystów, którzy korzystali z noclegów w obiektach noclegowych miast pogranicza polsko-ukraińskiego wyniosła w 2020 r. 666,0 tys. osób, wobec 1387,6 tys. rok wcześniej (spadek o 52%). Liczba turystów w miastach położonych w polskiej części pogranicza kształtowała się na poziomie 451,5 tys. w 2020 r. i 893,3 tys. w 2019 r., natomiast w miastach ukraińskich – 214,5 tys. w 2020 r. i 494,3 tys. w 2019 r. Największą popularnością wśród turystów cieszył się Lublin (197,5 tys. w 2020 r. i 364,7 tys. w 2019 r.), wyprzedzając pod tym względem Lwów (odpowiednio 130,7 tys. 360,6 tys. korzystających z noclegów) i Rzeszów (odpowiednio 125,8 tys. i 304,3 tys. korzystających z noclegów).

W 2020 r. rynek turystyczny został bardzo mocno dotknięty przez wybuch pandemii koronawirusa SARS-CoV-2, a wprowadzone ograniczenia wpłynęły niekorzystnie na mobilność ludności zarówno w wymiarze wewnętrzkrajowym, jak i międzynarodowym. Szczególnie dotkliwe okazały się restrykcje związane z przekraczaniem granic, które doprowadziły do znacznego spadku liczby turystów zagranicznych z poziomu 291,4 tys. w 2019 r. do zaledwie 66,4 tys. w 2020 r. Jednocześnie o ile w 2019 r. ich udział w liczbie turystów korzystających z noclegów w miastach pogranicza polsko-ukraińskiego kształtował się na poziomie 21,0%, o tyle w 2020 r. spadł do poziomu 10,0%. W 2019 r. wśród turystów zagranicznych szczególnie popularny był Lwów (95,7 tys. osób), a także Lublin (75,6 tys.) i Rzeszów (69,2 tys.). W 2020 r. liczba turystów zagranicznych w ww. miastach zmniejszyła się do poziomu odpowiednio 16,9 tys., 17,6 tys. i 18,2 tys. osób.

Kolejną miarą obrazującą ruch turystyczny jest liczba udzielonych noclegów. W 2020 r. w obiektach noclegowych świadczących usługi na terenie miast pogranicza polsko-ukraińskiego wyniosła ona 1220,7 tys. wobec 2665,0 tys. rok wcześniej (spadek o 54,2%). Niekorzystne zmiany w wielkości ruchu turystycznego mierzonego liczbą udzielonych noclegów w większej mierze dotknęły miasta położone w ukraińskiej części pogranicza (spadek o 63,8% z poziomu 1276,4 tys. do 461,6 tys.) niż w części polskiej (spadek o 45,3% z 1388,6 tys. do 759,1 tys.). W 2019 r. najwięcej noclegów udzielono turystom we Lwowie (753,3 tys.), który wyprzedził Lublin (573,6 tys.), Rzeszów (435,4 tys.), Truskawiec (287,0 tys.), Borysław (176,1 tys.) i Zamość (116,8 tys.). Z kolei w 2020 r. pod względem liczby udzielonych noclegów wyróżniał się Lublin (319,9 tys.), Lwów (213,8 tys.) i Rzeszów (190,3 tys.).

Rozdział 5.

Chapter 5.

Warunki mieszkaniowe i infrastruktura techniczna

Housing Conditions and technical infrastructure

Mieszkanie jest jedną z podstawowych potrzeb człowieka, stanowiąc często najważniejszą część majątku gospodarstwa domowego. Dlatego też warunki mieszkaniowe, rozumiane jako stan techniczno-sanitarny budynków i mieszkań oraz infrastruktura zajmowanego przez gospodarstwo domowe mieszkania lub domu, stanowią jeden z kluczowych wyznaczników warunków życia ludności, a pośrednio również rozwoju jednostek przestrzennych. Z kolei infrastruktura techniczna, przez którą rozumie się urządzenia, sieci przesyłowe oraz związane z nimi obiekty świadczące niezbędne i podstawowe usługi dla określonej jednostki przestrzennej w zakresie energetyki, dostarczania ciepła, wody, usuwania ścieków i odpadów, transportu, teletechniki itp., wpływa nie tylko na warunki życia ludności, ale też stanowi ważny czynnik atrakcyjności i konkurencyjności miast, oddziałując m.in. na zwiększenie możliwości inwestycyjnych oraz wzrost zatrudnienia. W ten sposób infrastruktura techniczna staje się jednym z głównych czynników rozwoju miast o charakterze materialnym, a jej jakość przekłada się na wiele aspektów życia w mieście (Bronisz i in. 2011, Sobol 1997, Wesołowska 2018).

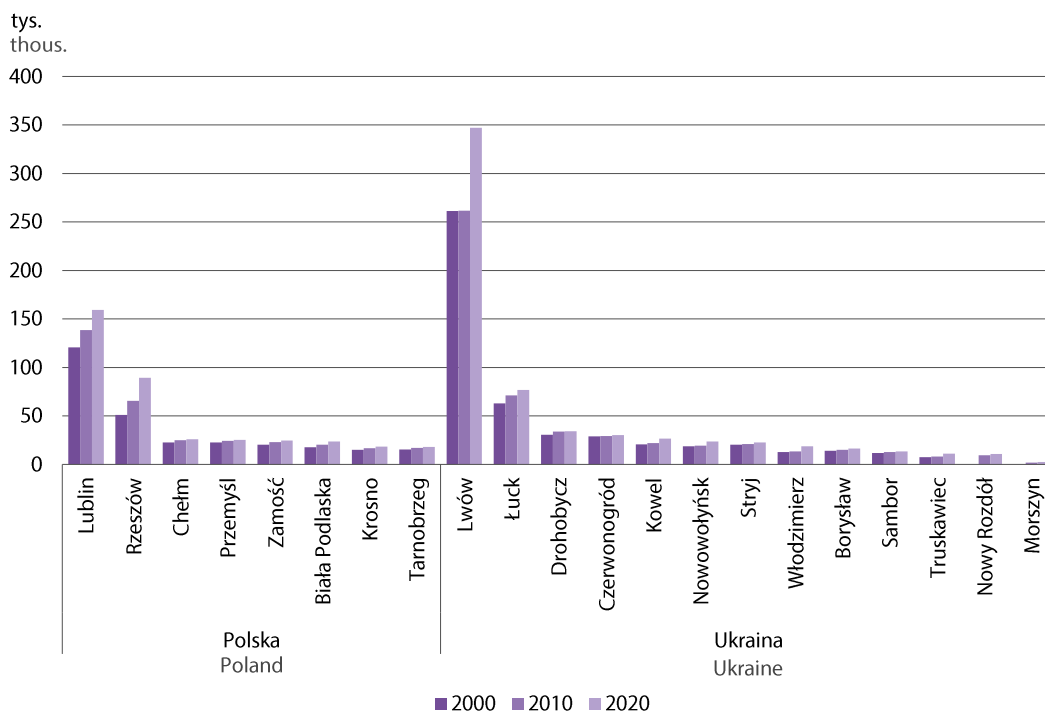
5.1. Zasoby mieszkaniowe

5.1. Dwelling stocks

Zasoby mieszkaniowe obejmują ogół mieszkań zamieszkałych i niezamieszkałych znajdujących się w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych. W 2020 r. w badanych miastach pogranicza polsko-ukraińskiego znajdowało się 1018,4 tys. mieszkań, z czego 384,3 tys. (tj. 37,7%) w polskiej części obszaru transgranicznego oraz 634,1 tys. (tj. 62,3%) w części ukraińskiej. W porównaniu z 2010 r. liczba mieszkań w miastach polskich wzrosła o 16,3% z poziomu 330,4 tys. mieszkań, natomiast w miastach ukraińskich – o 22,3% z poziomu 518,3 tys.

Ponad jedna trzecia wszystkich mieszkań zlokalizowana była we Lwowie – w 2020 r. ich liczba w stolicy obwodu lwowskiego wyniosła 347,2 tys., co stanowiło 34,1% ogółu. Zasoby mieszkaniowe drugiego pod względem liczby mieszkańców miasta analizowanego obszaru transgranicznego – Lublina – wyniosły w 2020 r. 159,2 tys., natomiast ich liczba w Rzeszowie i Łucku kształtowała się odpowiednio na poziomie 89,4 tys. i 76,9 tys. mieszkań. W okresie 2000-2020 największy przyrost w zakresie zasobów mieszkaniowych odnotowano w Rzeszowie (wzrost o 75,1%), Truskawcu (wzrost o 46,8%), Włodzimierzu (wzrost o 45,6%) oraz Lwowie (wzrost o 32,9%). Miasta te charakteryzowały się największym wzrostem liczby mieszkań również w latach 2010-2020, przy czym we wskazanej dekadzie liderami były położone w ukraińskiej części pogranicza miasta Włodzimierz (wzrost o 40,9%) oraz Truskawiec (wzrost o 37,5%) (wykres 32).

Wykres 32. Mieszkania
Chart 32. Dwellings

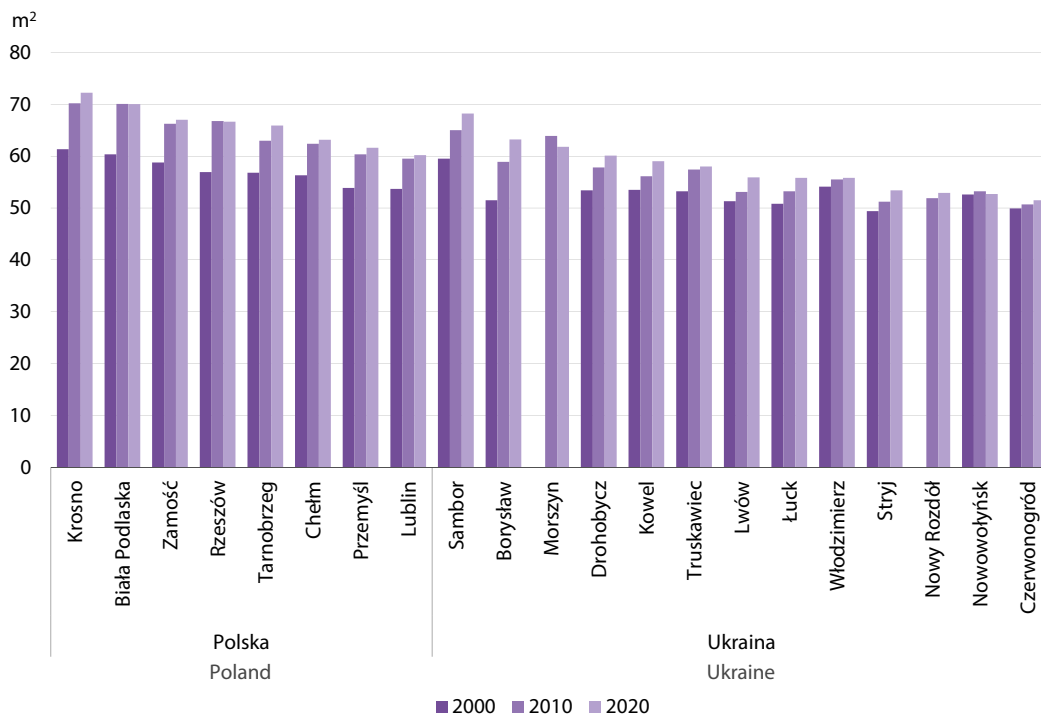


Z punktu widzenia oceny warunków życia w badanych miastach kluczowe znaczenie posiada jednak nie tyle liczba mieszkań wyrażona w wartościach bezwzględnych, co liczba mieszkań przypadająca na 1000 ludności. Współczynnik ten wskazuje na dostępność zasobów mieszkaniowych dla ludności, określając tym samym poziom zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych ludności. W 2020 r. wartość wskaźnika dla poszczególnych miast mieściła się w przedziale od 359,0 do 494,5 mieszkań na 1000 ludności, przy średnim poziomie wynoszącym 420,5 w miastach polskich oraz 412,7 w miastach ukraińskich. Największą dostępnością zasobów mieszkaniowych charakteryzował się Włodzimierz, a także Lublin (470,1), Borysław (467,0), Lwów (460,6) oraz Rzeszów (454,5). Z kolei najmniejsza liczba mieszkań w przeliczeniu na 1000 ludności występowała w Łucku, a także w Drohobyczu (361,3), Nowym Rozdole (377,3) i Stryju (379,9). Największy wzrost wartości miernika w latach 2000-2020 odnotowano we Włodzimierzu (156,6 punktów), Truskawcu (145,1), Rzeszowie (137,0) i Lublinie (133,6 punktów), z kolei najmniejszy – w Łucku (53,7) i Drohobyczu (56,9 punktów). Należy mieć na uwadze, że powyższe wzrosty wartości wskaźnika warunkowane nie są wyłącznie rezultatem oddawania nowych mieszkań do użytkowania, ale też zmian liczby ludności.

Kolejnym ważnym kryterium pozwalającym na ocenę zasobów i warunków mieszkaniowych jest średnia powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (w m²). W 2020 r. przeciętna wartość wskaźnika dla miast polskiej części pogranicza wyniosła 65,8 m² wobec 57,6 m² w części ukraińskiej. Najwyższe wartości odnotowano w Krośnie (72,2 m²), Białej Podlaskiej (70,0 m²) oraz Samborze (68,2 m²), tj. miastach średniej wielkości, w których ceny nieruchomości kształtowały się na umiarkowanym poziomie. Zdecydowanie mniejszą przeciętną powierzchnią charakteryzowały się natomiast mieszkania w ośrodkach dużych, takich jak Łuck (55,8 m²), Lwów (55,9 m²), a także Lublin (60,2 m²) (wykres 33). W latach 2000-2020 obserwowano stały wzrost średniej powierzchni użytkowej 1 mieszkania we wszystkich badanych miastach. Największy wzrost wartości wskaźnika odnotowano w Borysławiu, Krośnie, a także w Białej Podlaskiej.

Wykres 33. Średnia powierzchnia użytkowa 1 mieszkania

Chart 33. Usable floor space per dwelling



a Morszyn i Nowy Rozdół – brak danych za 2000 r.

a Morshyn and Novyi Rozdil – data for 2000 are not available.

5.2. Mieszkania oddane do użytkowania

5.2. Dwellings completed

Kluczowym miernikiem określającym wielkość budownictwa mieszkaniowego jest liczba mieszkań oddanych do użytkowania. Budownictwo mieszkaniowe stanowi odpowiedź na wciąż znaczne potrzeby mieszkaniowe mieszkańców miast pogranicza polsko-ukraińskiego, przy czym zarówno zapotrzebowanie na nowe mieszkania, jak i wielkość ruchu budowlanego pozostają zróżnicowane przestrzennie.

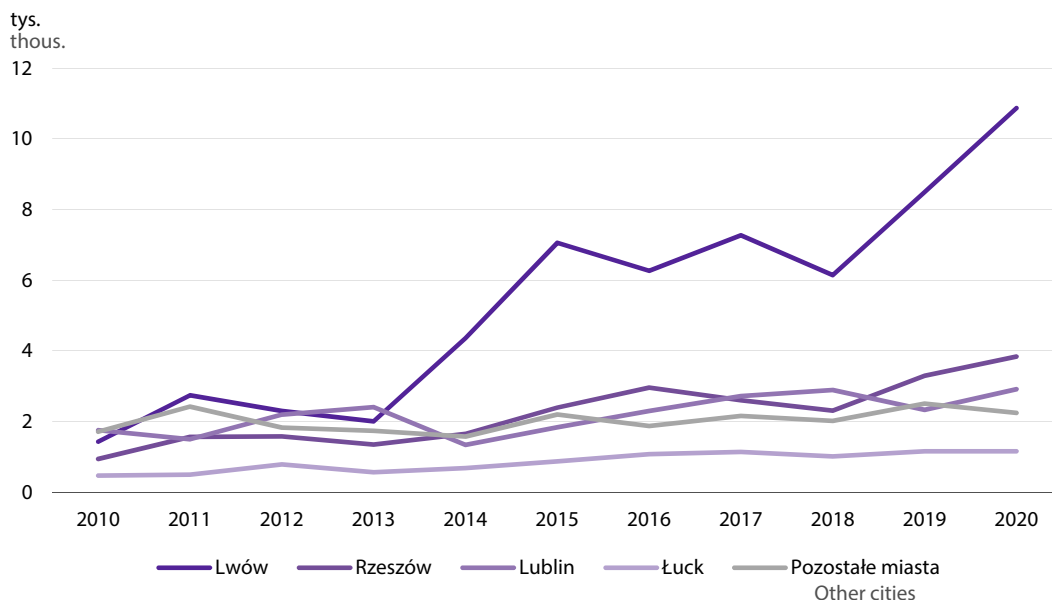
Liczba mieszkań oddanych do użytkowania w badanych miastach polsko-ukraińskiego obszaru transgranicznego w ciągu dwóch pierwszych dekad XXI w. charakteryzowała się trendem wzrostowym. O ile w 2000 r. do użytkowania oddano 4,7 tys. mieszkań, w 2005 r. – 6,2 tys. a w 2010 r. – 6,3 tys., o tyle w 2015 r. ich liczba wzrosła do 14,4 tys., natomiast w 2020 r. – 21,0 tys., co stanowi prawie trzyipółkrotny wzrost w stosunku do początku analizowanego okresu. W pierwszej dekadzie XXI w. więcej mieszkań budowano i oddawano do użytkowania w miastach polskiej części pogranicza niż w części ukraińskiej – odpowiednio 2,5 tys. wobec 2,2 tys. w 2000 r., 3,2 tys. wobec 3,0 tys. w 2005 r. i 3,4 tys. wobec 2,8 tys. w 2010 r. W kolejnej dekadzie, obejmującej lata 2011-2020, każdego roku – za wyjątkiem 2012 i 2013 – większą liczbę mieszkań oddawano do użytkowania w miastach ukraińskich. W 2020 r. ich liczba wyniosła 13,0 tys. w stosunku do 8,0 tys. mieszkań oddanych do użytkowania w miastach polskich.

W okresie 2010-2020 najwięcej mieszkań wybudowano we Lwowie – łącznie 58,9 tys. Porównywalne wyniki charakteryzowały Rzeszów i Lublin, w których do użytkowania oddano odpowiednio 24,5 tys. i 24,2 tys. mieszkań. W tym samym okresie suma mieszkań oddanych do użytkowania w Łucku wyniosła 9,4 tys., w Białej Podlaskiej – 3,6 tys., Kowlu i Stryju – po 2,0 tys., natomiast w Zamościu i Truskawcu – po 1,9 tys. Wartość średnioroczna dla okresu 2010-2020 wyniosła 5,4 tys. w przypadku Lwowa, po 2,2 tys. w przypadku Rzeszowa i Lublina oraz 0,9 tys. w Łucku. Cztery wyżej wymienione miasta pełniące funkcję

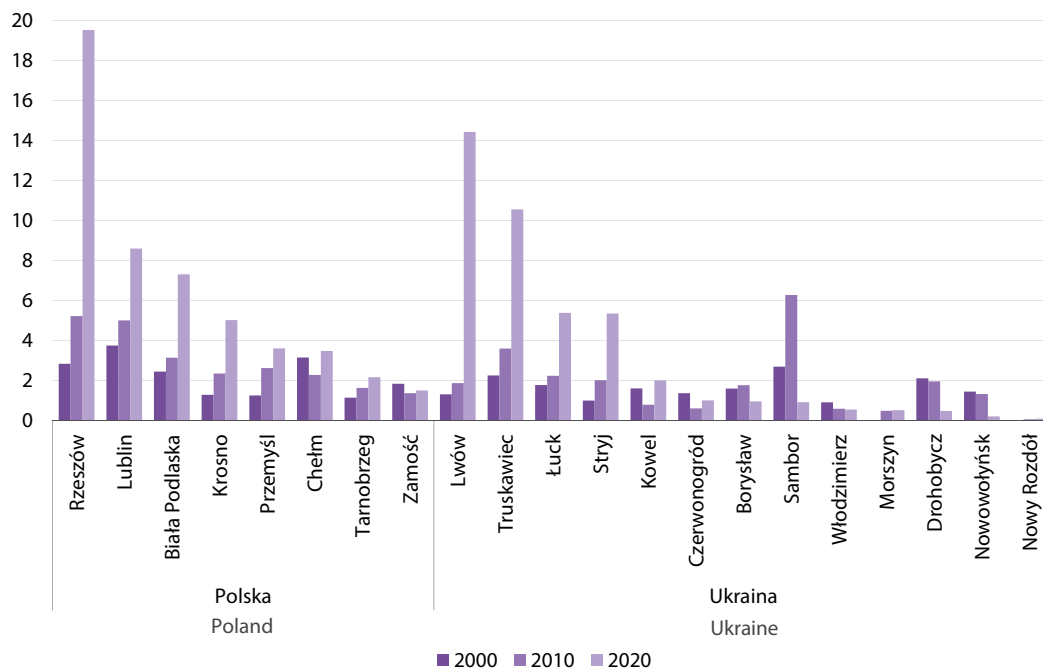
stolic czterech regionów pogranicza polsko-ukraińskiego charakteryzowały się największą wielkością budownictwa mieszkaniowego. Łączna liczba mieszkań, która została oddana do użytkowania we Lwowie, Rzeszowie, Lublinie oraz Łucku, stanowiła od 72,2% (w 2011 r.) do 89,3% (w 2020 r.) ogółu mieszkań oddanych w badanych miastach pogranicza (wykres 34). Wyniki te potwierdzają postępujący proces metropolizacji, obserwowany również na analizowanym obszarze.

Wykres 34. Mieszkania oddane do użytkowania

Chart 34. Dwellings completed



Miernikiem pozwalającym na ocenę ruchu budowlanego w kontekście potrzeb mieszkaniowych jest wskaźnik nasilenia budownictwa mieszkaniowego, liczony jako iloraz liczby mieszkań oddanych do użytkowania na danym terenie oraz ludności. W 2000 największą liczbę mieszkań w przeliczeniu na 1000 ludności oddano do użytkowania w Lublinie (3,8), wysokie wartości wskaźnika odnotowano również w Chełmie (3,2), Rzeszowie (2,7), Samborze (2,7) i Truskawcu (2,3). W 2010 r. najwyższe wartości wskaźnika zanotowano w Samborze (6,3), Rzeszowie (5,2) i Lublinie (5,0). Natomiast w 2020 r. największym nasileniem budownictwa mieszkaniowego charakteryzował się Rzeszów, w którym na 1000 ludności oddano do użytkowania 19,5 mieszkania. Wysokie wartości miernika zanotowano również w przypadku Lwowa, dla którego wartość współczynnika wyniosła 14,4 mieszkania na 1000 ludności oraz Truskawca, gdzie oddano 10,6 mieszkań na 1000 ludności. W większości miast pogranicza w 2020 r. zaobserwowano wzrost wartości wskaźnika w stosunku do 2010 r. i 2000 r. (największy we Lwowie i w Rzeszowie). W gronie miast, w których doszło do spadku poziomu nasilenia budownictwa mieszkaniowego znalazły się miasta: Zamość, Borysław, Drohobycz, Sambor, Nowowolyńsk i Włodzimierz (wykres 35).

Wykres 35. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności^aChart 35. Dwellings completed per 1000 of population^a

a Morszyn i Nowy Rozdół – brak danych za 2000 r.

a Morshyn and Novyi Rozdil – data for 2000 are not available.

5.3. Wyposażenie mieszkań w instalacje

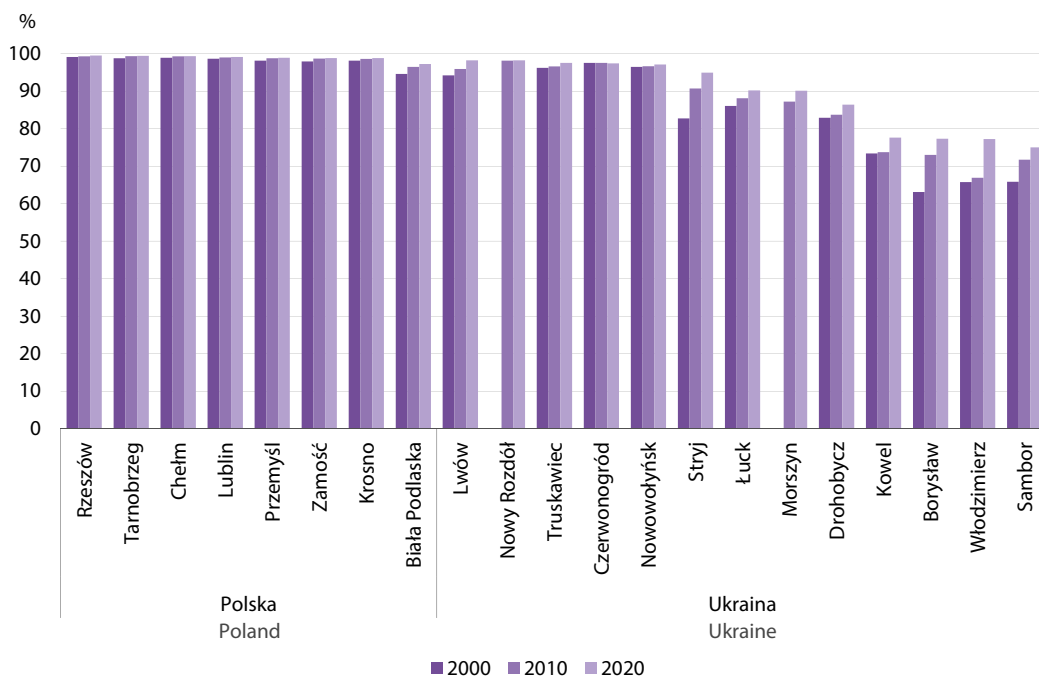
5.3. Dwellings equipped with installations

O jakości zasobów mieszkaniowych w danym mieście świadczy nie tylko powierzchnia mieszkań, ale również ich wyposażenie w instalacje: wodociąg, kanalizację, gaz z sieci oraz centralne ogrzewanie.

W 2020 r. odsetek mieszkań wyposażonych w wodociąg mieścił się w przedziale od 75,0% w przypadku Sambora do 99,5% w przypadku Rzeszowa. Średnia wartość wskaźnika w miastach polskiej części pogranicza wyniosła 98,9% i była o 0,9 p.proc. wyższa niż w 2000 r. W tym samym okresie średni odsetek mieszkań wyposażonych w wodociąg w miastach położonych w części ukraińskiej kształtował się na poziomie 89,0% i był wyższy o 6,8 p.proc. niż na początku pierwszej dekady XXI w. (wykres 36).

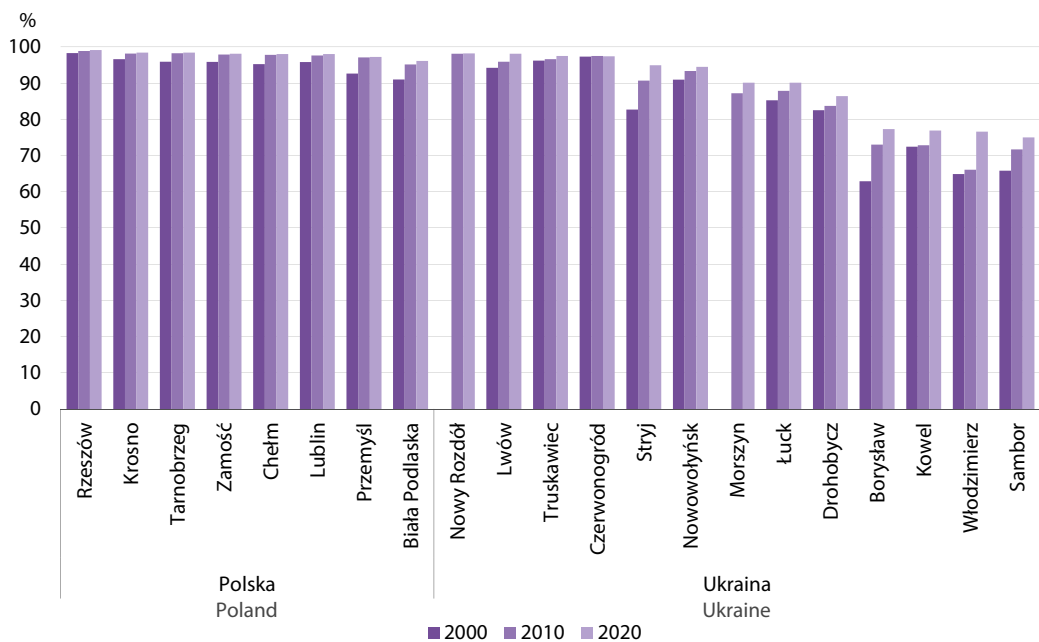
Wyposażenie w kanalizację z odprowadzeniem do sieci kształtowało się na poziomie nieco niższym niż wyposażenie w wodociąg z podłączeniem do czynnej sieci, choć oba wskaźniki wykazują wysoki poziom skorelowania. W 2020 r. udział mieszkań wyposażonych w kanalizację kształtował się na poziomie od 75,0% w przypadku Sambora do 99,1% w przypadku Rzeszowa. Średnia wartość miernika dla miast położonych w polskiej części pogranicza była wyższa i wyniosła 97,9% wobec przeciętnie 88,7% w miastach położonych w części ukraińskiej. Jednocześnie to właśnie w ośrodkach ukraińskich zaobserwowano większy progres w rozwoju infrastruktury kanalizacyjnej w latach 2000-2010, a liderami w tym zakresie okazały się miasta Borysław (wzrost o 14,4 p.proc.), Stryj (wzrost o 12,2 p.proc.) i Włodzimierz (wzrost o 11,7) (wykres 37).

Wykres 36. Mieszkania wyposażone w wodociąg^a
 Chart 36. Dwellings fitted with water-line system^a



a Morszyn i Nowy Rozdół – brak danych za 2000 r.
 a Morszyn and Nowyi Rozdil – data for 2000 are not available.

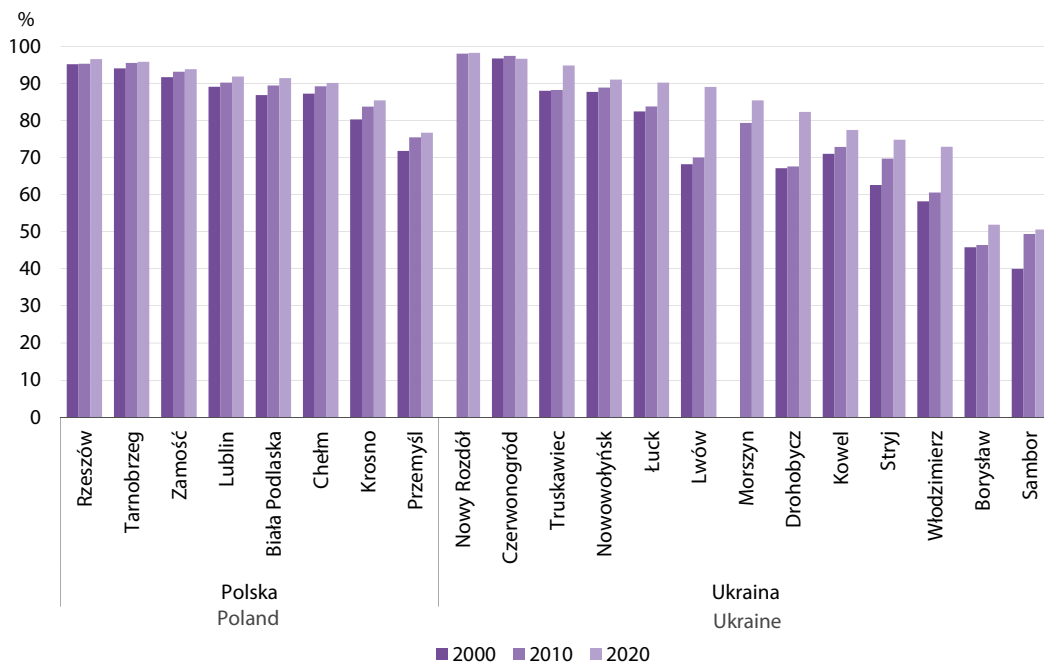
Wykres 37. Mieszkania wyposażone w kanalizację^a
 Chart 37. Dwellings fitted with sewerage system^a



a Morszyn i Nowy Rozdół – brak danych za 2000 r.
 a Morszyn and Novyi Rozdil – data for 2000 are not available.

O ile miasta polskie charakteryzują się generalnie lepszym wyposażeniem w instalację wodociągową i kanalizacyjną, o tyle miasta ukraińskie są przeciętnie znacznie lepiej wyposażone w instalację gazową. W 2020 r. udział mieszkań posiadających dostęp do gazu mieścił się w przedziale od 49,6% w przypadku Białej Podlaskiej do 99,8% w przypadku Nowego Rozdołu. Przeciętna wartość miernika dla ośrodków położonych w polskiej części pogranicza wyniosła w 2020 r. 80,0%, zaś ukraińskiej – 94,6%. W latach 2000-2020 największy progres w zakresie udziału mieszkań wyposażonych w gaz odnotowano w Białej Podlaskiej (13,6 p.proc.), Zamościu (9,6 p.proc.) i we Włodzimierzu (6,9 p.proc.). Jednocześnie w szeregu miast (m.in. w Rzeszowie, Krośnie czy Kowlu) doszło do spadku wartości wskaźnika (wykres 38).

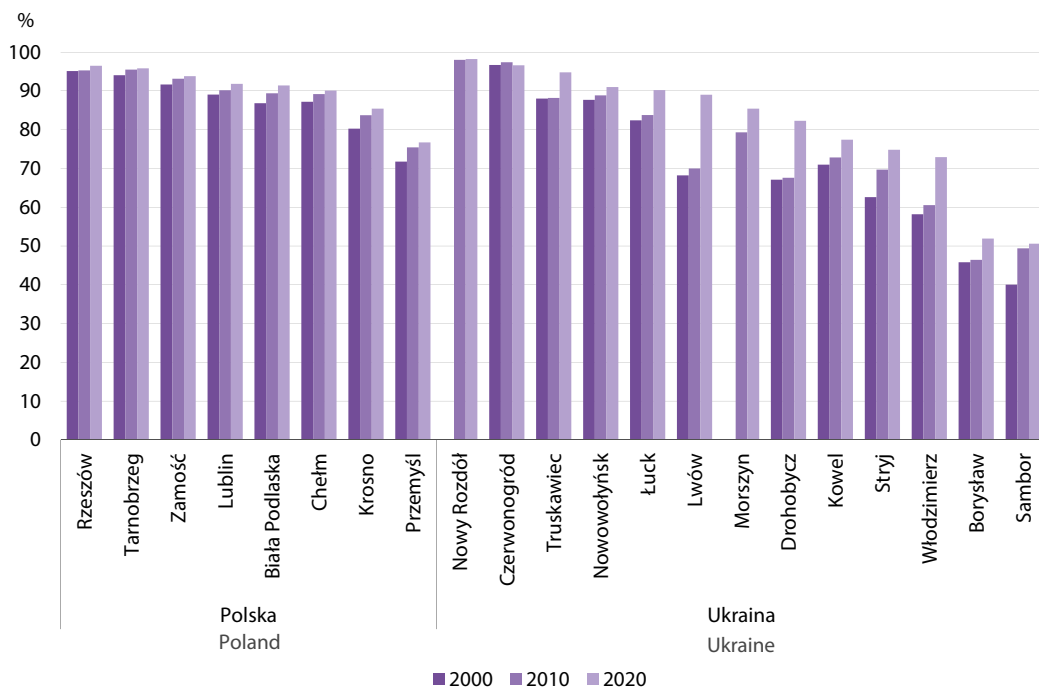
Wykres 38. Mieszkania wyposażone w gaz^a
Chart 38. Dwellings fitted with gas^a



a Morszyn i Nowy Rozdół – brak danych za 2000 r.
a Morshyn and Novyi Rozdil – lack of the data for 2000.

Ostatnim miernikiem wykorzystanym do oceny jakości zasobów mieszkaniowych miast pogranicza polsko-ukraińskiego jest udział mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie. Najniższą wartość miernika odnotowano w 2020 r. w Samborze (50,6%) i Borysławiu (51,9%), zaś najwyższą – w Nowym Rozdole (98,2%) przy średnim poziomie 90,2% dla miast położonych w polskiej części obszaru transgranicznego i 81,2% dla miast położonych w części ukraińskiej (wykres 39).

Wykres 39. Mieszkania wyposażone w centralne ogrzewanie^a
 Chart 39. Dwellings fitted with central heating^a



a Morszyn i Nowy Rozdól – brak danych za 2000 r.
 a Morshyn and Novyi Rozdil – data for 2000 are not available.

5.4. Infrastruktura transportowa i komunikacja miejska

5.4. Transport infrastructure and public transport

Kluczową rolę w funkcjonowaniu tak złożonych układów, jakimi są współczesne miasta, pełni infrastruktura transportowa. Jej odpowiedni rozwój sprzyja wpływa na kształtowanie się dostępności przestrzeni, umożliwiając szybsze i tańsze przemieszczanie się osób i towarów. Jej rozwój wpływa w znacznym stopniu na wzrost atrakcyjności i konkurencyjności jednostek przestrzeni, jest jednak kapitałochłonny oraz coraz częściej staje się źródłem konfliktów przestrzennych w gęsto zabudowanej przestrzeni współczesnych miast.

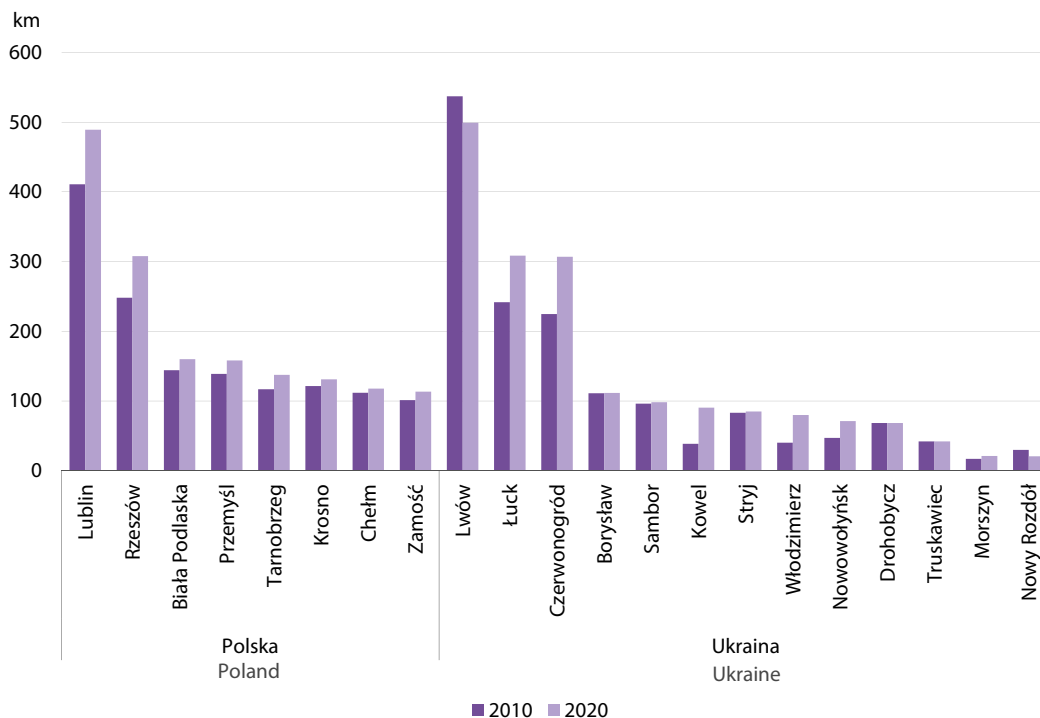
W 2020 r. łączna długość dróg publicznych o nawierzchni twardej w analizowanych miastach pogranicza polsko-ukraińskiego wyniosła 3137,6 km i była o 447,5 km dłuższa niż w 2010 r. (wzrost o 15,1%). Najbardziej rozbudowaną siecią dróg publicznych charakteryzował się Lwów (499,3 km), wyprzedzając pod tym względem Lublin (489,1 km), Łuck (308,4 km), Rzeszów (307,7 km) i Czerwonogród (306,9 km). Ostatnie z wyżej wymienionych miast odznaczało się największym przyrostem długości dróg publicznych o nawierzchni twardej w porównaniu do 2010 r., który wyniósł 82,3 km. W okresie 2010-2020 znaczny rozwój infrastruktury drogowej odnotowano również w Lublinie (wzrost długości dróg publicznych o nawierzchni twardej o 78,2 km), Łucku (o 66,7 km), Rzeszowie (o 59,5 km) oraz Kowlu (o 58,0 km). W latach 2000-2020 najbardziej wydłużyła się sieć drogowa Lublina (wzrost o 227,5 km), Rzeszowa (wzrost o 152,7 km) i Czerwonogradu (wzrost o 140,1 km) (wykres 40).

W celu określenia gęstości sieci drogowej wykorzystuje się wskaźnik długości dróg publicznych o nawierzchni twardej na 100 km² powierzchni. Biorąc pod uwagę relatywnie małą powierzchnię miasta i znaczną koncentrację zabudowy, w 2020 r. największą gęstością dróg charakteryzował się Czerwonogród (1615,3 km na 100 km²), wyprzedzając Morszyn (1050,0 km na 100 km²), Łuck (734,3 km na

100 km²) i Sambor (654,7 km na 100 km²). W gronie miast położonych w polskiej części obszaru transgranicznego najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w przypadku Zamościa (377,7 km na 100 km²), zaś najniższą – Tarnobrzega (161,8 km na 100 km²). Przy interpretacji wskaźnika należy mieć jednak na uwadze fakt, że jego wartości są uzależnione nie tylko od rozwoju sieci drogowej, ale również od zmian granic administracyjnych miast. Przykładowo, pomimo dynamicznego rozwoju dróg publicznych w Rzeszowie w latach 2000-2020, wartość wskaźnika gęstości dróg dla tego miasta uległa zmniejszeniu ze względu na znaczny wzrost powierzchni miasta (z 54 do 126 km²).

Wykres 40. Drogi publiczne o nawierzchni utwardzonej

Chart 40. Hard surface public roads



Ze względu na narastający problem kongestii, tj. chronicznego zjawiska większego natężenia ruchu środków transportu od przepustowości wykorzystywanej przez nie infrastruktury, a także wzrost świadomości ekologicznej i popularności zdrowego stylu życia, we współczesnych miastach coraz większą popularnością cieszy się transport rowerowy. Sprzyja mu stały rozwój sieci ścieżek rowerowych, obserwowany również w miastach pogranicza polsko-ukraińskiego. W 2020 r. ich łączna długość wyniosła 658,8 km w stosunku do 195,0 km w 2010 r., co oznacza niemal dwuipółkrotny wzrost. W 2020 r. najdłuższą sieć ścieżek rowerowych, liczącą 180,9 km, charakteryzował się Lublin. Kolejne miejsca zajmował Rzeszów (166,0 km) oraz Lwów (122,9 km). W wielu miastach pogranicza wciąż istnieją jednak niezaspokojone potrzeby w zakresie rozwoju infrastruktury rowerowej. W 9 miastach pogranicza do 2020 r. nie wybudowano bowiem ani jednego kilometra ścieżek rowerowych.

Komunikacja miejska zaspokaja potrzeby przewozowe ludności na obszarze miasta, a często również i strefy podmiejskiej w zakresie połączenia miejsc zamieszkania z miejscami wykonywania pracy, kształcenia, korzystania z usług publicznych, czy też z centrami handlowymi. W większości miast pogranicza polsko-ukraińskiego funkcjonowała komunikacja autobusowa (brakowało jej w Tarnobrzegu, Morszynie, Nowym Rozdole i Samborze), komunikacja trolejbusowa działała w trzech ośrodkach miejskich – Lublinie, Lwowie i Łucku, natomiast komunikacja tramwajowa – jedynie we Lwowie.

Łączna długość linii autobusowych w miastach pogranicza polsko-ukraińskiego wyniosła w 2020 r. 5211,2 km. Najbardziej rozbudowaną sieć linii autobusowych posiadał Lwów (1512,7 km), wyprzedzając Lublin

(668,0 km), Rzeszów (661,0 km) oraz Łuck (632,2 km). Stosunkowo dobrze rozbudowaną siecią linii autobusowych charakteryzowały się również miasta: Kowel (342,0 km), Zamość (214,0 km), Nowowoiłyńsk (200,5 km), Krosno (199,2 km) oraz Przemyśl (192,8 km). Łączna długość linii trolejbusowych wynosiła 425,5 km, z czego linie w Lublinie liczyły 183,7 km, we Lwowie – 132,6 km, zaś w Łucku – 109,2 km. Komunikacja tramwajowa we Lwowie obsługiwała linie o łącznej długości 81,9 km.

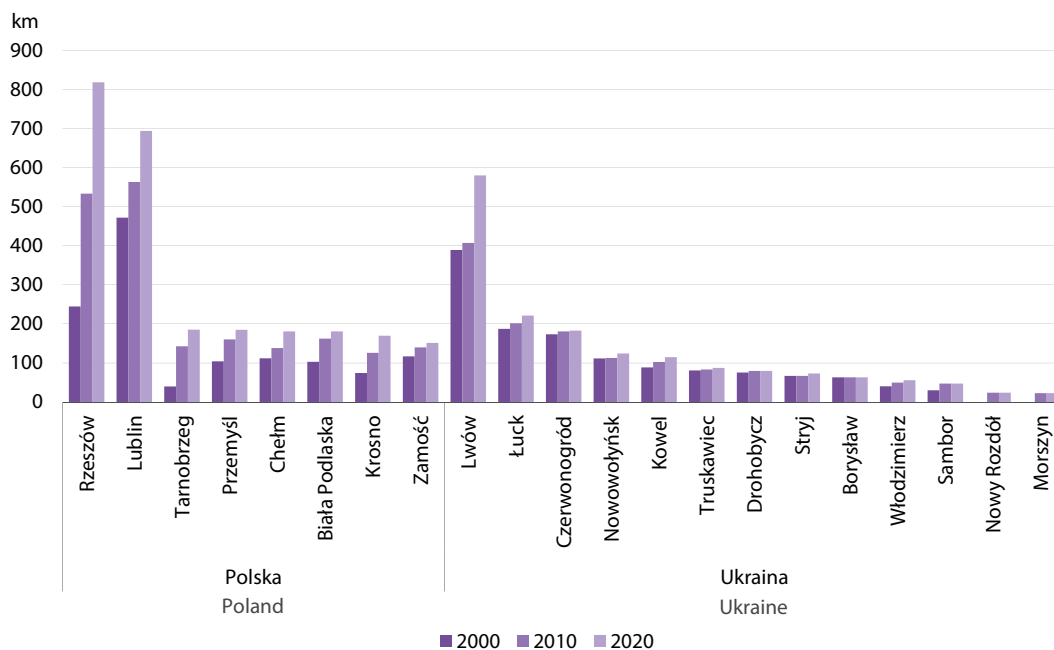
5.5. Infrastruktura techniczna

5.5. Technical infrastructure

Infrastruktura techniczna należy do kluczowych czynników o trwałym charakterze, które przesądają o poziomie konkurencyjności i możliwościach rozwoju miast i regionów. Ocena rozwoju infrastruktury technicznej w miastach pogranicza polsko-ukraińskiego oparta zostanie o analizę infrastruktury sieciowej wodociągowej i kanalizacyjnej.

W latach 2000-2020 łączna długość wodociągów w miastach polsko-ukraińskiego obszaru transgranicznego (bez uwzględnienia Morszyna i Nowego Rozdołu) wzrosła o 1976,9 km z poziomu 3320,0 km do 5242,7,9 km (wzrost o 57,9%). W ciągu badanego dwudziestolecia długość wodociągów w miastach polskiej części pogranicza wzrosła z 1492,0 km do 2490,5 km, tj. o 998,5 km (66,9%), natomiast w miastach położonych w części ukraińskiej – z 1828,0 km do 2752,2 km (50,6%). Najbardziej rozbudowaną siecią wodociągową w 2020 r. charakteryzował się Lwów. Łączna długość wodociągów w stolicy obwodu lwowskiego wyniosła 1493,7 km. Ośrodek ten wyróżniał się również pod względem rozwoju sieci w stosunku do początku tysiąclecia – w stosunku do 2000 r. jej długość wzrosła o 804,7 km, tj. o 216,8%, ustępując pod tym względem wyłącznie Rzeszowowi. Stolica województwa podkarpackiego dysponowała siecią wodociągową o długości 684,4 km (wzrost o 298,6% w stosunku do 2000 r.), wyprzedzając pod tym względem Lublin, posiadający sieć o długości 679,5 km. Rozbudowana sieć wodociągowa znajdowała się również w Łucku (317,7 km), Krośnie (231,1 km) i Nowowoiłyńsku (212,3 km).

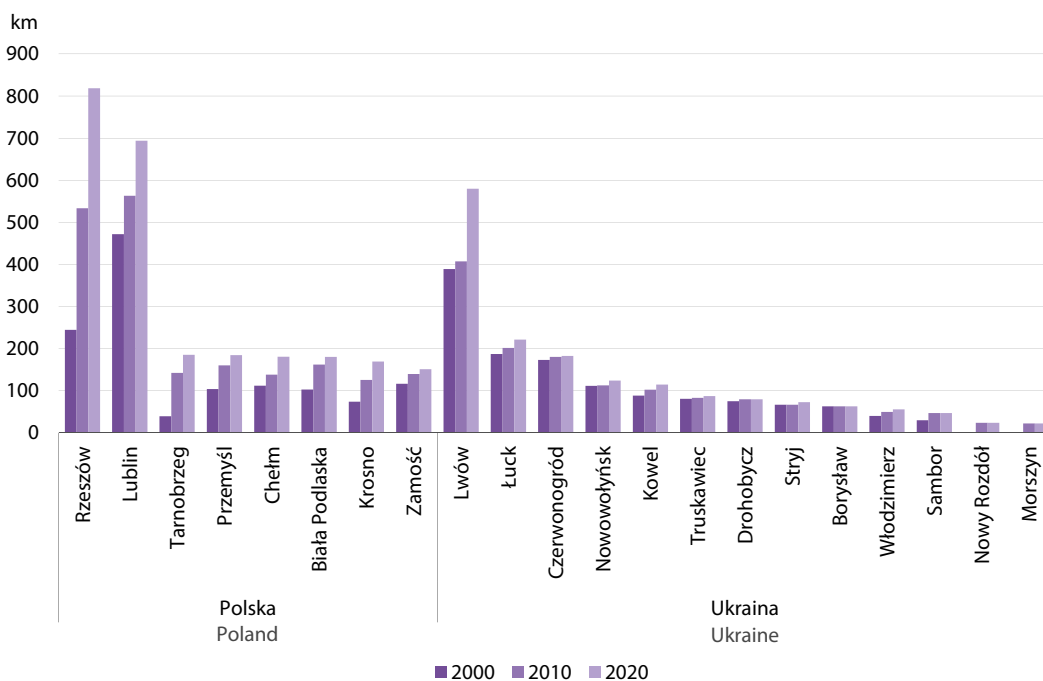
Wykres 41. Długość czynnej sieci wodociągowej
Chart 41. Length of the active water supply network



Do oceny gęstości sieci wodociągowej można wykorzystać współczynnik długości czynnej sieci wodociągowej na 100 km² powierzchni. W 2020 r. najwyższa wartość wskaźnika odnotowano w Nowowolyńsku (1248,8 km na 100 km²), który wyprzedzał Truskawiec (1221,2 km na 100 km²) i Morszyn (1050,0 km na 100 km²). Miasta polskiej części pogranicza charakteryzowały się gęstością sieci na poziomie mieszczącym się w przedziale od 237,9 km na 100 km² (Tarnobrzeg) do 543,2 km na 100 km² (Rzeszów). Z kolei najniższe wartości miernika odnotowano w Nowym Rozdole (150,9 km na 100 km²) i Drohobyczu (191,6 km na 100 km²).

Sieć kanalizacyjna we wszystkich badanych miastach pogranicza polsko-ukraińskiego miała łączną długość 4240,3 km, wobec 2571,9 km w 2000 r. W okresie 2000-2020 jej znaczny rozwój obserwowany był zwłaszcza w miastach położonych w polskiej części obszaru transgranicznego – w tym czasie sieć kanalizacyjna w ośrodkach polskich wydłużyła się z 1266,2 km do 2564,7 km, tj. ponad dwukrotnie. Najbardziej rozbudowaną czynną siecią kanalizacyjną wyróżniał się Rzeszów (818,6 km), wyprzedzając Lublin (693,9 km), Lwów (580,0 km) i Łuck (221,4 km). W Rzeszowie miał miejsce również największy rozwój sieci kanalizacyjnej w badanym okresie – jej długość wzrosła o 573,8 km, choć to w Tarnobrzegu odnotowano największy przyrost wyrażony w wartościach względnych (wzrost o 367,9% z poziomu 39,6 km do 185,3 km).

Wykres 42. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej
Chart 42. Length of the active sewage network



Największą gęstością sieci kanalizacyjnej charakteryzowały się dwa najmniejsze ośrodki pogranicza, tj. Morszyn (1120,0 km na 100 km²) i Truskawiec (1093,8 km na 100 km²). Spośród większych ośrodków miejskich pod względem gęstości czynnej sieci kanalizacyjnej wyróżniały się Czerwonogród (961,6 km na 100 km²) i Nowowolyńsk (730,0 km na 100 km²), zaś w gronie miast polskich – Rzeszów (649,7 km na 100 km²).

Tablice statystyczne Statistical tables

Tablica 1. Miasta według liczby ludności
Table 1. Cities by the number of inhabitants
Таблиця 1. Міста за чисельністю населення

Wyszczególnienie Specification Специфікація	Powierzchnia województwa/ obwodu w km ² Territory of voivodeship/ oblast in km ² Територія воєводства/ області в км ²	Miasta ogółem Cities total Міста усього	O liczbie ludności Number of inhabitants Кількість населення						
			poniżej 5000 less than 5000 5000 i менше	5000-9999	10000-19999	20000-49999	50000-99999	100000 - 199999	200000 i więcej and more і більше
POLSKA POLAND ПОЛЬЩА									
Województwo lubelskie Lubelskie voivodship Люблінське воєводство									
2000	25122	41	14	6	9	7	4	-	1
2010	25122	42	15	7	9	7	3	-	1
2020	25123	48	23	5	10	6	3	-	1
Województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship Підкарпатське воєводство									
2000	17846	45	17	11	7	5	4	1	-
2010	17846	49	18	14	7	6	3	1	-
2020	17846	51	20	13	8	6	3	1	-
UKRAINA UKRAINE УКРАЇНА									
Obwód lwowski Lviv oblast Львівська область									
2000 ^b	21831	43	8	13	9	9	3	-	1
2010	21831	44	8	14	9	9	3	-	1
2020	21831	44	8	15	8	9	3	-	1
Obwód wołyński Volyn oblast Волинська область									
2000	20144	11	2	1	4	1	2	-	1
2010	20144	11	2	1	4	1	2	-	1
2020	20144	11	2	1	4	1	2	-	1

a Stan w dniu 31 grudnia 2000, 2010 i 2020 r. (Polska) lub 5 grudnia 2001 r. i 1 stycznia 2011 i 2021 r. (Ukraina).
a As of 31 December (Poland) of 2000, 2010 and 2020 or 5 December 2001 and 1 January 2011 and 2020 (Ukraine).
a На 31 грудня (Польща) 2000, 2010 та 2020 р. або 5 грудня 2001, 1 січня 2011 та 2020 р. (Україна).

b Na podstawie danych spisu ludności według stanu 5 grudnia 2001 r.
b According to the census data, as of 5 December 2001.
b За 2000 рік дані наведено за результатами перепису населення станом на 5 грудня 2001 року

Tablica 2. Powierzchnia i ludność
 Table 2. Territory and population
 Таблица 2. Територія та чисельність населення

Wyszczególnienie Specification Специфікація	Powierzchnia w km ² Territory in km ² Територія в км ²			Ludność (w tys.) ^a Population (in thous.) ^a Населення (в тис.) ^a								
				ogółem total усього			mężczyźni males чоловіки			kobiety females жінки		
	2000	2010	2020	2000	2010	2020	2000	2010	2020	2000	2010	2020
POLSKA POLAND POLЬЩA												
Województwo lubelskie Lubelskie voivodship Люблінське воєводство												
Biała Podlaska Біла Підляська	49	49	49	57,9	58,1	56,9	27,9	27,9	27,2	30,0	30,2	29,7
Chełm Холм	35	35	35	69,0	66,5	61,1	32,8	31,3	28,7	36,2	35,3	32,5
Lublin Люблін	148	147	148	358,9	349,5	338,6	166,6	161,1	156,2	192,3	188,4	182,4
Zamość Замостья	30	30	30	67,1	66,1	62,8	32,0	31,2	29,5	35,2	34,8	33,3
Województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship Підкарпатське воєводство												
Krosno Коросно	43	44	44	48,5	47,5	45,9	23,2	22,5	21,7	25,3	25,0	24,3
Przemyśl Перемишль	44	46	46	68,2	65,1	59,8	32,1	30,5	28,0	36,1	34,6	31,8
Rzeszów Ряшів	54	117	126	160,8	179,2	196,6	76,0	84,7	93,4	84,8	94,5	103,2
Tarnobrzeg Тарнобжег	86	85	85	50,3	48,9	46,4	24,3	23,5	22,2	26,0	25,4	24,2
UKRAINA UKRAINE УКРАЇНА												
Obwód lwowski Lviv oblast Львівська область												
Boryslaw Boryslav Борислав	37	38	38	40,4	37,2	35,2	18,6	16,8	15,9	21,8	20,4	19,3
Czerwonogród Chervonohrad Червоноград	17	21	19	85,3	82,8	68,0	40,3	38,5	31,5	45,0	44,3	36,5
Drohobycz Drohobych Дрогобич	41	45	45	100,0	98,7	95,0	47,8	46,2	44,2	52,2	52,5	50,8
Lwów Lviv Львів	160	171	171	758,5	760,0	753,8	357,9	356,2	350,5	400,6	403,8	403,3
Morszyn Morshyn Моршин	.	2	2	6,5	6,1	5,7	3,0	2,7	2,5	3,5	3,4	3,2
Nowy Rozdół Nowyi Rozdil Новий Розділ	.	22	22	28,2	28,5	28,1	13,3	13,3	13,1	14,9	15,2	15,0
Sambor Sambir Самбір	13	15	15	36,6	35,0	34,4	17,3	16,3	16,0	19,3	18,7	18,4
Stryj Stryi Стрий	15	17	17	62,5	60,3	59,6	30,1	28,8	28,0	32,4	31,5	31,6
Truskawiec Truskavets Трускавець	7	8	8	31,0	29,7	28,5	14,8	14,1	13,5	16,2	15,6	15,0
Obwód wołyński Volyn oblast Волинська область												
Kowel Kovel Ковель	47	47	47	65,8	67,6	67,4	31,0	31,6	31,3	34,8	36,0	36,1
Łuck Lutsk Луцьк	42	42	42	205,6	208,7	214,1	93,9	94,0	96,0	111,7	114,7	118,1
Nowowohłyńsk Novovolynsk Нововолинськ	17	17	17	58,6	57,7	55,0	27,3	26,6	25,3	31,3	31,1	29,7
Włodzimierz Volodymyr Володимир	17	17	17	38,0	38,5	37,8	17,9	17,9	17,6	20,1	20,6	20,2

a Stan w dniu 31 grudnia 2000, 2010 i 2020 r. (Polska) lub 5 grudnia 2001, 2011 i 2021 r. (Ukraina)
 a As of 31 December (Poland) of 2000, 2010 and 2020 or 5 December 2001, 2011 and 2021 (Ukraine)
 a На 31 грудня (Польща) 2000, 2010 та 2020 р. або 5 грудня 2001, 2011 та 2021 р. (Україна)

Tablica 3. Stan ludności
Table 3. Size of population
Таблиця 3. Населення

Wyszczególnienie Specification Специфікація	Ludność (w tys.) ^a Population (in thous.) ^a Населення (в тис.) ^a										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
POLSKA POLAND ПОЛЬЩА											
Województwo lubelskie Lubelskie voivodship Люблінське воєводство											
Biała Podlaska Біла Підляська	58,1	58,0	58,0	57,7	57,5	57,4	57,3	57,5	57,4	57,2	56,9
Chełm Холм	66,5	66,2	65,9	65,5	64,9	64,3	63,7	63,3	62,7	61,9	61,1
Lublin Люблін	349,5	348,6	347,7	343,6	341,7	340,7	340,5	339,9	339,7	339,8	338,6
Zamość Замостья	66,1	65,8	65,6	65,3	65,1	64,8	64,6	64,4	63,8	63,4	62,8
Województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship Підкарпатське воєводство											
Krosno Коросно	47,5	47,3	47,3	47,2	46,9	46,8	46,6	46,6	46,5	46,3	45,9
Przemyśl Перемишль	65,1	64,7	64,3	63,6	63,4	62,7	62,2	61,8	61,3	60,7	59,8
Rzeszów Ряшів	179,2	180,0	182,0	183,1	185,1	185,9	187,4	189,7	191,6	196,2	196,6
Tarnobrzeg Тарнобжег	48,9	48,6	48,6	48,2	48,0	47,8	47,6	47,4	47,0	46,7	46,4
UKRAINA ^b UKRAINE ^b УКРАЇНА ^b											
Obwód lwowski Lviv oblast Львівська область											
Boryslaw Борислав	37,2	37,1	37,2	37,1	36,9	36,7	36,4	36,1	35,8	35,5	35,2
Czerwonogród Червоноград	82,8	82,7	82,4	82,3	82,1	81,7	81,3	80,9	80,4	68,7	68,0
Drohobycz Дрогобич	98,7	98,1	98,1	97,9	97,7	97,6	97,5	97,1	96,7	95,9	95,0
Lwów Lviv Львів	760,0	758,1	759,1	758,4	759,1	758,4	758,5	757,9	755,8	756,0	753,8
Morszyn Моршин	6,1	6,1	6,0	6,0	6,0	5,9	5,9	5,8	5,8	5,8	5,7
Nowy Rozdół Новий Розділ	28,5	28,8	28,8	28,9	28,8	28,7	28,8	28,7	28,5	28,3	28,1
Sambor Самбір	35,0	35,0	34,9	34,9	35,1	35,0	35,0	34,8	34,8	34,7	34,4
Stryj Stryi Стрий	60,3	60,2	60,1	59,8	59,6	59,4	59,3	59,1	59,5	59,7	59,6
Truskawiec Трускавець	29,7	29,6	29,5	29,4	29,3	29,0	28,9	28,8	28,7	28,7	28,5
Obwód wołyński Volyn oblast Волинська область											
Kowel Kovel Ковель	68,2	68,6	68,9	69	69,3	69,2	69,3	69,1	68,6	68,2	68,0
Łuck Lutsk Луцьк	211,8	213,1	214,7	216,1	217,1	217,5	217,0	216,5	216,9	217,3	217,2
Nowowołyńsk Нововолинськ	57,8	57,9	57,9	58,1	58	57,7	57,4	56,9	56,2	55,7	55,1
Włodzimierz Володимир	38,7	38,8	38,9	39	39,1	39,3	39,1	38,9	38,6	38,3	38,1

a Stan w dniu 31 grudnia 2010-2020 r. (Polska) lub 1 stycznia 2011-2021 r. (Ukraina)

a As of 31 December (Poland) of 2010-2017 or 1 January 2011-2021 (Ukraine)

a На 31 грудня (Польща) 2010-2020 р. або 1 січня 2011-2021 р. (Україна)

b Ludność faktyczna.

b Usually resident population.

b Наявне населення.

Tablica 4. Ludność według biologicznych grup wieku
 Table 4. Population by biological age groups
 Таблица 4. Вікова структура населення

Wyszczególnienie Specification Специфікація	Ludność wg grup wieku (w tys.) ^a Population by age groups (in thous.) ^a Населення у віці (в тис.) ^a								
	0-14 lat 0-14 years 0-14 років			15-64			65 i więcej lat 65 years and more 65 років і старше		
	2000	2010	2020	2000	2010	2020	2000	2010	2020
POLSKA POLAND ПОЛЬЩА									
Województwo lubelskie Lubelskie voivodship Люблінське воєводство									
Biała Podlaska Біла Підляська	12,4	8,8	8,7	40,7	43,3	35,7	4,8	5,9	12,6
Chełm Холм	12,9	8,9	7,7	49,1	49,3	37,6	6,9	8,4	15,9
Lublin Люблін	57,0	46,7	50,3	261,3	252,5	204,9	40,7	50,3	83,3
Zamość Замостя	13,5	9,4	8,4	47,6	48,7	38,8	6,1	7,9	15,6
Województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship Підкарпатське воєводство									
Krosno Коросно	8,9	6,7	6,2	34,4	34,3	27,8	5,2	6,5	12,0
Przemyśl Перемишль	12,8	9,2	8,0	47,2	46,4	36,4	8,2	9,5	15,4
Rzeszów Ряшів	27,6	25,2	32,0	116,3	130,7	122,6	16,9	23,3	42,1
Tarnobrzeg Тарнобжег	9,8	6,8	5,8	36,3	35,6	28,8	4,2	6,4	11,8
UKRAINA ^b UKRAINE ^b УКРАЇНА ^b									
Obwód lwowski Lviv oblast Львівська область									
Boryslaw Boryslav Борислав	7,5	6,1	5,8	27,6	26,2	24,0	5,6	5,2	5,7
Czerwonogród Chervonohrad Червоноград	15,9	12,0	10,5	59,4	58,5	48,1	9,7	12,1	9,3
Drohobycz Drohobych Дрогобич	16,9	13,6	13,1	69,9	70,7	65,5	9,9	12,3	14,3
Lwów Lviv Львів	118,0	102,9	111,8	544,2	549,9	516,2	87,6	99,3	118,0
Morszyn Morshyn Моршин	.	0,7	0,7	.	3,2	2,8	.	0,6	0,7
Nowy Rozdół Novyi Rozdil Новий Розділ	.	4,7	3,8	.	21,4	20,4	.	2,7	4,2
Sambor Sambir Самбір	6,5	5,4	5,3	24,9	25,0	23,8	4,7	4,4	5,0
Stryj Stryi Стрий	10,8	8,6	9,0	44,3	44,2	41,7	6,9	7,1	8,5
Truskawiec Truskavets Трускавець	3,7	2,8	2,7	16,4	15,4	13,6	2,3	3,0	3,6
Obwód wołyński Volyn oblast Волинська область									
Kowel Kovel Ковель	13,1	12,7	13,2	46,0	49,2	45,7	6,7	5,7	8,5
Łuck Lutsk Луцьк	37,6	33,1	37,3	149,5	155,4	148,8	18,5	20,2	28,0
Nowowołyńsk Novovolynsk Нововолинськ	10,5	8,6	8,3	39,9	40,6	39,0	8,2	8,5	7,7
Włodzimierz Volodymyr Володимир	6,9	6,1	6,0	26,6	27,8	26,8	4,5	4,6	5,0

a Stan w dniu 31 grudnia 2000, 2010, i 2020 r. (Polska) lub 5 grudnia 2001 r. i 1 stycznia 2011 i 2021 r. (Ukraina).

a As of 31 December (Poland) of 2000, 2010 and 2020 or 5 December 2001 and 1 January 2011 and 2020 (Ukraine).
 a На 31 грудня (Польща) 2000, 2010 та 2020 р. або 5 грудня 2001, 1 січня 2011 та 2021 р. (Україна).

b Ludność stała.
 b Permanent population.
 b Постійне населення.

Tablica 5. Mażeństwa
Table 5. Marriages
Таблиця 5. Шлюби

Wyszczególnienie Specification Специфікація	Mażeństwa Marriages Шлюби							
	ogółem total усього				na 1000 ludności per 1000 of population на 1000 населення			
	2000	2010	2019	2020	2000	2010	2019	2020
POLSKA POLAND ПОЛЬЩА								
Województwo lubelskie Lubelskie voivodship Люблінське воєводство								
Biała Podlaska Біла Підляська	274	383	276	233	4,7	6,6	4,8	4,1
Chełm Холм	360	403	281	192	5,2	6,0	4,5	3,1
Lublin Люблін	1912	1956	1672	1402	5,3	5,6	4,9	4,1
Zamość Замостя	394	392	251	199	5,9	5,9	4,0	3,1
Województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship Підкарпатське воєводство								
Krosno Коросно	276	320	204	144	5,7	6,7	4,4	3,1
Przemyśl Перемишль	349	348	226	169	5,1	5,3	3,7	2,8
Rzeszów Ряшів	828	1154	931	769	5,2	6,5	4,8	3,9
Tarnobrzeg Тарнобжег	326	268	202	133	6,5	5,5	4,3	2,9
UKRAINA UKRAINE УКРАЇНА								
Obwód lwowski Lviv oblast Львівська область								
Boryslaw Boryslav Борислав	256	152	192	157	6,2	4,1	5,4	4,4
Czerwonogród Chervonohrad Червоноград	479	549	348	240	5,5	6,6	4,3	3,5
Drohobycz Drohobych Дрогобич	649	679	487	336	6,5	6,9	5,1	3,5
Lwów Lviv Львів	4730	5947	7470	5417	6,0	7,8	9,9	7,2
Morszyn Morshyn Моршин	23	38	13	10	4,0	8,3	3,0	2,4
Nowy Rozdół Novyi Rozdil Новий Розділ	192	171	101	83	6,7	6,0	3,6	2,9
Sambor Sambir Самбір	229	280	344	244	5,9	8,0	9,9	7,1
Stryj Stryi Стрий	423	405	465	371	6,6	6,7	7,8	6,2
Truskawiec Truskavets Трускавець	157	275	267	194	6,7	13,0	13,3	9,7
Obwód wołyński Volyn oblast Волинська область								
Kowel Kovel Ковель	453	569	371	290	6,7	8,4	5,4	4,3
Łuck Lutsk Луцьк	1259	1734	1545	1020	5,9	8,2	7,1	4,7
Nowowołyńsk Novovolynsk Нововолинськ	367	438	330	218	6,2	7,6	5,9	3,9
Włodzimierz Volodymyr Володимир	260	265	235	154	6,7	6,8	6,1	4,0

Tablica 6. Urodzenia żywe
 Table 6. Live births
 Таблица 6. Живонароджені

Wyszczególnienie Specification Специфікація	Urodzenia żywe Live births Живонароджені							
	ogółem total усього				na 1000 ludności per 1000 of population на 1000 населення			
	2000	2010	2019	2020	2000	2010	2019	2020
POLSKA POLAND ПОЛЬЩА								
Województwo lubelskie Lubelskie voivodship Люблінське воєводство								
Biała Podlaska Біла Підляська	598	654	544	534	10,3	11,3	9,5	9,3
Chełm Холм	577	642	452	415	8,4	9,6	7,3	6,7
Lublin Люблін	3125	3524	3615	3385	8,7	10,1	10,6	10,0
Zamość Замостя	635	631	509	504	9,5	9,5	8,0	8,0
Województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship Підкарпатське воєводство								
Krosno Коросно	482	469	334	373	9,9	9,9	7,2	8,1
Przemyśl Перемишль	641	570	488	444	9,4	8,7	8,0	7,4
Rzeszów Ряшів	1411	1845	2238	2200	8,8	10,3	11,5	11,2
Tarnobrzeg Тарнобжег	499	454	352	335	9,9	9,3	7,5	7,2
UKRAINA UKRAINE УКРАЇНА								
Obwód lwowski Lviv oblast Львівська область								
Boryslaw Boryslav Борислав	370	449	271	288	9,0	12,1	7,6	8,2
Czerwonogród Chervonohrad Червоноград	746	909	588	472	8,6	11,0	7,3	6,9
Drohobycz Drohobych Дрогобич	844	933	565	656	8,4	9,4	5,9	6,9
Lwów Lviv Львів	6116	7576	6534	6060	7,8	10,0	8,6	8,0
Morszyn Morshyn Моршин	44	62	36	22	7,7	13,5	8,5	5,2
Nowy Rozdół Novyi Rozdil Новий Розділ	285	276	168	142	10,0	9,7	5,9	5,0
Sambor Sambir Самбір	345	361	254	218	9,0	10,3	7,3	6,3
Stryj Stryi Стрий	476	586	464	446	7,4	9,7	7,8	7,5
Truskawiec Truskavets Трускавець	173	211	133	132	7,5	9,9	6,6	6,6
Obwód wołyński Volyn oblast Волинська область								
Kowel Kovel Ковель	719	1010	644	600	10,6	14,8	9,4	8,8
Łuck Lutsk Луцьк	1836	2662	1989	1917	8,7	12,6	9,2	8,8
Nowowołyńsk Novovolynsk Нововолинськ	546	706	417	365	9,2	12,2	7,5	6,6
Włodzimierz Volodymyr Володимир	369	441	275	284	9,5	11,4	7,2	7,4

Tablica 7. Zgony
 Table 7. Deaths
 Таблица 7. Смертність

Wyszczególnienie Specification Специфікація	Zgony Deaths Смертність							
	ogółem total усього				na 1000 ludności per 1000 of population на 1000 населення			
	2000	2010	2019	2020	2000	2010	2019	2020
POLSKA POLAND ПОЛЬЩА								
Województwo lubelskie Lubelskie voivodship Люблінське воєводство								
Biała Podlaska Біла Підляська	409	409	531	578	7,0	7,1	9,3	10,1
Chełm Холм	568	648	606	785	8,2	9,7	9,7	12,8
Lublin Люблін	3116	3201	3579	4224	8,7	9,2	10,5	12,4
Zamość Замостья	454	474	608	705	6,8	7,2	9,6	11,2
Województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship Підкарпатське воєводство								
Krosno Коросно	378	391	473	553	7,8	8,2	10,2	12,0
Przemyśl Перемишль	710	628	670	866	10,4	9,6	11,0	14,3
Rzeszów Ряшів	1112	1326	1600	1953	6,9	7,4	8,2	9,9
Tarnobrzeg Тарнобжег	328	388	464	535	6,5	7,9	9,9	11,5
UKRAINA UKRAINE УКРАЇНА								
Obwód lwowski Lviv oblast Львівська область								
Borysław Boryslav Борислав	558	511	499	523	13,5	13,7	14,0	14,8
Czerwonogród Chervonohrad Червоноград	818	950	1038	947	9,5	11,5	13,0	13,9
Drohobycz Drohobych Дрогобич	986	1016	1049	1207	9,8	10,3	10,9	12,6
Lwów Lviv Львів	8312	7962	8873	9828	10,6	10,5	11,7	13,0
Morszyn Morshyn Моршин	46	60	54	77	8,1	13,0	12,7	18,3
Nowy Rozdół Novyi Rozdil Новий Розділ	156	251	294	295	5,5	8,8	10,3	10,5
Sambor Sambir Самбір	409	438	395	466	10,6	12,5	11,4	13,5
Stryj Stryi Стрий	699	705	689	789	10,9	11,7	11,6	13,2
Truskawiec Truskavets Трускавець	210	232	222	302	9,0	10,9	11,0	15,1
Obwód wołyński Volyn oblast Волинська область								
Kowel Kovel Ковель	791	693	741	800	11,6	10,2	10,8	11,7
Łuck Lutsk Луцьк	2272	2034	2208	2354	10,7	9,6	10,2	10,8
Nowowołyńsk Novovolynsk Нововолинськ	761	725	728	775	12,8	12,6	13,0	14,0
Włodzimierz Volodymyr Володимир	518	496	474	532	13,4	12,8	12,3	13,9

Tablica 8. Przyrost naturalny
Table 8. Natural increase
Таблиця 8. Природний приріст

Wyszczególnienie Specification Специфікація	Przyrost naturalny Natural increase Природний приріст							
	ogółem total усього				na 1000 ludności per 1000 of population на 1000 населення			
	2000	2010	2019	2020	2000	2010	2019	2020
POLSKA POLAND ПОЛЬЩА								
Województwo lubelskie Lubelskie voivodship Люблінське воєводство								
Biała Podlaska Біла Підляська	189	245	13	-44	3,3	4,2	0,2	-0,8
Chełm Холм	9	-6	-154	-370	0,1	-0,1	-2,5	-6,0
Lublin Люблін	9	323	36	-839	0,0	0,9	0,1	-2,5
Zamość Замостья	181	157	-99	-201	2,7	2,4	-1,6	-3,2
Województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship Підкарпатське воєводство								
Krosno Коросно	104	78	-139	-180	2,1	1,6	-3,0	-3,9
Przemyśl Перемишль	-69	-58	-182	-422	-1,0	-0,9	-3,0	-7,0
Rzeszów Ряшів	299	519	638	247	1,9	2,9	3,3	1,3
Tarnobrzeg Тарнобжег	171	66	-112	-200	3,4	1,4	-2,4	-4,3
UKRAINA UKRAINE УКРАЇНА								
Obwód lwowski Lviv oblast Львівська область								
Borysław Boryslav Борислав	-188	-62	-228	-235	-4,5	-1,7	-6,4	-6,6
Czerwonogród Chervonohrad Червоноград	-72	-41	-450	-475	-0,9	-0,5	-5,7	-7,0
Drohobycz Drohobych Дрогобич	-142	-83	-484	-551	-1,4	-0,8	-5,0	-5,7
Lwów Lviv Львів	-2196	-386	-2339	-3768	-2,8	-0,5	-3,1	-5,0
Morszyn Morshyn Моршин	-2	2	-18	-55	-0,4	0,4	-4,2	-13,1
Nowy Rozdół Novyi Rozdil Новий Розділ	129	25	-126	-153	4,5	0,9	-4,4	-13,1
Sambor Sambir Самбір	-64	-77	-141	-248	-1,6	-2,2	-4,1	-7,2
Stryj Stryi Стрий	-223	-119	-225	-343	-3,5	-2,0	-3,8	-5,7
Truskawiec Truskavets Трускавець	-37	-21	-89	-170	-1,5	-1,0	-4,4	-8,5
Obwód wołyński Volyn oblast Волинська область								
Kowel Kovel Ковель	-72	317	-97	-200	-1,0	4,6	-1,4	-2,9
Łuck Lutsk Луцьк	-436	628	-219	-437	-2,0	3,0	-1,0	-2,0
Nowowołyńsk Novovolynsk Нововолинськ	-215	-19	-311	-410	-3,6	-0,4	-5,5	-7,4
Włodzimierz Volodymyr Володимир	-149	-55	-199	-248	-3,9	-1,4	-5,1	-6,5

Tablica 9. Migracje ludności na pobyt stały
 Table 9. Migration of population for permanent residence
 Таблица 9. Міграція населення на постійне проживання

Wyszczególnienie Specification Специфікація	Napływ Inflow Прибуття			Odływ Outflow Вибуття			Saldo migracji Net migration Сальдо міграції		
	ogółem total усього								
	2010	2019	2020	2010	2019	2020	2010	2019	2020
POLSKA POLAND ПОЛЬЩА									
Województwo lubelskie Lubelskie voivodship Люблінське воєводство									
Biała Podlaska Біла Підляська	511	589	513	648	820	622	-137	-231	-109
Chełm Холм	516	527	432	836	1084	870	-320	-557	-438
Lublin Люблін	2482	4141	3073	3795	3948	3255	-1313	193	-182
Zamość Замостя	513	620	492	993	1062	853	-480	-442	-361
Województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship Підкарпатське воєводство									
Krosno Коросно	484	461	305	625	536	503	-141	-75	-198
Przemyśl Перемишль	424	434	337	686	865	695	-262	-431	-358
Rzeszów Ряшів	2063	3747	2825	1876	2284	1968	187	1463	857
Tarnobrzeg Тарнобжег	325	429	310	596	624	515	-271	-195	-205
UKRAINA UKRAINE УКРАЇНА									
Obwód lwowski Lviv oblast Львівська область									
Boryslaw Boryslav Борислав	454	398	248	484	486	306	-30	-88	-58
Czerwonogród Chervonohrad Червоноград	1023	839	565	1128	1128	758	-105	-289	-193
Drohobycz Drohobych Дрогобич	1593	1280	838	1930	1578	1186	-337	-298	-348
Lwów Lviv Львів	9038	13140	10066	10317	10591	8503	-1279	2549	1563
Morszyn Morshyn Моршин	69	72	45	98	93	54	-29	-21	-9
Nowy Rozdół Novyi Rozdil Новий Розділ	536	309	229	469	409	299	67	-100	-70
Sambor Sambir Самбір	616	556	378	529	543	381	87	13	-3
Stryj Stryi Стрий	1032	1289	873	1000	822	652	32	467	221
Truskawiec Truskavets Трускавець	298	360	188	345	329	191	-47	31	-3
Obwód wołyński Volyn oblast Волинська область									
Kowel Kovel Ковель	994	826	631	1051	1092	680	-57	-266	-49
Łuck Lutsk Луцьк	4511	3997	2802	4131	3350	2483	380	647	319
Nowowołyńsk Novovolynsk Нововолинськ	983	498	374	824	751	566	159	-253	-192
Włodzimierz Volodymyr Володимир	1063	793	533	1009	831	555	54	-38	-22

Tablica 9. Migracje ludności na pobyt stały (dok.)
 Table 9. Migration of population for permanent residence (cont.)
 Таблица 9. Міграція населення на постійне проживання (закінч.)

Wyszczególnienie Specification Специфікація	Napływ Inflow Прибуття			Odpływ Outflow Вибуття			Saldo migracji Net migration Сальдо міграції		
	na 1000 ludności per 1000 of population на 1000 населення								
	2010	2019	2020	2010	2019	2020	2010	2019	2020
POLSKA POLAND ПОЛЬЩА									
Województwo lubelskie Lubelskie voivodship Люблінське воєводство									
Biała Podlaska Біла Підляська	8,8	10,3	9,0	11,2	14,3	10,9	-2,4	-4,0	-1,9
Chełm Холм	7,8	8,5	7,0	12,6	17,4	14,1	-4,8	-8,9	-7,1
Lublin Люблін	7,1	12,2	9,1	10,9	11,6	9,6	-3,8	0,6	-0,5
Zamość Замостья	7,8	9,8	7,8	15,1	16,7	13,5	-7,2	-7,0	-5,7
Województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship Підкарпатське воєводство									
Krosno Коросно	10,2	9,9	6,6	13,2	11,6	10,9	-3,0	-1,6	-4,3
Przemyśl Перемишль	6,5	7,1	5,6	10,6	14,2	11,5	-4,0	-7,1	-5,9
Rzeszów Ряшів	11,5	19,2	14,4	10,4	11,7	10,0	1,0	7,5	4,4
Tarnobrzeg Тарнобжег	6,7	9,1	6,7	12,2	13,3	11,1	-5,5	-4,2	-4,4
UKRAINA UKRAINE УКРАЇНА									
Obwód lwowski Lviv oblast Львівська область									
Boryslaw Boryslav Борислав	12,2	11,2	7,0	13,0	13,7	8,6	-0,8	-2,5	-1,6
Czerwonogród Chervonohrad Червоноград	12,4	10,5	8,3	13,6	14,1	11,1	-1,3	-3,6	-2,8
Drohobycz Drohobych Дрогобич	16,1	13,3	8,7	19,5	16,4	12,4	-3,4	-3,1	-3,7
Lwów Lviv Львів	11,9	17,4	13,3	13,6	14,0	11,2	-1,7	3,4	2,1
Morszyn Morshyn Моршин	15,0	16,9	10,7	21,3	21,8	12,8	-6,3	-4,9	-2,1
Nowy Rozdół Novyi Rozdil Новий Розділ	18,8	10,9	8,2	16,5	14,4	10,6	2,4	-3,5	-2,4
Sambor Sambir Самбір	17,6	16,0	10,9	15,1	15,6	11,0	2,5	0,4	-0,1
Stryj Stryi Стрий	17,1	21,6	14,6	16,6	13,8	10,9	0,5	7,8	3,7
Truskawiec Truskavets Трускавець	14,0	17,8	9,4	16,2	16,3	9,5	-2,2	1,5	-0,1
Obwód wołyński Volyn oblast Волинська область									
Kowel Kovel Ковель	14,6	12,1	9,2	15,4	16,0	9,9	-0,8	-3,9	-0,7
Łuck Lutsk Луцьк	21,3	18,4	12,9	19,5	15,4	11,4	1,8	3,0	1,5
Nowowołyńsk Novovolynsk Нововолинськ	17,0	8,9	6,7	14,3	13,4	10,1	2,7	-4,5	-3,4
Włodzimierz Volodymyr Володимир	27,4	20,6	13,8	26,0	21,6	14,4	1,4	-1,0	-0,6

Tablica 10. Migracje ludności na pobyt stały w latach 2010-2020
 Table 10. Migration of population for permanent residence in 2010-2020
 Таблица 10. Міграція населення на постійне проживання у 2010-2020 рр

Wyszczególnienie Specification Специфікація	Napływ Inflow Прибуття										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
POLSKA POLAND ПОЛЬЩА											
Województwo lubelskie Lubelskie voivodship Люблінське воєводство											
Biała Podlaska Біла Підляська	496	468	447	504	451	460	407	501	575	589	513
Chełm Холм	481	546	476	448	488	458	428	526	506	527	432
Lublin Люблін	2450	2603	2524	2915	2765	2720	2727	2877	3634	4141	3073
Zamość Замостя	488	531	565	537	632	541	567	594	594	620	492
Województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship Підкарпатське воєводство											
Krosno Коросно	477	347	390	348	326	349	365	373	377	461	305
Przemyśl Перемишль	341	475	373	410	405	334	332	394	370	434	337
Rzeszów Ряшів	2030	2025	2164	2202	2269	2533	2840	3048	3501	3747	2825
Tarnobrzeg Тарнобжег	303	304	304	294	310	331	260	319	337	429	310
UKRAINA UKRAINE УКРАЇНА											
Obwód lwowski Lviv oblast Львівська область											
Boryslaw Boryslav Борислав	454	487	491	474	386	395	427	333	496	398	248
Czerwonogród Chervonohrad Червоноград	1023	972	1017	953	759	656	686	709	921	839	565
Drohobycz Drohobych Дрогобич	1593	1354	1661	1509	1431	1825	1617	1377	1803	1280	838
Lwów Lviv Львів	9038	8567	11259	9741	10159	10061	9494	9189	10401	13140	10066
Morszyn Morshyn Моршин	69	49	65	56	62	53	50	38	75	72	45
Nowy Rozdół Novyi Rozdil Новий Розділ	536	539	474	439	312	365	359	273	502	309	229
Sambor Sambir Самбір	616	571	555	581	603	635	441	454	697	556	378
Stryj Stryi Стрий	1032	943	1096	919	797	894	773	683	1473	1289	873
Truskawiec Truskavets Трускавець	298	302	262	243	231	215	240	335	390	360	188
Obwód wołyński Volyn oblast Волинська область											
Kowel Kovel Ковель	994	1088	1079	983	900	1066	288	392	915	826	631
Łuck Lutsk Луцьк	4511	4491	4773	4171	3604	3673	660	1762	4211	3997	2802
Nowowołyńsk Novovolynsk Нововолинськ	983	898	807	844	715	471	68	223	599	498	374
Włodzimierz Volodymyr Володимир	1063	1046	1141	1041	846	1167	198	431	882	793	533

Tablica 10. Migracje ludności na pobyt stały w latach 2010-2020 (cd.)
 Table 10. Migration of population for permanent residence in 2010-2020 (cont.)
 Таблиця 10. Міграція населення на постійне проживання у 2010-2020 рр (продовж.)

Wyszczególnienie Specification Специфікація	Odptyw Outflow Вибуття										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
POLSKA POLAND ПОЛЬЩА											
Województwo lubelskie Lubelskie voivodship Люблінське воєводство											
Biała Podlaska Біла Підляська	636	686	568	759	621	572	583,0	620,0	803	820	622
Chełm Холм	825	880	751	778	928	781	846	826	983	1084	870
Lublin Люблін	3724	3668	3467	3669	3585	3414	3152	3334	3789	3948	3255
Zamość Замостя	938	850	876	824	867	783	744	882	1034	1062	853
Województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship Підкарпатське воєводство											
Krosno Коросно	593	541	518	499	549	530	467	496	526	536	503
Przemyśl Перемишль	651	720	655	785	587	665	636	678	789	865	695
Rzeszów Ряшів	1833	1753	1483	1720	1792	1820	1715	2107	2219	2284	1968
Tarnobrzeg Тарнобжег	555	562	511	562	472	491	476	451	614	624	515
UKRAINA UKRAINE УКРАЇНА											
Obwód lwowski Lviv oblast Львівська область											
Boryslaw Boryslav Борислав	484	461	469	461	449	522	499	500	605	486	306
Czerwonogród Chervonohrad Червоноград	1128	979	1185	977	972	878	808	860	1005	1128	758
Drohobycz Drohobych Дрогобич	1930	1931	1700	1674	1476	1838	1401	1456	1979	1578	1186
Lwów Lviv Львів	10317	10175	10337	10291	9228	9784	8467	8417	10446	10591	8503
Morszyn Morshyn Моршин	98	101	104	66	65	102	97	62	80	93	54
Nowy Rozdół Novyi Rozdil Новий Розділ	469	436	468	437	407	441	343	324	594	409	299
Sambor Sambir Самбір	529	615	598	556	376	587	479	493	583	543	381
Stryj Stryi Стрий	1000	1029	1118	1109	879	1031	806	783	883	822	652
Truskawiec Truskavets Трускавець	345	418	356	377	351	433	320	343	390	329	191
Obwód wołyński Volyn oblast Волинська область											
Kowel Kovel Ковель	1051	876	1155	1067	852	1231	321	658	1354	1092	680
Łuck Lutsk Луцьк	4131	3837	3716	3514	3106	3714	1539	2363	3769	3350	2483
Nowowołyńsk Novovolynsk Нововолинськ	824	698	781	693	660	647	253	456	961	751	566
Włodzimierz Volodymyr Володимир	1009	939	1035	884	743	863	272	577	1041	831	555

Tablica 10. Migracje ludności na pobyt stały w latach 2010-2020 (dok.)
 Table 10. Migration of population for permanent residence in 2010-2020 (cont.)
 Таблица 10. Міграція населення на постійне проживання у 2010-2020 рр (закінч.)

Wyszczególnienie Specification Специфікація	Saldo migracji Net migration Сальдо міграції										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
POLSKA POLAND ПОЛЬЩА											
Województwo lubelskie Lubelskie voivodship Люблінське воєводство											
Biała Podlaska Біла Підляська	-140	-218	-121	-255	-170	-112	-176	-119	-228	-231	-109
Chełm Холм	-344	-334	-275	-330	-440	-323	-418	-300	-477	-557	-438
Lublin Люблін	-1274	-1065	-943	-754	-820	-694	-425	-457	-155	193	-182
Zamość Замостя	-450	-319	-311	-287	-235	-242	-177	-288	-440	-442	-361
Województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship Підкарпатське воєводство											
Krosno Коросно	-116	-194	-128	-151	-223	-181	-102	-123	-149	-75	-198
Przemyśl Перемишль	-310	-245	-282	-375	-182	-331	-304	-284	-419	-431	-358
Rzeszów Ряшів	197	272	681	482	477	713	1125	941	1282	1463	857
Tarnobrzeg Тарнобжег	-252	-258	-207	-268	-162	-160	-216	-132	-277	-195	-205
UKRAINA UKRAINE УКРАЇНА											
Obwód lwowski Lviv oblast Львівська область											
Boryslaw Boryslav Борислав	-30	26	22	13	-63	-127	-72	-167	-109	-88	-58
Czerwonogród Chervonohrad Червоноград	-105	-7	-168	-24	-213	-222	-122	-151	-84	-289	-193
Drohobycz Drohobych Дрогобич	-337	-577	-39	-165	-45	-13	216	-79	-176	-298	-348
Lwów Lviv Львів	-1279	-1608	922	-550	931	277	1027	772	-45	2549	1563
Morszyn Morshyn Моршин	-29	-52	-39	-10	-3	-49	-47	-24	-5	-21	-9
Nowy Rozdół Novyi Rozdil Новий Розділ	67	103	6	2	-95	-76	16	-51	-92	-100	-70
Sambor Sambir Самбір	87	-44	-43	25	227	48	-38	-39	114	13	-3
Stryj Stryi Стрий	32	-86	-22	-190	-82	-137	-33	-100	590	467	221
Truskawiec Truskavets Трускавець	-47	-116	-94	-134	-120	-218	-80	-8	0	31	-3
Obwód wołyński Volyn oblast Волинська область											
Kowel Kovel Ковель	-57	212	-76	-84	48	-165	-33	-266	-439	-266	-49
Łuck Lutsk Луцьк	380	654	1057	657	498	-41	-879	-601	442	647	319
Nowowołyńsk Novovolynsk Нововолинськ	159	200	26	151	55	-176	-185	-233	-362	-253	-192
Włodzimierz Volodymyr Володимир	54	107	106	157	103	304	-74	-146	-159	-38	-22

Tablica 11. Podmioty gospodarki narodowej^a
 Table 11. Entities of national economy^a
 Таблица 11. Суб'єкти господарювання^a

Wyszczególnienie Specification Специфікація	Ogółem Total Усього			Sektor Sector Сектор					
				publiczny public державний та комунальний			prywatny private приватний		
	2010	2015	2020	2010	2015	2020	2010	2015	2020
POLSKA POLAND ПОЛЬЩА									
Województwo lubelskie Lubelskie voivodship Люблінське воєводство									
Biała Podlaska Біла Підляська	1299	1686	1756	127	126	122	1172	1521	1568
Chełm Холм	1315	1555	1556	208	205	185	1107	1315	1309
Lublin Люблін	10744	13581	15179	751	774	737	9993	12283	12819
Zamość Замостя	1816	2019	1860	198	195	176	1618	1789	1656
Województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship Підкарпатське воєводство									
Krosno Коросно	1398	1670	1698	162	158	143	1236	1474	1454
Przemyśl Перемишль	1969	2423	2726	388	365	343	1581	1956	2286
Rzeszów Ряшів	6034	9531	11811	525	547	535	5509	8578	10425
Tarnobrzeg Тарнобжег	1209	1366	1293	164	117	106	1045	1230	1138
UKRAINA UKRAINE УКРАЇНА									
Obwód lwowski Lviv oblast Львівська область									
Boryslaw Boryslav Борислав	676	706	872	.	102	104	.	604	768
Czerwonogród Chervonohrad Червоноград	1066	1179	1266	.	141	123	.	1038	1143
Drohobycz Drohobych Дрогобич	1931	2121	2442	.	241	221	.	1880	2221
Lwów Lviv Львів	25162	30925	42964	.	1333	1339	.	29592	41625
Morszyn Morshyn Моршин	153	175	205	.	26	29	.	149	176
Nowy Rozdół Novyi Rozdil Новий Розділ	277	304	379	.	47	46	.	257	333
Sambor Sambir Самбір	842	860	945	.	153	135	.	707	810
Stryj Stryi Стрий	1010	1125	1446	.	149	146	.	976	1300
Truskawiec Truskavets Трускавець	835	934	1123	.	63	57	.	871	1066
Obwód wołyński Volyn oblast Волинська область									
Kowel Kovel Ковель	1003	1059	1332	141	147	135	862	912	1197
Łuck Lutsk Луцьк	6309	7897	10898	488	466	471	5821	7431	10427
Nowowołyńsk Novovolynsk Нововолинськ	815	826	1015	110	103	102	705	723	913
Włodzimierz Volodymyr Володимир	513	537	664	106	99	98	407	438	566

a Polska: Bez osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą; Ukraina: Osoby prawne oraz jednostki wyodrębnione zarejestrowane w JPR - Jedynym Państwowym Rejestrze osób prawnych, bez osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.
 a Poland: Legal entities and ; Ukraine: Legal entities registered in EDR - The Only State Register of Legal Persons.

a Польша: Без фізичних осіб - підприємців; Україна: Юридичні особи та відокремлені підрозділи юридичних осіб, включені в ЄДР - Єдиний державний реєстр юридичних осіб, без фізичних осіб - підприємців.

Tablica 12. Produkcja sprzedana przemysłu
 Table 12. Sold production of industry
 Таблица 12. Реализована продукция промышленности

Wyszczególnienie Specification Специфікація	Produkcja sprzedana przemysłu ^a Sold production of industry ^a Реализована продукция промышленности ^a					
	ogółem w walutach narodowych w mln total in national currency in mln усього в національних валютах в млн			na 1 mieszkańca w walutach narodowych per 1 inhabitant in national currency на 1 мешканця в національних валютах		
	2010	2015	2020	2010	2015	2020
POLSKA POLAND ПОЛЬЩА						
Województwo lubelskie Lubelskie voivodship Люблінське воєводство						
Biała Podlaska Біла Підляська	348,9	484,3	577,1	6013,0	8423,0	10091,0
Chełm Холм	433,6	591,4	742,6	6494,0	9151,0	12058,0
Lublin Люблін	7833,5	10912,3	13488,2	22382,0	31966,0	39724,0
Zamość Замостья	341,5	403,9	629,4	5153,0	6216,0	9956,0
Województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship Підкарпатське воєводство						
Krosno Коросно	1396,7	1797,5	2190,8	29368,0	38418,0	47482,0
Przemyśl Перемишль	381,2	537,3	534,8	5842,0	8511,0	8849,0
Rzeszów Ряшів	3356,3	4166,2	4971,3	18768,0	22434,0	25258,0
Tarnobrzeg Тарнобжег	523,3	519,9	681,6	10684,0	10853,0	14631,0
UKRAINA UKRAINE УКРАЇНА						
Obwód lwowski Lviv oblast Львівська область						
Boryslav Boryslav Борислав	343,7	808,4	1391,2	9230,4	21983,8	39389,7
Czerwonogród Chervonohrad Червоноград	494,7	1005,9	1924,2	5972,3	12287,3	28149,6
Drohobycz Drohobych Дрогобич	2135,2	687,9	1168,1	21579,4	7044,7	12236,5
Lwów Lviv Львів	9261,4	24577,1	48488,2	12172,3	32391,7	64228,9
Morszyn Morshyn Моршин	374,4	679,1	1376,7	61166,3	113908,1	240605,8
Nowy Rozdół Novyi Rozdil Новий Розділ	132,0	1029,3	869,5	4630,2	35771,0	30840,9
Sambor Sambir Самбір	131,3	268,9	585,3	3747,2	7672,8	16931,1
Stryj Stryi Стрий	617,6	862,8	1422,4	10240,4	14492,1	23838,2
Truskawiec Truskavets Трускавець	84,1	128,6	324,7	2826,7	4417,2	11369,0
Obwód wołyński Volyn oblast Волинська область						
Kowel Kovel Ковель	231,9	364,4	880,0	3426,7	5259,9	12919,0
Łuck Lutsk Луцьк	2763,9	7145	12949,1	9232,6	32884,3	59603,2
Nowowołyńsk Novovolynsk Нововолинськ	1317,6	3322	4851,9	22870,0	57383,3	87618,9
Włodzimierz Volodymyr Володимир	459,7	429	652,6	11913,1	10947,8	17082,3

a Polska: Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób; Ukraina: Dane dotyczą dużych, średnich oraz małych przedsiębiorstw o znaczącym udziale.

a Poland: Excluding entities of national economy employing up to 9 persons; Ukraine: Data concern large, medium and small companies with significant share.

a Польша: Крім суб'єктів з кількістю зайнятих до 9 осіб; Україна: Вироблена будівельна продукція. Великі, середні та вагомні за обсягами малі підприємства.

Tablica 13. Pracujący
 Table 13. Employed persons
 Таблиця 13. Зайняте населення

Wyszczególnienie Specification Специфікація	Pracujący Employed persons Зайняте населення					
	w tys. in thous. в тис.			na 1000 ludności per 1000 of population на 1000 населення		
	2010	2015	2020	2010	2015	2020
POLSKA ^a POLAND ^a ПОЛЬЩА ^a						
Województwo lubelskie Lubelskie voivodship Люблінське воєводство						
Biała Podlaska Біла Підляська	15,6	15,1	15,9	281	245	253
Chełm Холм	16,6	15,5	15,0	241	224	219
Lublin Люблін	120,9	124,3	132,7	304	328	372
Zamość Замостя	20,8	19,1	18,9	291	288	270
Województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship Підкарпатське воєводство						
Krosno Коросно	24,5	23,5	23,0	502	503	487
Przemyśl Перемишль	19,5	18,4	18,5	281	276	276
Rzeszów Ряшів	84,4	86,7	95,6	439	449	464
Tarnobrzeg Тарнобжег	13,8	12,0	12,3	261	244	224
UKRAINA ^b UKRAINE ^b УКРАЇНА ^b						
Obwód lwowski Lviv oblast Львівська область						
Boryslaw Boryslav Борислав	7,2	5,8	5,3	194	159	151
Czerwonogród Chervonohrad Червоноград	17,9	14,4	11,2	216	176	163
Drohobycz Drohobych Дрогобич	20,6	16,2	11,7	208	166	122
Lwów Lviv Львів	272,1	244,8	244,9	358	323	324
Morszyn Morshyn Моршин	3,8	3,6	2,2	618	605	378
Nowy Rozdół Nowyi Rozdil Новий Розділ	4,2	4,2	4,0	148	146	142
Sambor Sambir Самбір	9,6	7,7	6,2	274	220	180
Stryj Stryi Стрий	14,6	11,4	9,6	242	192	161
Truskawiec Truskavets Трускавець	12,5	9,2	7,2	419	316	253
Obwód wołyński Volyn oblast Волинська область						
Kowel ^c Kovel ^c Ковель ^c	15,4	13,1	11,7	226	189	172
Łuck Lutsk Луцьк	73,8	67,2	69,9	349	309	322
Nowowołyński Novovolynsk Нововолинськ	13,0	9,7	7,8	226	167	141
Włodzimierz ^c Volodymyr ^c Володимир ^c	8,7	5,5	4,7	224	140	123

a Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności.

a Excluding employees in the budgetary entities conducting activity within the scope of national defence and public safety, persons employed on private farms in agriculture, clergy, as well as employed in organisations, foundations and trade unions; excluding economic entities employing up to 9 persons, by actual workplace and kind of activity.

a Крім працівників бюджетних установ, які провадять діяльність у сфері оборони країни та громадської безпеки, осіб, зайнятих в особистих селянських господарствах у сільському господарстві, священнослужителів, а також працівників організацій, фондів і профспілок; без суб'єктів господарювання, в яких працює до 9 осіб, за фактичним місцем роботи та видом діяльності.

b Przeciętna liczba zatrudnionych. Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba zatrudnionych wynosi 10 i więcej osób.

b Average number of employees. Data refers to entities with 10 or more employees.

b Середньооблікова кількість штатних працівників. Дані наведені за юридичними особами та відокремленими підрозділами юридичних осіб із кількістю найманих працівників 10 і більше осіб.

c Dane dla miast Włodzimierz i Kowel uwzględniają wartości dla odpowiednich rejonów.

c Data for the cities of Volodymyr and Kovel include values for the respective raions.

c Дані по містах Володимир і Ковель наведено з врахуванням показників відповідних районів.

Tablica 14. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto
 Table 14. Average monthly gross wages and salaries
 Таблиця 14. Середньомісячна заробітна плата

Wyszczególnienie Specification Специфікація	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (w walutach narodowych) Average monthly gross wages and salaries (in national currency) Середньомісячна заробітна плата (у національних валютах)					
	ogółem total усього			kraj = 100 country = 100 країна = 100		
	2010	2015	2020	2010	2015	2020
POLSKA ^a POLAND ^a ПОЛЬЩА ^a						
Województwo lubelskie Lubelskie voivodship Люблінське воєводство						
Biała Podlaska Біла Підляська	3112,7	3643,6	4504,5	90,6	87,8	81,6
Chełm Холм	2829,5	3371,9	4581,8	82,4	81,2	83,0
Lublin Люблін	3489,1	4060,2	5412,4	101,6	97,8	98,0
Zamość Замостя	2991,8	3684,1	5013,4	87,1	88,8	90,8
Województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship Підкарпатське воєводство						
Krosno Коросно	2552,7	3266,1	4424,9	74,3	78,7	80,1
Przemyśl Перемишль	2913,7	3501,2	4523,0	84,8	84,3	81,9
Rzeszów Ряшів	3428,1	4231,8	5518,2	99,8	102,0	99,9
Tarnobrzeg Тарнобжег	2684,3	3284,0	4578,3	78,1	79,1	82,9
UKRAINA ^b UKRAINE ^b УКРАЇНА ^b						
Obwód lwowski Lviv oblast Львівська область						
Boryslaw Boryslav Борислав	2216,0	3913,9	9466,5	98,5	93,3	81,7
Czerwonogród Chervonohrad Червоноград	1912,5	3720,1	10210,5	85,0	88,7	88,1
Drohobycz Drohobych Дрогобич	1648,9	2953,5	9232,2	73,3	70,4	79,6
Lwów Lviv Львів	2096,0	3958,0	11161,2	93,2	94,4	96,3
Morszyn Morshyn Моршин	2084,1	2777,3	7529,9	92,6	66,2	65,0
Nowy Rozdół Nowyi Rozdil Новий Розділ	1384,2	3724,1	9880,4	61,5	88,8	85,2
Sambor Sambir Самбір	1805,3	3393,8	8765,5	80,2	80,9	75,6
Stryj Stryi Стрий	1988,5	3565,7	9540,3	88,4	85,0	82,3
Truskawiec Truskavets Трускавець	1371,2	2322,3	5306,7	60,9	55,4	45,8
Obwód wołyński Volyn oblast Волинська область						
Kowel Kovel Ковель	1785,0	3379,0	8534,0	79,7	80,5	73,6
Łuck Lutsk Луцьк	1850,0	3383,0	9445,0	82,6	80,6	81,5
Nowowołyńsk Novovolynsk Нововолинськ	2218,0	4104,0	10192,0	99,1	97,8	87,9
Włodzimierz Volodymyr Володимир	1521,0	3216,0	9032,0	67,9	76,7	77,9

a Dane dotyczą podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących 10 i więcej osób oraz jednostek sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących.

a Data refers to national economy entities employing 10 or more persons and budgetary sphere entities regardless of the number of employees.

a Дані стосуються суб'єктів народного господарства, в яких працює 10 і більше осіб, та суб'єктів бюджетної сфери незалежно від кількості працівників.

b Dane dotyczą osób prawnych i wyodrębnionych oddziałów osób prawnych zatrudniających 10 lub więcej pracowników.

b Data include legal persons and separate branches of legal persons with 10 or more employees.

b Дані наведені за юридичними особами та відокремленими підрозділами юридичних осіб із кількістю найманих працівників 10 і більше осіб

Tablica 15. Wychowanie przedszkolne
 Table 15. Pre-primary education
 Таблиця 15. Дошкільна освіта

Wyszczególnienie Specification Специфікація	Placówki wychowania przedszkolnego Establishments of pre-primary education Кількість дошкільних навчальних закладів			Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym Children in establishments of pre-primary education Кількість дітей, що відвідували дошкільні навчальні заклади		
	2000	2010	2020	2000	2010	2020
POLSKA ^a POLAND ^a ПОЛЬЩА ^a						
Województwo lubelskie Lubelskie voivodship Люблінське воєводство						
Biała Podlaska Біла Підляська	15	21	28	1572	1851	2525
Chełm Холм	14	17	22	1804	2074	2489
Lublin Люблін	85	142	199	8628	11307	14055
Zamość Замостья	15	17	25	1880	2018	2341
Województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship Підкарпатське воєводство						
Krosno Коросно	10	12	19	1252	1420	1870
Przemyśl Перемишль	28	23	30	2114	1872	2157
Rzeszów Ряшів	46	74	118	4512	6105	9642
Tarnobrzeg Тарнобжег	21	23	21	1508	1565	1563
UKRAINA ^b UKRAINE ^b УКРАЇНА ^b						
Obwód lwowski ^c Lviv oblast ^c Львівська область ^c						
Boryslaw Boryslav Борислав	13	14	13	1091	1133	1107
Czerwonogród Chervonohrad Червоноград	14	15	14	1974	2829	2818
Drohobycz Drohobych Дрогобич	16	17	17	1822	2470	2626
Lwów Lviv Львів	105	110	113	13180	21523	25193
Morszyn Morshyn Моршин	.	2	1	.	205	233
Nowy Rozdół Nowyi Rozdil Новий Розділ	.	5	4	.	732	672
Sambor Sambir Самбір	9	9	10	982	1234	1163
Stryj Stryi Стрий	14	14	17	1460	2100	2237
Truskawiec Truskavets Трускавець	6	5	5	617	791	780
Obwód wołyński Volyn oblast Волинська область						
Kowel Kovel Ковель	13	13	14	2011	2825	2859
Łuck Lutsk Луцьк	39	39	44	6199	9077	9899
Nowowołyńsk Novovolynsk Нововолинськ	10	9	12	1354	1856	1735
Włodzimierz Volodymyr Володимир	5	4	5	803	1394	1274

a Obejmuje dzieci w wieku od lat 3 do rozpoczęcia nauki w szkole podstawowej, stan na początku roku szkolnego.

a Children aged 3 years and up until starting primary school, as of the beginning of the school year.

a Стосується дітей у віці від 3 років і до моменту вступу в початкову школу, дані на початок навчального року.

b Obejmuje dzieci w wieku od 1 roku do rozpoczęcia nauki w szkole podstawowej, na koniec roku.

b Children aged 1 year and up until starting primary school, as of the end of the year.

b Стосується дітей у віці від 1 року і до моменту вступу в початкову школу, дані на кінець року.

c Za rok 2020 - dane Departamentu Edukacji i Nauki Lwowskiej Obwodowej Administracji Państwowej.

c For 2020 - data from the Department of Education and Science of Lviv Regional State Administration.

c За 2020 рік - дані департаменту освіти і науки Львівської обласної державної адміністрації.

Tablica 16. Szkolnictwo wyższe
 Table 16. Higher education institutions
 Таблица 16. Вища освіта

Wyszczególnienie Specification Специфікація	Szkoly wyższe Higher educational institutions Вищі навчальні заклади				Studenci Students Студенти			
	2000	2010	2019	2020	2000	2010	2019	2020
POLSKA ^a POLAND ^a ПОЛЬЩА ^a								
Województwo lubelskie Lubelskie voivodship Люблінське воєводство								
Biała Podlaska Біла Підляська	.	2	1	1	.	6053	4479	3317
Chełm Холм	.	3	2	2	.	3870	2315	2218
Lublin Люблін	10	9	9	9	76585	84221	67315	60364
Zamość Замостья	.	3	3	2	.	4102	1558	869
Województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship Підкарпатське воєводство								
Krosno Коросно	.	1	1	1	.	3896	2457	2198
Przemyśl Перемишль	.	4	3	2	.	1592	1141	965
Rzeszów Ряшів	4	5	4	5	50783	54529	43827	36074
Tarnobrzeg Тарнобжег	.	1	1	1	.	1003	1243	1066
UKRAINA ^b UKRAINE ^b УКРАЇНА ^b								
Obwód lwowski Lviv oblast Львівська область								
Boryslaw Boryslav Борислав	1	1	1	1	601	685	683	486
Czerwonogród Chervonohrad Червоноград	1	1	1	1	929	1101	775	488
Drohobycz Drohobych Дрогобич	6	4	4	4	10184	11417	7435	6447
Lwów Lviv Львів	39	32	29	29	92909	122991	102274	96524
Morszyn Morshyn Моршин	-	-	-	-	-	-	-	-
Nowy Rozdół Novyi Rozdil Новий Розділ	1	1	1	1	730	605	353	273
Sambor Sambir Самбір	4	4	4	4	2598	2931	2367	1825
Stryj Stryi Стрий	1	-	-	-	1085	-	-	-
Truskawiec Truskavets Трускавець	-	-	-	-	-	-	-	-
Obwód wołyński Volyn oblast Волинська область								
Kowel Kovel Ковель	2	1	1	1	.	440	648	373
Łuck Lutsk Луцьк	9	8	8	7	21916	28595	22124	22911
Nowowołyński Novovolynsk Нововолинськ	1	1	1	1	.	1007	740	636
Włodzimierz Volodymyr Володимир	2	3	2	2	.	2222	1874	1558

a Polska: dane za lata 2001, 2011, 2015 i 2020.

a Poland: data for the years 2001, 2011, 2015 and 2020.
 a Польша: дані за 2001, 2011, 2015 та 2020 роки.

b Ukraina: dane za lata 2000, 2010, 2015 i 2019.

b Ukraine: data for the years 2000, 2010, 2015 and 2019.
 b Україна: дані за 2000, 2010, 2015 та 2019 роки.

Tablica 16. Szkolnictwo wyższe (dok.)
 Table 16. Higher education institutions (cont.)
 Таблица 16. Вища освіта(закінч.)

Wyszczególnienie Specification Специфікація	Absolwenci Graduates Випускники				Doktoranci PhD Students Кількість аспірантів та докторантів			
	2000	2010	2019	2020	2000	2010	2019	2020 ^c
POLSKA ^a POLAND ^a ПОЛЬЩА ^a								
Województwo lubelskie Lubelskie voivodship Люблінське воєводство								
Biała Podlaska Біла Підляська	.	1954	1371	933	-	-	-	-
Chełm Холм	.	973	594	372	-	-	-	-
Lublin Люблін	15312	24597	19222	15009	2439	2521	3155	1823
Zamość Замостя	.	1174	783	279	-	-	-	-
Województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship Підкарпатське воєводство								
Krosno Коросно	.	1087	779	580	-	-	-	-
Przemyśl Перемишль	.	337	356	178	-	-	-	-
Rzeszów Ряшів	11350	16399	14886	10837	62	370	565	359
Tarnobrzeg Тарнобжег	.	438	455	319	-	-	-	-
UKRAINA ^b UKRAINE ^b УКРАЇНА ^b								
Obwód lwowski Lviv oblast Львівська область								
Boryslaw Boryslav Борислав	177	175	161	159	-	-	-	-
Czerwonogród Chervonohrad Червоноград	266	338	291	24	-	-	-	-
Drohobycz Drohobych Дрогобич	1827	3364	2193	2189	55	118	101	102
Lwów Lviv Львів	21378	28789	27748	24849	1663	2602	2401	1839
Morszyn Morshyn Моршин	-	-	-	-	.	-	-	-
Nowy Rozdół Novyi Rozdil Новий Розділ	191	214	142	79	.	-	-	-
Sambor Sambir Самбір	793	950	804	576	-	-	-	-
Stryj Stryi Стрий	310	-	-	-	-	-	-	-
Truskawiec Truskavets Трускавець	-	-	-	-	-	-	-	-
Obwód wołyński Volyn oblast Волинська область								
Kowel Kovel Ковель	.	121	208	127	-	-	-	-
Łuck Lutsk Луцьк	.	7282	5854	7131	311	450	388	296
Nowowołyński Novovolynsk Нововолинськ	.	337	276	164	-	-	-	-
Włodzimierz Volodymyr Володимир	.	613	542	443	-	-	-	-

a Polska: dane za lata 2001, 2011, 2015 i 2020.

a Poland: data for the years 2001, 2011, 2015 and 2020.
 a Польша: дані за 2001, 2011, 2015 та 2020 роки.

b Ukraina: dane za lata 2000, 2010, 2015 i 2019.

b Ukraine: data for the years 2000, 2010, 2015 and 2019.
 b Україна: дані за 2000, 2005, 2010 та 2019 роки.

c Polska: doktoranci oraz uczestnicy Szkół Doktorskich.

c Poland: doctoral students and participants in doctoral schools.
 c Польша: докторанти та учасники докторських шкіл.

Tablica 17. Ochrona zdrowia
 Table 17. Health care
 Таблиця 17. Охорона здоров'я

Wyszczególnienie Specification Специфікація	Łóżka szpitalne Beds in hospitals Лікарняні ліжка					
	ogółem total усього			na 10 tys. ludności per 10 thous. of population на 10 тис. населення		
	2010	2015	2020	2010	2015	2020
POLSKA POLAND ПОЛЬЩА						
Województwo lubelskie Lubelskie voivodship Люблінське воєводство						
Biała Podlaska Біла Підляська	695	582	610	120,0	100,3	106,7
Chełm Холм	692	603	512	100,3	90,6	83,1
Lublin Люблін	3946	3591	3968	109,9	102,8	116,9
Zamość Замостя	736	763	744	109,6	115,5	117,7
Województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship Підкарпатське воєводство						
Krosno Коросно	724	689	535	149,2	145,0	116,0
Przemyśl Перемишль	682	741	624	100,0	113,8	103,2
Rzeszów Ряшів	1798	1947	2287	111,8	108,7	116,2
Tarnobrzeg Тарнобжег	319	375	369	63,4	76,7	79,2
UKRAINA UKRAINE УКРАЇНА						
Obwód lwowski Lviv oblast Львівська область						
Boryslaw Boryslav Борислав	410	325	334	96,2	86,7	94,1
Czerwonogród Chervonohrad Червоноград	870	772	420	98,0	93,5	61,9
Drohobycz Drohobych Дрогобич	1055	1005	625	103,1	104,0	67,3
Lwów Lviv Львів	11769	12196	10117	145,9	162,1	135,6
Morszyn Morshyn Моршин	.	170	120	.	369,6	287,4
Nowy Rozdół Nowyi Rozdil Новий Розділ	.	250	180	.	86,8	63,5
Sambor Sambir Самбір	580	525	.	154,3	150,9	.
Stryj Stryi Стрий	695	575	349	102,1	96	58,9
Truskawiec Truskavets Трускавець	260	410	240	100,4	193,4	120,3
Obwód wołyński Volyn oblast Волинська область						
Kowel ^a Kovel ^a Ковель ^a	885	830	500	78,3	76,4	46,3
Łuck Lutsk Луцьк	1220	1060	955	57,3	50,8	44,6
Nowowołyńsk Novovolynsk Нововолинськ	390	325	300	66,7	56,3	54,6
Włodzimierz ^a Volodymyr ^a Володимир ^a	310	310	280	45,9	48,1	45,0

^a Dane dla miast Włodzimierz i Kowel uwzględniają wartości dla odpowiednich rejonów.

^a Data for the cities of Volodymyr and Kovel include values for the respective raions.

^a Дані по містах Володимир і Ковель наведено з врахуванням показників відповідних районів.

Tablica 17. Ochrona zdrowia (dok.)
 Table 17. Health care (cont.)
 Таблиця 17. Охорона здоров'я (закінч.)

Wyszczególnienie Specification Специфікація	Lekarze Doctors Лікарі					
	ogółem total усього			na 10 tys. ludności per 10 thous. of population на 10 тис. населення		
	2010	2015	2020	2010	2015	2020
POLSKA ^a POLAND ^a ПОЛЬЩА ^a						
Województwo lubelskie Lubelskie voivodship Люблінське воєводство						
Biała Podlaska Біла Підляська	225	223	272	38,9	38,4	47,8
Chełm Холм	425	215	214	61,6	32,3	35,0
Lublin Люблін	2480	2329	2618	69,1	66,6	77,3
Zamość Замостя	335	340	407	49,9	51,5	64,8
Województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship Підкарпатське воєводство						
Krosno Коросно	275	239	276	56,7	50,3	60,1
Przemyśl Перемишль	270	246	249	39,6	37,8	41,7
Rzeszów Ряшів	937	1 072	1 588	58,3	59,8	80,8
Tarnobrzeg Тарнобжег	158	165	153	31,4	33,8	33,0
UKRAINA UKRAINE УКРАЇНА						
Obwód lwowski Lviv oblast Львівська область						
Boryslaw Boryslav Борислав	199	190	210	46,7	50,7	59,2
Czerwonogród Chervonohrad Червоноград	332	356	256	37,4	43,1	37,7
Drohobycz Drohobych Дрогобич	508	537	472	49,7	55,6	50,8
Lwów Lviv Львів	8073	8889	8100	100,1	118,2	108,6
Morszyn Morshyn Моршин	.	158	26	.	343,5	62,3
Nowy Rozdół Nowyi Rozdil Новий Розділ	.	107	89	.	37,2	31,4
Sambor Sambir Самбір	276	279	.	73,4	80,2	.
Stryj Stryi Стрий	365	379	262	53,6	63,3	44,2
Truskawiec Truskavets Трускавець	648	354	131	250,2	167,0	65,7
Obwód wołyński Volyn oblast Волинська область						
Kowel ^b Kovel ^b Ковель ^b	395	370	346	35,0	34,1	32,0
Łuck Lutsk Луцьк	1027	944	882	48,2	45,2	41,2
Nowowołyńsk Novovolynsk Нововолинськ	257	193	188	43,7	33,4	34,2
Włodzimierz ^b Volodymyr ^b Володимир ^b	190	181	193	28,1	28,1	31,0

a Lekarze pracujący według podstawowego miejsca pracy na 10 tys. ludności.

a Doctors working by primary place of work per 10 thousand population.

a Лікарі, які працюють за основним місцем роботи на 10 тис населення.

b Dane dla miast Włodzimierz i Kowel uwzględniają wartości dla odpowiednich rejonów.

b Data for the cities of Volodymyr and Kovel include values for the respective raions.

b Дані по містах Володимир і Ковель наведено з врахуванням показників відповідних районів.

Tablica 18. Kultura
Table 18. Culture
Таблиця 18. Культура

Wyszczególnienie Specification Специфікація	Biblioteki Libraries Бібліотеки							
	ogółem total усього				czytelnicy (w tys.) borrowers (in thous.) читачі (в тис.)			
	2000	2010	2019	2020	2000	2010	2019	2020
POLSKA POLAND ПОЛЬЩА								
Województwo lubelskie Lubelskie voivodship Люблінське воєводство								
Biała Podlaska Біла Підляська	7	6	5	5	21,9	19,7	14,0	10,9
Chełm Холм	8	4	4	4	24,0	12,7	13,3	10,9
Lublin Люблін	31	35	43	43	82,5	66,2	71,0	55,2
Zamość Замостя	13	7	7	7	21,7	16,8	12,1	10,8
Województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship Підкарпатське воєводство								
Krosno Коросно	8	8	8	8	17,7	18,1	12,6	10,9
Przemyśl Перемишль	9	8	8	8	14,6	11,6	10,3	7,8
Rzeszów Ряшів	17	21	19	19	40,8	38,9	38,0	31,5
Tarnobrzeg Тарнобжег	7	8	9	9	16,1	11,7	11,3	9,2
UKRAINA UKRAINE УКРАЇНА								
Obwód lwowski ^a Lviv oblast ^a Львівська область ^a								
Boryslav Борислав	8	8	8	.	17,3	13,1	12,5	.
Czerwonogród Chervonohrad Червоноград	11	12	10	.	28,4	21,6	17,0	.
Drohobycz Drohobych Дрогобич	15	10	7	.	27,9	24,6	10,9	.
Lwów Lviv Львів	71	50	49	.	167,6	147,8	187,3	.
Morszyn Morshyn Моршин	.	1	1	.	.	1,0	1,0	.
Nowy Rozdół Novyi Rozdil Новий Розділ	.	4	3	.	.	9,6	9,5	.
Sambor Sambir Самбір	.	.	1	.	.	.	3,0	.
Stryj Stryi Стрий	11	6	6	.	27,0	17,0	18,8	.
Truskawiec Truskavets Трускавець	23	19	11	.	53,3	43,8	20,8	.
Obwód wołyński Volyn oblast Волинська область								
Kowel Kovel Ковель	.	.	2	2	.	.	0,7	1,9
Łuck Lutsk Луцьк	17	28	24	23	66,4	73,0	65,7	87,4
Nowowołyński Novovolynsk Нововолинськ	8	8	8	8	6,0	12,3	10,0	7,3
Włodzimierz Volodymyr Володимир	5	5	2	2	4,8	7,1	4,2	4,2

a Dane za lata 2000, 2010 i 2018.
a Data for 2000, 2010 and 2018 years.
a Дані за 2000, 2010 та 2018 роки.

Tablica 18. Kultura (cd.)
 Table 18. Culture (cont.)
 Таблиця 18. Культура (продовж.)

Wyszczególnienie Specification Специфікація	Muzea Museums Музеї							
	ogółem total усього				zwiedzający (w tys.) visitors (in thous.) відвідувачі (в тис.)			
	2000	2010	2019	2020	2000	2010	2019	2020
POLSKA POLAND ПОЛЬЩА								
Województwo lubelskie Lubelskie voivodship Люблінське воєводство								
Biała Podlaska Біла Підляська	2	2	2	2	29,4	6,4	11,4	3,4
Chełm Холм	1	1	1	1	24,1	24,3	23,3	9,3
Lublin Люблін	9	9	9	11	256,9	341,4	428,0	178,1
Zamość Замостья	3	4	5	2	61,0	52,7	90,7	39,5
Województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship Підкарпатське воєводство								
Krosno Коросно	2	2	3	4	17,5	17,0	21,0	6,1
Przemyśl Перемишль	2	4	6	5	15,2	42,4	43,1	18,8
Rzeszów Ряшів	3	7	10	5	27,5	60,0	81,9	26,2
Tarnobrzeg Тарнобжег	1	1	2	2	1,9	12,2	9,8	1,5
UKRAINA ^a UKRAINE ^a УКРАЇНА ^a								
Obwód lwowski Lviv oblast Львівська область								
Boryslaw Boryslav Борислав	-	-	-	-	-	-	-	-
Czerwonogród Chervonohrad Червоноград	1	-	-	-	4,7	-	-	-
Drohobycz Drohobych Дрогобич	1	1	1	1	18,0	60,1	37,6	23,1
Lwów Lviv Львів	13	13	12	13	1001,4	1435,2	1601	602,1
Morszyn Morshyn Моршин	.	-	-	-	-	-	-	-
Nowy Rozdół Novyi Rozdil Новий Розділ	.	-	-	-	-	-	-	-
Sambor Sambir Самбір	-	2	1	1	-	38,3	22,8	2,3
Stryj Stryi Стрий	1	1	1	1	7,3	9,9	19,7	7,9
Truskawiec Truskavets Трускавець	-	-	-	-	-	-	-	-
Obwód wołyński Volyn oblast Волинська область								
Kowel Kovel Ковель	1	1	1	1	.	2,5	11,8	3,2
Łuck Lutsk Луцьк	1	2	2	2	51,5	87,2	175,4	60,5
Nowowołyńsk Novovolynsk Нововолинськ	-	1	1	1	-	3,9	6,3	4,1
Włodzimierz Volodymyr Володимир	1	1	1	2	.	2,9	2,0	4,1

^a Bez oddziałów muzealnych działających w strukturze przedsiębiorstw, instytucji lub uczelni.

^a Without museum departments within the structure of companies, institutions or universities.

^a Без урахування філій, відділів музеїв та музеїв, що створені і діють у складі підприємств, установ, організацій та навчальних закладів.

Tablica 18. Kultura (cd.)
 Table 18. Culture (cont.)
 Таблица 18. Культура (продовж.)

Wyszczególnienie Specification Специфікація	Teatry Theatres Театри							
	ogółem total усього				widzowie (w tys.) audience (in thous.) глядачі (в тис.)			
	2000	2010	2019	2020	2000	2010	2019	2020
POLSKA POLAND ПОЛЬЩА								
Województwo lubelskie Lubelskie voivodship Люблінське воєводство								
Biała Podlaska Біла Підляська	.	-	-	-	.	-	-	-
Chełm Холм	.	-	-	-	.	-	-	-
Lublin Люблін	.	4	5	5	.	120,2	119,3	30,6
Zamość Замостя	.	-	-	-	.	-	-	-
Województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship Підкарпатське воєводство								
Krosno Коросно	.	-	-	-	.	-	-	-
Przemyśl Перемишль	.	-	-	-	.	-	-	-
Rzeszów Ряшів	.	2	2	2	.	84,9	60,6	21,9
Tarnobrzeg Тарнобжег	.	-	-	-	.	-	-	-
UKRAINE UKRAINE УКРАЇНА								
Obwód lwowski Lviv oblast Львівська область								
Boryslav Boryslav Борислав	-	-	-	-	-	-	-	-
Czerwonogród Chervonohrad Червоноград	-	-	-	-	-	-	-	-
Drohobycz Drohobych Дрогобич	1	1	1	1	64,6	50,7	49,6	11,2
Lwów Lviv Львів	9	10	9	9	298,7	361,8	494,3	143,4
Morszyn Morshyn Моршин	.	-	-	-	-	-	-	-
Nowy Rozdół Novyi Rozdil Новий Розділ	.	-	-	-	-	-	-	-
Sambor Sambir Самбір	-	-	-	-	-	-	-	-
Stryj Stryi Стрий	-	-	-	-	-	-	-	-
Truskawiec Truskavets Трускавець	-	-	-	-	-	-	-	-
Obwód wołyński Volyn oblast Волинська область								
Kowel Kovel Ковель	-	-	-	-	-	-	-	-
Łuck Lutsk Луцьк	2	2	2	2	132,5	131,9	119,0	41,9
Nowowołyńsk Novovolynsk Нововолинськ	-	-	-	-	-	-	-	-
Włodzimierz Volodymyr Володимир	-	-	-	-	-	-	-	-

Tablica 18. Kultura (dok.)
 Table 18. Culture (cont.)
 Таблиця 18. Культура (закінч.)

Wyszczególnienie Specification Специфікація	Instytucje muzyczne Musical institutions Музичні установи - концертні організації							
	ogółem total усього				słuchacze (w tys.) audience (in thous.) слухачі (в тис.)			
	2000	2010	2019	2020	2000	2010	2019	2020
POLSKA POLAND ПОЛЬЩА								
Województwo lubelskie Lubelskie voivodship Люблінське воєводство								
Biała Podlaska Біла Підляська	.	-	-	-	.	-	-	-
Chełm Холм	.	-	-	-	.	-	-	-
Lublin Люблін	.	1	1	1	.	23,6	63,3	15,0
Zamość Замостя	.	1	1	1	.	3,3	4,0	0,8
Województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship Підкарпатське воєводство								
Krosno Коросно	.	-	-	-	.	-	-	-
Przemyśl Перемишль	.	-	-	-	.	-	-	-
Rzeszów Ряшів	.	-	1	1	.	17,5	37,4	7,5
Tarnobrzeg Тарнобжег	.	-	-	-	.	-	-	-
UKRAINA UKRAINE УКРАЇНА								
Obwód lwowski Lviv oblast Львівська область								
Boryslaw Boryslav Борислав	-	-	1	1	-	-	41,5	19,7
Czerwonogród Chervonohrad Червоноград	-	-	-	-	-	-	-	-
Drohobycz Drohobych Дрогобич	2	5	4	4	10,9	31,9	28,5	11
Lwów Lviv Львів	5	8	6	6	115,5	267,7	448,1	153,7
Morszyn Morshyn Моршин	.	-	2	2	.	-	0,7	0,7
Nowy Rozdół Novyi Rozdil Новий Розділ	.	-	-	-	-	-	-	-
Sambor Sambir Самбір	-	-	-	-	-	-	-	-
Stryj Stryi Стрий	-	-	-	-	-	-	-	-
Truskawiec Truskavets Трускавець	-	-	-	-	-	-	-	-
Obwód wołyński Volyn oblast Волинська область								
Kowel Kovel Ковель	-	-	-	-	-	-	-	-
Łuck Lutsk Луцьк	1	1	1	1	94,0	91,9	95	31,7
Nowowołyński Novovolynsk Нововолинськ	-	-	-	-	-	-	-	-
Włodzimierz Volodymyr Володимир	-	-	-	-	-	-	-	-

Tablica 19. Zasoby mieszkaniowe
 Table 19. Dwelling stocks
 Таблица 19. Житловий фонд

Wyszczególnienie Specification Специфікація	Mieszkania ogółem Total dwellings Кількість квартир					Średnia pow. użytkowa 1 mieszkania (w m ²) Usable floor space per dwelling (in m ²) Середня загальна площа 1 помешкання (квартири) (в м ²)				
	2000	2005	2010	2015	2020	2000	2005	2010	2015	2020
POLSKA POLAND POLYCA										
Województwo lubelskie Lubelskie voivodship Люблінське воєводство										
Biała Podlaska Біла Підляська	17775	19552	20445	21804	23506	60,3	68,3	70,1	70,2	70,0
Chełm Холм	22748	24070	24969	25546	26080	56,3	60,7	62,4	62,8	63,2
Lublin Люблін	120785	130585	138465	147314	159187	53,7	58,5	59,5	60,0	60,2
Zamość Замостя	20390	22133	23027	23968	24719	58,8	65,3	66,2	66,6	67,0
Województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship Підкарпатське воєводство										
Krosno Коросно	14974	15892	16600	17475	18197	61,3	68,4	70,2	71,4	72,2
Przemyśl Перемишль	22797	23195	24303	24726	25367	53,9	59,0	60,4	61,0	61,6
Rzeszów Ряшів	51042	54546	65657	73740	89350	56,9	61,7	66,8	66,9	66,6
Tarnobrzeg Тарнобжег	15428	16350	16897	17404	17901	56,8	61,2	63,0	64,5	65,9
UKRAINA UKRAINE УКРАЇНА										
Obwód lwowski Lviv oblast Львівська область										
Boryslaw Boryslav Борислав	14197	14599	15029	15213	16440	51,5	54,5	58,9	62,7	63,2
Czerwonogród Chervonohrad Червоноград	28953	29113	29180	29505	30111	49,9	50,3	50,7	51,0	51,5
Drohobycz Drohobych Дрогобич	30441	31509	33813	32325	34321	53,4	55,7	57,8	59,2	60,1
Lwów Lviv Львів	261254	248633	261436	271520	347215	51,3	52,2	53,1	54,3	55,9
Morszyn Morshyn Моршин	.	1757	1782	1912	2375	.	62,0	63,9	63,3	61,8
Nowy Rozdół Novyi Rozdil Новий Розділ	.	9511	9557	9402	10601	.	51,4	51,9	52,2	52,9
Sambor Sambir Самбір	11727	12206	12766	13265	13493	59,5	61,1	65,0	67,2	68,2
Stryj Stryi Стрий	20261	20247	20885	20802	22644	49,4	49,9	51,2	51,9	53,4
Truskawiec Truskavets Трускавець	7534	7765	8045	8596	11061	53,2	55,2	57,4	58,0	58,0
Obwód wołyński Volyn oblast Волинська область										
Kowel Kovel Ковель	20666	21262	22119	22370	26718	53,5	54,6	56,1	57,7	59,0
Łuck Lutsk Луцьк	62754	65793	71187	72320	76852	50,8	52,9	53,2	54,1	55,8
Nowowołyńsk Novovolynsk Нововолинськ	18805	18803	19213	19688	23577	52,6	53,5	53,2	53,1	52,7
Włodzimierz Volodymyr Володимир	12838	13192	13265	13542	18691	54,1	55,1	55,5	56,0	55,8

Tablica 20. Mieszkania oddane do użytkowania
 Table 20. Dwellings completed
 Таблица 20. Кількість нових квартир, прийнятих в експлуатацію

Wyszczególnienie Specification Специфікація	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
POLSKA POLAND ПОЛЬЩА													
Województwo lubelskie Lubelskie voivodship Люблінське воєводство													
Biała Podlaska Біла Підляська	142	282	183	408	312	319	289	307	236	446	423	274	416
Chełm Холм	218	170	152	237	224	66	113	33	127	75	58	144	213
Lublin Люблін	1348	1661	1751	1493	2194	2407	1336	1836	2298	2716	2889	2328	2912
Zamość Замостя	124	254	91	296	141	226	107	224	133	130	196	258	95
Województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship Підкарпатське воєводство													
Krosno Коросно	63	129	112	120	223	132	201	225	115	188	48	193	231
Przemysł Перемишль	86	62	171	94	65	148	40	128	103	97	186	127	216
Rzeszów Ряшів	458	456	937	1565	1576	1346	1649	2392	2958	2599	2307	3291	3837
Tarnobrzeg Тарнобжег	58	136	80	83	116	101	98	142	81	68	131	148	101
UKRAINA UKRAINE УКРАЇНА													
Obwód lwowski Lviv oblast Львівська область													
Boryslaw Борислав	65	36	66	72	106	63	52	74	33	31	43	54	34
Czerwonogród Chervonohrad Червоноград	117	34	51	143	66	26	52	103	2	124	10	175	69
Drohobycz Drohobych Дрогобич	212	223	194	124	144	134	118	96	204	136	90	161	46
Lwów Lviv Львів	1003	1477	1429	2741	2297	2001	4356	7059	6265	7270	6144	8494	10873
Morszyn Morshyn Моршин	.	5	3	8	8	4	41	158	85	25	1	4	3
Nowy Rozdół Novyi Rozdil Новий Розділ	.	-	2	1	51	-	1	4	-	-	2	2	3
Sambor Sambir Самбір	99	67	220	365	98	126	104	103	18	57	15	33	32
Stryj Stryi Стрий	63	165	122	97	18	48	59	118	309	340	176	352	319
Truskawiec Truskavets Трускавець	70	8	107	128	32	160	181	225	126	224	146	267	301
Obwód wołyński Volyn oblast Волинська область													
Kowel Kovel Ковель	106	165	54	103	199	87	114	342	345	137	360	149	136
Łuck Lutsk Луцьк	366	803	468	493	784	564	680	871	1072	1137	1011	1156	1154
Nowowołyńsk Novovolynsk Нововолинськ	85	43	77	28	34	29	14	49	14	60	33	21	12
Włodzimierz Volodymyr Володимир	35	22	23	122	49	70	28	27	24	42	99	147	21

Tablica 21. Wyposażenie mieszkań w urządzenia techniczno-sanitarne
 Table 21. Dwellings fitted with sanitary and technical installations
 Таблица 21. Санітарно-технічне обладнання квартир

Wyszczególnienie Specification Специфікація	Mieszkania wyposażone w: Dwelling fitted with: Кількість квартир обладнаних:					
	wodociąg water-line system водопроводом			kanalizację sewerage system каналізацією		
	2000	2010	2020	2000	2010	2020
	w %		in %		в %	
POLSKA POLAND ПОЛЬЩА						
Województwo lubelskie Lubelskie voivodship Люблінське воєводство						
Biała Podlaska Біла Підляська	94,6	96,5	97,2	91,0	95,2	96,1
Chełm Холм	98,9	99,3	99,3	95,2	97,8	98,0
Lublin Люблін	98,6	99,0	99,1	95,8	97,6	98,0
Zamość Замостья	97,9	98,7	98,8	95,8	97,9	98,1
Województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship Підкарпатське воєводство						
Krosno Коросно	98,1	98,6	98,8	96,6	98,1	98,4
Przemyśl Перемишль	98,1	98,8	98,9	92,6	97,1	97,2
Rzeszów Ряшів	99,1	99,3	99,5	98,3	98,8	99,1
Tarnobrzeg Тарнобжег	98,8	99,3	99,4	95,9	98,2	98,4
UKRAINA UKRAINE УКРАЇНА						
Obwód lwowski Lviv oblast Львівська область						
Boryslaw Boryslav Борислав	63,1	73,0	77,3	62,9	73,0	77,3
Czerwonogród Chervonohrad Червоноград	97,5	97,5	97,4	97,3	97,5	97,4
Drohobycz Drohobych Дрогобич	82,9	83,7	86,4	82,5	83,7	86,4
Lwów Lviv Львів	94,2	95,9	98,2	94,2	95,9	98,1
Morszyn Morshyn Моршин	.	87,2	90,1	.	87,2	90,1
Nowy Rozdół Novyi Rozdil Новий Розділ	.	98,1	98,2	.	98,1	98,2
Sambor Sambir Самбір	65,8	71,7	75,0	65,8	71,7	75,0
Stryj Stryi Стрий	82,7	90,7	94,9	82,7	90,7	94,9
Truskawiec Truskavets Трускавець	96,2	96,6	97,5	96,2	96,6	97,5
Obwód wołyński Volyn oblast Волинська область						
Kowel Kovel Ковель	73,4	73,7	77,6	72,5	72,8	76,9
Łuck Lutsk Луцьк	86,1	88,1	90,2	85,2	87,9	90,1
Nowowołyński Novovolynsk Нововолинськ	96,5	96,6	97,1	91,0	93,3	94,5
Włodzimierz Volodymyr Володимир	65,7	66,9	77,2	64,9	66,1	76,6

Tablica 21. Wyposażenie mieszkań w urządzenia techniczno-sanitarne (dok.)
 Table 21. Dwellings fitted with sanitary and technical installations (cont.)
 Таблица 21. Санітарно-технічне обладнання квартир (закінч.)

Wyszczególnienie Specification Специфікація	Mieszkania wyposażone w: Dwelling fitted with: Кількість квартир обладнаних:					
	gaz gas газом			centralne ogrzewanie central heating центральним опаленням		
	2000	2010	2020	2000	2010	2020
	w %		in %		в %	
POLSKA POLAND ПОЛЬЩА						
Województwo lubelskie Lubelskie voivodship Люблінське воєводство						
Biała Podlaska Біла Підляська	36,0	42,3	49,6	86,8	89,4	91,4
Chełm Холм	59,5	62,3	64,1	87,2	89,2	90,1
Lublin Люблін	87,5	87,0	87,2	89,1	90,2	91,8
Zamość Замостья	84,4	89,9	94,0	91,7	93,1	93,8
Województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship Підкарпатське воєводство						
Krosno Коросно	98,1	97,6	91,4	80,3	83,7	85,4
Przemyśl Перемишль	71,2	72,4	72,4	71,8	75,4	76,7
Rzeszów Ряшів	94,8	94,1	87,8	95,1	95,3	96,5
Tarnobrzeg Тарнобжег	94,6	93,9	93,3	94,0	95,5	95,8
UKRAINA UKRAINE УКРАЇНА						
Obwód lwowski Lviv oblast Львівська область						
Boryslaw Boryslav Борислав	98,5	98,2	96,0	45,8	46,4	51,9
Czerwonogród Chervonohrad Червоноград	97,9	96,5	97,8	96,7	97,4	96,6
Drohobycz Drohobych Дрогобич	99,5	99,2	98,7	67,1	67,6	82,3
Lwów Lviv Львів	95,6	94,8	96,0	68,2	70,0	89,0
Morszyn Morshyn Моршин	.	100,0	98,6	.	79,3	85,4
Nowy Rozdół Novyi Rozdil Новий Розділ	.	99,9	99,8	.	98,0	98,2
Sambor Sambir Самбір	99,6	98,9	98,6	40,0	49,4	50,6
Stryj Stryi Стрий	92,4	96,4	96,9	62,6	69,7	74,8
Truskawiec Truskavets Трускавець	100,0	100,0	97,3	88,0	88,2	94,8
Obwód wołyński Volyn oblast Волинська область						
Kowel Kovel Ковель	96,0	92,4	90,9	71,0	72,8	77,4
Łuck Lutsk Луцьк	95,2	92,7	92,6	82,4	83,8	90,2
Nowowołyński Novovolynsk Нововолинськ	82,7	84,9	86,5	87,7	88,9	91,0
Włodzimierz Volodymyr Володимир	73,0	72,9	79,8	58,2	60,5	72,9

Tablica 22. Infrastruktura techniczna
 Table 22. Technical infrastructure
 Таблица 22. Технічна інфраструктура

Wyszczególnienie Specification Специфікація	Drogi publiczne o nawierzchni twardej (w km) Hard surface public roads (km) Автомобільні дороги з твердим покриттям (в км)			Długość ścieżek rowerowych (w km) Length of bicycle lanes (km) Довжина велосипедних доріжок (км)		
	2000	2010	2020	2000	2010	2020
POLSKA ^a POLAND ^a ПОЛЬЩА ^a						
Województwo lubelskie Lubelskie voivodship Люблінське воєводство						
Biała Podlaska Біла Підляська	89,0	144,0	160,0	.	3,2	21,0
Chełm Холм	98,3	111,7	117,8	.	6,1	19,1
Lublin Люблін	261,6	410,9	489,1	.	59,6	180,9
Zamość Замостя	81,0	101,1	113,3	.	27,9	47,9
Województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship Підкарпатське воєводство						
Krosno Коросно	89,0	144,0	160,0	.	3,2	21,0
Przemyśl Перемишль	98,3	111,7	117,8	.	6,1	19,1
Rzeszów Ряшів	261,6	410,9	489,1	.	59,6	180,9
Tarnobrzeg Тарнобжег	81,0	101,1	113,3	.	27,9	47,9
UKRAINA UKRAINE УКРАЇНА						
Obwód lwowski ^b Lviv oblast ^b Львівська область ^b						
Boryslav Boryslav Борислав	111,1	111,1	111,4	-	-	-
Czerwonogród Chervonohrad Червоноград	166,8	224,6	306,9	-	-	-
Drohobycz Drohobych Дрогобич	68,3	68,3	68,3	-	-	-
Lwów Lviv Львів	.	537,0	499,3	-	-	122,9
Morszyn Morshyn Моршин	13,7	17,0	21,0	-	-	-
Nowy Rozdół Nowyi Rozdil Новий Розділ	.	29,9	20,6	-	-	-
Sambor Sambir Самбір	92	96,2	98,2	-	-	-
Stryj Stryi Стрий	.	83,1	85	-	-	-
Truskawiec Truskavets Трускавець	42	42,0	42,0	-	-	-
Obwód wołyński Volyn oblast Волинська область						
Kowel Kovel Ковель	32,4	38,5	90,4	-	1,5	2,5
Łuck Lutsk Луцьк	.	241,7	308,4	-	-	9,5
Nowowołyńsk Novovolynsk Нововолинськ	31,8	47	71,2	-	-	-
Włodzimierz Volodymyr Володимир	.	40,2	79,9	-	-	3,3

a Dane za lata 2001, 2010 i 2020.
 a Data for 2001, 2010 and 2020 years.
 a Дані за 2001, 2010 та 2020 роки.

b Dane Rad Miejskich.
 b Data from City Councils.
 b Дані міських рад.

Tablica 22. Infrastruktura techniczna (dok.)
 Table 22. Technical infrastructure (cont.)
 Таблица 22. Технічна інфраструктура (закінч.)

Wyszczególnienie Specification Специфікація	Długość czynnej sieci wodociągowej (w km) Length of the active water supply network (km) Довжина активної вуличної водопровідної мережі (км)			Długość czynnej sieci kanalizacyjnej (w km) Length of the active sewage network (km) Довжина активної вуличної каналізаційної мережі (з колекторами) (км)			Długość czynnej sieci gazowej (w km) Length of working network of gas supply system (km) Довжина активної вуличної газової мережі (км)		
	2000	2010	2020	2000	2010	2020	2000	2010	2020
POLSKA ^a POLAND ^a ПОЛЬЩА ^a									
Województwo lubelskie Lubelskie voivodship Люблінське воєводство									
Biała Podlaska Біла Підляська	114,1	175,9	194,1	102,9	162,2	180,6	67,9	76,7	105,8
Chełm Холм	154,8	172,8	185,2	112,0	138,3	180,9	115,1	145,6	176,3
Lublin Люблін	485,0	586,2	679,5	471,8	563,1	693,9	473,0	571,5	724,4
Zamość Замостя	111,8	132,1	150,6	116,7	139,7	151,1	104,3	144,5	198,1
Województwo podkarpackie Podkarpackie voivodship Підкарпатське воєводство									
Krosno Коросно	123,5	173,3	231,1	74,2	125,8	169,6	169,2	221,0	306,1
Przemyśl Перемишль	139,3	143,2	163,4	104,2	160,4	184,7	120,7	130,2	234,3
Rzeszów Ряшів	229,2	497	684,4	244,8	533,6	818,6	299,8	575,7	920,7
Tarnobrzeg Тарнобжег	134,3	165,2	202,2	39,6	142,6	185,3	120,6	156,1	228,3
UKRAINE UKRAINE УКРАЇНА									
Obwód lwowski ^b Lviv oblast ^b Львівська область ^b									
Boryslav Boryslav Борислав	104,2	104,2	96,5	63,2	63,2	63,2	260,8	272,6	.
Czerwonogród Chervonohrad Червоноград	72,0	76,9	99,3	173,4	180,6	182,7	106,4	115,3	.
Drohobycz Drohobych Дрогобич	85,9	86,2	86,2	75,3	79,6	79,6	273,0	291,7	.
Lwów Lviv Львів	689,0	951,7	1493,7	389,1	407,3	580,0	1035,5	1090,0	.
Morszyn Morshyn Моршин	.	21,0	21,0	.	22,4	22,4	.	42,1	.
Nowy Rozdół Nowyi Rozdil Новий Розділ	.	33,2	33,2	.	24,0	24,0	.	49,6	.
Sambor Sambir Самбір	33,8	33,8	33,8	30,0	47,1	47,1	146,0	148,6	.
Stryj Stryi Стрий	160,0	160,0	166,1	66,7	66,7	73,0	140,2	136,3	.
Truskawiec Truskavets Трускавець	85,6	88,3	97,7	80,8	83,1	87,5	46,6	53,6	.
Obwód wołyński Volyn oblast Волинська область									
Kowel Kovel Ковель	73,6	81,6	102,8	88,4	102,6	114,7	167,1	211,8	217,2
Łuck Lutsk Луцьк	293,0	309,7	317,7	187,2	201,6	221,4	348,3	386,3	389,6
Nowowołyńsk Novovolynsk Нововолинськ	205,9	207,3	212,3	111,5	112,7	124,1	100,6	112,6	113,4
Włodzimierz Volodymyr Володимир	25	39,5	46,1	40,1	49,7	55,9	136,5	138,7	141

a Dane za lata 2001, 2010 i 2020.

a Data for 2001, 2010 and 2020 years.

a Дані за 2001, 2010 та 2020 роки.

b Dane Rad Miejskich. Dane o sieci gazowej w 2000 i 2010 latach według Państwowego Komitetu Statystyki Ukrainy; dane za 2020 rok są niedostępne.

b Data from City Councils. Gas network data in 2000 and 2010 according to the State Committee of Statistics of Ukraine; data for 2020 not available.

b Дані міських рад. Довжина активної вуличної газової мережі за 2000 та 2010 роки за даними Держкомстату України; дані за 2020 рік відсутні.

Bibliografia

Bibliography

- Abramowska-Kmon (2011) Abramowska-Kmon A. (2011). O nowych miarach zaawansowania procesów starzenia się ludności. „Studia Demograficzne”, Nr 1(159), Warszawa.
- Bronisz i in., 2011, *Potencjał ekonomiczny miast w województwie lubelskim w latach 2000-2010*, Lublin: Urząd Statystyczny w Lublinie.
- Cichosz A., *Infrastruktura społeczna*, [w:] U. Bronisz (red.), *Potencjał ekonomiczny miast w województwie lubelskim w latach 2000-2010*, Lublin: Urząd Statystyczny w Lublinie.
- Eberhardt P., Gorzym-Wilkowski W., Miszczuk A., 1997, *Przemiany demograficzno-osadnicze na pograniczu polsko-białorusko-ukraińskim*, Lublin: Norbertinum.
- Encyklopedia PWN, 2022. *Kultura*, <http://encyklopedia.pwn.pl/ha-slo/kultura;3928887.html>
- Flaga M., Pantylej W., Łoboda K., 2017, *Sytuacja demograficzna jako determinanta rozwoju pogranicza polsko-ukraińskiego*, [w:] A. Miszczuk (red.), *Wyzwania rozwojowe pogranicza polsko-ukraińskiego*, Lublin: Norbertinum, 91-122.
- Holzer J. Z. (2003), *Demografia*. PWE, Warszawa.
- Jakubowski A., 2015, *Przemiany demograficzne na obszarze Euroregionu Bug w latach 2003-2013*, Lublin: Urząd Statystyczny w Lublinie.
- Jakubowski A., 2018, *Lublin jako ośrodek nauki*, [w:] W. Janicki (red.), *Lublin: historia, społeczeństwo, gospodarka*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 95-107.
- Jakubowski A., 2018, *Lublin jako ośrodek kultury*, [w:] W. Janicki (red.), *Lublin: historia, społeczeństwo, gospodarka*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 109-116.
- Jakubowski A., Dziaduch S., 2013, *Lubelski Ośrodek Akademicki. Szanse i zagrożenia rozwoju*, Lublin: Urząd Statystyczny w Lublinie.
- Jakubowski A., Bronisz U., Jaśkowska K., Łucjan I., Maleszyk P., Mogielnicka U., *Rynek pracy w województwie lubelskim w latach 2007-2010*, Lublin: Urząd Statystyczny w Lublinie.
- Jażewicz I., 2017, *Miejska sieć osadnicza projektowanego województwa środkowopomorskiego*, Zeszyty Naukowe Wydziału Nauk Ekonomicznych, 2(20), 57–76.
- Kłosowski W., 2009, *Kultura jako czynnik sprawczy rozwoju lokalnego*, [w:] Kłosowski W., (red.), *Kierunek kultura. Promocja regionu poprzez kulturę*, Warszawa: Mazowieckie Centrum kultury i Sztuki, 13-32.
- Kurek S., 2008, *Typologia starzenia się ludności Polski w ujęciu przestrzennym*, Kraków: Wyd. Naukowe Akademii Pedagogicznej w Krakowie.
- Markowski T., Marszał T., 2006, *Metropolie, obszary metropolitalne, metropolizacja – problemy i pojęcia podstawowe*, KPZK PAN.
- Miszczuk A., Jakubowski A., 2019, *Borders and Border Cities in Transition: towards a Typology*, Barometr Regionalny. Analizy i Prognozy, 17(1), 7-14.
- Przekota G., 2016, *Ocena poziomu i przyczyn zróżnicowania wynagrodzeń w Polsce*, Roczniki Ekonomiczne Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy, 9, 386-403.
- Sobol E. (red.), 1997, *Mały słownik języka polskiego*, Warszawa: PWN.

Szmytkie R., 2009, *Miasta-zlepieńce na Śląsku Dolnym i Opolskim*, Wrocław: Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego Uniwersytetu Wrocławskiego.

Węclawowicz G., Bański J., Degórski M., Komornicki T., Korcelli P., Śleszyński P., 2006, *Przestrzenne zagospodarowanie Polski na początku XXI wieku*, Warszawa: Polska Akademia Nauk, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyckiego.

Wesołowska M., 2018, *Infrastruktura techniczna Lublina*, [w:] W. Janicki (red.), *Lublin: historia, społeczeństwo, gospodarka*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 139-146.

Wojnowski J. (red.), 2002, *Wielka encyklopedia PWN*, t. 25, Warszawa: PWN.

Zagorec I., Zagorec W., 2010, *Osobienności migracyjnej polityki Republiki Belarus' na sovremennom etape*, *Żurnal międzynarodowego prawa i międzynarodowych otnosenij*, 4.